

сикый el. jouhimato (*Gordius aquaticus*)
сикыч mets. ansa, paula (*lintujen ruudystämiseksi*)
силё koll. 1. (кõc улвай, пограм писпуюс) risut, oksat (*maassa*); rytö, kaatunut puu (*pieni*), ryeikkö, murrokko (*pienien puiden*) 2. (кулэтэм пу пырыос, шелен) lastut, sälöt, (puu)roskat 3. murt. (жаг) roska(t), rikka 4. kuv. (кулэтэм арбериос) tarpeettomat tavarat, kimpusut (ja) kampsut 5. kuv. (люкетйсь адъями) häiriö, häirikkö (*ihminen, joka on tiellä*)
силёжикан el. 1. (кичи-вичи, валился) punavarpunen (*Carpodacus; C. erythrinus*) 2. (чужчечег) keltväästäräkki (*Motacilla flava*)
силёкузё el. peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*); > латашка 1, пушнерзольгыри
силён kukkuminen
силё-сюрно 1. koll. (пограм писпуюс) ryeikkö, murrokko 2. kuv. (люкетйсь адъями) häiriö, häirikkö (*ihminen, joka on tiellä*)
сиолос sälörehu; с. башня sälörehutorni; с. гу sälörehukiuoppa
силосявать: с. карон sälörehun valmistas (t. valmistaminen), rehun sälöminen; с. карыны valmistaa sälörehua, sälöö rehuksi
силь (=ыз) 1. (сильвыл) säkä; сильзэ нярзытыны (я. шуккыны) hangata (t. hiertää) säkänsä verille (esim. *hevonen*) 2. murt. (чырты) kaula (*takaosa*), niska
сильбер (=ыз) niska, takaraivo (*alaosa*)
сильвыл (=ыз) > силь 1
сильзор kaatosade, rankkasade

сильсьёр (=ыз) takaraivo, niska
сильтёл (hirmu) myrsky
сильыны kukkuia
сима ruhek. 1. (шундыберган ки-дыс) auringonkukansiemenet 2. kasv. (шундыберган) auringon-кukka
символ symboli, vertauskuva, tun-nus
симпозиум symposium
симфо́ния sinfonia
син (синмыз) 1. anat. silmä; с. капли lääk. silmätipat; с. эмъясь silmälääkäri; синэз кынныны sulkea silmät; синэз кынныртыны siristää silmiää; синэз кырмыштыны räpäyttää silmänsä; (кинлы ke) iskeä (t. vinkata) silmää; синэз кырмышъяны räpyttellä (t. räpyttää) silmiää; (кинлы ke) iskeä (t. vinkata) silmää; синэз устыны avata silmänsä 2. (учкем) katse; лек с. vihainen katse; синъёсты лэзыны luoda katseensa alas 3. (адъон, адъыны луэм) näkö(kyky); синтэк кы-лыны menettää näkönsä; (мынам) синъёсы лябесь minulla on heikko näkö 4. (синийлыны быгатон) silmä, huomiokyky; лэ-чыт с. tarkka (t. terävä) silmä, terävä huomiokyky 5. kasv. silmu; картофкалэн синъёсыз реги-нан silmut 6. (укно с.) (ikkuna-) гиут 7. (кычес – керттэм дйсъ-лэн) silmä, silmukka (*neuleen*); кофтаелэн синмыз лэзыкем puserostani on paennut (t. päässyt juoksemaan) silmä 8. (насыс – няньын, сырьын) reikä (*leivässä, juustossa*); няне ёз удалты – синъёсыз бадзымесь луиллям leipäni (t. piirakkani) ei onnistu-

nut, sisässä on isoja reikiä ◇ **карас** с. > **сюсь с.; пияла с.** silmälasisit; **сюсь с.** (mehiläis)kenno; **урод с.** paha silmä; **с. адзёнтэм** > с. **су-зёнтэм;** **с. азе** näkyviin; silmiin; **с. азе** пуктыны kuvitella; **с. азыын** näkyvissä; silmissä, silmin nähden; **с. азыын** **возыны** pitää silmällä; **с. азыын** **улыны 1)** (*адсыны*) olla näkyvissä 2) (*йырын улыны*) olla jatkuvasti mielessä; **с. азыысь** näkyvistä; silmistä; **с. азыысь** **ышыны** kadota näkyvistä; **с. куспетй** (*я. куспын*) silmänräpäykssessä, hetkessä, tuo-kiossa, äkkiä; **с. пёртман** (*фокус*) (silmänkääntö)tempu, taita(tempu); **с. пёртманы** tehdä taikatemppuja; **с. пёртмась-кыны** temppuilla, kujeilla, kons-tailla; **с. сузёнтэм** silmänkanta-maton, ääretön, rajaton, suunna-ton; **с. сузыымон** silmänkantaman päässä; niin kaukana (t. pitkällä), kuin silmä kantaa; niin kauas (t. pitkälle) kuin silmä kantaa; **с. съо-рын** selän takana; **с. ултй учкы-ны** katsoa kulmiensa alta; **с. усем** (*я. усён*) pilaus (*pahalla silmällä t. katseella*); **с. уськытон** pilaus, pilaaminen (*pahalla silmällä t. katseella*), silmääminen; **с. усь-кытыны** katsoa pahalla silmällä, silmätä, pilata katseella; **с. усы-ны** joutua pilauksiin (*pahasta sil-mästä*); **с. шоры** **йотымон** havaittava, huomattava, huomiota herättää; **с. шоры** **йотыны** sat-tua jnk silmiin, herättää huomiota; **с. шорын** silmissä, silmin nähden; **ваче с.** silmäysten, kahden kes-ken; **ваче с.** **вуттыны** saattaa

kasvokkain (*kaksi t. useampia ih-misiä*); **ваче с.** учкыса пукыны istua silmätysten (t. kahden kes-ken); **кинлэсъ ке синээ устыны** avata jonkun silmät näkemään jtak; **синмаз ик вераны** sanoa (totuus) vasten kasvoja (t. päin sil-miä); **солэн синмаз эн учкы** älä kiinnitä häneen huomiota; **синме йётыны** pistää silmiin, herättää huomiota; **ас синмын адзыны** nähdä omin silmin; **маке шоры** muket синмын учкыны tarkas-tella jtak (asiaa) toiselta kannalta; **синмысъ синме учкыны** katsoa toisiaan silmiin; **с. уг сузы** sil-mät eivät kanna (*jonnekin*); **с. кышка, ки лэсътэ** sp. alku aina hankalaa

синадён > синнуны

синадёнтэм > seur.

синаズыкыль 1. (*вожпотоно*) vihat-tu, vihattava **2.** (*сантэм*) halvek-sittava • **с. карыны 1)** (*вожпо-тыны*) vihata 2) (*сантэм кары-ны*) halveksia, väheksyä, olla vä-littämättä

синву > синкыли

синвуасъкон, синвуасъкыны > **синкылиясъкон, синкылиясъ-кыны**

сингоп silmäkuoppa

синдор > синкабак

синдур > синчебер

синдыж valkoarpí; (*harmaa*)kaihi

синер *murt.* luuta; > **исьнер**

синийлтон *teonn. v:stā* **синийли-тыны**

синийлтыны 1. (*шёдьны*) huo-mata, havaita, keksiä **2.** (*тодмос-тыны*) panna merkille, huomata **3.** (*ас мылкыдъя шедьтыны*) löy-tää (t. valita) mieleisensä, mieltyä

jhk • аслыд инты с. 1) (тодмос-тыны) panna paikka merkille itseä varten 2) (ас мылкыдъя) löytää (t. valita) mieleisensä paikka

синкабак silmäluomi, silmäluomet

синкач (=ыз), синкаш (=ыз) kulmakarva(t)

синкёльы silmämuna

синкыли куунел(eet)

синкылиясыкон teonn. v:stā **син-
кылиясыкыны**

синкылиясыкыны 1. (бёрдыны) heltyä (t. puhjeta) kyyneliin, kyyuneltyä **2.** (синву вияны) vuotaa (*silmät*)

синкырет silmien muoto

синлыс silmäripsi, silmäripset

синмаськон 1. teonn. v:stā **син-
маськыны 2.** (кельшон, куанон) mieltymys, ihastus

синмаськыны 1. miellyä, tuntea sympatiaa, ihastua, rakastua; **мон
солы туж синмаськи** minä miellyin (t. ihastuin) häneen kovin; **синмаськыса учкыны** ihailla, katsoa rakastuneesti **2.** (ад-зыны кутскыны) alkaa nähdä, aueta (*silmät*); **кочышпиос син-
маськызы ни** kissanpoikaset alkoivat jo nähdä, kissanpoikasten silmät ovat jo auenneet

синмо 1. (адзись) näkevä; **кочыш-
пиос с. луизы ни** kissanpoikaset alkoivat jo nähdä, kissanpoikasten silmät ovat jo auenneet **2.** (синъ-
ем) =silmäinen; **бадым с. ны-
лаш** suurisilmäinen tyttö; **сьод с.** mustasilmäinen **3.** (nacë – нянь, сыр) =reikäinen (*leipä, juusto*); **бадым с. нянь** isoreikäinen leiripä

синмо-пелё tarkkaava(inen), tarkka, valpas

синнуны silmäterä, pupilli

синон 1. (ичиёмон) vähentyminen, vähneneminen; (пичиёмон) pienentyminen, pieneneminen **2.** (дун-тэммон) halventuminen, alentuminen, aleneminen / > **кулэсмон**

синоним kiel. synonymi

синпелет muistomerkki; (статуя) muistopatsas; > **памятник 2**

синпель muisto; matkamuisto; c.

кузьым muistoesine, (muisto)lahja; **синпельлы кузьманы** antaa muistoksi

син-пель (синмыз-пельзы, син-
пельзы) (адзись) silminnäkijä ◇ **с. сүзёнтэм** > **син сүзёнтэм**

синпёт 1. (мыдлань адзон) näköharha, optinen harha **2.** (мыдлань сурэд) harhakuva, harhakuvitima, illuusio

сíнтаксис kiel. **1.** (кыл рад) lausearakenne **2.** (тодос) lauseoppi, syntaxi

синтон > **синэтон**

сintöдьы silmänvalkuainen

сintыны > **синэтыны**

сintэм 1. (синъёсыз öвöl) silmätön **2.** (пал син) yksisilmäinen, silmäpuoli **3.** (сукыр) sokea; (ад-зисьтэм) näkemätön

сintэммон sokeutuminen, näkönsä menettäminen

сintэммыны sokeutua, tulla sokeaksi, menettää näkönsä

сintэм-пэльтэм päästikkaa, suinpäin; **с. кошкыны** lähteä (t. juosta) päästikkaa (pakoon) ◇ **куазь с.**

жобаське tuiskuttaa niin, ettei mitään näy

синултон teonn. v:stā

синултыны

синултыны > **синйылтыны**

синучкон peili, kuvastin

сину́чер silmänräpäyksessä
синчебер iiris, värikalvo (*silmän*)
синшор > **синнуны**
сињем > **сінмо 2**
синыны 1. (ичиёмыны) vähentyä,
 vähetää; (ничиёмыны) pienentyä,
 pienetää **2.** (дунтэммыны) halven-
 tua, alentua, aleta / > **кулэсмыны**
сињтон 1. (ициятон) vähentämä-
 nen, vähennys; (ничиятон) pie-
 nentäminen, pienennys **2.** (дун-
 тэммытыон) halventuminen, alen-
 tamisen, alennus / > **кулэстон 1, 2**
сињтыны 1. (ициятыны) vähen-
 tää; (ничиятыны) pienentää **2.**
 (дунтэммытыны) halventaa,
 alentaa / > **кулэстыны 1, 2**
си́пуж 1. (пужниськыны) (jouhi)-
 seula **2.** (муш сетка) mehiläis-
 verkko **3.** (тылобурдоослы) lintu-
 verkko
си́пиртон kuiskaaminen, kuiskaus
си́пиртыны kuiskata
си́пиртэм 1. *partis. v:stā сипыр-*
тыны 2. kuiskaus, kiske, kuisk-
 kaaminen
си́р 1. pihka, hartsi **2.** *puhek.* (сы-
 скон резинка) purukumi
си́ран 1. (зыран) pihkaaminen, pih-
 koittaminen **2.** (люкан) pihkan ke-
 rárys (t. kerääminen)
си́раны 1. (зыраны) pihkata, pih-
 koittaa **2.** (люканы) kerätä pihkaa
си́раськон *teonn. v:stā си́раськы-
 ны*
си́раськыны 1. (зыраськыны, пы-
 чаны) pihkoittua, pihkaantua, tulla
 pihkaiseksi **2.** (сирен наштась-
 кыны) pihkaantua, tulla pihkaisek-
 si, tahraantua pihkaan
си́рень *kasv. sireeni, syreeni*
си́рес 1. (воротник) kaulus (*kansal-*
lispuvun, tav. kuvioitu) **2.** (чырты

päältie, kaula-aukko
си́ресан *teonn. v:stā си́ресаны*
си́ресаны ommella kaulus (*kiinni*)
си́ресь 1. (*cupo*) pihkainen, hartsi-
 nen, pihkapitoinen, hartsipitoinen;
с. пуос pihkaiset halot (t. poltto-
 puut) **2.** (сирен наштаськем) pih-
 kainen, hartsinen, pihkaan (t. hart-
 siin) tahraantunut; **с. киос** pihkai-
 set (t. pihkaan tahraantuneet) kädet
 ◇ **с. гозы** (я. пу) *puhek. paheks.*
 tunkeileva (t. kyllästyttävä, pitkä-
 piimäinen) ihmisen
си́ро > **си́ресь 1**
си́роп sokeriliuos, sokeriliemi, sii-
 rappi; mehutiiviste
си́рота огро; > **өксүз;** *vrt. аный-*
тэм-атайтэм
си́рпу *kasv. jalava (Ulmus)*
си́стéма järjestelmä, systeemi;
 (рад) järjestys; > **сöзнэт**
си́стéмаё 1. järjestelmällinen, sys-
 teemattinen **2.** (ялан ортчысъ,
 луисъ) säännöllinen, jatkuva
си́сь laho // laho(nnut); **с. пу** la-
 ho(puu)
си́ськем *partis. ja teonn. v:stā*
си́ськыны; с. бере syömisen (t.
 syönnin) jälkeen, syötyä, ruokail-
 tua; **с. потыны** *intr.* olla nälkä,
 olla nälissään, haluta syödä; **мы-
 нам си́ськеме потэ ни** minulla
 on jo nälkä, minun (t. minulle) tuli
 jo nälkä, haluan jo syödä
си́ськон *teonn. syöminen, syönti,*
 ruokailu; **с. дыр** syömääika, syö-
 misaika, ruoka-aika, ruokahetki
си́ськонни 1. (си́ськон инты)
 syöntipaikka, ruokailupaikka **2.**
 (комната) ruokasali, ruokailu-
 huone **3.** (столовой) ruokala
си́ськыны *intr.* syödä, ruokalla;
жытазезэ (я. жытсэ) **с.** syödä

illallista, illallistaa; **нунаэзэ** (я. обедзэ) с. syödä lounasta (t. päivällistä), lounastaa; **чукназэ** с. syödä aamiaisen

сисьмем 1. *partis. ja teonn. v:stā*

сисьмыны 2. mätä; (*писпу, басма с-сь*) laho(nnut); с. **картофка**

mätä peruna, mädät perunat; с.

пинь laho (t. mätä) hammas; с.

писпу lahopuu, lahonnut puu

сисьмон mädäntyminen; (*писпу,*

басма с-сь) lahoaminen; (*сыбэд*

луон) maatuminen (*mallaksi*)

сисьмыны mädäntyä, mädätä;

(*писпу, басма с-сь*) lahota; (*сыбэд луоны*) maatua (*mallaksi*);

улэпкын с. mädäntyä elävältä

сисьмитон, сисьмытыны >

сисьтон, сисьтыны

сисьтон *teonn. v:stā* **сисьтыны**

сисьтыны mädättää, mädännyttää, antaa mädätä; (*пүэз, басмаэз*)

päästää (t. antaa) lahoamaan; (*к-сь*

кылдэз) antaa maatua

ситурын *kasv. nurmilauha (Des-champsia caespitosa)*

синыны 1. syödä; **синыса быдтыны** syödä loppuun (t. pois); (кеj, шыр с-сь) syödä (rikki t. pilalle);

кей пустолэз сием koi söi veran rei'ille 2. (*куртчылыны*) purra (verille); **кутьёс сиё** kärpäset purvat 3. (*к-сь кислота*) syövyttää

4. *kuv.* (*пыкылыны, тэбйныны*) moittia, nuhdella; nälvä, näykkiä; (*тышасъкыны, сизьдыны*) sättiä, torua, haukkua ◇ **тыш** с. saada tälli

синыны-юныны syödä ja juoda, herkutella, maistella

сий I (*данъям, гажам*) kunnia, kunnioitus, arvonanto; **сий карыны**

kunnioittaa, pitää arvossa (t. kun-

niassa); **сий карыса сектаны** kesittä kunnioittaen

сий II (*полэс*) kerros, kerrostuma, kerta; **писпулэн ли(ё)** сиез ruun

jälsikerros; **музъем** сиос maan

kerrokset

сийбур (*сийбурез, сиез-бурез*), **сий-**

дан (*сий-данэз, сиез-данэз*) 1.

(дан, ёеч ним) maine, kunnia, kuuluisuus 2. (*гажам, сильы карем*)

kunnia, kunnioitus, arvonanto; с. **карыны** kunnioittaa, pitää

arvossa (t. kunnissa)

сиеён-сиеён kerroksittain

сие kerros=, kerrosteinen, (moni)-

kerroksinen, kerrostunut, kerros-

mainen

сийё-дано 1. (*гажано, сильы карено*)

kunnia=, arvo=, kunnioitettu, arvostettu, arvossa pidetty; с. **адями**

arvostettu (t. arvossa pidetty) ihminen, kuniakansalainen 2.

juhlallinen, juhla=, juhlava // juh-

lallisesti; с. **концерт** juhlallinen, juhlakonsertti; с. **люкаськон** (я.

собранье) juhlaistunto

сийзем *partis. ja teonn. v:stā* **сийзыны;**

праздниклы с. концерт

juhlalle omistettu konserti

сийён 1. (*кинлы ке кычэ ке арбе-*

риэз) lupaaminen, lupaus (*jnk esineen jllek*); **кинлы ке кузым с.**

lahjan jollekulle lupaaminen 2.

(*ваньбурез кельтон*) testamentti, jälkisäädös 3. (*сильы карыса*

гожъяны, верасъкыны, ужрад

ортчытыны) omistaminen, omis-

tus, pyhittäminen, pyhitys; keskit-

tyminen; omistus(*kirjoitus*) 4.

(*кинлы ке мылкыд карон*) toivottaminen, toivominen, suomi-

nen; **тазалык но шудбур** с. ter-

veyden ja onnen toivottaminen (t.

toivominen) **5. usk.** (*виро сётыны с.*) pyhän lupauksen teko (*uhrata jtak vainajille*) ◇ **Выль с. kirk.**

Usi testamentti

**сийиськон 1. teonn. v:stā сийись-
кыны 2. usk.** lupaus(menot) uhri-
toimituksen suorittamiseksi

сийиськыны 1. intr. usk. (*виро сё-
тыны*) tehdä pyhä lupaus uhrata,
lupautua uhraamaan (*jtak vainajil-
le*); **пересъёслы кунян вёсяны
с.** lupautua uhraamaan vasikka vai-
najille, tehdä pyhä lupaus uhrata
vasikka vainajille **2. pass. v:stā
сийзыны**

сийыл syksy // syksyinen, syys= //
syksyllä; **с. вуиз** syksy tuli; **с. ку-
аэзь** syksyinen säää; syksy; **с. нош**
дышетскыны мыноно syksyllä
on taas ruvettava opiskelemaan (t.
käymään koulua) ◇ **зарни с. ruska**
сийылбыт koko syksyn (ajan),
koko syksy

**сийылмон teonn. v:stā сийыл-
мыны**

сийылмыны kääntyä syksyksi,
tulla (*syksy*); **(куазь) сийылмиз
ни** säää kääntyi syksyksi, tuli syksy
сийыны 1. (*кинлы ке кычे ке
арбериеz*) luvata jillek; **кинлы ке
кузым** с. luvata jillek lahja **2.**
(*ваньбурез кельтыны*) testamen-
tata; **со вань ваньбуэрэ пиезлы**
сийиз hän testamenttasi koko
omaisuutensa pojalleen **3.** (*сийлы
карьса гожъяны, вераськыны,
уҗрад ортчытыны*) omistaa, ru-
hittää; keskittyä; **солэн книгаэз
эшезлы сийемын** hänen kirjansa
on omistettu omalle ystävälle;
**докладэз туала улонлы сийе-
мын** hän keskittyi esitelmässä pu-
kyiseen elämään **4.** (*кынлы ке*

мылкыд карыны) toivottaa, suo-
da; toivoa; **сийисько Түледлы
юн тазалык** toivotan Teille hy-
vää terveyttä **5. usk.** (*виро с.*) tehdä
pyhä lupaus, vannoa (*uhrista vai-
najille*); **пересъёслы кунян с.**
tehdä pyhä lupaus uhrata vasikka
vainajille

сийё-виро 1. verevää, kukkeaa, heh-
keää; **с. егит кышномурт** verevää
nuori nainen **2.** lihaksikas, lihaksi-
nen; **с. пиосмурт** lihaksikas mies
силы kunnia=, kunnioitettu, arvo=,
kunnioitettava; **с. нимъёс** kunnia-
nimet; **с. карыны 1)** (*гажаны*)
kunnioittaa, pitää arvossa **2)** (*сүё-
дано зечкыланы*) juhlia, järjestää
juhlatilaisuus (*jnk kunniaksi*) **3)**
(*чотэ басьтыны, саклык висъя-
ны*) ottaa huomioon

силь (=ыз; =ез) liha; **парсы с. сиан-**
лиха; **скал с. науданлиха;** **с. небыт**
liha (*pehmeä*)

**сильвир (сильвирыз, сильыз-
вирыз)** riuumis; liha(ksisto)

сильвиро > **сийё-виро**

сильвиртэм heiveröinen, hintelä,
laiha

сильтырем 1. (*колбас*) makkara **2.**
(*курлой*) suolaliha, suolattu liha
(*ahavoitu vatsalaukussa*)

сийыс lanka, rihma; **с. катушка**
lankarulla; **с. нюжка** lanka, rihma
(*yksi*); **сийысэз вене быртты-
ны** (*я. писъяны*) rujottaa lanka
neulan silmään

сис 1. (*сисъет*) siivilä, sihti **2. murt.**
(*муши сетка*) mehiläisverkko

сисъет > **сис 1**

сисъян siivilöinti

сисъяны siivilöidä

**сисъяськон teonn. v:stā сисъясь-
кыны**

сийсьясыкыны *pass. v:stā* **сийсья-ны**

сить *alat. uloste(et) ♂* **корт с. хиили-мурска (ahjossa); пель с. корва-вала, (корва)ваикку; сите потэ** haluan ulostaa

ситьбочы *el. sontainen, sittiäinen (Geotrupes); > валдорги, вал-кибы*

ситыпужы *alat. kesakko, kesakot, pisama(t); > пужы II 2*

ситыпужыё *alat. kesakkoinen, pi-samainen; > пужыё II*

ситэм, ситэм-сантэм *eī-kunnioittetu, kunniaton; с. карыны 1) (ним-дан карыны, съодманы) saattaa huonoon huutoon, mustata; loukata 2) (исамес карыны, дан-тэм карыны) häpäistä, häväistä, saattaa häpeän; (нылкышиноез ou) viedä (naisen) kunnia 3) (ул-тияны) alentaa, halventaa, nöy-ruuttää 4) (чотэ понытэк улыны, урод карыны) olla välittämättä (t. piittaamatta), suhtautua yliolkai-sesti / > сантэм*

ситян *alat. 1. teonn. ulostaminen 2. (=ыз) (бернал) takapuoli, perä, takamus, takalisto; alat. perse; (к-сь валлен) lautanen (esim. hevos-en) 3. kuv. (кышкан) pelkäämi-nen, pelko, pelästyminen*

ситянвыл (=ыз) *alat. pakara; (к-сь валлен) lautanen (esim. hevos-en); > сарвыл*

ситяны *alat. 1. ulostaa 2. kuv. (кышканы) pelätä, pelästyä*

сиялскон *teonn. v:stā* **сиялсы-ны**

сиялсыны *1. (салым карись-сыны) viiletä, viilentä, kylmetä, kylmentyä (sää) 2. (астэ сайкыт карыны) virkistää itseään, vilvoi-*

tella, jäähyttää itseään 3. (кин ке, маке борды кыкремесь дүгдү-ны) kylmetä, viiletä jllek, menettää kiinnostuksensa, lakata välittämästä jstak; со матысь эшезлы но сиялскиз hän kylmeni läheiselle ystävälleenkin, hän lakkasi välittämästä läheisestä ystävästäänkin

сиялтыйсон, сиялтыйсыкыны > сиялскон, сиялсыны

сиялэс 1. *(салым) viileä, vilpoi-nen 2. kuv. (к-сь кусыптьёс) viileä, kylmä*

сиян 1. *jäähtyminen, kylmenemi-nen, kylmentyminen; (омыр с-съ ou) viileneminen, viilentyminen (ilman) 2. kuv. (к-сь мылкыд) jäähtyminen, kylmeneminen, kiin-nostuksensa menettäminen*

сияны 1. *(омыр с-съ ou) jäähtyä, kylmetä, kylmentyä; viiletä, viilentyä, tulla viileä(mmä)ksi (ilma); чай сиям ни tee on jo jäähtynyt*

2. kuv. *(к-сь мылкыд) jäähtyä, kylmetä, viiletä jllek, menettää kiinnostuksensa, lakata välittämästä jstak; мұзыкалы солэн мыл-кызыз сияз hän menetti kiinnos-tuksensa musiikkiin*

сиятон *(сиямзэ возьман) jäähty-mään päästämisen; (кезытгес карон) jäähyttäminen, kylmentä-minen, viilentäminen*

сиятыны *(сиямзэ возьманы) antaa jäähtyä; (кезытгес карыны) jäähyttää, kylmentää, viilentää скাকза satu; > выжыкыл сказүемой kiel. predikaatti; > йырыш*

скакалка *хуррунагу скал lehmä; юло с. runsaslypsi-nen (t. runsasmaitoinen) lehmä;*

кунян ваёно с. tiine (t. kantava) lehmä; **кысконо** с. lysylehmä; **муры** с. maho lehmä; **с. гид паветта**; **с. кыскись** lysäjä; **с. кыс-кыны** lysää lehmää
скала kallio
скáнер atk. tutkain, skanneri
скафáндэр (водолазлэн) sukeluspuku, sukeltajan suojauspuku; (*космонаутлэн*) avaruuspuku, avaruuslentäjän puku
сквáжина (poraus)reikä, (poraus-)aukko
сквер puistikko
сквозняк (läpi)veto, ristiveto; > **ыртись тöl**
скелет luuranko; > **лысьём**
склад 1. varasto(huone), makasiini; (*пычал түрлүкүлү*) asevarasto, asevarikko, asehuone 2. (*запасъ-ёт*) varasto, varat
склонение kiel. (nominin)taivutus, deklinaatio; (*кыльёслэн группалы*) taivutusluokka (*nominien*)
скоба (*кутэт, пекля*) sinkilä, määryly; (*к-сы коръёсты юнматыны*) hakarauta, rautahaka
скóбка sulku(merkki), sulut, sulje, sulkeet; **квадрат скóбкаос** > **сэ-ре-го скóбкаос**; котрес скóбкаос kaarisulkeet; **сэ-ре-го скóбкаос** hakanluskeet; **фигурной скóбкаос** aaltosulkeet; **скóбкаос** пушкин suluissa, sulkeissa > **вугы 4, ву-гыпус**
скóрой: с. поезд pikajuna; с. по-мошь ambulanssi, sairasauto
скорпион 1. el. skorpioni 2. (C.) täht. Skorpioni
скрéпка liitin, pinne; klemmari ark.
скри́пка viulu
скульптор kuvanveistäjä
скульптура 1. (*лэсътэмез*) veisto

2. (*искусство*) kuvanveisto(taide)
славян slaavi // slaavilainen
слéдователь tutkintatuomari
слéдствие lak. tutkinta, tutkimus; **слéдствиез нуны** suorittaa tutkimusta, tutkia
слéсарь viilaaja, viilarit; (*сантехник*) putkimies; (*тирлык лэсътись*) työkaluseppä
слива luumu
словак slovakki // slovakialainen, slovakki, Slovakian; **с. кыл** slovakkin kieli, slovakki
слóварь sanakirja; **удмурт-зуч** с. udmurtilais-venäläinen sanakirja; > **кылсузыет**
словен sloveeni // slovenialainen, sloveenien, Slovenian; **с. кыл** sloveni(n) kieli
словосочетание kiel. sanaliitto, sanaayhtymä; > **кыл тэчет**
слог kiel. tavi; ворсаськем с. umpitavi; **усытиськем** с. avotavi; > **кыльёз**
слогéн-слоген kiel. tavaamalla; с. **лыдзыны** lukea tavaamalla, tavata
слогъем kiel. =tavuinen; **кык** с. **кыл** kaksitavuinen sana
сложной monimutkainen, mutkitas ◇ с. **кыл** kiel. yhdyssana; с. **предложе-ниe** yhdyslause, virke; > **кушето**
сложноподчинённой kiel.: с. **предложе-ниe** alisteinen (t. hypotaktinen) lause
сложносочинённой kiel.: с. **предложе-ниe** rinnasteinen (t. parataktinen) lause
слон el. norsu, elefantti
слуга palvelija
служáнка palvelija(tar)
слу́жба 1. (*служить карон*) palve-

lu; (sota)palvelus, asepalvelus **2.** (уж) toimi; virka, työ; (уж инты) toimipaikka, virkapaikka, työpaikka
служебной virka=, virkaan liittyvä, virantoimitus=, toimisto=; **с. командирóвка** virkamatka ◇ **с. кылъёс kiel.** partikkelite, apusanat
служить: **с. карон** palvelu (t. palveleminen) (armeijassa); **с. карыны** palvella (armeijassa); **арми-бын с. карыны** palvella armeijassa
смёна (työ)vuoro
смёта arvio(laskelma)
снабжать: **с. карон** hankkiminen, huoltaminen, huolto, toimittaminen, varustaminen; **с. карыны** hankkia, huoltaa, toimittaa, varustaa
снабжéние huolto(järjestelmä)
снайпер tarkka-ampuja
снаряд **1.** sot. ammus **2.** urh. teline
СНГ (ЭКО, Эрико Кунъёслэн
Огазеяськонзы (я. Содру́жествозы)) IVY (Itsenäisten valtioiden yhteisö)
снегурочка kansanr. lumityttö, lumikki; > **Лымы ныл**
снимать: **с. карыны** 1) (valo)kuvalta, ottaa kuva(t); **elok.** kuvata;
фильм **с. карыны** kuvata elokuva (t. filmi) 2) (**улонни**) vuokrata, ottaa vuokralle; **квартира** **с. карыны** vuokrata huoneisto (t. asunto)
со pron. 1. pers. hän; (*арбери но лулос с-съ*) se; **со умой дышет-ске** hän menestyy hyvin opinnoissaan; **туэ со вазь сясякаяськыны кутскиз** tänä vuonna se alkoi kukkia aikaisin; **со выллем** hänen (t. sen) kaltaisensa (t. kaltainen);

соос he; (*лулосъёс но арбериос с-съ*) ne **2. demonstr. se;** (*тйни со*) tuo; **кин со?**; kuka se (t. tuo) on?; **мар со сычё?** mikä se (t. tuo) oikein on?; **мон улýсько (тйни) со коркан** minä asun tuossa talossa **3. determ.** niin; noin; näin; **со быдза** niin iso (t. suuri); **со быд-за ик** samankokoinen; **со жужда** niin korkea (t. suuri); (**адями, пудо-пöйшур** с-съ) niin pitkä (*ihminen, eläin*); **со жужда ик** samankorkkuinen; (**адями, пудо-пöйшур** с-съ) samanpituinien (*ihminen, eläin*); **со зёкта** niin paksu; **со зёкта ик** samanpaksuinen; **со кузьда** niin pitkä; **со кузьда ик** samanpituinien; **со мурда** niin syvä; **со мурда ик** samansyvien; **со пасьта** niin leveä; **со пасьта ик** samanlevyinen • **со дыроэз 1)** siihen aikaan (asti), siihen mennenä 2) (*сокема*) niin kauan; **со ласянь 1)** (*соналасен*) tuolta puolelta, tuolta suunnalta 2) (*соиз пумысен, соээ лыдэ басьтыса*) siinä suhteessa; **со понна 1)** (*солы*) häntä varten (t. hänen hyväkseen); (*соин сэрэн*) sen vuoksi (t. takia, tähden) 2) (*со пумысен*) hänen puolestaan, hänestä; siitä 3) **кон:на** sitä vastoin, sen sijaan ◇ **со вылэ ик** lisäksi, pääälle päätteeksi; **сотэк уг луы** muulla tavoin ei voi; **кызы сотэк??** kuinkas muuten, ilman muuta, totta kai
собере 1. sitten, sen jälkeen; (*бёрысъ*) myöhemmin; **с. мон отчы ѿи ни ветлы** sitten (t. sen jälkeen) minä en käynyt enää siellä **2. кон:на** (ja) sitten, (sen) lisäksi, siitä paitsi; **мынам дыры ѿи вал**

толон сое быдэстыны, с. мылы но ёз поты minä en ehtintyt tehdä sitä eilen, ja sitä paitsi en vielä halunnut

собор tuomiokirkko, katedraali, pääkirkko; > **тёр черк**

собрание 1. (люкасъкон, кенеш) kokous, istunto 2. (бичет) kokoelma

собственник omistaja

собственной: с. **ним** *kiel.* erisnimi; > **асним**

собственность 1. (ваньбур) omaisuus; **ас с.** henkilökohtainen omaisuus 2. (кузёяськон) omistus;

музъемлы чистной с. maan yksityisomistus; > **асъет**

событие tapahtuma, tapaus

совершённой täydellinen, moitteeton; > **тырбыдэс**

совершёнство täydellisyys; > **тырбыдэслык**

сочесть omatunto; > **возыйтбур** 1

совет neuvosto; **министръёслэн** советсы ministerineuvosto;

тодос (я. учёной) с. tieteellinen neuvosto; > **кенеш** 3

совето, совётской neuvosto=; **C.** Союз Neuvostoliitto

совещание neuvottelu(kokous), neuvottelutilaisus, kokous, konferenssi

совремённик aikalainen

свхоз sovhoosi, neuvostotila, valtiontila

согисъкон *teonn.* *v:stā* **согисъкыны**

согисъкыны 1. (сюй, лымы улэ) peittää; sirottua 2. *kuv.* (куара) hukkua (ääni); **караосмы ву чаштэмэн согисъкызы** äänemmette hukkuivat veden pauhuun 3. *kuv.* (к-сь инбам) peittää (esim. tai-

vas) 4. *pass. v:stā* **согыны** соглашной: (*myös* с. **куара**) *kiel.* konsonantti **согласование** *kiel.* kongruenssi, mukautuminen **соглаш:** с. **карисъкыны** 1) (с. **маке карыны**) suostua, myöntää; **юрттыны** с. **карисъкыны** suostua auttamaan 2) (оггадь малпаны) yhtää (*jnk mielipiteeseen*), myöntää; **монэнным со с. карисъкиз** hän yhtyi minun mielipiteeseeni; **с. луон** 1) (с. **маке карыны**) suostuminen, suostumus, myöntyminen, myöntymys 2) (оггадь малпан) yksimielisyys; **с. луны** 1) (с. **маке карыны**) suostua, myöntää, olla suostunut (т. myöntynyt); **со с. юрттыны** hän on suostunut auttamaan 2) (оггадь малпаны) olla samaa mieltä, yhtää (*jnk mielipiteeseen*), myöntää; **мон с. тыйлдын** minä olen samaa (т. yhtää) mieltä kanssanne; (**тон**) **соглаш-а, ёвёл-а?** 1) (**маке карыны**) suostuitko vai etkö? 2) (озы ик-а малпасъкод) oletko samaa mieltä vai etkö?; **с. улыны** elääsovussa **согон** 1. (кытчы ке) hautaaminen, kuopraaminen, kaivaminen (jhk) 2. (к-сь гопез) umpsen luominen (т. lapiointi) 3. (маин ке шобыртон) peittäminen; sirottaminen (esim. mullalla); (к-сь кидысээз) multaaminen (*siemenien*) 4. *kuv.* (к-сь куараэз) hukuttaminen (äänen) 5. *kuv.* (сайян) peittäminen (esim. pilvet) **согъян** häkilöinti (*pellavan, ham-pun*) **согъяны** häkilöidä (*pellava, ham-pu*)

согъяськон *teonn.* *v:stā* **согъясь-
кыны**

согъяськыны *intr.* häkilöidä (t. olla häkilöimässä) pellavaa (t. hamppua)

согы (*сын*) häkilä

согыны 1. (*кытчы ke*) haudata, kuopata, kaivaa jhk; **музъеме с.** haudata (t. kuopata) maahan **2.** (*к-
съ гонез*) luoda (t. lapioida) umpeen **3.** (*маин ke*) peittää; sirottaa; (*к-съ кидысээ*) mullata (*siemenet*) **4.** *kuv.* (*к-съ куарааз*) hukuttaa; **куараосмес в чашетэм согиз** veden pauhu hukkuti äänemme, äänemme hukkuivat veden pauhuun **5.** *kuv.* (*сайяны*) peittää (*esim. pil-
vet*) ◇ **юмес жагтурын согиз ни** rikkaruoho on peittänyt viljamme

сода sooda

содрúжество ystävyysliitto, yhdis-tys, yhteisö; Эрико Кунъёслэн
Содрúжествозы > СНГ

сознáние tajunta, taju

сознáтельной tietoinen, tiedostava; tajuava; valveutunut

сознáтельность tietoisuus; valveutuneisuus

соиз pron. demonstr. 1. (*тини с.*) (*juuri*) tuo (*useista*); (*juuri*) se (*useista*); **таиз но мыным кель-
ше, с. но** minä pidän sekä tästä et-tä tuosta; **мон уйисъко сояз кор-
кан, эше таяз** minä asun tuossa talossa, kaverini (*taas*) tässä **2.** (*мукетыз*) tuo; toinen; tuonpuoleinen; **с. ярдур** toinen ranta; **тайзэ уждэ йылпумъяно ни, с.** но дась övöl на tämä työsi on jo saatava loppuun, eikä toinenkaan ole valmis; **сояз аре (я. арын) 1)** (*кылемаз*) viime vuonna **2)** (*вую-
нояз*) ensi vuonna; **сояз дунне-**

ын tuonpuoleisessa elämässä (t. maailmassa) **3.** (*таид – азыло ве-
рам мурт с-съ*) tämä; **пияш ма-
ке вераз нылашлы, нош с. но-
мыр өз куареты** poika sanoi jo-tain tytölle, mutta tämä ei vastan-nut mitään

соин 1. instr. pron:sta co; hänen (t. sen) kanssa, hänellä, sillä; **с. чош** hänen (t. sen) kanssa **2. konj. (с.
сэрен)** siksi, sen vuoksi (t. takia, tähden); **с. ик** juuri siksi (t. sen vuoksi); **с. сэрен** sen tähden (t. takia, vuoksi); **куазъ зоре, с. со-
жега** sataa vettä, siksi hän on myöhässä

сок (tuore)mehu

сокан *ark.* popsiminen

соканы *ark.* pistellä (t. pistää) pos-keensa, popsia

сóкем niin (määrin), siinä määrin, niin paljon; **с. жог ветлыны уг-
на яра** ei saa vielä liikkua niin nopeasti; **с. та солы кельше** вал, люкисъкыны ик уг чыды

вал, люкисъкыны ик уг чыды **вал** hän pitää tästä niin paljon, ettei edes jaksanut irrottatua ◇ **с. кары-
ны > сóкемес карыны; с. эн ка-
ре!** älkää muistelko (t. muistako) pahalla!

сóкема niin kauan

сóкеме niin kauas (t. etäälle)

сóкемес: с. карыны 1) (*ултияны*) alentaa, halventaa, nöygyyttää **2)** (*вöсъ карыны*) loukata, solvata **3)** (*исамес карыны*) pilkata, ivata, tehdä pilkkaa

сóкемын niin kaukana (t. etäällä)

сóкемысь niin kaukaa (t. etäältä)

сóкол el. (*muutto*)haukka; > **тölпе-
риöрзи**

соколёгуби *kasv.* herkkusieni (*Agaricus*)

соку 1. (*со дыре*) silloin, siihen ai-kaan; **с. пеймыт луоз ни** silloin tulee jo pimeä **2.** (*с. дыръя, озы бере*) sitten, siinä tapauksessa; niin; **Иземед-а потэ ни? С.**

изыны мын. Haluatko jo nukkua? Siinä tapauksessa mene nukkumaan. ◇ **с. ик 1)** (*со дыре ик*) samaan aikaan, yhtä aikaa **2)** (*чанак*) heti (paikalla), kohta

солань sinnepäin; (*тихи с.*) tuonne-päin; **с. карисыны** siirtyä (*kau-emmas, sinnepäin*); **с. карыны** siirtää (*kauemmas, sinnepäin*)
солань-талань sinne(päin) tänn-e(päin), edestakaisin

солдат sotilas, sotamies; varusmies
солэн 1. gen. pron:sta co; hänelä; sillä **2.** pron. poss. hänen; (*арбери, лулос с-съ*) sen; **та с. пытыыеэз** nämä ovat sen jälkiä (t. hänen jälkensä)

солесь 1. abl. pron:sta co; häneltä; siltä **2.** pron. poss. hänen; (*арбери, лулос с-съ*) sen; **вай мыным с.**

книгазэ anna minulle hänen kir-jansa

ком el. monni (*Silurus glanis*)

сомында niin (t. noin) paljon (t. monta), sen (t. tuon) verran

сон el. 1. (*чеберс., язъ*) säyne, säynävä (*Leuciscus idus*) **2.** (*паськыт-с., голавль*) turpa (*L. cephalus*) **3.** murt. (*чабак*) särki (*L. rutilus*)

сонгро kuuro; > **пельтэм I 3**

коос > со 1

соотношение (keskinäinen) suhde **сопал** (=ыз) tuonpuoleinen // tuo (t. toinen) puoli; **с. дунне** tuonpuoleinen maailma; **с. ярдур** tuon-puoleinen (t. toinen) ranta

сопала 1. adv. sinnepäin, siihen päin (t. suuntaan); (*тихи с.*) tuon-

nepäin, tuohon päin (t. suuntaan)

2. postp. tuolle (t. toiselle) puolelle; **шур с.** joen tuolle (t. toiselle) puolelle

сопалан 1. adv. siellä päin, siinä päin (t. suunnassa); (*тихи с.*) tuolla päin, tuossa päin (t. suunnassa)
2. postp. tuolla (t. toisella) puolella; **шур с.** joen tuolla (t. toisella) puolella

сопалась 1. adv. sieltä päin, siitä päin (t. suunnasta); (*тихи с.*) tuolta päin, tuosta päin (t. suunnasta)
2. postp. tuolta (t. toiselta) puolella; **шур с.** joen tuolta (t. toiselta) puolella

сопкетон 1. (*тяпкетон*) maiskutta-minen, maiskutus, maiskuttelu (*syödessä*) **2. ark.** (*мае ке сиён, сокан*) poskeensa pistely (t. pistä-minen), popsiminen

сопкетыны 1. (*тяпкетон*) mais-kuttaa, maiskutella (*syödessä*) **2.** *ark.* (*сины, соканы*) pistellä (t. pistää) poskeensa, popsia

сопыр > сапыр

сопыр-сопыр > сапыр-сапыр

кор опом.: с. карыны kuorsata; **с.**

карыса изыны 1) nukkua kuor-saten 2) (*кужмо умен*) nukkua si-keästi (t. sikeää unta); **с. потты-ны** kuorsata

соргетон kuorsaaminen, kuorsaus

соргетыны kuorsata

соргетэм 1. partis. v:stā **соргеты-ны 2.** kuorsaus, kuorsaaminen

сёр-сёр deskr.: с. изыны (*я. кё-лыны*) nukkua sikeästi (t. sikeää unta)

сорт 1. (*зечлык*) laatu(luokka); laji; **вылий с.** paras laatu, valiolaatu **2.** (*выжы*) lajike

сортировать: с. **карон** lajittelu,

erottelu; **c. карыны** lajittelä, ero-tella
сосиска nakki(makkara)
соска tutti
сослагательной: **c. наклонение**
kiel. konditionaali; > **луон:** лу-онъя сямлык
состав koostumus
состояние 1. (*югдур*, *рад*) (olo)tila, kunto **2.** *fys.* (olo)tila, olomuoto; **газ выллем** **c.** kaasumainen olo-tila **3.** *vanh.* säätty; suhteet; **граждан** **c.** siviilisäätty; **семья** **c.** perhe-suhteet
сосуд astia
со-та yhtä ja toista, sitä tätä, niitä näitä; **c. сярысь вераськыны** ru-hua (t. puhella) niitä näitä; **созэтазэ валатэк** käsittämättä yhtä ja toista
сóус kastike
социализм sosialismi
социализмо, социалистической sosialistinen, sosialismi= **социальной** yhteiskunnallinen, yhteiskunta=, sosiaalinen, sosiaali=; > **мерлыко**
социально-экономической sosi-aalis-taloudellinen, sosioekonominen, yhteiskunta- ja talous= **сочинение 1.** (*гожтос*) aine(kirjotus) **2.** (*произведение*) teos **сочинительной** *kiel.* rinnastus=, rinnastava; **c. союз** rinnastuskon-junktio; > **артэян**
союз 1. (*огазеясыкон*) liitto; yhdis-tys **2.** *kiel.* (*гершет*) konjunktio, sis-desana
соя soija
сояз *iness.* ja *ill.* *pron:sta* соиз **сöзнэт** järjestelmä, systeemi; (*рад*) järjestys; > **система**
сöзүл 1. (*сöзы*) helma, lieve, lie-

peet; **юбка c.** hameen helma **2.** (*шимыри*, *карта*) röyhelö(reunus); **сöзулэн дэрэм** гöyhelölenniki, röyhelöpuku
сöзы 1. (*гумы, кунчи*) (saapas)varsi; **сапег c.** saapasvarsi **2.** (*сöзүл*) lieve; пальтолэн сöзыосыз (päällys)takin liepeet
сöзыян *teonn.* *v:stā* **сöзыяны**
сöзыяны 1. (*сöзызз, сöзулзэ ву-рыны*) ommella lieve (t. helma) **2.** (*шимыри, карта вурыны*) om-mella röyhelö(reunus) (*kiinni*) **сöлтүрүн** *kasv.* luoho (*Apera; A. spica-venti*)
сöн *anat.* suoni; jänne
сöриськись 1. *partis.* *v:stā* **сöриськыны 2.** helposti särkyvä, hauras **сöриськөн** *teonn.* *v:stā* **сöриськыны**
сöриськыны 1. (*пилиськыны*) sär-kyä, mennä rikki; (*ёзаны*) säröillä, mennä säröille; **стакан выж вылле усиз но сöриськиз** juomalasi putosi lattialle ja särkyi (t. meni rikki) **2.** (*тыйаськыны*) mennä rikki (t. eräkuntoon); **телевизоре сöриськиз** televisioni meni rikki (t. eräkuntoon) **3.** (*урод, ярантэм луыны*) mennä pilalle (t. piloille), pilaantua, turmeltua, huonontua, pahentua, vahingoittua; (*мылкыд с-сы*) laskea (*mieli*); **чорыг сöриськем ни** kala on jo pilaantu-nut; **куауз сöриськиз** sää huonontui (t. on huonontunut); **син-мы сöриськиз ни** näköni on jo huonontunut; **мылкыд сöриськиз mieli(ala)** laski **4.** *kuv.* (*аз-зыныны, урод сямыем луыны*) mennä pilalle, turmeltua, tulla pa-hantapaiseksi **5.** (*сöсирмыны*) tulla raajarikoksi (t. rammaksi),

vammaiseksi), rampautua, runnella (t. ruhjoa) itsensä **6.** (секытэн кышномурт с-сы) mennä kesken, saada keskenmeno

сөрон *teonn. v:stā сёрыны*

сёрыны **1.** (пильны) särkeä, lyödä (t. iskeä) rikki; (ёзатыны) lyödä (t. iskeä) säröille **2.** (тыйны) rikko, saattaa epäkuntoon; **телефизорме сёри** rikoin televisioni **3.** (урод, ярантэм карыны) pilata, turmella, huonontaa, vahingoittaa **4.** (сиён-юон с-сы) antaa pilaantua (*elintarvikkeiden*) **5.** kuv. (азынмытыны, урод сямъем карыны) pilata, turmella (*esim. huonolla kasvatuksella*) **6.** (сёсыртыны) tehdä raajarikoksi (t. rammaksi, vammaiseksi), rampauttaa, runnela, ruhjaa

сёсыр raajarikko, rampa, vammainen, vaivainen; **с. адями** raajarikko (t. rampa, vammainen, vaivainen) (ihminen)

сёсырмем **1.** *partis. ja teonn. v:stā сёсырмыны* **2.** raajarikko, rampa, vammainen, vaivainen; **с. мурт** raajarikko (t. rampa, vammainen, vaivainen) henkilö

сёсырмон *teonn. v:stā сёсырмыны*

сёсырмыны tulla raajarikoksi (t. rammaksi, vammaiseksi), rampautua, runnella (t. ruhjoa) itsensä, vammautua

сёсыртон *teonn. v:stā сёсыртыны* **сёсыртыны** tehdä raajarikoksi (t. rammaksi), rampauttaa, runnella, ruhjaa, vahingoittaa

спаржа *kasv. parsa (Asparagus)* **спектакль** näytäntö; esitys (*teatterissa*)

спектр spektri, kirjo

спекулировать: **с. карыны** harjoittaa salakauppa; trokata *ark.* **спекулянт** salakaupan harjoittaja, mustan pörssin kauppias; trokari *ark.*

спекуляци, спекуляция sala-kauppa, musta pörssi; troaus *ark.*

специализаци, специализация erikoisala, erikoistuminen

специализироваться: **с. карись-кыны** erikoistua, spesialistua, spesialisoida

специалист asiantuntija, spesialisti, erikoistuntija, ammattimies

специальность (erikois)ala, spesi-aaliala; (*профессия*) ammatti(ala)

СПИД (ШИТ, шедътэм имму-нодефицитлэн тодмосээз)

AIDS (aids, immuunikato)

спидометр nopeusmittari

спираль kierukka, spiraali

спирт sprii, pirttu

список luettelo, lista

спичка tulitikku; **с. коробка** tulitikkurasia; > **шырпы**

спорт urheilu // voimistelu=;

спорт(ъя) чошатсконъёс urhei-lukilpailut

спортзал voimistelusalı

спортлото lotto

спортсмен urheilija

спортьяськем **1.** *partis. ja teonn. v:stā спортьяськыны* **2.** kiista, väittely, kina

спортьяськон **1.** *teonn. kiistely, väittely, kinaaminen, kinastelu* **2.** (*sport*) kiista, väittely, kina

спортьяськыны kiistellä, väittellä, kinata, kinastella; väittää vastaan

справка **1.** (*ивор-тодэт*) tieto, tiedonanto **2.** (*үжкагаз*) todistus

справочник (haku)luettelo, hakemisto, hakuteos, käsikirja, opas;

- телефон** с. puhelinluettelo
справочной: с. бюро neuvonta(toimisto); с. литература hakuteokset; с. материал kirjalliset apuneuvot
- спряжение kiel.** 1. (кылпум вошъян) (verb)taivutus, konjugatio 2. (tun) konjugaatio, taivutustyyppi, taivutusluokka; **нырысётті спряжениен каронкыл** ensimmäisen konjugaation verbi
- спутник 1.** täht. satelliitti, kiertolainen, kuu 2. (лэсътэм) satelliitti, tekokuu
- срёда keskiviikko; > **вирнунал**
- срок** (määrä)aiaka; määrähetki, ajankohta
- ссуда laina (pankista, laitoksesta)
- ссылка I** 1. (кужмысы келян) karkotus 2. (инты) karkotuspaiikkia;
- ссылка келяны** karkottaa
- ссылка II** 1. viite; чурул с. alaviite 2. (с. лэсътон) viittaus; источник вылэ с. лэсътыны viitata (t. tehđä viittaus) lähteeseen
- стабильной** vakaa, pysyvä, kiinteä, stabiili
- стабильность** vakaus, pysyvyys, stabilius
- стади** vaihe
- стадион** stadion, urheilukenttä
- стадия** > **стади**
- стаж** virkavuodet, työvuodet, työsäoloaika; **ужам** с. työsuhde, työvuodet
- стажёр** harjoittelija
- стажировка** (työ)harjoittelu; auskultatio, auskultointi; с. ортчыны olla harjoittelijana, harjoitella; auskultoida
- стакан** (juoma)lasi; (пүштросөз) (juoma)lasillinen; (**одиг**) с. чай юны juoda lasillinen teetä
- стан:** **куиськон** с. kutomakone, kangaspuit
- стандарт** standardi; normaalityyppi; vakio(tyyppi), normi // vakio=; normaalii=
- станок 1.** työ(stö)kone; **куиськон** с. kutomakone, kangaspuit; **фрезер** с. jyrtsinkone 2. (**верстак**) laite; (työ)penkki, alusta; **столяр** с. höyläpenkki; **токар** с. sorvi
- станий, станиця** asema; **чугун** сюрес с. rautatieasema
- старт** lähtö, startti
- статистика** tilasto, statistiikka
- статус** asema, tila, status
- статья** artikkeli, kirjoitus
- стекло** lasi; > **пияла 1**
- степень 1.** (трослык, макем луон) aste, taso; **чуритлык** с. kovuusaste 2. (дунъет) (arvo)aste, luokka; **нырысётті** стéпенен
- диплом** ensimmäisen asteen diplomi 3. (дышиетском с.) (oppi)arvo; **тодос** с. akateeminen (oppi-)arvo; **тодосьёсъя докторлэн** стéпенез tohtorin (oppi)arvo 4. mat. potenssi; **кычे** ке стéпене
- жутыны** (я. полэстыны) korottaa jhk potensiin
- степь** aro, (ruoho)aavikko; steppi maant.
- стилё** tyylikäs; с. юрт tyylikäs rakennus
- стиль I** tyili; (tyili)suunta; **стилья** дýсяськыны pukeutua tyylikkäästi
- стиль II** ajanlasku, luku; **вуж**
- стилья** vanhan ajanlaskun mukaan, juliaanisen kalenterin mukaan
- стильем** (=)tyylinen; **вуж** с. vanhantyylinen
- стимул** kiihoke, kannustin, kannus-

- те, yllyke; **ужаны** с. työntekan-nustin
- стипéндия, стипéндия** stipendi, apuraha; oppiraha
- стих** (runo)säe; (кылбур) runo
- стóйка** (к-съ барын) (baari)tiski, tarjoilupöytä
- Стокгольм** Tukholma
- столбец** 1. (к-съ газетын) palsta 2. (к-съ цифраосын) sarake, (pysty)rivi
- стóлбик** 1. (к-съ термометрын) (nestepatsas (*mittarissa*) 2. >
- столбец**
- столи́ца** pääkaupunki; > **шоркар**
- столовой** 1. ruokala 2. (комната) ruokasali, ruokahuone / vrt. **сись-конни** 2, 3
- столяр** puuseppä
- стоп** interj. seis, stop
- стопа** kirjall. runojalka, runopolvi
- стóрож** vartija, vahti, vartiomies; > **возьмаськись** 2
- стойнка** 1. pysäköintipaikka, paikoitustila, parkkipaikka 2. (такси-ослэн) taksiasema
- страна** 1. (шаер) maa; **шуныт** шаеръ ёс lämpimät maat 2. (кун) maa, valtio
- страни́ца** sivu (*kirjan*); > **бам** 3
- стратéги** strategia, sodanjohtotaito; johtamistaito // strateginen
- стратéгия** strategia, sodanjohtotaito; johtamistaito
- стрáус** el. strutsi
- страховать:** с. **карон** vakuuttami-nen, vakuutus; с. **карыны** vakuut-taa (*tehdä vakuutussopimus*); ottaa vakuutus; **тазалыкез** с. **карыны** ottaa sairausvakuutus; **улонээс** с. **карыны** ottaa henkivakuutus
- страховáться:** с. **кариськыны** ottaa henkivakuutus, vakuuttaa it-
- sensä
- страхóвка** puhek. 1. (уксё тырон) vakuutusmaksu 2. (уксё басытон) vakuutuskorvaus 3. (полис) va-kuutus(kirja)
- страховой** vakuutus=; с. **агент** va-kuutusasiames; с. **пóлис** vakuu-tuskirja
- стрéлка** osoitin; nuoli
- строй** 1. (pað) rivi, rivistö; **строе** сультыны järjestyä riviin 2. sot. järjestys, ryhmitys; muodostelma 3. polit. järjestelmä; **кун** с. valtiol-linen järjestelmä
- струг** (vuolu)höylä
- струган** höylääminen, höyläys
- струганы** höylätä
- стругаськон** teonn. v:stā **стру-гаськыны**
- стругаськыны** intr. 1. (стругаса улыны) höylätä jtak, olla höylää-mässä jtak 2. (пул с-съ) höylän-tyä
- стружка** (höylä)lastu
- структурá** rakenne, strukturi
- струна** kieli, jänne (*soittimen*); > **си**
- I 2**
- студент opiskelija, ylioppilas
- студень** aladobi, (liha)hyytelö
- стюард** stuertti
- стюардесса** [-дэ-] (самолётын) lentoemäntä; (корабльын) (lai-van) tarjoilija
- сү 1.** (шум) noki 2. (эгыр) puuhili
- суан** nokeaminen
- суаны** поета
- суаськон** nokeutuminen
- суаськыны** nokeutua
- суббóта** [-убо-] lauantai; > **кёсну-нал**
- суббóтник** [-убо-] talkoot
- субъект** subjekti
- субъекти́вной** subjektivinen

- сувенир** muistoesine, (muisto)lahja; matkamuisto; *vrt.* **синпель, синпель кузым**
- суверенитет** tiippumattomuus, suvereenius; > **асэриклык**
- суверённой** suvereeni, itsenäinen, tiippumaton; > **асэрико**
- сугон** sipuli; **вож** c. ruhosipuli; c. **йыр** sipuli (*sipulinmukula*); c. **кальча** (я. *куар*); > *seur*; c. **шиллы** sipulin lehdet (t. lehti)
- сугым** *murt*. teuraskarja
- суд I** (йырси с-сь) vaaleanruskea (*tukka*)
- суд II** 1. *lak*. (*орган*) oikeus, tuo-mioistuin; **Вылй люкись** c. korgkein välimiesoikeus (t. välitystuo-mioistuin); **эрикрадъя** c. lainmu-kaisuus; c. **приговор** oikeuden tuomio; c. **пуктэс** oikeuden pää-tös; c. **пумкыл** > c. **приговор**; c. **решение** > c. **пуктэс**; **судэ бась-тыны** panna syytteeseen; **судэ сётыны** haastaa jk oikeuteen; **vie-dä asia oikeuteen** 2. (*суд ортчон*) oikeus, oikeudenkäynti ♂ **судын утись** asianajaaja; > **адвокат**
- судак** el. kuha
- судить:** c. **карыны** tuomita (*oikeudessa*)
- судиться:** c. **кариськыны** käydä oikeutta, käräjöidä
- судженешчи** lautamies
- судно** laiva, alus; c. **ветлон**, **суд-нолы ветлыны ярась** purjeh-duskelainen, laivakulkainen, lai-vakkuun sopiva; c. **ветлон** (я. **сүднолы ветлыны ярась**) шур purjehduskelainen (t. laivakul-kuinen) joki
- судоустройство, судъёзрад** *lak*. 1. (*судья учреждениослэн системзы*) oikeuslaitos 2. (*правоослэн* **радзы**) oikeusjärjestys
- судъян 1.** *lak*. tuomitseminen 2. *puhek*. (*курлан*) tuomitseminen, moittiminen, paheksunta
- судъяны 1.** *lak*. tuomita 2. *puhek*. (*курланы*) tuomita, moittia, pa-heksua
- судъясь 1.** *partis*. v:*stā* **судъяны 2.** > *seur*.
- судья 1.** tuomari 2. *urh*. (*ero*) tuo-mari
- сүзён-сузен** kahmaloitain, kahma-lokaupalla
- сүзён** ylettyminen, ulottuminen, ylettäminen, yltäminen, tavoitta-minen
- сузиськон, сузиськыны** > **сузь-тайськон, сузьтайськыны**
- сузмон** *teonn*. v:*stā* **сузмыны**
- сузмыны 1.** (к-сь из) murskautua (t. musertua) rapakivisoraksi 2. (пазыгиськыны) särkyä sirpaleik-si, murskautua 3. (пöсътыны, бун-зыны) mennä riekaleiksi, kulua hajalle
- сузмытон** *teonn*. v:*stā* **сузмыты-ны**
- сузмытыны 1.** (изээз пыргытыны) musertaa (t. pilkkoa, pieniä) hara-kivisoraksi (t. moroksi) 2. (пазы-зыны) särkeä sirpaleiksi; (векчи кораны) hakata (t. pilkkoa) hajalle 3. (пöсъктыны, бунзытыны) kuluttaa riekaleiksi
- сузы 1.** (пыргытэм из) harakiviso-ra, moro; c. **карыны** > **сузмыты-ны 1, 2;** 2. *murt*. (*куажым*) rusto **сузы-пыры** (pienet) sirpaleet; c. **карыны** > **сузмытыны 2;** c. **лу-ыны** > **сузмыны 2**
- сузы** kahmaloi; (c. тыр, быдэс с.) kahmalollinen
- сузьет 1.** (*бырттэм макеос*)

кимпу, ниппу (*pujotettujen esineiden*) **2.** (быръем, бичам ма-кеос) саря, сикермä; **кылбуор с.** runosikermä
сузьён ријоттаминен, ријотус, ријотту (*helmien tms.*)
сузьйыны ријоттаа, ријотелла; **весь с.** ријоттаа (t. ријотелла) helmiä (nauhaan)
сузьтийськон ylettäminen, yltämisen
сузьтийськыны ylettää, yltää, kurottaa; **вáньмыз јёк вылын:** **сузьтийське но басътэлэ, мар кулэ** kaikki on pöydällä: kurottaka ja ottakaa mitä haluatte
сузьтон *teonn.* v:stā **сузьтыны**
сузьтыны saada ylettymään (t. ulottumaan); **та еээз корка до-роязд ёй сузьты** en saanut tätä johtoa ylettymään taloosi asti
сузьыны (*вуыны, йётыны*) ylettyä, ulottua, tavoittaa; (*йётскыны быгатыны, сузьтийськыны*) ylettää, yltää; **вöлдэтозь уг сузиськы** en yletä (kädelläni) kattoon; **вöлдэтозь кын** уг сузьы käteni ei ylety kattoon; **пыды уг сузьы пыд-созяз** jalkani eivät ulotu pohjaan (asti)
суэр (*nuorempi*) sisar (t. sisko), pikkusisko; vrt. > **апай 1**
сузян 1. (*чылкыт карон*) puhdista- minen, puhdistus; (*щёткаен*) har- jaaminen, harjaus; (*пыдкукез*) kiillottaminen, kiillotus; **пинь с.** **шётка** hammasharja **2.** (*сиён-юнэз*) puhdistaminen, puhdistus, perkaaminen, perkaus (*elintarvikkeiden*) **3.** (*думматон, утялтон*) puhdistaminen, puhdistus, siivoaminen, siivous; (*бушатон*) tyhjentäminen, tyhjennys **4.** (*улошоян*)

kuohitseminen, kuohinta **5. kuv. puhek.** (*лушкиан*) tyhjentäminen, tyhjennys, puhdistaminen, puhdistus, ryöstäminen (*puhtaaksi*) **◊ лымы с.** lumen luominen (t. lapiointi)
сузяны 1. (*чылкыт карыны*) puhdistaan; (*щёткаен*) harjata; (*пыдкукез*) kiillottaa; **дýськутэз с.** puhdistaa (t. harjata) vaatteita; **пинь с.** harjata (t. pestä) hampaita **2.** (*сиён-юнэз*) puhdistaa, perata; **чорыг с.** perata (t. suomustaa) kalaan (t. kalajo); **эмээз с.** puhdistaa (t. perata) vadeltmia **3.** (*думматоны, утялтыны*) puhdistaa, perata, siivota; (*бушатыны*) tyhjentää; **колодчаэз с.** puhdistaa kaivo; **шур пыдэсэз с.** puhdistaa (t. perata) joen pohja **4.** (*улошояны*) kuohita; **такаэз с.** kuohita pässi **5. kuv. puhek.** (*лушкианы*) tyhjentää, puhdistaa, ryöstää puhtaaksi **◊ лымы с.** luoda (t. lapioida) lunta
сузяськон *teonn.* v:stā **сузяськыны**
сузяськыны 1. puhdistua **2. pass. v:stā сузяны**
суйпос (=ээз, **суйпоскызы**), **суйпос-кес 1.** *anat.* (*kipos*) ranne **2. (пос-кес)** rannerengas (*hopeinen t. villasta kudottu*)
суй (=ыз) käsivarsi
суй-пыд (**суйыз-пыдыз**) *koll.* kädet ja jalat, raajat
суйтэм 1. (*суйёсыз öвöl*) kädetön **2.** (*пал сүй*) yksikäinen, käsipuoli
суйтэм-пыдтэм kädetön ja jalaton, raajaton
сук 1. (*тырмостэм*) ahne, ahnas, kyltymätön; perso // ahneesti, ahnaasti, kyltymättömästi; persostti; **с. вырыны** ahnehtia, käyttäytynä

ahneesti (t. kyltmättömästi) **2.**
 (чурьыт) kitsas, saita, itara
сукари korppu, korput
сукман 1. (сукно) verka (*kotikutoinen*) **2.** (дійсь.) sarkaviitta
сукно verka; > **пустол**
сукъяськон *teonn.* *v:stā* **сукъяськыны**
сукъяськыны 1. (тырмостэмъ-
 яськыны) olla ahne, ahnehtia **2.**
 (чурыйяськыны) kitsastella,
 niukailla, käyttää jtak kitsaasti
сукыр sokea; (аджисытэм) näke-
 mätön; **с. кыльыны** tulla sokeaksi,
 sokeutua, menettää näkönsä; **с.
 луыны 1)** > ed. **2.** olla sokea (t.
 näkemätön); > **сантэм 3**
сукыри (*tuos* **нянь** с.) limppu; >
колды
сукырмон sokeutuminen, näön me-
 netys (t. menettäminen); > **син-
 тэммон**
сукырмыны sokeutua, tulla soke-
 aksi, menettää näkönsä; > **сантэм-
 мыны**
сул I (*кур*) kuori (*puun*), kaarna;
koll. (*puun*)kuori, kuoret (*puusta
 irrotettuna*)
сул II (*кисты* вольяса мертан,
 сажень) syli(mitta)
сулан 1. (*кесян*) kuoren kiskomi-
 nen (t. kettäminen) (*puusta*) **2.**
 (*дасян*) kuoren kerääminen
суланы 1. (*кесяны*) kiskoa (t. ket-
 tää) kuorta (*puusta*) **2.** (*дасяны*)
 kerätä kuorta
сулеп räntä; **с. куазь** räntäsää, rän-
 täilmä
сулон 1. (*нылдон*, волён) kuori-
 minen, kuorinta (*puun rungon*) **2.**
 (*суон*, вайзэ коран) oksiminen,
 oksinta, karsiminen, karsinta (*haa-
 rojen*)

султон *teonn.* *v:stā* **султыны;** nou-
 seminen, nousu ♂ **гондыр** с. kar-
 hun herääminen (*talviunesta*)
султыны 1. nousta (seisomaan, sei-
 saalleen, pystyyn); **валесыс с.**
 nousta vuoteesta; **пукон** **вылэ** с.
 nousta tuolle (seisomaan); **пы-
 дес** **йылэ** с. polvistua, käydä (t.
 laskeutua) polvilleen **2.** (*иземсыс*)
 nousta (*yölevolta*); **вазь** с. nousta
 aikaisin (t. varhain) **3.** (*кинлы* *ке
 пумит*) nousta (*puolustamaan* *t.*
taisteluun); **кинлы** *ке* **пумит** с.
1) nousta jotakuta vastaan (t. vas-
 tustamaan) **2)** (*бугыръяськыны*)
 nousta kapinaan
сулыны 1. (*нылдыны*, вольыны)
 kuoria (*riui*) **2.** (*суныны*, вайзэ ко-
 раны) oksia, karsia (*haarat*)
сульдэр 1. > **суред;** **2.** (*идол*) erä-
 jumala, idoli; **пу** с. puujumala ♂
бакча с. linnunpelätin, linnunpe-
 lätti
сульпан I räntäsade
сульпан II > **сул ян**
сульпаны I *yksipers.* sataa räntää;
 (*куазь*) **сульпа** sataa räntää
сульпаны II > **сул янны**
сульпаськись 1. *partis.* *v:tā* **суль-
 паськыны 2.** räntäinen, räntä=; с.
куазь räntäsää, räntäilmä
сульпаськон, сульпаськыны >
сульпан I, сульпаны I
сульык *murt. el.* juotikas, iilimato
(Hirudinea); verijuotikas (*H. me-
 dicinalis*); > **тысэра**
сул ян *teonn.* *v:stā* **сул янны**
сул янны palaa rako(i)lle, muodostua
 (palorakko, palorakkula); **кины** **су-
 лятоэз** **сүтсекиз** käteni paloi ra-
 ko(i)lle
сулятон *teonn.* *v:stā* **сулятыны**
сулятыны 1. (*вупулыё* карыны)

poltaa (palo)rako(i)lle; **киме сүлтэй** poltin käteni (palo)rako(i)lle **2.** (κ-сь курегпүзээ) paistaa (*esim. muna*)

сулятэм 1. *partis. ja teonn. v:stā*
султыны 2. (курегпүз пүштэм) munakokkeli; munakas, omeletti

сүмбрáк kömpelösti, köpelösti, kankeasti

сүмбрес kömpelö, köpelö, kankea(liikkeinen)

сүмбырák, сумбырес > сүмбрáк, сумбрес

сумбрыськон kieriskely, vieriskely (*kömpelösti*)

сумбрыськыны kieriskellä, vieriskellä (*kömpelösti*)

сумед I (*сюйpunktэм*) liete, lieju, muta

сумед II *murt. (ишиан)* aave, haamu; (*mieli*)kuva

сумедо liete=, lietteinen, lieju=, liejuinen, muta=, mutainen; **с. ярдур** lieteranta, mutaranta

сумен, сүмена́к paljon (kerrallaan), tukuttain, tukussa; **с. чорыг кутыны** pyydystää paljon kalaa (kerrallaan); **с. но ёжытэн вузан тукку-** ja vähittäismynti

сумка laukku; (*нылкышноослэн*) käsilaukku

сúмма summa

сумъян *teonn. v:stā* **сумъяны**

сумъяны tehdä (t. veistää, piiluta) karkeasti

сун **1.** (*вайзэ коран*) oksiminen, oksinta, karsiminen, karsinta (*haarojen*) **2.** (*нылдон, вёлён*) kuoriminen, kuorinta (*puun rungon*) **3.** (*туёс котырээ с.*) *kuv.* (*пурзытон, визь тырон*) löylytys, läksytys, selkäsauna, löylyttäminen,

läksyttäminen; (*тышкасыкон, сизьдон*) toruminen, sättiminien, haukkuminen, moittiminien **4. kuv.** (*жугон*) piekseminen, lyöminen, hakkaaminen (*perin pohjin, verille, tiedottomaksi*)

суплес 1. (чиөд, ляб) heiveröinen, hintelä, hento, heikko **2.** (*небыт*) pehmeä; (*тяплес*) niljakas, niljainen, limainen **3. puhek.** (*трос ветрасыкись*) kielevä, suulas, hölösuisinen // (*супыли*) jaarittelija, lörppö, suupaltti

супрес 1. (*сылмем*) pehmeäksi (t. mureaksi, kypsäksi) kiehunut, pehmeäksi (t. mureaksi, kypsäksi) keitettty **2.** (*жикиттэм, кырсы*) epäsiisti, siivoton; likainen, epäpuhdas // epäsiististi, siivottomasti; likaisesti, epäpuhtaasti

суп-сан *deskr. huolimattomasti,leväperäisesti, hutiloiden; с. ужаны* tehdä töitä huolimattomasti (t. hutiloiden)

супылес > суплес

супыли *puhek.* jaarittelija, lörppö, hölö, suupaltti

супыльзон *teonn. v:stā* **супыльзыны**

супыльзыны 1. (*сисьмыны*) mädätä, mädäntyä, hajota; (*небзыны*) pehmitä, pehmetä, pehmentyä; (*тапыльзыны*) muuttua niljakkaksi (t. limaiseksi), niljaantua, limaantua (*sienet, marjat, vihannekset*); **губи супыльзэм ни** sie ni on jo mädänyt (t. niljaantunut) **2.** (*сылмыны*) kiehua kypsäksi (t. pehmeäksi), kiehua hajalle (t. muusiksi) **3. kuv. ark.** (*катытэммыны*) siuria, näentyä, tulla voimattomaksi

супыль-сапыль *deskr. ja onom.*

- kuvaaa puolijuoksevia aineita ja niiden aiheuttamaa ääntää: пыд улын с. дэри jalkojen alus on täynnä (vetelää) kuraa*
- супыль-супыль** *deskr. ja onom.*
kuvaaa puolijuoksevia, tahmeita aineita ja niiden aiheuttamaa ääntää: **с. кисаль** vetelä (kaura)kiisseli; **с. лымы** räntä (t. märkä lumi); **с. кой парсы сийль** pehmää runsas-ihrainen sianliha
- супыльтись** *1. partis. v:stā супыльтыны 2. > супыли*
- супыльтон** *1. (огшоры верась-кон) jaarittelut, lörpöttely, hölöttäminen, pöliseminen 2. (myös тóк-мá я. юнмé с.) pödyn (t. hölynpöly, palturin) puhuminen; (кыл вёлдон) huhujen (t. kuulopuheiden) levittäminen 3. (супыльтонъес mon.) huhut, kuulopuheet, juorut*
- супыльтыны** *1. (огшоры верась-кыны) jaaritella, lörpötellä, hölöttää, pölistää; **ас поннад** с. mumista (t. mutista) itsekseen 2. (myös тóк-мá я. юнмé с.) puhua pötyä (t. hölynpölyä, palturia); (кыл вёлдыны) levittää huhuja (t. kuulopuheita); **супыльтыса ветлыны** levittää huhuja (t. kuulopuheita)*
- супыльтэм** *1. partis. ja teonn. v:stā супыльтыны 2. (myös тóкмá я. юнмé с.) pöty, hölynpöly, palturi; (кыл вёлдэм) huhu, kuulopuhe, juogi*
- супыран, супыраны > супырзон, супырзыны**
- супырес > супрес**
- супырзон** *teonn. v:stā супырзыны*
- супырзыны** *1. (сылмыны) kiehua hajalle (t. muusiksi) 2. (сисьмы-*

- ны, супыльзыны) hajota, mädätää, mädäntyä (sienet, marjat, vihannekset) 3. kuv. ruhek. (катъэммыны) iupua, nääntää, tulla voimattomaksi*
- супырмон, супырмыны > супырzon, супырзыны**
- супыр-супыр** *deskr. 1. kuvaahdelle kiehuneita vihanneksia, kalataa tms.: **с. пёзыны** kiehua hajalle (t. muusiksi, aivan pehmeäksi) 2. kuvaaa syvää väsymystä: **с. жадыны** väsyä kovin (t. aivan), olla aivan väsynyt, olla aivan poikki (t. kuitti)*
- сур I** (*юон*) olut; kalja *ruhek.*; **бутылкаен** с. pullo-olut; **бутылкатаэк** с. pullottamatton olut; **кранысы** с. hanaolut; **кужмо** с. väkevä olut; **нап** с. sakea olut, täysmalasolut; **нёкыр-нёкыр** (*я. нёкыръяськись, шукыръяськись*) **с. ваахтоава** olut; **пеймыт** с. tumma olut; **шоро-куспо** с. keskiolut; **ляб** с. mieto olut; **югыт** с. vaalea olut; (*одиг*) **бутылка** с. pullo(ili-nen) olutta, olutpullo; **с. бекче** oluttyynyri; **с. бутылка** olutpullo; **с. маял** panimoiiava, oluthiiva; **с. лэсьтись** oluuenpanija; **с. лэсьтон** oluuenpano; **с. лэсьтон заво** oluttehdas, (olut)panimo; **с. лэсьтонни** (olut)panimo; **с. лэсьтыны** panna olutta; **с. пёзтись, с. пёзьтон, с. пёзьтон**, **с. пёзьтон завод, с. пёзьтонни, с. пёзьтыны > с. лэстьтись, с. лэсьтон, с. лэсьтон заво, с. лэсьтонни, с. лэсьтыны**; **с. (юон) бар** olutbaari, (olut)pubi; **с. (юон) кружка** olutkolpakkko; **с. (юон) стакан** olutliasi, oluttuoppi; **с. юонни** olutkapakka, oluttupa
- сур II** (*пурсы*) tuhkanharmaa (*he-*

vonen)
суралскон teonn. v:stā **суралскыны**
суралскыны intr. 1. (нянь котыны) tehdä hapatus (t. taikinan juuri (t. alus)) 2. (вина пöзьтон понна) panna mäski (t. sahti) käymään (pontikan polttoa varten)
суралтон teonn. v:stā **суралтыны**
суралтыны 1. tr. sekoittaa; hämmestää; (к-сь гурез) kohentaa 2. *tr. ja* *intr.* (пудолы сиён) tehdä (t. valmistaan) rehusekoitus 3. *tr. ja* *intr.* (вина пöзьтон понна) panna mäski (t. sahti) käymään (pontikan polttoa varten); **вина пöзтыны** с. panna mäski (t. sahti) käymään pontikan polttoa varten ◇ **нянь с.** tehdä hapatus (t. taikinan juuri)
сурам 1. partis. ja teonn. v:stā **сураны** 2. > **сурэм 1, сурет 1**
суран 1. teonn. v:stā **сураны; гур с.** hiilihanko, hilikouku
суран-пожан teonn. v:stā **сураны-пожаны**
сураны 1. sekoittaa; hämmestää; (к-сь эгырез) kohentaa; **чайысь песоксэ** с. sekoittaa (t. hämmestää) teetä (t. teen sokeria); **гур(ез)** с. kohentaa hiillosta 2. (валче) sekoittaa (yhteen t. keskenään); **буёлъёсты** с. sekoittaa värejä (yhteen) 3. *myös kuv.* (радзэ) sotkea, sekoittaa, panna sekaisin (järjestys); (оззэ огеныз) sotkea (t. sekoittaa) (toisiinsa); **страницасты** с. sekoittaa (t. sotkea) sivut; **мон весь соослэс нимъёссэс** **сурасько** minä aina sotken heidän nimensä 4. (кинэ ke вераськыуз, малласькыуз) sekoittaa, saada sekoamaan, saattaa ymmälle 5. *kuv.* (суыны, визь тырыны) antaa

illek löylytys (t. läksytys, selkäsauna), löylyttää, läksyttää jtak ◇ **йырвизээ** (я. йырзэ) с. viedä järki jlta, saada jk suunnaltaan **сураны-пожаны** 1. (пожаны) sotkea, velloa sameaksi, samentaa, sumentaa 2. (радзэ сураны) sotkea, sekoittaa, panna sekaisin (järjestys) 3. *kuv.* (туганы, мыдлань пала кысыны) saada (t. saattaa) tolaltaan, panna sekaisin; saattaa jk ymmälleen 4. *kuv.* (сöрыны, люкетыны) rikkoa, häiritä; **кусыпъёсты** с. rikkoa suhteet (t. välit); **умой улонээ** с. rikkoa onnellinen elämänkulku **сураськон teonn. v:stā** **сураськыны; йыр(визь)** с. mielenhäiriö, mielipuolisuuks **сураськыны 1.** sekoittua (*jhk, toisiinsa*), mennä (t. olla) sekaisin; **зынъёс сураськызы** hajut sekoittuivat 2. mennä (t. olla) sekaisin; **малпанъёс сураськызы** ajatuksset menivät sekaisin 3. (**вераськыку, малласькыку**) sotkeutua, seota (*puhuessaan, mietties-sään tms.*); erehtyä, hairahtua; **вераськыкуз со огпол но ѿз сураськы** hän ei sotkeutunut puheessaan kertaakaan 4. (вина пöзьтон понна) panna mäski (t. sahti) käymään (pontikan polttoa varten) ◇ **йыр(визь)** с. tulla hulluksi, menettää järkensä **сургуч** sinettilakka; **сургучен печать** lakkasinetti **сурд 1. (арама)** (koivu)lehto; **кызыпу** с. koivulehto; **пипу с.** haapalehto 2. *murt.* (нюлэс) metsä **суред** *кува,* maalaus, piirros, piirus-tus, taulu ◇ **бакча** с. linnunpelätin, linnunpelähti

суредан 1. (к-сь карандашен) piirtäminen, piirustaminen, piirustus; (буёльёсын) maalaaminen, maalaus (*esim. kuvan*) **2. > суредаськон 2; суреданъя факультет** kuvataiteen tiedekunta

суреданы (к-сь карандашен) piirtää, piirustaa; (буёльёсын) maalata (*maalaus, kuva*); **карандашен** с. piirtää (t. piirustaa) kynällä; **чеберлыко суред с.** maalata taide-maalaus

суредась 1. *partis. v:stā* **суреданы** **2.** (к-сь карандашен) piirtäjä, piirustaja; (буёльёсын) (*kuva*)taiteilija, taidemaalar

суредаськись 1. *partis. v:stā* **суре-**
даськыны 2. > суредась 2

суредаськон 1. *teonn. v:stā* **суре-**
даськыны 2. kuvataide; **суре-**
даськонъя факультет kuvataiteen tiedekunta

суредаськыны *intr. 1.* (к-сь ка-
рандашен) piirtää, piirrellä, pii-
rustaa, harrastaa piirtämistä (t. pii-
rustusta), olla piirtämässä jtak;
(буёльёсын) maalata, harrastaa
taulujen maalausta, olla maala-
massa tauluja **2. pass. v:stā** **суре-**
даны

сурем 1. > сурет 1; 2. (киль, макня) ruumenet

сурет 1. (*пудо сиён, сурем*) rehu-
sekoitus, rehuseos, ape **2. (сурам** макеос) seos, sekoitus, sekoite;
жусась с. polttoaineseos; **пуштись**
с. räjähdyssseos **3. (поры)** hämmen-
nin, sotkin; hierin, härkin ◇ **гур с.**
(*гур суран*) hiilihanko

суро 1. sekalainen, seka=, sekava // sekaisin, sikin sokin, huiskin hais-
kin; seassa; **с. гру́ппа** sekalainen
ryhmä; **с. нюлэс** sekametsä **2.**

*postp:na instr. seassa, kanssa; кё-
жыеz сезыыен с. кизыны* kyl-
vää herne ja kaura yhdessä

сурок el. murmeli

сурон (valko)parkittu nahka // nah-
ka=, nahkainen; **с. туп** nahkapallo
◇ **с. бам** häikäilemätön (t. häpeä-
mätön, hävytön) ihmisen

суро́-пожó, суро́-пуртó seka=, se-
koittunut, sekava, sekalainen // se-
kaisin, sikin sokin, huiskin hais-
kin; seassa; **с. вир** sekaveri; **с.**

кыл sekakieli; **с. верасъкыны**
puhua sekakieltä (t. sekoittaen sa-
noja (*esim. venäläisiä udmurtilai-
siin*)); **удмурт сямен с. верасъ-**
кыны puhua sekaudmurttia (t. se-
koittaen venäläisiä sanoja udmurt-
tilaisiin)

сурсу koivunmahla

сурыкмон teonn. v:stā **сурыкмы-
ны**

сурыкмыны kulua (pilalle), kulua
huonoksi (t. loppuun), mennä pi-
lalle

сурыкмытон teonn. v:stā **сурык-
мыны**

сурыкмытыны kuluttaa (pilalle),
kuluttaa huonoksi (t. loppuun), pi-
latta

сурым I (к-сь мунчоын) häkä(kaa-
su), hiilimonokside, kitku ◇ **с. пот-**
тыны räyhätä, rähjätä, rettelöidä,
mellastaa; **с. поттыса ужаны**
tehdä uutterasti töitä, tehdä töitä
hihat heiluen

сурым II: (кенер с.) aidanseipäiden
väli

сусек (vilja)laari, purnu

сускич murt. **1. (ю тырон)** (jyvä)la-
pio; **пызы (тырон)** с. jauholapio
2. (өү омыръян) äyskäri (*veden*
veneestä ammentamista varten)

суслик *el.* siiseli, suslikki
суслон kuhilas
сусло *tekst.* sukkula, syöstävä
сусыпу *kasv.* kataja (*Juniperus*)
сутиськон *teonn.* *v:stā* **сутиськыны**
сутиськыны I 1. > **сутскины 2.**
pass. *v:stā* **сутыны I**
сутка vuorokausi; > **уй-нунал 2**
сутон I 1. polttaminen, poltto 2. (к-сь кислотаен) syövyttäminen, syövytys (*esim. hapon*)
сутон II (*уйыса кутон, ортчон*) saaminen (*kiinni*), saavuttaminen, tavoittaminen
сутском *partis. ja teonn.* *v:stā* **сутскины; с. инты** palanut paikka (t. kohta), palopaikka; **с. инты** (тыльяра) palohaava, palovamma; **с. мурт 1)** (*кузэ сутэм*) palohaavan (t. palovamman) saanut ihmisen 2) (*коркатэк кылем*) tulipalossa kotinsa (t. omaisuutensa) menettänyt (ihminen), tulipalon uhri
сутскон *teonn.* *v:stā* **сутскины**
сутскины 1. palaa; (*эгырзыны*) hiiltyä; **корка сутскиз** talo paloi 2. (к-сь шунды шорын) palaa (*esim. auringossa*); **тыбыры шунды шорын сутскиз** selkäni paloi auringossa 3. (к-сь кидэ, пыддэ) polttaa (*gumiinosa*); **киы утюг борды сутскиз** poltin käteeni silitysrautaan (t. silitysraudassa) 4. (*коркатэк кылыны*) menettää kotinsa (t. omaisuutensa) tulipalossa; **коос кылем гужем сутскизы** viime kesänä he menettivät kotinsa (t. omaisuutensa) tulipalossa 5. *sähk., tekn.* kärähtää, palaa (pialle); **мотор сутскиз** moottori kärähti

сутыны I 1. polttaa; **гожтэтъёсты** с. polttaa kirjeet; **тыбырме шунды шорын сутй** poltin selkäni auringossa 2. (к-сь кислота) syövyttää (*esim. hoppo*)
сутыны II (*уйыса кутыны, ортчыны*) saada kiinni, saavuttaa, tavoitataa
сутэр 1. herukka, herukat, viinimarja(t) 2. > *seur.*
сутэрпу, сутэрпуд *kasv.* herukka(pensas), viinimarja(pensas)
сүффикс *kiel.* suffiks; > **кылыйтэт сучрес 1.** (кот) märkä, kostea 2. (*жикыттэм, сапрес*) epäsiisti, siivoton, huolimaton
сүч-суч *deskr.: с. иззыны* (я. *көлүны*) nukkua sikeästi (t. sikeää unta); **с. котмыны** kastua läpimäärksi (t. likomääraksi)
сучырес > сучрес
сушилка 1. (к-сь ю *куасытон машина*) kuivuri, kuivauslaite 2. (*куасытонни*) kuivaamo
сушка, сушки pikkurinkeli(t), pikkurinkilä(t)
существительной *kiel.* substantiivi; > **макеним**
суыны 1. (*вайзэ кораны*) oksia, karsia (*haarat*) 2. (*ныылдыны, вөлльыны*) kuoria (*ruun runko*) 3. (*туөс котырзэ с.*) kuv. (*пүрээтыны, визь тырыны*) antaa jillek löylytys (t. läksyts, selkäsauva), löylyttää, läksyttää jtak 4. *kuv.* (*тышкасыкыны, сизьдыны*) torua, sättiä, haukkua, moittia 5. *kuv.* (*жуғыны*) piestä, lyödä, hakata (*perin pohjin, verille, tiedottomaksi*)
суэри 1. purilaat (*heinän kuljetusta varten*) 2. *kuv. puhek.* (*жүжыт адями с-сб*) huiskea, hijoppi,

- huiskale
суэсъ nokinens; noessa (*oleva*); **с.**
киос nokiset kädet; **со копак с.**
 hän on aivan noessa
схема 1. (*cypred*) kaavio(kuva),
 skeema **2.** (*малэн ке оглом пущ-тросээз*) runko, hahmotelma; **докладлэн схемаэз** esitelmän runko
сцена näyttämö, lava
счёт [щот] **1.** (*дун тырон*) lasku **2.**
 (*к-сь банкын*) tili
счётчик [*шо-*] **1.** mittari **2.** puhek.
 (*электротылэн*) sähkömittari
США (Америкалэн Огазеям
Штатъёсыз) (Amerikan) Yhdysvallat
съезд edustajakokous
сыпал suola; **с. ву** suolavesi, (*suola*)liemi; **с. возён** suolakko, suolastia; **удалтытись (му)** сыпалъёс väkilannoitteet
сыпалмон (*кузыйт пычан*) suo-lautuminen; (*сыпало луон*) suo-laantuminen, suolaiseksi muuttuminen, suolapitoisuuden kasvu
сыпалмыны (*кузыйт пычаны*)
 suolautua; (*сыпало луыны*) suo-laantua, tulla suolaiseksi (t. suolapitoiseksi)
сыпало suolapitoinen, suolainen; **с.**
муэзъем suolapitoinen maa
сыпалтон suolaaminen, suolaus
сыпалтыны suolata; **кияр с.** suo-lata kurkkuja
сыпалтэм I (*сыпалэз ёвёл*) suolaton
сыпалтэм II **1.** *partis. ja teonn.*
v:stā **сыпалтыны 2.** suolattu,
 suola=; **с. кияр** suolakurkku, suo-lattu kurkku
сыпалмон *teonn. v:stā* **сыпалмыны**
сыпалмыны 1. (*супыр-супыр пёзьины*) kiehua hajalle (t. muusik-
 si) **2.** (*к-сь вуын*) liueta, liota; **са-кыр вуын сылмиз** sokeri liukeni veteen **3.** *kuv.* (*бырыны*) hajota, hälvetä; **бус сылмиз** sumu hälveni
сылон I, II *teonn. v:stā* **сылыны**
I, II
сылыны I **1.** seisoa, seistä; **пыд**
йылын **с. 1.** seisoa jaloillaan, olla seisallaan **2.** *kuv.* (*йёнаны*) olla jalkeilla (t. pystyssä), olla parantunut **3.** *kuv.* (*ас кожад улыны*) seisoa omilla jaloillaan, olla itseenäinen **2.** maksi, olla jink arvoinen; **дuno с.** olla kallis; **кёня со** **сыле?** mitä tuo (t. se) maksi?
сылыны II *murt. > сылмыны 1*
сын kampa; **йыр с.** kampa; (*щётка*) hiusharja
сынан kampaaminen, kampaaus; (*щёткаен*) harjaaminen, harjaus (*hiusten*)
сынаны kammata; (*щёткаен*) harjata (*hiukset*); **йырез (я. йырси-еэз)** **с.** kammata (t. harjata) tukkansa (t. hiuksensa)
сынаськон *teonn. v:stā* **сынась-кыны**
сынаськыны *intr.* kammata tukkansa (t. hiuksensa), olla kampaamassa tukkaansa (t. hiuksaan); (*щёткаен*) harjata hiuksensa, olla harjaamassa tukkaansa (t. hiuki-saan)
сыномем 1. *partis. ja teonn. v:stā*
сыномыны 2. ruosteinen, ruostunut, ruoste= // ruoste; **с. кортчог** ruostunut (t. ruosteinen) nauha;
сыномемэ **сузяны** puhdistaa ruosteesta
сыномон ruostuminen
сыномыны ruostua
сыномытон ruostuttaminen

сыномытыны ruostuttaa
сынон, сыныны > **сыномон, сы-
номыны**
сыныр *anat.* suoni; jänne; > **сён**
сынэм > **сыномем**
сыре *puhek.* > **собере**
сыр I *ruok.* juusto
сыр II (*лад*) sopu, sovinto; tahti, rytm (teoissa)
сырет päällinen (*talvivaatteiden*); >
кыскет
сырк I sulatusjätteet; **вой** с. *voin*
 sulatusjätteet ◇ **корт** с. kuona
сырк II (*ляб, лябомем*) höllä, löysä; с. **гозы** höllä (t. löysä) köysi; с. **карыны** höllentää, löysentää, tehdä höll(emm)äksi, tehdä löys(emm)äksi
сыркомон höllentyminen, höllene-
 minen, löysentyminen (*ohjaksiens, vyön*)
сыркомыны höllentyä, hölletä,
 löysentyä (*ohjakset, vyö*)
сыркомытон höllentäminen, löy-
 sentäminen (*ohjaksiens, vyön*)
сыркомытыны höllentää, löysen-
 tää (*ohjakset, vyö*)
сырк-сырк > **сárк-сárк**
сырмон nykiminen, nytkähely (*sil-
män*)
сырмыны nykiä, nytkähellä (*sil-
mä*); **син сырме** silmiä nykii
сырон päälystämisen (*talvivaattei-
den*)
сыр-сыр *deskr.*: с. **куалекъяны**
 vapista, väristä, täristä (*kylmästä,
pelosta*)
сыръян 1. (*к-сь нюрвил*) hylymi-
 nen (*suon, nevan*) **2. > сырмон**
сыръянни (*hylyvä*) neva, hete,
 hetteikö
сыръяны 1. (*к-сь нюр вил*) hylyä
 (*suo, neva*) **2. > сырмыны**

сыръясь 1. *partis. v:stā* **сыръяны**
2. hylyvä, hetkuva, hetteikäs; с.
 инты hylyvä (t. hetteinen) paik-
 ka, (hylyvä) neva, hette(ikkö)
сырыны päälystää (*talvivaatteet*);
 шуба с. päälystää turkis
сыръё raaka-aine
сыскиськись 1. *paris. v:stā* **сыс-
киськыны 2.** märehtijä=; с. **пой-
шур** märehtijä(eläin); с. **пудо-
живот** märehtijäkarja
сыскиськыны *intr.* pureskella, pu-
 reksia, jauhaa (*suussaan*), purra
 jtak; (*жомстыны*) märehtiä (*pu-
руа*)
сыскон 1. *teonn.* pureskelu, purek-
 siminen, jauhaminen (*suussaan*),
 pureminen; (*жоместон*) märehti-
 minen; с. **резинка** purukumi 2.
 (с. *маке*) puru; (*жомыс ou*)
 märepala; (*резинка*) purukumi
сыскыны *tr.* pureskella, pureksia,
 jauhaa (*suussaan*), purra; (*жомес-
тыны*) märehtiä
сычё *pron. determ.* 1. sellainen,
 semmoinen; (*тини с.*) tuollainen,
 tuommoinen; **мынам но с. кни-
гае дорам вань** minullakin on
 kotona sellainen kirja 2. niin; noin;
 с. **чебер** **нылаш** niin kaunis tyttö;
 с. **урод карта сётъяллям** on
 jaettu niin huonot (peli)kortit 3. oi-
 kein, mitä ihmettiä; **кин со с.?** ku-
 ka hän oikein on?, mikä hän on
 miehiään?; **мар со с.?** mikä se (t.
 tuo) oikein on?
сычё-сычё sellainen ja sellainen,
 juuri sellainen; **мыным ивортй-
зы**, с. **адями** чуказе вуыны ку-
 лэ шуыса minulle ilmoitettiin, et-
 tä huomenna täytyy tulla sellaisen
 ja sellaisen ihmisen
сычё-тачё *pron. determ., puhek.*

sellainen ja tällainen, moko-ma(kin); **с. верасъконъёс** mokomat (t. väärät) puheet, vääristelyt, juorut
сыщик etsivä
сьёд 1. musta(=); (*пеймыт*) tumma(=); **с. буёл** musta väri (t. maali); **с. синмо** (*я. синъем*) mustasilmä(inen); **с. сий** mustamulta; **с. йырсием** (*я. йырсиё*) tumma-hiuksinen, tummatukka(inen) 2. (*кырсы*) likainen, ryvettynt; **с. бам** likaiset kasvot, likakasvoinen (ihminen); **с. дйс** likaiset vaatteet; likapyykki; **бамыз** **с.** (*hänен*) kasvonsa ovat likaiset; **с. карыны** 1) (*наштаны*) liata, ryvettää 2) *kuv.* (*уродэн вераны*) mustata, parjata, panetella **ф** **с. нюлэс** synkkä metsä; **с. нянь** ruisleipä; **с. уз-весь** lyijy; **с. пуме** (*я. сюлме*) вуыны kyllästyttää (t. tympäistä) äärimmäisesti; **с. но, тёдьы но ёз** ваззы hän ei vastannut mitään; **с. син азям медам мон сое ад-зы** (*лы*) kunpa minun silmäni ei-vät näkisi häntä enää koskaan!
сьёдалэс mustahko
сьёдалэс-горд mustahkonpunainen; (*чия-куренъ*) kirsikanpunainen
сьёдалэс-куренъ mustahkonruskea, mustanruskea
сьёдбадып *kasv.* halava (*Salix pentandra*)
сьёдыйрокый *el.* kyy(käärmme) (*Vipera berus*)
сьёдыйрошаши *kasv.* osmankää-mi (*Typha*); > **ыжпыд** 2
сьёдкуака mustavaris, peltovaris (*Corvus frugilegus*)
сьёдкёжи (härkä)papu; > **бобы-кёжи**

сьёдкучыран *el.* haarahaukka (*Milvus*)
сьёдкий > **сьёдыйрокый**
сьёдкыль *lääk.* 1. (*тиф*) lavantauti, tuyfus; pilkkukuumi 2. (*чума*) rutto; paiserutto, mustasurma
сьёдкыр *el.* palokärki (*Dryocopus martius*)
сьёдкысъём mustatukka(inen)
сьёдлудчож *el.* mustalintu (*Melanitta nigra*)
сьёдман *teonn. v:stā* **сьёдманы**
сьёдманы (*сьёдэн буяны*) mustata, maalata (t. värjätä) mustaksi; (*сьёдэн наштаны*) tahrata mustaan
сьёдмасъкыны (*сьёдэн наштасъкыны*) tahrata itsensä mustaan, tahranta mustaan; (*сьёд луыны*) tulla (t. värjätyä) mustaksi
сьёдмон *teonn. v:stā* **сьёдмыны**
сьёдмыны 1. (*кырсёмыны*) li-kaantua, ryvettyä 2. (*сьёд туко луыны*) tulla mustaksi
сьёдмыт > **сьёдалэс**
сьёдмытон likaaminen, ryvettäminen
сьёдмытыны liata, ryvettää
сьёдб-сьёдо mustatäpläinen
сьёдб-тёдьыé 1. (*кучо*) mustaval-koinen, mustan ja valkoisen kirjava 2. (*фото, телевизор*) mustavalkoinen, mustavalko=
сьёдпалээз 1. (*емыш*) aroniamarja(t) 2. *kasv.* (*палээзып*) aronia
сьёдпот *kasv.* rujo (*Artemisia vulgaris*)
сьёдпýр, сьёдпýръэм > **сьёда-лэс**
сьёдсүтэр 1. (*емыш*) mustaherukka, mustaherukat, mustaviinimarja(t) 2. *kasv.* (*сүтэрпү*) mustaherukka(pensas), mustaviinimar-

ja(pensas)
сьёд-съёд mustaakin mustempia
сьёд-тöри punarautias, punaraudikko; **с. вал** punarautias hevonen, punaraudikko
сьёдун 1. (пичи *мугоро*) kääpiö **2.** (чиед) heiveröinen, hintelä **◊ с.**
пукыны istua kökötää
сьёдчабей tattari
сьёдьюбер kottarainen (*Sturnus vulgaris*); > **шырчик**
сьёдэктон mustuminen; (*неймыт тусо луон*) tummuminen
сьёдэктыны tulla mustaksi, mustua; (*неймыт тусо луыны*) tulla tummaksi, tummua
сьёдэмезь *kasv.* vatukka (*Rubus*); sinivatukka (*R. caesius*); > **лызэмезь, туриэмезь**
сьёлтан kammitointi
сьёлтаны kammitoida, panna kammitsaan
сьёлтаськон sotkeutuminen (*jalkojen*)
сьёлтаськыны sotkeutua (*jalat*); **пыдъеc съёлтаськызы** jalat sotkeutuivat
сьёлтэт kammitsa; köydet, siteet
сьёлык synti; **с. күштон** *kirk.* synninpäästö, syntien anteeksianto; **с. күштыны** *kirk.* antaa jillek synnit anteeksi
сьёлыкан synninteko, synnin tekeminen
сьёлыканы tehdä syntiä
сьёлыкаськон synninteko, synnin (t. syntien) tekeminen
сьёлыкаськыны tehdä syntiä (t. syntejä)
сьёлыко 1. syntinen **2. кув.** (*янгышы*) viallinen, syyllinen
сьёлыктэм 1. synnitön **2. кирк.** (*святоий*) pyhä **3. кув.** (*янгышитэм*)

viaton, suytöön
сьёлтыт > **сьёлтэт**
сьём 1. (к-сь чорыглэн) suomu(t), suomukset; **чорыг с.** kalansuomut, kalansuomukset **2.** (кём) kuori (*munan, пähkinän tms.*); **сина с.** auringonkukan siemenien kuoret
сьёмо 1. (к-сь чорыг) suominen, suomuksinen, suomi= **2.** (сьёмъем) =suominen; **чилясь с.** kiiltäväsuominen **3.** (кёмо) kuorellinen (*tuna, пähkinä tms.*) **4.** (кёмъем) =kuorinen; **векчи с.** **пушмұлы** ohutkuorinen metsäpähkinä
сьёмоуля el. törö (*Gobio gobio*); > **чукырна**
сьёр (=ыз) **1.** tausta, jnk takana (t. toisella puolella) oleva paikka; (*бер*) takaosa, takapuoli, perä; **жёк с.** pöydän takana (t. ääressä) oleva paikka; **öc с.** oven takana oleva paikka, oven tausta **2.** (*мурт гурт*) vieras kylä; (*мурт шаер*) vieras seutu (t. maa) // (*мурт, на-ленысь*) vieras, muu; kaukainen; **с. гурт** vieras kylä; **ужаны сёре** **ветлыны** käydä töissä vieraassa kylässä; **с. күн** ulkomaa, vieras maa // ulkomaalaist=, ulkomaan, vieras; **с. кыл** vieras kieli; **с. мурт** vieras (t. tuntematon) ihmisen; **сьёръес mon.** sivulliset, ulkopuolist, vieraat **3. postp.vart.** > **сьёровъ, съёртй, съёры, съёрын, съёрысен, съёрысь**
сьорад 1. *postp. ja adv.* (*бераð*) (*кытын?*) takana(si), perässä(si); (*кытчы?*) taakse(si), perääsi, peräään; **с. кин ке сылэ на-а?** onko perässä(si) (t. takanasi) vielä joku (*esim. jonossa*)? **2.** (*бёрсяд, бор-*

даð) mukana(si); mukaa(si); **мон но мыно** с. minäkin tulen mukaa-si

съёрады *postp. ja adv.* 1. (берады) (кытын?) takana(nne), perässä(ne); (кытчы?) taakse(nne), perään(ne) 2. (бёрсяды, бордады) mukana(nne); mukaan(ne)

съёраз *postp. ja adv.* 1. (бераз) (кытын?) (hänen) takanaan, takana(ns-a), perässää, perässä(nsä), sen perässä (t. takana); (кытчы?) (hänen) taakse(en), perään(sä), sen perään (t. taakse) 2. (бёрсяз, бордаз) (hänen) mukanaan, mukana(nsa); (hänen) mukaan(sa); **солэн уксёез** с. ёвёл hänellä ei ole rahaan mukanaan ◇ **с. ортчыны** 1) (мултэс троc тырышыны) уrittää (t. ponnistella) liikaa 2) (астэ урод возыны) ylittää sopivaisuuden rajat 3) (ашкыныны) tulla julkeaksi (t. häikäilemättömäksi)

съёразы *postp. ja adv.* 1. (беразы) (кытын?) (heidän) takanaan, takana(ns-a), perässää, perässä(nsä), niiden perässä (t. takana); (кытчы?) (heidän) taakse(en), perään(sä), niiden perään (t. taakse) 2. (бёрсязы, бордазы) (heidän) mukanaan; mukana(nsa); (heidän) mukaan(sa)

съёрам *postp. ja adv.* 1. (берам) (кытын?) takana(ni), perässä(ni); (кытчы?) taakse(ni), perään(i) 2. (бёрсям, бордам) mukana(ni); mukaan(i); **лык(ты) с.!** tule mukaani!

съёрамы *postp. ja adv.* 1. (берамы) (кытын?) takana(mme), perässä(mme); (кытчы?) taakse(mme), peräämme, perään 2. (бёрсямы, бордамы) mukana(mme); mu-

kaamme, mukaan

съёре 1. (*мурт гүртэ*) vieraaseen kylään; (*мурт шаере*) vieraalle seudulle (t. vieraaseen maahan) 2. (бёрсяд, бордад) mukaan
съёркозь, съёркы > съёрозь, съёры

съёркин 1. (*тыбыр съёрын, лушкем*) selän takana, salaa; **с. вераны** parjata, panetella 2. > **съёркити** 1; 3. > **съёрын**

съёркысен, съёркысь > съёрысен, съёрысь

съёркити *postp.* 1. poissaollessa, poissaolon aikana; **армиын дыръям мон** с. агае но кышнояськиз, апае но бызиз minun poissaollessani, armeijassaoloaikani, sekä vanhempi veljeni että vanhempi siskoni menivät naimisiin; **мон с. куно лыктэм** minun poissaollessani tuli vieras 2. > **съёрти**

съёрлань taakse(päin)

съёрласынь takaa(päin), takapuo-lelta

съёрло kauas, etäälle, vieraalle (t. kaukaiselle) seudulle, vieraaseen (t. kaukaiseen) maahan

съёрлон kaukana, etäällä, vieraalla (t. kaukaisella) seudulla, vieraassa maassa

съёрлось kaukaa, etäältä, vieraalta (t. kaukaiselta) seudulta, vieraasta maasta

съёрозь *postp.* taakse (asti); **капка с. келяны** saattaa portin taakse (asti)

съорос I 1. > **сёрос I;** 2. *murt.* (закод, педлопотанни) käymälä; puusee puhek.

съорос II > **сёрос II**

съорпал (=ыз) tausta, jnk takana (t.

toisella puolella) oleva paikka; (*берпал*) takaosa, takapuoli, perä // taka=

съёргала taakse(päin)

съёргалаz (*кытын?*) jnk taka-na(päin), takapuolella; (*кытчы?*) jnk taakse, takapuolelle

съёргалан takana(päin), takapuolella

съёргаласен > съёргласянь

съёргалась takaa(päin) // takana oleva

съёргалласянь > съёргласянь

съёргалтиз jnk taitse, takaa, takana, takapuolella, takapuolelta

съёргти *postp.* taitse, takaa, takana; **кенер с. ортчыны** kulkea aidan taitse (t. takana)

съёргэм-бёртэм jäljettömästi, jäljettömiin; **с. ышыны** kadota jäljettömiin

съёры *postp.* taa(kse); **шунды гурезь с. пуксиз** aurinko laski vuoren taa(kse)

съёрын 1. *postp.* takana; **писпу с. puun** takana **2.** (*бёрсын, бордын*) mukana

съёрысен *postp.* takaa (*alkaen*); takana; **писпу с. мон номыр уг адзиськы** puun takaa minä en näe mitään

съёрысь *postp.* takaa; **нюлэс с. metsän** takaa

съось 1. peto(eläin) // peto=; raateleva; **с. пойшур** petoeläin; **с. тылобурдо** petolintu **2. kuv.** (*лек, жотрес мурт*) peto, raakimus, julmuri // (*съосьлын кадь*) petomainen, raaka(mainen); saalinhimoinen; **с. ымныр** petomainen ilme; **с. синъёс** saalinhimoinen ilme **3. kuv.** (*талась, тырмостэмъясъкись мурт*) гуöstääjä, riistäjä

съоськаб peto

съосьяськон *teonn. v:stā* **съосьяськыны**

съосьяськыны 1. (*пойшуръес с-* съ) käyttäytyä petoeläimen tavoin **2. kuv.** (*лек, жотрес вырыны*) toimia raa'asti; riehua; (*жуғыса возыны*) pidellä pahoin, pahoinpidellä **3. kuv.** (*таланы, тырмостэмъясъкыны*) гуöstää, rosvota, riistää

сэбед menot, toimitus, toimitukset, riitti, rituaali(t); **с. карыны** suorittaa menot (t. toimitus), toimittaa menot (t. riitti)

сэдык el. töyhtöhyppä (*Valennus valennus*); > **тэзык**

сэзёмон *teonn. v:stā* **сэзёмыны**

сэзёмыны 1. (*шаплы, чупрес луны*) tulla reippaa(mma)ksi, tulla tomera(mma)ksi, tulla topaka(mma)ksi **2.** (*дайсътись луны*) tulla rohkea(mma)ksi, rohkaistua **3.** (*чырмыт луны*) tulla vilkkaa(mma)ksi, vilkastua, tulla sukkelaa(mma)ksi, tulla vikkela(m-mä)ksi **4.** (*мыло-кыдо луны*) reipastua, tulla reippaa(mma)ksi, virkistyä, pirstyä **5. > сэздыны**

сэзъялскон *teonn. v:stā* **сэзъялскыны**

сэзъялскыны 1. (*ассэ курткыны*) pudistaa (t. ravistaa, pudistella, ravistella) itseään **2.** tärähtää, vavahtaa; **уробо сэзъялскиз** ratataat tärähtivät **3.** (*шонскыны*) heilahtaa **4. pass. v:stā** **сэзъялтыны**

сэзъялтон 1. pudistaminen, ravistaminen **2.** (*к-сы уробоеz*) tärähtytäminen, tärähdyttäminen **3.** (*шонтон*) heilauttaminen, huitaiseminen

сэзъялтыны том. 1. pudistaa, ga-

vistaa **2.** *yksipers.* tärisyttää, tärähdyttää; **уробоеz сээзъялтиз** rattaat tärähtivät, rattaita tärisytti **3.** (*шонтыны*) heilauttaa, huitaista, huiskuttaa, heiluttaa, huiskuttaa **сээзъян** *teonn.* *v:stā* **сээзъяны**
сээзъяны *iter.* **1.** (*выретыны*) ravistaa, ravistella, tärisyttää, hetkuttaa, heiluttaa, pudistaa, pudistella; **йыр-рез** *c.* pudistaa päättään; **яблокпу-эз** *c.* ravistaa omenapuuta **2.** (*курткины*) pudistaa, pudistella; **валес котырез** *c.* pudistella vuodevaatteet **3.** (*шонаны*) huiskuttaa, huiskutella, heiluttaa, heilutella; **кышетэн** *c.* huiskuttaa huivia **4.** (*зуркатыны*) tärisyttää, täristää, hytkyttää; **уробо сээзъя** rattaat täristävät **5.** *yksipers.* (*куалекъятыны*) puistattaa, vapisuttaa, värisyttää **6.** (*к-сь коркаеz*) tehdä peruskorjaus (*puurakennuksen*), kunnostaa (perin pohjin) (*puuraken-nus*)

сээзъяськон *teonn.* *v:stā* **сээзъясь-кыны**

сээзъяськыны **1.** tutista, vapista, vavahdella, hytkyä, hytistä; **йыр сээзъяське** pää tutisee **2.** (*куалекъяны*) vapista, väristä, täristä; **кезыйтлэс** (*я. кынмемен*) *c.* vapista (t. väristä, hytistä) kylmästä **3.** (*сээзъяськыса мыныны*) ajaa hölkyttää, (ajaa) köröttää, (ajaa) körötellä; **уробоын** *c.* (ajaa) körötää rattailla **4. pass.** *v:stā* **сээзъя-ны**

сээз **1.** (*шаплы, чупрес*) reipas(otteinen), tomera, topakka, terhakka // reippaasti, tomerasti, topakasti, terhakasti; **c. пияш** reipas poika **2.** (*дийсътись*) rohkea // rohkeasti **3.** (*чырмыт*) vilkas, sukkela, vikke-

lä, ketterä // vilkkaasti, sukkelasti, vikkelaasti, ketterästi; **c. нылпи** vilkas (t. ketterä) lapsi **4.** (*мыло-кыдо*) reipas, virkeä, pирteä // geirpaasti, virkeästi, pирteästi; **c. мыл-кыл** reipas mieli; **c. пересь** geiras vanhus **5.** (*к-сь куазъ*) kirkas, kuulas, selkeä, sees; **c. нунал** kirkas (t. kuulas) päivä • **c. карись-кыны** **1.** (*дийсътись луыны*) tulla rohkea(mma)ksi, rohkaistua, rohkaista itsensä **2.** (*мыло-кыдо лу-ыны*) reipastua, virkistyä, piristäy **3.** (*к-сь куазъ*) seljetä, selvetä, selkeytyä, kirkastua, seestyä **сээзьдиськон** *teonn.* *v:stā* **сээзь-диськыны**

сээзьдиськыны **1.** > **сээзьдны** **2.** (*шёдьны, валаны кутскины*) tulla (t. palata) tajuihinsa, tointua **сээзьдон** selkeneminen, selvenemi-nen, kirkastuminen, seestyminen (*säänen*)

сээзьдны seljetä, selvetä, kirkastua, seestyä (*säää*); **куазъ сээзьдиз** sää selkeni (t. kirkastui)

сээзълык **1.** (*шаплы, чупрес луон*) reippaus, tomeruus, topakkuus, terhakkuus **2.** (*дийсътись луон*) rohkeus **3.** (*чырмыт луон*) vilkkaus, sukkeluus, vikkelyys, kette-ryys **4.** (*мыло-кыдо луон*) virkeys, pирteys, reippaus **5.** (*к-сь ку-азълэн*) selkeys, selvyys, kuulaus, kirkkaus

сэмберъяськон **1.** (*позыръясь-кон*) kiemurtaminen, kiemurtelu, luikertaminen, luikertelu **2.** (*но-зылляськон*) kieriskely, piehtaroointi

сэмберъяськыны **1.** (*позыръясь-кыны*) kiemurrella, kiemurtaa, luikerrella, luikertaa; **кый кадь** *c.*

kiemurrella kuin kyy 2. (*погыл-ляськыны*) kieriskellä, piehtaroida
сэндра laveri, makuulavitsa, makuulava; > **полать**
сэрák > **сэрытák**
сэран *teonn.* *v:stā* **сэраны**
сэраны 1. purkautua; (*лябомыны*) höltyä, löyhtyä, löystyä; (*к-сь герд, керттэт ou*) aueta, laueta (*sidoksesta*); (*пунэт с-сь ou*) avautua (*punoksesta*); (*к-сь бугор ou*) keritytä (t. kelautua) auki; **бу-гор сэраз** kerä purkautui (t. kerityti auki); **герд сэраз** solmu on auennut (t. päässyt purkautumaan) 2. (*небытгес луыны – миндер, тушак*) rehmetä, pehmitä, rehmentyä (*туупы, patja*) ◇ (**кинлэн ке**)
кылыз сэраз jonkun kielenkanнат (t. kielenkantimet) kirposivat (t. laukesisivat), joku puhkesi puhumaan
сэратон *teonn.* *v:stā* **сэратыны**
сэратыны fakt. *v:stā* **сэраны** ◇
кылэз с. kirvoittaa kieli, irrottaa (t. hellittää) kielenkantimet
сэре *ruhek.* > **собере**
сэрг (=еэз, **сэргыз**) kulma, nurkka; **жёк** с. pöydän kulma; **корка** с. talon nurkka; **сэр(е)гын сылыны** seisoa nurkassa
сэрего 1. (*сэрген*) kulmikas 2.
(*сэргъем*) =kulmainen; **куинь** с. kolmikulmainen; **ныль** с. neliskulmainen
сэргпум kekäle
сэргъем > **сэрого** 2
сэрек 1. (*пöсекъясь, ёырдыт*) kii-vas(luontainen), äkkipikainen, tulinen 2. (*сюлемшигульськись*) levoton, rauhaton, hermostunut, häitäinen // levottomasti, rauhatto-

masti; **с. иззыны** nukkua levottomasti

сэректон *teonn.* *v:stā* **сэректыны**
сэректыны tulistua, kiivastua, hi-keentyä, menettää malttinsa; (*сю-лемшигульськыны*) olla hermostunut, hermoilla, häitäillä; **сюлэм** с. olla hermostunut, hermoilla, häitäillä

сэрен *postp. instr.* tähden, takia, vuoksi; **соин** с. sen tähden (t. takia, vuoksi), siitä syystä; **тонэн** с. sinun tähtesi (t. takiasi, vuoksesi)
сэрпаллян *teonn.* *v:stā* **сэрпалля-ны**

сэрпалляны *iter. tr.* 1. (*лэзъяны*) heittää, heitellä, viskellä 2. (*кир-пазы куяны*) heittää (t. heitellä viskellä) hajalle (t. hujan hajan)

сэрпалляськон *teonn.* *v:stā* **сэр-палляськыны**

сэрпалляськыны *iter. intr.* 1. (*зиръяськыны*) heittää, heitellä, viskellä jllak 2. (*сопала-тапала тэтчылыны, астэ утён вылысы*) väistyä, väistellä, hyppiä syrjään 3. (*берганы, вырыны*) ryöriä, kääntelehtiä; **сэрпалляськыны иззы-ны** nukkua pyörien (t. kääntelehti-en, levottomasti) 4. *kuv.* (*пумить-яськыны*) pullikoida (t. niskuroi-da) (vastaan), potkia tutkainta vastaan

сэрпалскон *teonn.* *v:stā* **сэрпал-скыны**

сэрпалскыны 1. (*урдэслань ка-риксъкыны*) heittäätyä (t. syöksyä, hypätä) syrjään, väistyä, väistää 2. (*кымасъкыны*) mennä kumoon, pyllähtää nurin (t. ylösalaisin) 3. *pass.* *v:stā* **сэрпалтыны**

сэрпалтийськон, **сэрпалтийськы-ны** > **сэрпалскон**, **сэрпалскы-**

ны

сэрпалтон 1. (зёртон)

heitäminen, heitto, viskaaminen **2.**
kuv. kukistaminen, kaataminen

сэрпалтыны 1. (зёртыны) heittää,
viskata **2.** *kuv.* kukistaa, kaataa;
э́ксеэз с. kukistaa (t. syöstä val-
lasta) tsaari

сэртгийськон teonn. *v:stā* **сэрт-**
тийськыны

сэртгийськыны 1. (к-сь керттэм
дүйс) purkautua (*neule*); (к-сь
герд, керттэт ou) aueta, laueta
(*sidoksesta*); (пунэт с-сь ou)
avautua (*punoksesta*); (к-сь бугор
ou) keriyytä (t. kelautua) auki **2.**
hajota (*multakokkareet*) **3. pass.**
v:stā **сэрттыны**

сэрттон teonn. *v:stā* **сэрттыны**

сэрттон-пертчон 1. *teonn.* analy-
sointi, erittely, käsitelly, tutkiminen;
jäsentäminen, jäsentely *kiel*; **предложёние з с.** lauseen jäsentäminen (t. jäsentely) **2.** (*анализ*)
analyysi, erittely; jäsennys *kiel*.

сэрттыны 1. (к-сь керттэм дүй-
сез) purkaa (*esim. neule*); (к-сь
тугаськем сыйнысээз) selvittää
(*esim. lanka*); (к-сь бугроез)
keriä (t. kelata, käriä) auki,
purkaa (t. päästä) kelalta (t.
kerältä) **2.** (*бугроез, коркаез*)
purkaa (*salvos, tupra*)

сэрттыны-пертчыны *analysoida*,
eritellä, käsitellä, tutkia; jäsentää,
jäsennellä *kiel*; **предложёние з с.**
jäsentää lause

сэрыт nopea, pikainen, vauhdikas //
nopeasti, joutuisasti, vauhdikkaasti
сэрытак nopeasti, joutuisasti,
vauhdikkaasti, joutuin, kiireesti

сэсло 1. *koll.* (*отруб*) lesee **2.** (*сул*
бордын) suomu(s) (*esim. männyn*

kaarnan)

сэсо-кабо otollinen, suotuisa //
otollisesti, suotuisasti

сэстийськон teonn. *v:stā* **сэстийсь-**
кыны; с. машина (*pellava*)louku,
lihta, lihtauskone
сэстийськыны intr. loukuttaa (t.
lihdata) *pellavaa* (t. hamppua), olla
loukuttamassa (t. lihtaanmassa) *pel-*
lavaa (t. hamppua)

сэстон teonn. *v:stā* **сэстыны; с.**

машина > **сэстийськон машина**
сэстыны 1. loukuttaa, lihdata (*pel-*
lavaa, hamppua) **2.** *kuv.* (жугы-
ны) antaa jillek selkäään (t. selkä-
sauna), pehmittää (t. löylyttää) **jk**
сю I *lukus.* sata; **сю кызь вить** sa-
takaksikymmentäviisi; **сю ар**

тырмон нунал satavuotispäivä

сю II: **сю куасьмон** *jano*; **сю ку-**
асьмыны *olla* *jano*, *janota*, *tuntea*
(t. *kärsiä*) *janoa*, *janottaa*; **сю ку-**
асьме *on* *jano*, *janottaa*; (*мынам*)
сюэ куасьме *minulla* *on* *jano*, mi-
nä tunnen *janoa*, minua *janottaa*;
сю юзманы *sammua*, *lähteä*
(*pois*) (*jano*); **сюэ юзмаз** *janoni*
sammui (t. *lähti*); **сю юзматыны**
sammuttaa *jano(ksa)*

сюан häät; **с. калык** häväväki; **c.**

тöro häämenoissa kunniahankilö
(t. *vanhin*) ◇ **нуны с.** varpajaiset

сюан-бóрысьёс mon. häväväki

сюанчи häihin osallistuja (*sulhasen*
puolesta); **сюанчиос** häväväki

сюбеген kapea; ahdas

сюбеган, сюбеганы > **сюбегомон,**
сюбегомыны

сюбегомон 1. kareneminen, kaven-
tuminen **2.** *kuv.* (*ичиёмон*) pieneminen,
supistuminen

сюбегомыны 1. kaveta, kaventua
2. *kuv.* (*ичиёмыны*) pienetä, su-

- pistua**
- сюбогомытон** 1. pienentäminen, kaventaminen 2. *kuv.* (*и чиёмытон*) kaventaminen, supistaminen, rajoittaminen, pienentäminen
- сюбогомытыны** 1. pienentää, kaventaa 2. *kuv.* (*и чиёмытыны*) kaventaa, supistaa, rajoittaa, pienentää
- сюдись** 1. *partis.* *v:stā* **сюдыны** 2. elättää, ruokkija; **кунян с.** vaskanhaitaja
- сюдись-вордись** 1. *partis.* *v:stā* **сюдыны-вордыны** 2. elättää; **семьялэн сюдись-вордисез** perheen elättää
- сюдон** ruokkiminen, syöttäminen; (**сюдон-вордин**) elättäminen;
- семьяз с.** perheen elättäminen
- сюдон-люктан** *teonn.* *v:stā* **сюдыны-люктыны**
- сюдон-сектан** *teonn.* *v:stā* **сюдыны-сектаны**
- сюдон-утялтон** *teonn.* *v:stā* **сюдыны-утялтыны**
- сюдыны** ruokkia, syöttää; (**сюдыны-вордыны**) elättää
- сюдыны-вордыны** 1. elättää (ja kasvattaa); **нылиости с.** elättää (ja kasvattaa) lapset 2. (*пудоэз*) riittää (ja ruokkia t. syöttää) (*karjaa*)
- сюдыны-люктыны** ruokkia, syöttää (ja juottaa) (*karja*)
- сюдыны-сектаны, сюдыны-утялтыны** ruokkia, syöttää (ja juottaa), tarjota kestitystä (t. ruokkaa)
- сюесь** 1. multainen; **с. картофка** multaiset perunat 2. (*горд с.*) savenen, saveen tahraantunut • **с. киос** 1) multaiset kädet 2) saviset kädet
- сюён** *teonn.* *v:stā* **сюйыны**
- сюжет** juoni (*esim. kirjan*)
- сюй 1.** multa, maa, maaperä; **съёд с.** 1) (*торф*) (*turve*) multa, turve 2) (*съёд музъем*) mustamulta 2. (*к-съе-г-орд сюй*) savi; **горд с.** (*puna-*) savi; **тёдьы с.** kaoliini, apteekkisavi; **с. горшок** saviruukku
- сюйыл** savimaa, savikko
- сюйыны** turtua, puutua, alkaa kivistää (*käsi raskaan työn takia*); **картофка** kopasa, **киосы ик** **сюйизы ии** käsiänkin alkoi kivistää perunan nostosta
- сюкась** kalja, kvassi ◇ **с. сиён** okroškakeitto, kaljakeitto; **сюкасен с. > ed.**
- сюл (=ыз) I** 1. *anat.* suoli 2. *maat.* (*турын сюл*) (*heinä*) karhe, karho
- сюл (=ыз) II** (*дöдьылэн*) antura, jalas
- сюлворон** pyytäminen, pyytely (*harras*), rukoilu, anominen, anelu
- сюлворыны** pyytää (t. pyydellä) (*hartaasti*), rukoilla, anoa, anella; **мае ке сюлворса курыны** anoa, rukoilla, pyytää
- сюл-кал** *deskr.* 1. *kuva laahaamista t. peräänantamatonta seuraamista:* **с. кыскыны** laahata, raahata, hinata; **с. мыныны** seurata jtak (t. mennä perässä) sinnikkäästi 2. *kuvaa lerpallaan olevia t. epäjärjestykssessä riippuvia esineitä:* **с. ошкыны** olla lerpallaan (t. riipuksissa); **дайсез с. ошылыны** ripustella vaatteet hujan hajan
- сюлмаськись** 1. *partis.* *v:stā* **сюлмаськыны** 2. *huolehtiva(inen)*, huolellinen
- сюлмаськон** 1. *teonn.* *v:stā* **сюлмаськыны** 2. (*утялтон*) huoli; huolenpito 3. (*сюлэмшүгъяськон*) levottomuuus, rauhottomuuus, huolestuneisuus

сюлмаськыны 1. (*утялтыны*) ri-tää huolta, huolehtia; **нылпиос понна** c. pitää huolta lapsista 2. (*сюлемшиугъясыкыны*) olla huolissaan (t. huolestunut), häitäillä; **мон понна** (я. *сарысы*) эн **сюлмаськы** älä ole huolissasi minusta
сюлмо 1. (*тыришись*) ahkera, uuttera // ahkerasti, uutterasti; **с. ужаны** tehdä töitä ahkerasti (t. uutterasti) **2.** (*дүйсүттись*) rohkea, urhea // rohkeasti, urheasti ♂ **с. кариське** (я. *луэ*) (*ужаны*)! olkaa rivaakoita (*työnteossa*)!, menestystä töissä! (*tervehdys työtätekeville ihmisiille*)

сюлмысь 1. (*вань с.*) (kaikesta t. täydestä) sydämestä; vilpittömästi; **с. ёчекыланы** onnitella (kaikesta) sydämestä **2.** (*тырышиса*) ahkerasti, uutterasti

сюло piiska, ruoska; > **урыс 1**
сюл-сюл, сюлтыр > сюл-кал

сюлтырем (koti)makkara

сюлтыр-кáлтыр > сюл-кал 2

сюлы, сюлычёж el. (*нырок*) su-keltajasorsa, sotka (*Aythya*)

сюлык I *kansat*. šulyk (*ripsureunainen huivi, joka pannaan ajsonin päälle – udmurttinaisen kansallispuun osa*)

сюлык II (*сю манет*) sataruplanen
сюлыс jauhokouru

сюлэг > сюбег

сюлэм (*сюл(э)мыз*) 1. *anat.* sydän; **с. жугиськон** sydämentykytys; c.

висе 1) sydäntä pakottaa 2) *kuv.* jk on levoton (t. huolissaan) jstak, sydäntä kirvelee **2.** (*шорсюлем, нуу*) ydin, sydän; **кызыпулэн** **сюлемыз** koivun ydin **3.** *kuv.* (*иор*) sydän, keskus ♂ **с. вылэ вуны** ärsyttää, kyllästyttää (*ко-*

vin); **с. шуг** jk on huolissaan (t. huolestunut); **с. шуг луыны** olla huolissaan (t. huolestunut), olla hermostunut, hermoilla; **с. шёдон** (ennakko)aavistus; **с. шёдыны** aavistaa; **сюл(э)ме йётыны** sat-tua jhk, osua jtkak arkaan paikkaan, koskeaa kipeästi; **сюлэмез устыны** tunnustaa; **с. ик капчи луиз** sydän keveni; **с. пилиське** (я. *путэ*) sydän on haljeta (t. pakahtua, pakahtumaisillaan); **с. пыже** (я. *чепылля*) sydäntä riipaisee (t. vihloo, viiltaä, kirvelee); **с. чиге** (я. *чигиське*) > **с. пилиське**
сюлэмустон 1. tunnustus **2.** *kirk.* (*съёлыкез веран*) synnintunnus-tus, rippi

сюлэмшуг 1. (*сюлемшиугъясыкон*) levottomuus, rauhattomuus, huol-estuneisuus **2.** (*сюлмаськон*) huoli, vaiva

сюлэмшугъясыкон 1. *teonn.* huol-estuminen, häitäly, hermostumi-nen, hermoilu **2.** (*сюлемшуг*) le-vottomuus, rauhattomuus, huol-estuneisuus, hermostuneisuus

сюлэмшугъясыкыны olla huolissaan (t. huolestunut), olla hermos-tunut, hermoilla

сюлэмшугъясыкытон huolestut-taminen, huolettaminen

сюлэмшугъясыкытыны huoles-tuttaa, huolettaa, saattaa levotto-maksi

сюм 1. (*залив*) lahti, poukama **2.** (*шур вёзысь ты*) kalalampi, lam-pare

сюманы *yksipers.* olla nälkä; **сюма-а ни, сюма-а?** onko jo nälkä, on-ko?; > **кот/сюманы**

сюмори rukin ylänilvel

сюмос sadannes, sadasosa; **вить с.**

viisi sadannesta (t. sadasosaa)

сюмъё 1. (кашка йыро) laukki=, läsi=, jolla on (valkoinen) tähti (t. pilkku, täplä) otsassa; **с. вал** laukki(pää)hevonen, hevonen, jolla on (valkoinen) tähti otsassa **2.** (валлэн нимыз) laukki(pää) (*hevonen*)

сюмык 1. (юон посуда) (juoma-) malja; (рюмка) (viini)lasi; (стакан) (juoma)lasi **2. murt.** (чаша) teekuppi; (блюдаен чаша) tee-kuppi teevateineen **3. kansat.** uhriastia (*puusta tehty, pyhässä kodassa suoritettavia uhrimenoja varaten*)

сюмыс (valko)parkittu nahka // nahka=, nahkainen; **с. е** nahkavyö, (nahka)remmi; nahkahihna

сюполэс, сюполэсжүш satakerta, lehtimaha; > **лыдзэт 3**

сюпсён imeksiminen, imeminen (*esim. makeisten*)

сюпсыны imeksiä, imeä (*esim. makeisia*)

сюр (=ыз; =ез) sarvi

сюрайы > **сюратай**

сюранай äiti puoli

сюратай, сюрубуы isäpuoli

сюр-вай hajallaan, hujan hajan,levällään; hajalleen, levälleen; **с. куяны 1**) > **с. куяны 2**) *kuv.* (ыштыны) kadottaa, hukata (*vähitellen*); tuhleta; **с. куяны** heitellä (t. viskellä) hajalleen (t. hujan hajan)

◊ **с. луыны** kadota, hävitää, hukkaantua

сюргозы selustinhihna, setolkka-hihna

сюрел 1. (*myös с. пызы*) siitepöly; зег с. rukiin siitepöly; **с. тэчы** he-de **2. murt.** muna(t) (*hyönteisten*)

сюрелан heilimöinti

сюреланы heilimöidä

сюреласькон 1. > сюрелан 2. (опыляться кариськон) pölyttyminen

сюреласькыны 1. > сюреланы 2. (опыляться кариськыны) pölytyvä

сюрелатон (опылять карон) rölyttäminen, pölytys

сюрелатыны (опылять карыны) pölyttää

сюрес tie; (пыдын ветлон) polku; **бадзым с.** maantie, päätie; **кужен с. > seur.**; **пыдын (ветлон)** с. (kinttu)polku; **с. вож** tienristeys

◊ **сюресэд** (я. сюресты) мед удалтоз! hyvää matkaa!

сюресчи 1. matkalainen, matkamies, matkaaja **2.** (*myös с. эш*) (юлтош) matkatoveri

сюрло sirppi

сюрлы *anat.* selkäranka

сюрмем 1. *partis. ja teonn. v:stää*

сюрмыны 2. känsäinen, känsä=, kovettunut // (мозоль) känsä (*kuvia*), kovettuma; **с. киос** känsäiset kourat, känsäkourat

сюрмон *teonn. v:stää* **сюрмыны**

сюрмумы > сюранай

сюрмыны tulla känsäiseksi, kovettua (*esim. käsi*), muodostua (*känsä, kovettuma*); **санiken ужаса, киосы сюрмизы** kädet ovat kovettuneet (t. tulleet känsäisiksi) hankotöstä

сюрно (пограм писпулэн выжыез) puun juuri (*puun kaaduttua koholle noussut*), raivattu kanto (*juurineen*)

сюрныл tytärpuoli

сюрнэнэ, сюрнэнэй > сюранай

сюро 1. sarvellinen, sarvekas, sarvipää, sarvi=; **с. пудо** sarvekas karja, sarvikarja; **таза с. пудо** nauta-

- каржа 2.** (*сюрюем*) =sarvinen; **кырыж** с. käyrä sarvinen
- сюрокеч 1.** el. (*гурезын улісі*) kauris 2. (C.) täht. (*Козерог*) Kauris
- сюрон I 1.** (*кытчы ке кемдон*) joutuminen, pääseminen, sattuminen 2. (*ышем арбери с-сы*) löytyminen
- сюрон II** (*к-сы зурод*) aumaaminen, pielekseen pano
- сюро-пелё** oksainen, oksikas (*kep-pi, riuku*); muhkurainen (*esim. peruna*); haarainen (*esim. porkkana*); **с. боды** oksainen keppi; **с. пуч** oksikas riuku; **с. картофка** muhkurainen peruna; **с. чужкушман** haarainen porkkana
- сюри** poi karpouli
- сюрприз**yllätyks
- сюре** tuhat; **кык** с. kaksi tuhatta
- сюрсмос** tuhannes, tuhannesosa
- сюрсо** juovikas, raidallinen, viirullinen; > **гожмо**
- сюрововал** el. seepra; > **зёбра**
- сюросконы** el. siperianmaaorava (*Eutamias sibiricus*); > **урдо**
- сюроспарсыни** el. mäyrä, metsäsika (*Meles meles*); > **нарды**
- сюрсэн-сюрсэн** tuhansittain
- сюрсётти** tuhannes
- сюртэм** sarveton; (*МОКЛОК*) nupo(päinen), nupopää, nuti(pää); **с. скал** nuporopää(lehmä)
- сюрюем** > **сюро 2**
- сюры** 1. tanko, orsi, poikkipoju (*johon ripustetaan vaatteet*); **курег** (пукон) с. kana orsi, yöri; **кургэйес** с. **вылын пуко** kanat ovat orrella 2. (*слега*) kattoruode, kattori uku 3. *urh.* rekki, tanko
- сюрыны I 1.** (*кытчы ке кемдыны*) joutua, päästää, sattua; **шуге-** леке с. joutua vaikeuksiin 2. (*ышем арбери*) löytyä
- сюрыны II** (*к-сы зурод*) aumata, panna pielekseen
- сюсетка** myt. kodinhaltija, kotihaltija; vrt. **коркакузё**
- сюсё:** с. чечы kennohunaja
- сюсь 1.** vaha 2. (*myös сюсьес*) mehil. (*карас*) kenno(kakku), hunajakakku, vhahakakku; **с. син** (mehiläis)kenno; **сюсен чечы** kennohunaja
- сюсьтыл** kynttilä; **с. кадь (весък-рес)** solakka(vartaloinen) kuin kynttilä
- сюсян** teonn. v:stā **сюсяны**
- сюсяны 1.** (*сюсен зыраны*) vahata, kiillottaa hankaamalla vahaa 2. (*сюсь лэсътыны*) tehdä kenno(kakku)
- сютэк:** с. **улыны** nähdä (t. kärsiä) nälkää, elää nälässä
- сютэм** nälkäinen, nälissään oleva; nälkä=; **с. ар** nälkävuoisi; **с. кулыны** kuolla nälkää; **с. луны 1)** (*кётсюманы кутскины*) tulla nälkäiseksi, nälkiintyä 2) (*кётсюманы*) olla nälkä, olla nälässä (t. nälkäinen); **с. улыны 1)** (*тырмыт сиськытэк, начар*) nähdä (t. kärsiä) nälkää, elää nälässä 2) (*кётсюманы, сиськытэк улыны*) olla nälässä (t. syömättä) ♪ **с. кион** ahmatti, (suur)syömäri, syöppö
- сютэман** teonn. v:stā **сютэманы**
- сютэманы 1.** (*кётсюманы кутскины*) tulla nälkäiseksi, nälkiintyä 2. (*кётсюманы*) olla nälkä, olla nälässä (t. nälkäinen)
- сютэмаськон** teonn. v:stā **сютэмаськыны**
- сютэмаськыны** nähdä (t. kärsiä) nälkää, elää nälässä

сюэн-сюэн sadoittain

сюэти sadas

сябась *interj.* terveydeksi (*maljaan nostettaessa*); kippis; **с. карыны** kohottaa (t. esittää, ehdottaa) malja jnk kunniaaksi

сявор: ивор но, с. но ёвёл *sp.* ei kuulu mitään mistään

сякан säkkikangas, juutti(kangas)

сяла I *el.* (metsä)pyry (*Tetrastes bonasia*)

сяла II *murt.* (дыльды) sylki

сялагуби kasv. nurmirousku (*Lactarius flexuosus*)

сялакучкылак kasv. käenkaali (*Oxalis; O. acetosella*)

сялан sylkeminen, syljeksiminen

сяланы sylkeä, syljeksiä jhk t. jnk päälle

сяласин, **сяласинсьська** kasv.

kielo (*Convallaria; C. majalis*); >

тöдьыгырлы

сяласькон *teonn. v:stā* **сяласькыны**

сяласькыны *intr.* 1. (сялзылыны, сяласа улыны) syljeksiä, syljeksiä 2. (ог-огед вылэ) syljeksiä toistensa päälle

сялбер *el.* tilhi (*Bombycilla; B. garrulus*)

сялзём 1. *partis. ja teonn. v:stā*

сялзыны 2. sylky, sylkäisy

сялзиськон *teonn. v:stā* **сялзиськыны** sylkäiseminen, sylkäisy

сялзиськыны *intr.* sylkäistä

сялzon sylkäiseminen, sylkäisy

сялзыны sylkäistä; sylkäistä pois

(t. suustaan)

сялтым *kansat.* nuorikon kylvetysmenot (*suoritetaan villalankavyyhtejä pestäessä*); **с. карыны** >

сялтыманы

сялтыман *teonn. v:stā* **сялтыма-**

ны

сялтыманы *kansat.* kylvettää nuorikko, suorittaa nuorikon kylvetysmenot (*villalankavyyhtejä pestäessä*)

сям (=ыз) 1. (*характер*) luonne, luonto, luonteenlaatu; **়еч** с. hyvä luonne (t. luonto); **секыт** с. vaikea luonne (t. luonto); **солэн урод** **сямыз** hänellä on paha luonne (t. luonto) 2. (*дышем*) tottumus, tapa; **урод** **сямъёслы дышыны** tottua pahoihin tapoihin; (*óг)дышём сямъя* (vanhasta) tottumuksesta, tavalliseen tapaan(sa), tapan sa mukaan 3. (*йылол*) perinne, tapa; **вашкала** с. vanha perinne (t. tapa); **калык** с. kansallisperinne ◇ **с.! паhek.** voi sisua (t. luonnetta)!; **сяме пычам** 1) (*дышем*) tavaksi tullut, totunnainen; tuttu 2) (*улон ѿре пырем*) perinteinen, perinnäinen; **сяме пычаны** 1) (*дышины*) tulla tavaksi 2) (*улон ѿре пырыны*) tulla perinteiseksi; **сямез** **возьматыны** näyttää luontensa (t. sisunsa), paljastaa karvansa **сямен** 1. (*кычё ке амалэн*) jnk tavalla (t. tavoin), jhk tapaan; **выль** с. **ужаны** työskennellä uudella tavalla; **мукет** с. toisella (t. muulla) tavalla; **мукет** с. **вераса** toisin sa-noen 2. *komp.konj:na* (*музэн, каðь*) kuten, niin kuin, jnk lailla; **мон** с. **кар** tee (t. toimi) kuten (t. niin kuin) minä, tee (t. toimi) minun laillani; **кин** ке с. **ик** samalla kuin joku, niin kuin joku 3. (*кин-лен ке малпамезъя, мылкы-дызыя*) jnk mielestä (t. mielen mukaan); **мон** с. minusta, (minun) mielestäni (t. mielen mukaan) 4. jnk kieellä, =ksi, *kääntyy partitii-*

villa; **удмурт с. вераськыны ри-**
hua udmurttia; **удмурт с. гожъя-**
ны kirjoittaa udmurtiksi; **вёра сое**
удмурт с. sano se udmurtiksi;
кызы со луоз финн с.? mikä se
on suomeksi? ◇ **котьку с.** tavalli-
sesti; kuten aina

сямкыл (=ыз) kiel. adverb; > **на-**
речие II

сямлык kiel. modus, tapaluokka; >
наклонение

сямо 1. (асыро, юн сылтись) sin-
nikäs, sisukas, sitkeä; (*ваменэс*)
itsepäinen, itsepintainen **2.** > *seur.*

сямъем (=)luonteinen; ёеч с. hy-
vänluonteenen; **ляб (я. небыт) с.**
heikkoluonteenen; **урод с.** pahan-
luonteenen

сяна postp. paitsi, lukuun ottamatta;
со с. sitä paitsi; **вányзы отын**
вал, тон с. kaikki olivat siellä
paitsi sinä

сяртчы nauris ◇ с. гу perunakuop-
ра

сяртчынянь lanntupiiras, nauris-
piiras, lanntupiirakka, naurispiorak-
ka

сярысь 1. postp. osoittaa puheen,
ajatuksen, huolenpidon tms. koh-
detta: =sta / =stää; **кин с. верась-**
киськоды? kenestä te puhutte?;

со с. **весь сюлмаськисько olen**
aina huolissani hänestä (t. siitä) **2.**
konj. komp. kuin, jhk verrattuna;
толло (я. толон) с. туннэ шул-
дыргес tänään sää on kauniimpi
kuin eilen; **тон мон с. умойгес**
лэстыйд sinä teit paremmin kuin
minä

сяська kukka ◇ с. бурд terälehti
сяськаё 1. kukallinen, kukikas,

kukkainen, kukka=; **с. будосъёс**
kukkakasvit; **с. вóз** kukkaniitty; **с.**
платья kukallinen leninki **2.**

(сяськаем) =kukkainen; чебер с.
будос kauniskukkainen kasvi

сяськаян 1. *teonn. v:stā* **сяськая-**
ны 2. kukkiminen, kukinta

сяськаяны (alkaa) kukkia, puhjeta
kukkaan, ruveta kukkimaan

сяськаяськись 1. *partis. v:stā*
сяськаяськыны 2. *kuv.* (чебер-
скем; умой азинском) kukoista-
va; kehittynyt

сяськаяськон 1. kukkiminen, ku-
kinta, kukoistaminen, kukoistus **2.**
kuv. (чеберскон; умой азинскон)
kukoistus, kukoistaminen

сяськаяськыны 1. kukkia, olla
kukassa, kukoistaa **2.** *kuv.* (чебер-
скыны; умой азинскыны) ku-
koistaa; kehityä

T

та pron. demonstr. tämä; **та виын**
nyt, tällä hetkellä, nykyaikana; **та**
корка tämä talo; (*кытыч?*) tähän
taloon; **та коркан** tässä talossa;

та коркась tästä talosta; **та ла-**
сянь täältä(pain), tästä, tästä suun-
nasta, tältä puolelta; **та ласянь**
лыктыны tulla täältäpäin

таба paistinpannu
табань pannukakku
табапуд irtovarsi (*paistinpannin*)
табель luettelo, lista; todistus; työ-aikataulu
табельщик työaikataulun hoitaja, tuntikirjuri
табере tämän jälkeen, sitten, nyt
таблётка tabletti, pilleri
таблица taulu(kko); **уноятон т.** kertotaulu
табло tulostaulu
табун 1. hevoslauma 2. *murt.* (ул.-лë) lauma
табурёткá jakkara
табыш 1. (прибыль) liikevoitto 2. (доход) tulo, tuotto
таган 1. kolmijalka, pannunjalka 2. *murt.* (зечыран) keinu, kiikku
таганка > **таган** 1
таджик tadžikki, tadžikki(lainen); т. кыл tadžikin kieli, tadžikkii
таён I, II *teonn. v:stää* **тайны I, II**
таз (pesu)vati
таза 1. terve, riski, vahva; т. сюлэм terve sydän 2. (бадзым, ылъыс) suuri, iso, kookas; roteva; т. картофка suuret perunat; т. мугоро адями rotevarakenteinen ihminen 3. (мотор, весъкрес) solakka(var-taloinen), ryhdikäs; т. ныл solakka tyttö; т. пи ryhdikäs poika ♂ т. выжы siitos=, rotu=, jalorotuinen, laatu=, hyvälaatuinen; т. выжы ош siitossomni; т. сюро пудо nautakarja
тазалык terveys
тазалыко terve, terveellinen
тазамон *teonn. v:stää* **тазамыны**
тазамыны 1. (йöнаны) parantua, tervehtyä, toipua 2. (куайыны) lihoa 3. (пудо, ю-нянь) parantua, parata (*karjan, jyvän laadusta*)

тазамытон *teonn. v:stää*
тазамытыны
тазамытыны 1. (тазалыкез) tervehdyttää, terveyttää, parantaa 2. (умоятыны) parantaa, parannella, tehdä paremmaksi
тазати́ськон *teonn. v:stää* **таза-ти́ськыны**
тазати́ськыны 1. (тазалыкез умоятыны) kohentaa kuntoa, parantua 2. (чылкытаны) puhdistua
тазатон *teonn. v:stää* **тазатыны**
тазатыны 1. (тазалыкез умоятыны) parantaa, tehdä terveeksi, tervehdyttää 2. (чылкытатыны) puhdistaa
тазёло tänne, tähän; lähemmäksi
тазъ *puhek. > seur.*
тазы näin, tällä tavalla, niin
таиз *pron. demonstr.* 1. (тани т.) (juuri) tämä (*useista*), (juuri) se (*useista*); т. но мыним кельше, соиз но minä pidän sekä tästä että tuosta; мон уйсъко таяз коркан, эше сояз minä asun tässä tallossa, kaverini (taas) tuossa 2. (муке тыз) tämä; toinen; tämänpuoleinen; шурлэн т. ярдурыз joen tämänpuoleinen ranta; сойээ уждэ кутскено ни, т. но дась ёвöl на on aloittettava jo toinen työ, mutta tämäkään ei ole vielä valmis; **таяз аре** tään vuonna;
таяз дуннеын tässä maailmassa (t. elämässä); **тазэ но соээ но** sekä tämä että tuo, kumpikin, molemmat; (ёвölton дыръя) ei tämä eikä tuo, ei kumpikaan 3. (таид-азъло верам мурт с-сы) tämä; **пияш маке вераз нылашлы,** нош т. номыр ѿз куареты poika sanoi jotain tytölle, mutta tämä ei vastannut mitään

- тайн I.** *instr. pron:sta та; tämän*
 kanssa, tällä; **т. ёш ик** 1) myös
 hänen kanssaan 2) tämänkin kans-
 sa (t. yhteydessä) **2.** (т. сэрен) sik-
 si; tämän takia; **т. сэрен** tämän ta-
 kia
- тайга** taiga
- таймер** ajastin
- тайна** salaisuus
- тайфун** taifuuni, ryöörremyrsky
- тайны I 1.** (ватыса возыны)
 piilottaa, salata **2.** murt. (выйны)
 upota, vajota; **лымыpunktеме т.**
 vajota kinokseen
- тайны II 1.** (акылтыны) kylläs-
 tyä, ikävystyä **2.** (жадыны) vä-
 syä
- така I.** pässi, uroslammas **2.** (T.)
 täh. Oinas
- такем** näin (paljon); **т. вазь** näin
 aikaisin; **т. троc лэссыны** tehdä
 näin paljon ◊ **т. карыны** ei ottaa
 huomioon toisen mielipidettä
- такеме** niin (t. näin) kauas (t. pit-
 källe)
- такемозь I.** (интиез вераку) niin
 (t. näin) kauas (t. pitkälle) **2.** (ды-
 рез вераку) niin (t. näin) kauan (t.
 pitkä)
- такемысен** niin (t. näin) kaukaa;
 niin (t. näin) kaukana
- такемысь** niin (t. näin) kaukaa
- такмак** rekilaulu, tšastuška
- такрес I.** (вольыттэм) epätasainen
 (tärisyttävä); **т. сюрес** epätasainen
 tie **2.** (куасъмем) kuivunut, ko-
 vettunut; **т. музъем** kuivunut (t.
 kovettunut) maa
- такса I** (дун) taksa
- такса II el.** mäyräkoira
- такси** taxi
- таксист** taksinkuljettaja
- таксометр** taksamittari
- такт I** *mus., tekn. tahti*
- такт II** (лякыт луон) tahdikkuus;
 hienotunteisuus
- тактика** taktiikka
- такъя I.** (ныл изыы) takja (*hopea-*
kolikoilla koristettu tytötjen kan-
sallispuvun päähine) **2.** (зуски –
 к-сы атаслэн) (kukon)harja **3.**
 (чук – тылобурдолэн) töyhtö,
 tupsu (*linnun*) **4.** (пурь) terttu (*he-*
delmän, marjan) **5.** murt. (нылни
 изыы) myssy, pipo (*lapsen*)
- такылан** murt. höylääminen, höy-
 läys; > **струган**
- такыланы** murt. höylätä; > **стру-
 ганы**
- такыр I 1.** tyhjä, paljas (*maasto*) **2.**
 kesanto; **т. бусы** kesantopelto,
 toukopelto; > **валэс бусы**
- такыр II** *onom. kuvaaparuttela,*
naksuttela, rätinää: **т. вазыны**
 > **такыртыны**
- такырес** > **такрес**
- такыр-такыр** *deskr.: т. куасъмем*
музъем hyvin kuivunut (t. kovet-
 tunut) maa
- такыртон I.** *teonn. v:stā* **такыр-
 тыны 2.** (крезъгур инструмент)
 räikkä, rämistin
- такыртыны** rytištä, rätistä, ratista,
 kolista, kalista, rämistä
- такыртэм I.** *partis. ja teonn. v:stā*
такыртыны 2. rupattelu, lörpöt-
 tely, jaarittelu, höpinä
- талан** *teonn. v:stā* **таланы**
- талант** lahjakkuus, kyky
- таланто** lahjakas, kyvykäs, taitava
- таланы I.** (кужмысъ басътыны)
 ottaa (pois), viedä **2.** (грабить ка-
 рыны) ryöstää, ryövätä; **кинлэсъ**
ке конъдонээ т. ryöstää joltakul-
 ta rahat
- талаң** tännerpäin, tähän suuntaan;

т. лыктыны tulla tännepäin (t. tähän suuntaan)

талисман talismaani, maskotti

таллянъской kansanr. italialainen; **т. си** italialainen kieli (*soittimen*)

талон kuponki, lippu

тальккес: т. **музъем** märkä maa; **т. нянь** raaka leipä

тальк-тальк raaka, märkä; tiiviisti (t. tiukkaan) painunut (t. puristunut); **т. пуксем лымы** kovaksi puristunut lumi

тáлýк 1. (лачак) hyvin (t. oikein) paljon, yllin kyllin **2.** (лач-лач) tiiviisti, tiukasti, tiukkaan

тамак tupakka; **посэм т.** nuuskatupakka; **т. пуйы** tupakkakukkaro; **т. чын** tupakansavu; **т. кыскись** tupakanpolttaja; **т. кыскон** tupakointi, tupakan poltto; **т. кыскыны** poltaa tupakkaa, tupakoida

тамакан *puhek.* tupakointi, tupakan polttaminen

тамаканы *puhek.* tupakoida, poltaa tupakkaa

тáман 1. (жогак) lyhyessä (t. vähässä) ajassa, nopeasti; lyhyeksi (t. vähäksi) aikaa (t. ajaksi); **т. вет-лыны** käydä lyhyessä (t. vähässä) aikaa (t. ajassa) **2.** *murt.* (чапак) juuri, parhaaksi; **т. вуыны** tulla juuri (t. parhaaksi) **3.** *murt.* (ялан) alinomaan, alituiseen; **т. бöрдьны** alinomaan (t. alituiseen) itkeä

тамаша > тумошо

тámбур eteen, tampuuri; (vaunun) eteen

таможенник tulliviranomainen

таможня tulli; **т. эскерон** tullitar-kastus

тáмында näin monta (t. paljon), tämän verran; **т. бичаны** kerätä (t.

poimia) näin paljon

тáни kas näin!, tässä näin!

тáни-тани tuossa tuokiossa, aivan heti, kohta; **со т. лыктыны кулэ** hän tulee aivan heti (t. kohta)

танийськон teonn. v:stā

танийськыны

танийськыны 1. (сеськыны) kiel-tää, olla tunnustamatta (*tekoja, sa-noja*); (верам кыллэсь ои) perua (t. pyörtää) sanansa; **мон тоди́сько, со уксёме басьтىز шуыса,** но со танийське minä tiedän, että hän otti rahani, mutta hän ei tun-nusta; **со верам кылызлэсь танийськиз** hän perui (t. pyörsi) oman sanansa **2.** (ватыса возыыны) salailla, salata jtak, peitellä, peittää jtak; **кинлэське т.** salaila joltakulta jtak

танк *sot.* panssarivaunu, hyökkäys-vaunu, tankki

танкер säiliöalus, tankkialus

танкист *sot.* panssarivaunumies

танон teonn. v:stā **танины**

танины 1. (куштийськыны) kiel-täytää, luopua **2.** (ватыны) salata, peittää

тарь *puhek.* > **тани**

тап *onom.* kuva soinnitonta kalah-dusta, jalkojen kopinaa, hevosien kapsetta: tömähdys, kopina, kapse

тапал tämänpuolineen // tämä puoli;

т. ярдур tämänpuoleinen ranta (joen)

тапала 1. *adv.* tännepäin, tähän suuntaan **2.** *postp.* tähän puoleen, tälle puolelle; **шур т.** joen tälle puolelle

тапалан 1. *adv.* tässä (t. täällä) pään, tässä suunnassa **2.** *postp.* täl-lä puolella, tässä puolessa; **шур т.** joen tällä puolella

- тапалась 1.** *adv.* tästä (t. täältä) pääin, tästä suunnasta **2.** *postp.* tästä puolesta, tältä puolelta; **шур т.** joen tältä puolelta
- тапочки** tohvelit, tossut
- тáp-тап 1.** *onom.* kuvaan soinnitonta kalahdusta, jalkojen kopinaa, hevosien kapsetta: tömähdyks, kopina, kapse; **пыдыныз т. каре** tömisytää jalkojaan **2.** *deskr.* kuvaan kovaksi t. tiiviaksi tallattua massaa (*esim. savea, maata*): **сюрес т.** лёгемын tiiviaksi tallattu polku (t. tie)
- тапыр** *onom.* kuvaan jalkojen kopinaa, töminää: kopina, kapse, töminää
- тапыртон 1.** *teonn.* v:stā **тапыртыны 2.** kapse, kopina, kopse, töminää
- тапыртыны 1.** (пыдын) tömistä, tömisytää, tömistellä, polkea (*jalkaa*); (вал с-съ) kopsaa, kopsutella (*hevonen*) **2.** (эктыны) tanssia (*tömisytäen jalkoja*)
- тáра** taara, pakkaus
- тárák 1.** kunnolla, huomattavasti, riittävän **2.** *onom.* kuvaan kankaan repimisen ääntä: **басма т. кеськиэ** kangas repeyti ritisten
- таракан** *el.* torakka
- тарган, тарганы** *murt.* > **таркан, тарканы 1**
- таргасъкон, таргасъкыны** *murt.* > **таркаськон 1, таркаськыны 1**
- тари** hirssi; **т. жук** hirssipuuro; **т. кеныйр** hirssisuurimot, hirssiryynit
- тариф** tariffi, hinnasto
- таркан** *teonn.* v:stā **тарканы**
- тарканы 1.** (йырсыз я. сүйнү-сээ) sekoittaa, sotkeaa; pörröttää **2.** (куашкатыны) hävittää, tuhota; **тылобурдо карез т.** hävittää lin-nunpesä **3.** (кусметті карыны) purkaa; **договорез т.** purkaa sopimus
- таркаськыны 1.** (йырси я. сүйнис с-съ) sotkeutua, pörröttyä **2.** (куашканы) tuhoutua, mennä ha-jalle **3. pass.** (кусметті лууны) purkautua; *vrt.* **тарканы 3**
- тарп** *onom.* kuvaan kuivan herneen-palon avaamisen t. oksan murtamisen ääntä: **улвай т. чигиз** oksa murtui raksaltaen
- тасма** nauha (*kapea*)
- татый** täällä (*liikeverbiен yhteydes-sä*); соос т. **шер ветло** he kävelevät täällä harvoin
- татуирóвка** tatuointi(*kuvio*); **т. лэссыны** tatuoida
- татчы** tänne; **т. кыльыны** jäädää tänne
- татчыозыз 1.** (интыз вераку) tä-hän asti (t. saakka) (*johonkin paikkaan*) **2.** (дырез вераку) tähän (aikaan) asti (t. saakka)
- татын** tässä, täällä
- татысен** tästä(pääin), täältä(pääin); tässä, täällä; **т. кар умой адске** täältä (*katsoen*) kaupunki näkyy hyvin
- татысь** 1. tästä, täältä; **шур т.** потэ joki alkaa tästä **2.** paikallinen, täältä, tästä (*jhk paikkaan rajottuva*); **мон т. луисько** olen paikallinen (*esim. tästä kylästä*)
- тáу** kiitos; **бадзым т.** paljon kiitok-sia; **т. карон** kiittäminen; kiitolli-suus; **т. карыны** kiittää
- тáунá** ole (t. olkaa) hyvä (*vastauksena kiitokseen*)
- тáчáк** (*туж троc*) hyvin (t. oikein) paljon, yllin kyllin

- тáч-тач** 1. (*лачак*) hyvin (t. oikein) paljon, täynnä, yllin kyllin, täpotäysi; **кóмнатайын калыкез** т. huone on täynnä väkeä 2. (*бордась бордаз*) tiiviisti, tiukasti, tiukkaan; **кал** т. **керттэмым** nuora on kiristetty tiukasti
- тáчыр** *оном.* *kuvaa murtuvan kivian oksan t. palavan poltoppiun ääntä:* räiske, räiskynä, rätinä; т. **карыны** rätistä, ratista, räiskynä
- тáчыртон** 1. rätiseminen, ratiseminen, rutiseminen 2. (*крезъгур инструмент*) räikkä, rämistin 3. *kuv.* (*супыльтон*) rupattelu, löröttely, jaarittelu, höpinä
- тáчыртыны** rätistä, ratista, rutista; **пуос тáчыртыса жуало** polttopuut palavat rätisten
- тáчыртэм** 1. *partis. v:stā тáчыртыны* 2. rätinä, räiskynä
- тáче** tallainen; sellainen
- тáчкес** > **ташкес**
- тáч-тач** > **тáш-таш**
- ташкес** tiivis, tiivistynyt; т. **горд** сюй kovaksi puristunut (puna)savi
- тáш-таш** *deskr.* tiivis, kovaksi (t. tiiviaksi) puristunut; **музъем** т. tiivis maa
- твóрог** rahka
- твóрческой** luova, luomis=
- твóрчество** 1. (*ужсан*) luomistyö, luova työ (t. toiminta) 2. (*лэсьтэм ужъёс*) tuotanto, teokset
- теáтр** teatteri
- тéзис** teesi, väite
- текст** teksti
- телеви́дение** televisio (*järjestelmä*)
- телевизионной** televisio=, TV-
- телеви́зор** televisio (*vastaanotin*)
- телегráмма** sähke
- телегра́ф** lennätin
- телескоп** kaukoputki, teleskooppi
- телефон** puhelin
- тeloхранитель** henkivartija
- тéма** aihe
- темáтика** aihepiiri
- тéмбр** sointi, äänen väri
- темперáмент** luonteenlaatu, temperamentti
- темперáментó** temperamentikas
- температúра** 1. lämpö(tila) 2. (*адымилэн*) kuume; **солэн температúраез вань** hänellä on kuumetta
- тендéнци, тендéнция** tendenssi, suuntaus
- тéннис** tennis
- теорéтик** teoreetikko
- теóри** teoria // teoreettinen
- теóрия** teoria
- теплес** *deskr.* niljakas, niljainen, liukas(pintainen); т. **губи** niljainen sieni; > **тяплес**
- тепли́ца** kasvihuone
- теплоход** moottorialus
- тепылес** > **теплес**
- тепыльзóн** niljaantuminen, limautuminen, pehmentyminen, pehmeneminen
- тепыльзыны** niljaantua, limautua, pehmentyä, pehmetää
- тепыль-тепыль** > **теплес**
- терапевт** terapeutti, yleislääkäri, sisätautilääkäri
- téрмин** termi
- термино́логи** terminologia, termistö // terminologinen, termi=
- термино́логия** terminologia, termistö
- термóметр** lämpömittari
- тéрмос** termospullo
- территóри, территóрия** alue; > **уловсыл**
- террор** terrori, hirmuvalta
- террорист** terroristi

- тест** testi
тетрадь vihko
тэфтель lihapuryörykkä
техник teknikko
техника tekniikka
техникум tekninen ammattiopisto
технической tekninen, teknillinen;
 т. **университет** tekhnillinen yli-opisto
технологи, технология teknologia
тём, тём-тём; тём пеймыт aivan pimeä, pilkkopimeä; **тём-тём пеймыт уй** pilkkopimeä (t. säkkipimeä) yö
тёпак puhek. aivan, ihan, koko-naan; т. **пеймыт** aivan pimeä
тёп-тёп 1. (тёп-тёп) (копак) aivan, ihan, kokonaan; т. **пеймыт** pilkkopimeä (t. säkkipimeä) yö 2. (тёп-тёп) onom. (*wan-wan*) ku-vaaveden t. sateen tippumista: tip-tip
тёр onom. kuvaav nesteen valumista t. *kuivan aineen karisemista*: **ву т.** вия vesi virtaa liristen
тёс lankku, lauta
тигр el. tiikeri
тиккетон tikittäminen, tikitys (*kel-lon*)
тиккетыны tikittää (*kello*)
тильда aaltovivava, tilde
тимофеевка, тимофейтурын kasv. tähkiö, timotei
тип tyypri
типичной tyypillinen
типографи, типография kirja-paino
тир ampumahalli, ampumarata
тираж (*газетлэн*) painosmäärä; (*лотереялэн*) arvonta
тире kiel. ajatusviiva; > **гож: кузь** гож
титул arvonimi, titteli
тиф lääk. (*кötkyylv*) lavantauti, tyyfus; (*сьёдкыль*) pilkkukuumet
ти pron. pers. te
тигыльтон teonn. v:stā **тигыль-тыны**
тигыльтыны murt. (*к-сы корез*) kierittää (pois), vierittää (pois), kierittää (t. vierittää) syrjäään; > **погыльтыны 1**
тигылян murt. 1. teonn. v:stā **тигыляны 2.** (*колёса*) ryörä
тигыляны murt.vieriä, kieriä (*tukki, ryörä, tynnyri*)
тилед > **тиледлы**
тиледды akk. pron:sta тий; teidät, teitä; т. **куное** öтизы kutsuivat teidät vieraaksi (t. kylään)
тиледлы dat. pron:sta тий; teille; teidän; т. **гожтэт вань** teille on kirje
тиледыз > **тиледды**
тиледын, тиленыды instr. pron:sta тий; teidän kanssanne; т.
капчи верасъкыны teidän kanssanne on helppo puhua (t. keskustella)
тилесстыд 1. abl. pron:sta тий; teiltä 2. pron. poss. teidän; т.
атайдэс ушъяло teidän isäänné kehutaan
тиляд 1. gen. pron:sta тий; teillä 2. pron. poss. teidän; т. **коркады**
бадзым teidän talonne on iso
тиңгыли murt. 1. (*колёса*) ryörä 2. (*уробо черс*) akseli (*rattaiden*)
тийн kas tuolla, kas noin; т. **кычэ со** вылэм kas sellainen hän on
тинь puhek. > ed.
тир kirves; т. **ныд** kirveenvarsi, kirvesvarsi; т. **тыш** kirveenhamara
тирлык 1. (*ужсан т.*) työkalu, työ-

väline 2. (котыр, арбери) tavara(t)
тыйлскон 1. (чигон) murtuminen, taittuminen, katkeaminen **2. kuv.** (уродмон) murtuminen, heikkene-minen (*terveyden*)
тыйлскыны 1. (чигыны) murtua, katketa, taitua; **писпулэн ваэз тыйлекиз** riun oksa murtui **2. kuv.** (уродмыны, к-сь тазалык) murtua, heiketä (*terveys*); **солэн тазалыкеz тыйлскиз** hänen terveytensä heikkeni
тыйлтиськон, тыйлтиськыны > тыйлскон, тыйлскыны
тыйлтон katkaiseminen, murtami-nen, taittaminen
тыйлтыны katkaista, murtaa, tait-taa
тыйян hävittäminen, katkominen, rikkominen, särkeminen, taittami-nen, tuhoaminen; murtaminen
тыйны 1. (куашкатыны) hävittää, katkoa, särkeä, taittaa; **тылобур-do карез** т. hävittää linnunpesä **2. kuv.** (люкетыны) rikkoa, häiritä; **катэз** т. rikkoa lakia **3. sot.** mur-taa; **тушмонлэсъ обороназэ** т. murtaa vihollisen puolustus
тыйськись 1. partis. v:stā **тыйсь-кыны 2.** särkyvä, hauras, heikko
тыйськон katkeaminen, murtumi-nen, taittuminen
тыйськыны 1. (чигыны) katketa, murtua; **вай капчи тыйськиз** oksa katkesi helposti **2. kuv.** (таза-лык с-сь) murtua, taitua; **солэн тазалыкеz тыйськиз** hänen terveytensä murtui
тмин kumina
товар > вуз I
тод: **тодын возыны** pitää mie-lessä; **тод э вайыны 1)** muistaa;
мон тонэ тодам вай minä muis-

tin sinut 2) (к-сь урокез) kerrata; **тодэ вайытыны (я. уськытыны)** palauttaa mieleen, muistuttaa; **тодэ лыктыны** muistua (mie-leen), johtua mieleen
тоди́сь 1. partis. v:stā **тодыны 2.** asiantunteva, taitava, etevä
тоди́сь-адзись 1. partis. v:stā **то-дыны-адзыны 2.** silminnäkijä, todistaja
тоди́сь-валась 1. partis. v:stā **то-дыны-валаны 2.** asiantunteva, taitava, etevä
тоди́сья́ськись 1. partis. v:stā **то-ди́сья́ськыны 2. iron.** tuntija, kaikkitietävä (ihminen)
тоди́сья́ськон teonn. v:stā **то-ди́сья́ськыны**
тоди́сья́ськыны tietää, olla tietä-vinää, määräillä
тодман tunteminen, tunnistaminen
тодманы tuntea, tunnistaa; **пей-мый азын адяниэз** т. tunnistaa ihminen pimeässä
тодматиськон, тодматиськыны > тодматскон, тодматскыны
тодматон tutustuttaminen, pereh-dytäminen; tutustumien, pereh-tyminen
тодматскон tutustumien
тодматскыны tutustua; **выль книгаен** т. tutustua uuteen kir-jaan
тодматъян teonn. v:stā **тодматъ-яны**
тодматъяны iter. v:stā **тодматы-ны**
тодматыны tutustuttaa, perehdyt-tää; **Удмуртилэн историенэз** т. tutustuttaa Udmurtian historiaan
тодмет merkki, tunnus, symboli
тодметлык koll. tunnuksset, sym-bolit

тодметним *kiel.* adjektiivi; > **прилагательной;** т. **пёрмитись итэт** *kiel.* adjektiivinjohdin
тодметъёз *kiel.* attribuutti, määrite; > **определение 2**
тодмо tunnettu, tuttu, tuttava; т. **луыны** 1) tulla tunnetuksi (t. tutkisi); со т. **крезъгурчи луиз** hänestä tuli tunnettu säveltäjä 2) (**куре потыны**) ilmetä, käydä ilmi, paljastua; **конъдонлэн ышемэз толон гинэ** т. луиз rahojen katoaminen paljastui vasta eilen 3) (**тодмоесь луыны**) tuntea, olla tuttuja; **ми соин кемалась тодмоесь ни** me olemme tunteneet toisemme pitkän aikaa; **тодмоос** tuttavat
тодмос merkintä, merkki
тодмосним > **тодметним**
тодмостон merkitseminen, merkin paneminen
тодмостыны merkitä, panna merkki
тодмосьёз > **тодметъёз**
тодмотэм tuntematon, outo, vieras ◇ т. **нимвоштос** *kiel.* indefiniitti-pronomini
тодон tietämisen, tuntemisen, tieto, tietous; т. **сётон** kouluttaminen, koulutus; т. **сётыны** kouluttaa, siivistää
тодон-адзён 1. (тодон) tietämisen, tiedustelu **2.** (улонэз адзэм) kokeminen
тодон-валан 1. > **тодонлык 2.** (дышетском) sivistys, koulutus; **вылий** т. korkeakoulusivistys, akateeminen koulutus; **вылий тодон-валанэн адями** korkeakoulusivistyksen saanut henkilö; **покчи т.** alkeissivistys; **шор** т. keskiasteen koulutus; **удысья шор т.**

keskiasteen ammattillinen koulutus
тодонлык tieto, tiedot, tietous, tiedäminen, tuntemus, tunteminen
тодос tiede
тодосчи tiedemies, tutkija, tieteilijä
тодымтэ 1. *partis.* v:stā **тодыны**
 2. epätietoisuus, tietämättömyys, tuntemattomuus, perehtymättömyys
тодын > **тод**
тодыны 1. tietää, tuntea; **кинлесь** ke áadressэ т. tietää jnk osoite; **мон та адямиеz тодийско** minä tunnen tämän ihmisen 2. muistaa; **гуртэ ужез** т. muistaa kotitehtävät
тодыны-адзыны 1. (тодыны) tietää, tiedustella **2.** (улонэз адзыны) kokea; со трос **тодэз-адзиз ни** hän on jo kokenut paljon
тодыны-валаны 1. (валаны) umentää, käsittää, tajuta **2.** (тодонъёз басьтыны) omaksua, oppia; (тодыны) tietää; со трос **тодэвала** hän tietää paljon • **мон ванъэз т. тырши 1.** minä pyrin ymmärtämään kaiken 2) minä pyrin oppimaan (t. omaksumaan) kaiken
тодытон tiedottaminen, ilmoittaminen
тодытон-валатон selittäminen, selvittäminen, selitys, selvitys
тодытыны tiedottaa, ilmoittaa
тодытыны-валатыны selittää, selvittää
тодэ > **тод**
тодэм-валам *partis.* ja. teonn. v:stā **тодыны-валаны**
ток *sähk.* virta
токárной sorvaus=, sorvi=; т. **стаконок** sorvi

- тóкарь** sorvari
тóкмá turhaan, turhan takia; > юнме
токмалёг *paheks.* joutavanpäiväänen ihmisen
тол talvi // talvinen ◇ **Т. бабай** joulupukki
толалтэ talvella
тóлбýт koko talven (ajan)
толыйны talvehtia
толло eilinen
толмон talven tulo (t. saapuminen)
толмыны kääntyä talveksi, tulla
 talvi
толон eilen
толсур 1. (Т.) *usk.* (праздник) joulu
 2. (толээзъ) joulukuu; > **декабрь**
толшор tammikuu; > **январь**
тольён 1. talvehtiminen 2. (*инты*)
 talvehtimispaiakka
толык järki, tolkku, hyöty
толыко järkevä, asiallinen
толыктэм tyhmä, typerä, ymmärtämätön, tolkuton
толь kattohuopa
только 1. mutta; **мон кошко, т.**
 берло эн йыркуръяськы minä
 lähden, mutta älä sitten suutu 2.
 (алигес) juuri, äskeni; **со т. кошкиз** hän lähti äskeni 3. (гине) vain,
 vasta; **та т. кутскон гинэ** tämä
 on vasta alkua
толээз 1. (вакыт) kuukausi 2. (Т.)
 tähdt. kuu; Kuu
толээзъем 1. (од ии г т.) yksikuinen
 2. =kuinen; **вить т.** viisikuinen
толээзыкын (yhdessä) kuukautesa
 sa
толэс yksitalvinen (t. vuoden vanha) varsa
том nide, osa
тон I *pron. pers.* sinä
тон II (*куара*) äänensävy, ääni; sävel
- тонгес: т. куара** *kiel.* soinniton ääni; > **глухой**
тонна tonni
топкетон tömisytäminen, tömisteily, polkeminen (*jalan*)
топкетыны tömisytää, tömistellä, polkea (*jalkaa*)
топливо polttoaine
топографи, топография topografia
тополь *kasv.* poppeli
тордон 1. (зёкомон) turpoaminen, paisuminen 2. *kuv. puhek., kark.* (апакы юон) juominen, juomat, juomingit
тордос *puhek. kark.* juoppo, juomari, туурруымies
тордыны 1. (зёкомыны) turvota, paisua 2. *kuv. puhek., kark.* (апакы юуны) vetää päänsä täyneen, juoda itsensä känniin (t. humalaan)
торег 1. (чидасытэм) kärsimätön, malttamaton; (дыртүсъ) kiireinen 2. (керзег) hättäinen, levoton, rauhaton
торжественной juhlallinen
торжество juhla
торк-торк *onom. kuvaav kovan esineen kolahotelun kumeaa ääntää:* kolahdus, kopahdus, jymähdyss
тормоз jarri
тормозить: т. карон jarruttaminen; **т. карыны** jarruttaa
торт kakku
торф turve
тост I maljapuhe, malja; **т. вераны** esittää maljapuhe
тост II (пирсатэм нянь) paahtoleipä; **т. лэссыны** raahtaa leipää
точка piste; > **дугдон пус** ◇ **точкаен запятой** puolipiste
тöдьман, тöдьманы > **тöдьман,** тöдьманы

тöдь-тöдь valkoistakin valkoisempi, vitivalkoinen

тöдьы 1. (буёл) valkoinen; valkea
2. (югыт) vaalea=; т. йырсиё
vaaleatukkainen ♂ т. вина 1) (водка) viina, votka 2) (кишно вина) valkoviini; т. нянь valkoinen leipä; тöдьыос mon. hist. valkokaartilaiset

тöдьыалэс valkeahko

тöдьывумулы kasv. ulpukka (*Nuphar*); isolumme (*Nymphaea alba*)

тöдьыгырлы kasv. kielo (*Convalaria; C. majalis*)

тöдьызектон, тöдьызектыны >
тöдьызектон, тöдьызектыны

тöдьызектон teonn. v:stā тöдьызектыны

тöдьызектыны 1. tulla valkoiseksi, vaaleta 2. (пурсыстаны) harmaantua 3. (заректыны) haalistua, kauhtua

тöдьыкысъем vaaleatukkainen; vaaleahko

тöдьыман teonn. v:stā тöдьыманы

тöдьыманы (тöдьыен наштаны) tahrata valkoiseen; (тöдьыен буяны) maalata (t. värijätä) valkoiseksi

тöдьымаськон teonn. v:stā тöдьымаськыны

тöдьымаськыны (тöдьыен нашаськыны) tahrata itsensä valkoiseen, tahaantua valkoiseen; (тöдьы луыны) tulla (t. värijätyä) valkoiseksi

тöдьымон teonn. v:stā тöдьымоны

тöдьымыны valjeta, vaaleta, valkaistua, harmaantua

тöдьымыт, тöдьыпýр, тöдьыпýръэм > тöдьыалэс

тöдьы-суд vaaleanruskea, vaalea=,

valkotukkainen

тöдьы-тöдьы puhtaankalkoinen, valkoistakin valkoisempi

тöл tuuli; **нялтас** т. myötätuuli, myötäinen (tuuli); **пумит** т. vastatuuli; т. **вுко** tuulimylly; т. **йылын** tuulessa, läpivedossa, ristivedossa; т. **йылын пукыны** istua läpivedossa; тöллы **пумит** vastatuuleen, vasten tuulta, tuulta vastaan; т. **пельтэм** 1) (tuulen)henkäys, tuulahdus, leyhähdyks 2) (лымы пуктэм) kinos, nietos; т. **сай** suojanpuoleinen, tuulen alapuolella oleva; т. **ырос** ilmavirta, vieno (t. kevyt) tuulenhenki

тöлан 1. (к-сь тöл) tuuleminen, puhaltaminen, puhallus **2.** (к-сь киос, ымдур) kuivuminen, ahavoituminen, sierettyminen, rohtuminen (*ulkoilmassa*) **3.** (к-сь куншет) hulmuaminen, liehuminen

тöланы 1. (к-сь тöл) tuulla, puhaltaa; тöл **тöла** tuuli puhaltaa **2.** (к-сь киос, ымдур) kuivua, ahavoitua, sierettyä, rohtua (*ulkoilmassa*); **сюрес тöлам ни** tie (t. polku) on jo kuivunut **3.** (к-сь куншет) hulmuta, liehua

тöласкись 1. partis. v:stā тöласкыны **2.** tuulinen

тöласкон tuuleminen, puhaltaminen, puhallus, puhaltele

тöласкыны yksipers. tuulla, puhaltaa, puhallella

тöлатиськон, тöлатискыны >
тöлатскон, тöлатскыны

тöлатон 1. tuulettaminen, tuuletus **2.** (куасьтон) ahavoittaminen, kuivaaminen, kuivattaminen (*ulkoilmassa*) **3.** (выретон – к-сь куншетээ) liehuttaminen

тöлатскон teonn. v:stā тöлатскыны

- ны**
- тёлатсъкны 1.** tuulettua **2.** (омырен шоканы) saada raitista ilmaa, raitistua, raikastua
- тёлатъян teonn. v:stā тёлатъяны**
- тёлатъяны iter. v:stā тёлатыны**
- тёлатыны 1.** (к-сь комнатаеэз) tuulettaa **2.** (куасьтыны) ahavoittaa, kuivata, kuivattaa (*ulkoilmassa*) **3.** (выретыны – к-сь куншетээз) liehuttaa
- тёлбер (=ыз) huleet, kahut, hulejyväät, kahujuvät**
- тёлzon teonn. v:stā тёлзыны**
- тёлзыны 1.** (к-сь комната) tuulettua; **тамак зын кóмнатайись**
- тёлзиз tupakansavu tuulettui huoneesta 2.** (к-сь сяська) lopettaa kukkiminen, lakata kukkimasta, kukkia loppuun; **льёмпу сяська тёлзыса быриз** tuomenkukat lopettivat kukkimisen **3.** (к-сь бус, лысву, куаръёс) hajaantua, hajota, haihtua, häivetä, varista, pudota; **бус тёлзиз sumu hälveni 4.** *kuv.* haihtua, häipyä, häivetä (*tunteet*); **вань кышкан тёлзиз** koko pelko haihtui
- тёлзытон teonn. v:stā тёлзытыны**
- тёлзытыны 1.** (к-сь пилемъёс) hajottaa; **тёл пилемъёсты тёлзытиз** tuuli hajotti pilvet **2.** (к-сь лысву, сяська) varistaa (*esim. kaste, terälehdet*); **лысвуээз тёл тёлзыйт ѹз** tuuli varisti kasteen **3.** (к-сь комнатаеэз) tuulettaa; **кóмнатайись тамак зынэз т. tuulettaa** tupakansavu huoneesta **4. kuv.** (улляны, быдтыны) haihduttaa; **куректонэз т. haihduttaa** suru **5. kuv.** (к-сь конъдонэз) tuhlaa, hei-
- tellä; **конъдонэз т. tuhlaa** rahaa **тёлжыскон viskaaminen, viskuu;** **т. машина viskuri, viskuukone**
- тёлжыскыны intr. viskata, tuultaat**
- тёло tuulinen** ◊ т. **пу puhek. parheks.** haihattelija, tuulihattu
- тёлон viskuu, viskaaminen, tuultaminen**
- тёлпери 1.** vihuri, pyörre **2. myt. tuulenhenki**
- тёлпериöрзи el. muuttohaukka (*Falco peregrinus*)**
- тёлжон puuskahtaminen, puhaltaaminen; puuska, puhallus (*tuulen*)**
- тёлжыны puuskahtaa, puhaltaa (*tuuli*)**
- тёлжысяка kasv. marto (t. hedelmätön) kukka**
- тёлжурин kasv. luoho (*Apera*); nurmikka (*Poa*); rölli (*Agrostis*)**
- тёлтэм tuuleton, tyven, tyyni**
- тёлья-буръя** myötätuulinen, tuulensuuntainen // myötätuuleen, tuulen mukaan; **шудэ т. кошкиз** onneni lähti myötätuuleen (t. tuulen mukaan)
- тёлыны viskata, tuultaat**
- тёр > тёро** ◊ т. **шор** kunnipaikka (*pöydässä*)
- тёри ruskea (*hevonen*); т. вал** ruskeaa hevonen, ruunikko
- тёрлык valta; кат кылдытийс т. лainsääädännöllinen valta; > власть**
- тёрлыко: т. ужоскет** toimivalta
- тёрнам 1. partis. ja teonn. v:stā тёрнаны 2.** (*пыктос*) turvottuma, turpoama, turvotus, ajettuma, pöhöttymä, vesipöhö(ttymä); kasvain **тёрнан turpoaminen, ajettuminen, pöhöttyminen**
- тёрнаны turvota, ajettua, pöhötyä, mennä turvoksiin**
- тёро 1. hist., kansat.** vanhin, esi-

mies, johtaja, päälikkö, (suvun) päämies; **быдзым куа т.** rukouskodan (t. pyhäön) johtaja (t. päälikkö); **сюан т.** häämenojen johtaja **2.** puheenjohtaja; **колхоз т.** kolhoosin puheenjohtaja; **Вылй Кенешлэн тёроез** korkeimman neuvoston puheenjohtaja; **министрэслэн кенешсылэн тёроез** ministerineuvoston puheenjohtaja ◇ **т. сэрг** *vanh.* (pirtin) pyhä (etu)nurkka

трагéди, трагéдия murhenäytelmä, tragedia

тракт maantie, valtatie

трактор traktori

тракторист traktorinkuljettaja

трамвай raitiovaunu

трамплин ponnahduslauta; (*куасэн тэтчанъя*) hyppyri, trampoliini

транзит kauttakulku

транскрíпци, транскрíпция *kiel.* tarkekirjoitus, transkriptio

транслировать: т. карыны lähetä; (радио *пыр ou*) radioida; (телевидение *пыр ou*) televisioida

транслáци, транслáция välitys, lähetys; (радио *пыр ou*) radiointi; (телевидение *пыр ou*) televisiointi

тráнспорт liikenne, liikennelaitos

трансформáтор muuntaja

траншéя 1. oja, kaivanto, hauta **2. sot.** taisteluhauta, juoksuhauta

träccá linja, kulkusuunta, tie

траúр suru, murhe

тревóга hälytys

трéнер valmentaja

тренировать: т. карыны valmentaa

тренироваться: т. карыны harjoitella, treenata

тренирóвка valmennus, harjoittelu

треска *el.* turska (*Gadus morhua*)

треугольник kolmio

трибúна puhejalava

трико trikoo

триумф triumfi, voittojuhla, riemuvoitto

тройча *kirk.* helluntai

троллéйбус johdinauto

tron valtaistuin

трóпик: (**трóпикъеc mon.**) tropiikkii

трос I 1. monta, paljon; **туж т.** hyvin (t. oikein) paljon; **т. гинэ** kunnolla, huomattavasti, aika (t. melko, koko) lailla; **т. пол** monta kertaa; **т. пумо** monenlainen, monta erilaista **2.** (**тросээз**) moni, monet; **т. дышетскисьёс туннэ шкóлае** öz ветлэ monet koululaiset eivät menneet täänään kouluun **3.** (**тыр, быдэс**) koko, kokonainen, täysi, täynnä; **корка т. пинальёс** talo on lapsia täynnä ◇ **т. лыд kiel.** monikko

трос II (кал) teräsköysi, vaijeri

тросаз 1. (**трос интыын**) monessa (*paikassa*); **т. кунъёсын адями-ос начар уло** monissa maissa ihmiset elävät köyhyydessä **2.** (**ла-чак**) täynnä, täpötäysi; **аэбар т. пудо** piha on täynnä karjaa

тросан, тросаны > тросомон, тросомыны

тросатон moninkertaistaminen, lisääminen, suurentaminen, enentäminen

тросатыны moninkertaistaa, lisätä, suurettaa, enentää

трослы huomattavasti, melkoisesti, merkittävästi, paljon; **т. умойгес** paljon (t. huomattavasti) parempi (t. paremmin)

трослыко: т. каронкыл *kiel.* frek-ventatiiviverbi

тросомон monikertaistuminen, kasvaminen, kasvu, lisäys, lisääntyminen

тросомыны moninkertaistua, kasvaa, lisääntyä

троспёртэмлык 1. moninaisuus, monimuotoisuus **2. polit.** pluralismi, moniarvoisuus, erilaisuus; **политикасын но идеолоғиысын т.** poliittinen ja ideologinen erilaisuus

тросэз 1. paljon, enemmistö; **лык-тэмъёс польысын т. егитъёс** tulijoiden joukosta enemmistö on nuoria **2.** moni, monet; **соос сярысын т. тодо** monet tietävät heistä; **троссэ берло тодод** monen asian ymmärrät myöhemmin

тросэн paljon (*kerrallaan*), suurin määrin, laajasti; **т. кулэ луись вузъёс** kulutustavarat

тросэн-тросэн paljon (*kerrallaan*), suurin määrin, suurin joukoin; **калык т. бусые люкаське** ihmisiä (t. väkeä) kokoontuu (t. kerääntyy) pelloille suurin joukoin

тросэтый monissa paikoissa

трутуар jalkakäytävä, katukäytävä

трофей saalis

трочин > тройча

труба 1. putki, torvi **2. mus.** torvi, trumpetti

трубка 1. (*пичи трубы*) putki, pilli, torvi **2. (чильым)** piipru **3. (телефонлэн)** kuuloke, luuri

трус, трусишк alushousut

туала nykyäikainen, nykyinen; **т. арын** täänä vuonna, nykyäikana; **т. дыръя** nykyään, nykyisin, täänä nykyä, nykyäikana

туалет WC [veesee], toaletti, käy-

mälä; **нылкышно т. наistenhuone;** **пиосмурт т. miestenhuone тубан** nouseminen, nousu

тубаны iter. nousta, käydä ylempänä; **выны гурт пуме песянай-мы доры тубаз** pikkuveljeni kävi kylän yläpäässä isoäitimme luona; **мон нырысётй этажысын витёт йяз тубай** nousin ensimmäisestä kerroksesta viidenteen (kerrokseen)

тубат portaat; (*к-сы сенике тубон*) tikarpuut, tikkaat

тубато porrasteinen, portaittainen, portaittain nouseva

туберкулёз lääk. tuberkuloosi

тубон 1. nouseminen, nousu (*jhk*), ylös(päin) meno; (*к-сы писпуэ, меч гурезе*) kiireäminen, kapuaminen **2. (жутскон)** kohoaminen, nouseminen, nousu

тубтон teonn. v:stā тубтыны

тубтыны > тубытыны 1

тубыны 1. nousta *jhk*, mennä ylös(päin); **урам кузя т.** mennä ylös(päin) katua pitkin; (*к-сы писпуэ, меч гурезе*) kiivetä, kavuta; **писпуэ т.** kiivetä puuhun **2.** (*жутскыны*) kohota, nousta; **чын вылэ тубе** savu kohoaa ylöspäin

тубытон teonn. v:stā тубытыны

тубытьян teonn. v:stā тубытьяны
кантака (t. kannel-la, viedä, tuoda) ylös(päin)

тубытыны 1. viedä (t. tuoda)

ylös(päin) **2. fakt. v:stā** тубыны

тыва tuva(lainen); **т. кыл** tuva(n kieli)

түг I (чук) ripsu, tupsu, töyhtö, hapsut

түг II kasv. humala

туган I (яратоно эши) rakas, armas;

т. карыны 1) (эшъясыкыны) tutustua, ystävystyä **2)** (эшен лыдъяны) pitää ystävänä (t. rakkaana)

туган II *teonn. v:stā* **туганы I**

туган III (*туг бичан*) humalan poiminta (t. poimiminen)

туганы I (*к-сь сйнъисээз*) sotkea, panna sekaisin, sekoittaa; (*к-сь ѿырсиеz*) pörröttää (*hiukset*)

туганы II (*туг бичаны*) poimia humalaa

тугасъкыны (*к-сь сйнъыс*) sotkeutua, mennä sekaisin; (*к-сь ѿырси*) mennä takkuseksi, pörröttyä

тугисъкон *teonn. v:stā* **тугисъкыны**

тугисъкыны 1. *intr.* karstata villaa

2. pass. *v:stā* **тугыны**

туго hapsureunainen, ripsureunainen, ripsullinen (t. hapsullinen)

тугоко seppele

тугон vatvominen (*villan savitsimella*)

тугым murt. **1.** (*колёса эгес*) genkaan (t. pyörän) vanne **2.** (*пиж-лэн*) poikkituki (*veneen*)

тугыны vatvoa (*villaa savitsimella*)

тудву tulva

тудзон: **ву т.** tulva, tulviminien

тудзыны tulvia

туён 1. (*нелькем*) survonta, survominen **2. (картофка т.)** (*нелькон түрлүк*) petkel, survin **3.** (*корбисъёсты*) tilkitseminen, riveämisen **4.** (*чуртнаан*) tunkeminen, sulloinen, ahtaminen, työntäminen **5. кув.** (*пыкылон*) moittiminien **6. alat.** (*к-сь кышномуртээз*) paneaminen, pano, naiminen, nussiminen

туж hyvin, kovin, oikein, sangen ◊

тужгес но 1) etenkin, varsinkin, erittäin(kin), erityisesti; **со трос**

тодэ, тужгес но кылъёсты hän tietää (t. osaa) paljon, etenkin kielilä 2) (*самой*) kaikkein; **тужгес но бадзым корка** kaikkein isoin talo

тўж-туж 1. (*укыр*) liian, liliaksi, liikaa, ylen, sangen; **т. трос** **калык вал туннэ карын** liian paljon ihmisiä on ollut tänään kauzungissa **2.** (*нырысь ик*) ennen kaikkea, ensi sijassa, etenkin **туз ässä**

туздырон *teonn. v:stā* **туздырыны**

туздырыны > тузыны

тузй kaunis, muodikas // kauniisti, muodikkaasti; **т. дйсясыкыны** rukeutua muodikkaasti

тузон I (*пыль*) pöly, tomu

тузон II *teonn. v:stā* **тузыны**

тузонзон pölyttyminen, pölyyntyminen, tomuttuminen

тузонзыны pölytyä, pölyyntyä, tomuttua

тузонзытон pölyn nostattaminen (t. lennättäminen), pölyttäminen

тузонзытыны nostattaa (t. lennättää) pölyä, pölyttää

тузонэс pölyinen, tomuinen

тузыны 1. *puhek.* (*улляны*) ajaa pois, karkoitaa **2.** (*тышкасыкыны*) haukkua (pataluhaksi), säittiä

тузь *kasv.* angervo (*Filipendula*), mesiangervo (*Filipendula ulmaria*)

туй I (*кызыпулэн*) tuohi

туй II (*латунь*) messinki

туйвуан messingöinti, messingillä pääyllistäminen

туйвуаны messingöidä, pääyllistää messingillä

туйисъкон *teonn. v:stā* туйись-
кыны; **т. гыр** *huhmar(e)*

туйисъкыны 1. (нелькыса улы-
ны) *survoa, olla survomassa* **2.**
alat. (понийсъкыны) *panna, naida,*
nussia (jnk kasssa), harrastaa sek-
siä **3. pass., vrt.** **туйыны 1**

туйнан *pistäminen, tankeminen,*
työntäminen (sisään)

туйнаны *pistää, tunkea, työntää*
(sisään)

туйнаськон *tunkeutuminen, työn-
tyminen, pujottautuminen*

туйнаськыны *tunkeutua, työntyä,*
pujottautua

туйылон *teonn. v:stā* **туйылыны**

туйылыны 1. *frekv. v:stā*

туйыны 2. *iter. kuv.* (кор
вистъёсты) *tilkitä, rivetä* **3. iter.**
(пыкылыны) *moittia, muistutella,*
muistuttaa

туйыны 1. (нелькыны) *survoa* **2.**
(кор вистъёсты туйылыны) *tilki-
tä, rivetä* **3.** (чуртнаны, туйнаны)
tunkea, sulloa, ahtaa, työntää (si-
sään) **4. kuv.** (пыкылыны) *moittia*
5. alat. (к-сь кышномуртэз) *pan-
na, naida, nussia jtak*

туйыро (*kanto*)vesat (*tammen*)

туклячи (эмеспилэн анаез) *vä-
vyn äiti; (кенлэн анаез) miniän
äiti*

тукмач *jauhokokkare, (k)limppi,
myky*

тукон *todiste, todistus, todistuspe-
ruste; > доказательство*

тул *nalkki, kiila; (к-сь түрлэн)
suude* ◇ **гын т. ark.** *haukk. type-
rys, tompeli, tollo*

тулег *niljakas, niljainen, liu-
kas(paintainen)*

тулегуби *kasv. pulkkosieni (Pa-
xillus)*

тулегён *niljaantuminen, limaantu-
minen*

тулегёны *muuttua niljakkaaksi*
(t. *limaiseksi*), *niljaantua, limaantua*

туливить 1. el. *kahlaaja* **2. kuv.** ne-
näkäs; *hyrrä, väkkärä (ihminen)*

тулкым аалто, *laine*

тулкымъян *aaltoilemaan (t. lai-
nehtimaan) paneminen, huojutta-
minen, keinuttaminen*

тулкымъяны *panna aaltoilemaan*
(t. *lainehtimaan*), *huojuttaa, kei-
nuttaa*

тулкымъяськон 1. (к-сь зарезь)
aaltoilu **2.** (ю бусы) *lainehtimin*

тулкымъяськыны 1. (к-сь за-
резь) *aaltoilla* **2.** (ю бусы) *lainehtia*

туллян 1. > тульян 2. *kuv. kark.*
(сием) *syöminen, popsiminen* **3.**
kuv. kark (сиён-юон) *syötävä*

тулляны 1. > тульяны 2. *kuv.*
kark. syödä, popsia

тулляськон, туляськыны >
тульяськон, тульяськыны

тулмет *kolmas säie köydessä*

тулуп *lampaannahkaturkki*

тульян 1. (тулэз) *kiilaaminen* **2.**
(чуртнан) *tunkeminen, sullomi-
nen, ahtaminen, työntäminen (si-
sään)*

тульяны 1. (тулэз) *kiilata* **2.**
(чуртнаны) *tunkea, sulloa, ahtaa,*
työntää (sisään)

тульяськон 1. (тул с-сь) *kiilautu-
minen* **2.** (чуртнаськон) *tunkeutu-
minen, ahtautuminen, sulloutumi-
nen (sisään)*

тульяськыны 1. (тул с-сь) *pistää*
kiilana, kiilautua **2.** (чуртнаськы-
ны) *tunkeutua, ahtautua, sulloutua*
(sisään)

тулыс kevät // keväinen // keväällä, keväänä; **т. вуиз** kevät tuli; **т. нунал** keväinen päivä; **кенешон вуоно т. ортчоз** kokous on ensi keväänä
тулыбыт koko kevään (ajan), koko kevät
тулысмон kevään tulo
тулысмыны kääntyä keväaksi, tulla (kevät)
тулыспал helmikuu; > **февраль**
тульзон teonn. v:stā **тульзыны**
тульзыны 1. (тулегзыны) tulla niljakaaksi (t. limaiseksi), niljaantua, limaantua **2.** (нэрзыны) muodostua (*verirakko, känsä*)
тульзытон teonn. v:stā **тульзыны**
тульзытыны raataa rakoille (t. känsille) (*käsi, jalka*); **киме тульзытий** raadoin käteni rakoille (t. känsille)
тульрес niljakas, niljainen, limainen, liukas(pintainen)
тульым kasv. vesa, verso (*puiden nuoret oksat*)
тульырес > **тульрес**
тульыр-тульыр descr. niljakas, niljainen, limainen, liukas(pintainen)
тумбочка yöryötä
тумошо hauska, huvittava, hupaisa, koominen // hauskasti, huvittavasti, hupaisasti, koomisesti; **т. ве-раськыны** puhua hauskasti
тунан taikominen, ennustaminen, povaaminen, povaus
тунан-пеллян 1. (эмъян) hoitamisen, läkitseminen, parantaminen (terveeksi) **2.** (тунан) puoskarointi, taikominen, ennustaminen, povaus
тунаны taikoa, ennustaa, povata

тунаны-пелляны 1. (эмъяны) hoitaa, läikitää, parantaa (terveeksi)
2. (тунаны) puoskaroida, taikoa, ennustaa, povata
тунаськись 1. partis. v:stā **тунаськыны 2.** ennustaja, povari
тунаськон teonn. v:stā **тунаськыны**
тунаськыны intr. toimia tietäjänä (t. parantajana), taikoa, ennustaa, povata
тунгон (riipru)lukko
тунгонаны lukita (*riippulukolla*)
тундра tundra
тунец el. tonnikala
туннала tämänpäiväinen, nykyinen; **т. улон** nykyinen (t. tämänpäiväinen) elämä
туннель[-нэ-] tunneli, alikäytävä
туннэ tänään; **т. нунал** tämä päivä
тuno tietäjä, parantaja
туно-пеллэ tietäjä, puoskari, en-nustaja, povari
тунсык 1. kiinnostus, mielenkiinto, intressi // kiintoisa, mielenkiintoinen **2.** (кельшымон, сюлемъя) miellyttävä, mukava; **т. потыны** olla mieleen (t. miellyttävä) **3.**
тунсыкъёс > **тунсыкъяськон 3**
тунсыко hauska, kiinnostava, kiva, mielenkiintoinen // hauskasti, kiinnostavasti, mielenkiintoisesti, ki-vasti; **т. книга** mielenkiintoinen kirja
тунсыкъяськон 1. teonn. v:stā
тунсыкъяськыны 2. (кин ке, make борды кыстийськон) kiinnostus, mielenkiinto, intressi **3.**
тунсыкъяськонъёс ton. (интересъёс) harrastukset, intressit
тунсыкъяськыны 1. (кин ке, make борды кыстийськыны) olla kiinnostunut; со литератураен

тунсыкъяське häntä kiinnostaa kirjallisuus, hän on kiinnostunut kirjallisuudesta **2.** (маин ке вырыны) harrastaa; **кылъёсын** т. harrastaa kielia
туп pallo; **футбол** т. jalkapallo
тупал vastaranta, joen tuonpuoli, joentakainen alue // joentakainen; **т. бусы** joentakainen pelto; **т. уdmurtъёс** 1) perifeeriset (t. Kaman t. Vjatkan takana asuvat) udmurtit 2) *murt.* Udmurtian udmurtit
тупамон sopiva

тупан 1. *teonn. v:stā* **тупаны** **2.** (огъыл) rauha, rauhansopimus; **т. гожтыны** allekirjoittaa (t. solmia) rauhansopimus ◊ **т. падеж** *kiel.* adverbiaali(-positiivi)
тупаны 1. (эшъяськыны) elää (t. olla) sovussa; **тупаса** sovussa, so-puisasti, yksimielisesti; **тупаса улон** rauha, sopu, sovinto; **тупаса улыны** elää sovussa (t. rauhassa) 2. (кин ке тус луыны) olla jnk näköinen; **пиез атаэлзы тупа** poika on isänsä näköinen 3. (к-сь дйсъкут) sopia, olla sopiva; **тадйись тыныд тупа** tämä vaate sopii sinulle 4. (кемдьны) sattua (*tekemään jtak*); **Чош мыныны**

тупаз sattui menemään yhdessä **тупасътэм** sopimaton, epäsuotuisa **тупатийскон** *teonn. v:stā* **тупатийськыны**

тупатийськыны 1. > **тупатскыны** 2. *pass. v:stā* **тупатыны**

тупатон 1. korjaaminen, korjaus, kunnostaminen; **моторез** т. mootorin korjaus; **коркаэз** т. talon kunnostaminen 2. (*шонертон*) oikaiseminen, oikaisu, ojentaminen; **кортчогез** т. naulan oikaiseminen 3. (*радъян*) järjestäminen, järjes-

tys; **кат т.** lakien säätäminen (t. laatimin) 4. (*юнматон, пуктон*) määrääminen, säätäminen; **часэз т.** kellon säätäminen (t. rukkaaminen) 5. *kuv.* (*веднан*) noitumalla pilaaminen

тупатоñтэм parantumaton, auttamaton, korjaamaton

тупатскем 1. *partis. ja teonn. v:stā* **тупатскыны** 2. *kiel.* (*согласование*) kongruenssi

тупатскон *teonn. v:stā* **тупатскыны**

тупатскыны 1. (*радъяськыны*) järjestää, tulla järjestykseen (t. kuntoon), alkaa sujua; **кусыпъёс** **тупатскизы** suhteet tulivat kuntoon; **дыр ортчемъя ванымыз** **тупатскоz** kaikki järjestyy aikanaan 2. (к-сь *куазъ*) vakiintua, tasautua; **куазъ тупатскиз** sää on tasaantunut 3. (*умояны, умойгес луыны*) parantua, parata, tervehtyä; **солэн тазалыкез тупатскиз** hänen terveytensä parantui 4. *pass.* (*шонераны, шонергес луыны*) tulla oikaistuksi (t. ojenne-tuksi)

тупатъян *teonn. v:stā* **тупатъны**

тупатъяны 1. *iter.* korjata, korjaila, kunnostaa 2. *iter.* sijata, laittaa; **валес** т. sijata (t. laittaa) vuode päiväkuntaan 3. *ferkv. v:stā* > **тупатыны**

тупатыны 1. korjata, kunnostaa; **радио** т. korjata radiota 2. (*шонертыны*) oikaista, ojentaa; **кортчогез** т. ojentaa nauka 3. (*радъяны*) järjestää; **книгаосты жажые** т. järjestää kirjat hyllylle; **улонээз** т. järjestää elämänsä 4. (*юнматыны, пуктыны*) määräätä,

- сäätää; **катъес т.** säätää lakeja **5. kuv.** (веднаны) pilata noitumalla
- тупатэк** epäystävällisesti, epäosuvissa // epäystävällinen, epäsopinen; **т. улыны** elää epäsovussa
- түпенák** ummärrettävästi, selvästi, yksityiskohtaisesti, seikkaperäisesti, perusteellisesti
- тупён-тупен** > ed.
- тупик** umpsikuja
- туп-тап** deskr. huolimattomasti, häthätää, kiireisesti, epätäsmällisesti
- тупыттэм 1.** (ортчыл, укыр) erittäin, liian, tavattoman; **т. сээзь** erittäin rohkea **2. kuv.** (лякыттэм) vallaton, villi, levoton, kevytmielinen; **т. пи** vallaton poika
- тур I** el. (тылобурдо) teeri
- тур II** (котырскон) kierros
- тур III onom.** kuvaan siipien räpyttämisen aiheuttamaa ääntä linnun noustessa: kohina, humina
- турба** puhek. > **труба**
- тури** el. kurki
- туривесь** kasv. kalliokielo (*Polygonatum*)
- туриж** (няньлэн) leivänkannikka, leipäkannikka
- туризм** turismi, matkailu, retkeily; **туризмъя агéнство** matkatoimisto
- турикёжи** kasv. nätkelmä (*Lathyrus*); metsänätkelmä (*L. sylvestris*); rantanätkelmä (*L. palustris*)
- турикук I** kasv. saniainen (*Polypodiophyta*); > **кикыньёл**
- турикук II** (кокчо) ruujalat
- тури-пары 1.** deskr. (шер-тур) haravaan, harvassa, jossakin, paikoin **2. (адями с-съ)** huikentelevainen, kevytmielinen (*ihminen*)
- турист** turisti, matkailija; retkeilijä
- туриэмезь** kasv. sinivatukka (*Rubus caesius*); > **лызэмезь**
- туркмен** turkmeeni, turkmenia(lainen); **т. кыл** turkmeeni(n kieli)
- турлы** erilainen, eri // erilaisesti, eri tavalla; vrt. **пöртэм**
- турнан** niittäminen, niitto; **т. дыр** heinänteko(aika)
- турнанни, турнантый** heinäniitty, heinämaa
- турнаны** niittää
- турнась 1. partis.** v:stä **турнаны 2.** niittää, niittomes
- турник** rekki
- турнир** turnaus, turnajaiset
- тýрок** turkki(lainen); **т. кыл** turkin kieli, turkki
- тур-пар** deskr.: **т. вырыны** touhuta, hyöriä, hääriä; **т. лэсътыны** tehdä kiiressä (t. huolimattomasti)
- турпи** el. teerenpoika
- туртскон** teonn. v:stä **туртсыны**
- туртсыны 1.** > **турттыны 2.** (маин ке вырыны) harrastaa, hoiataa
- турттон 1.** (тыршон, вырон) yrittäminen, yritys, pyrkiminen, pyrkimys, koettaminen, ponnistelu **2.** (малтан, мылкыд карон) aikominen, aikomus, tahto(minen), halu
- турттыны 1.** (тыршыны, вырыны) yrittää, koettaa; pyrkää, ponnistella; **умой лэсътыны т.** yrittää tehdä hyvin **2.** (медыны) aikoa, olla aikeissa, tahtoa; **университетэ дышетскыны пырыны т.** aikoa opiskella yliopistossa
- турын 1.** (вож турын) ruoho, kasvi; **вож т.** ruoho(kasvi); **жаг т.** rikkaruoho; **сиёно т.** ruoaksi (t. ravinnoksi) kelpaava kasvi, syötävä kasvi, ruokakasvi; **эмъюм т.** lääkekasvi, rohdoskasvi, (lääke-)

yrtti; **т. пыэзь** *maat.* viherjauho, ruohojaaho; esikuivattu (t. puoli-kuiva) säilörehu **2.** (*кёс турын*) heinä; **кёс т.** kuiva heinä; **нордос т.** äläre, odelma; **т. валес** olkipatja; **т. дасян** heinätöy, heinänteko; **т. тырон сиг** heinälato **3.** *esiintyy useiden ruohokasvien nimien toisen osana:* **виртурын** kuisma (*Hypericum*); **йёлотурын** tyräkki (*Euphorbia*); **чучытурын** kelta-mo (*Chelidonium*)

турын-куар *koll.* ruohokasvi(t)
тус I (=ыз; =ын, =эн) **1.** (*ымныр*) kasvot; ilme; (*вылтус*) (ulko)näkö, (ulko)muoto, (ulko)asu; **ымныр тусыз соку ик воштиськиз** kasvojen ilme muuttui heti; **тусызъя тодыны** tuntea näältä; **книга-лэн тусыз кельышлы** kirjan asu on miellyttävä **2.** (*буёл*) väri; **горд т.** punainen väri **3.** (*кинлы ке тупась, кельшись*) näköinen, kaltainen; **со атаэз т.** hän on isänsä näköinen ◇ **т. пунктыны** valokuvalta, ottaa (valo)kuvia; > **фотографировать карыны**

тус II (*ձձыылэн*) klapaiden päällispuut, sivusalko (*reen*)

тусбүё 1. (*тусо-бүё*) komea, kaunis, ilmeikäs **2.** =näköinen; **чебер т.** kauniinnäköinen

тусбүй (*ulko*)näkö, muoto (*kasvogen*)

тусбуйтэм 1. (*шиётэм*) epäsympaat-tinen, epämiellyttävä (*näkö, kas-vot*); **т. персонаж** persoona-ton henkilötuyppi **2.** (*буёлтэм*) väri-tön

туслык muoto, (*ulko*)näkö, asu

туслыктэм mitätön, mitättömän näköinen

туспуктон valokuvaus, kuvaami-

nen; > **фотографировать карон туко-буё** komea, kaunis, ilmeikäs, sympaattinen, miellyttävä(nnäköinen); **т. нылаш** kaunis tyttö

тус-тас: т. карон 1) (*юнме быдтон*) tuhlaaminen, tuhlaus, hummaaminen, hummaus **2)** (*пазян*) heittely (*hajalleen*); **т. карыны 1)** (*юнме быдтыны*) tuhlata, hummata **2)** (*пазяны*) heitellä (t. vis-kellä) hajalleen (t. hujan hajan), le-vitellä sakin sokin

тустэм 1. (*шиётэм*) epäsympaatti-nen, epämiellyttävä (*näkö, kasvot*)

2. (*форматэм*) muodoton **3.** (*бу-ёлтэм*) väritön

тустэм-бүйтэм > **тусбуйтэм**

тусьем 1. (*ымнырызъя*) näköinen;

атай т. isän näköinen **2.** (*буёль-ем*)=väriinen; **горд т.** punaväri-nen, punainen

тусьет kuvaus, kuva

тусъян kuvaaminen, kuvaus

тусъяны kuvata

тусь каукало, пуртило

тусьты lautanen, liemikulho; **пуны т.** koirankuppi

тусьты-пуны astiasto, astiat

тутыгыш *el.* riikinkukko; **мумы т.** riikinkukkonaaras, riikinkana; > **павлин**

туфли (*kävely*)kenkä, (*kävely*)ken-gät (*tav. naisten*)

түчко 1. (*շүр сурان*) hiilihanko, hiilikoukku **2.** (*ю кыскан*) kola (*jyvien, lannan tms. työttämiseen t. vetämiseen kasaan*)

туш 1. parta **2.** (*валлэн пыдаз*) he-vosen jalkajonhet

тушак patja

тушмон vihollinen, vihamies

тушмонъясыкон viha, vihanpito, vihollisuus

түшмөнъясыны olla vihoissa
(*jnk kanssa*), olla (*jnk*) vihamies
тушо 1. parракас, partainen 2.
(*тушъем*) =partainen; **кузь** т. pit-
käpartainen
түштэм parraton
тушь 1. tussi 2. (*синлыс буян*) гир-
siväri, maskara
туэ 1. (*таяз аре*) tänä vuonna; т.
гужем tänä kesänä 2. (*туала
дыръя*) nykyään; т. **аръёсы** pu-
kyisin, nykyaina
ты I järvi; **мур ты** syvä järvi
ты II *anat.* keuhko(t); **ты висён**
keuhkotauti
тыан *teonn.* v:*stā* **тыаны**
тыаны olla liossa (t. likoamassa),
liota (*niini, pellava*)
тыатон liottaminen, liotus (*niinen,
pellavan*)
тыатыны 1. (*бунээз, етийнээз*) liot-
taa (*niini, pellava*) 2. *yksipers.*
(тордыны, тордыштыны) paisuttaa
тыбыр selkä
тыгиськон *teon.* v:*stā* **тыгиськы-
ны**
тыгиськыны törmätä (t. iskeä, ko-
lauttaa) yhteen; > **мырзиськыны**
1
тыгы-моги: т. **вераськыны** ru-
hua takeleemalla
тыкак yhtäkkiä, äkkiä, yllättäen,
odottamatta; т. **дугдыны** yhtäk-
kiä (t. yllättäen) pysähtyä
тыквá kurpitsa
тыл 1. tuli, liekki 2. valo • т. **жуа-
тыны** 1) tehdä tuli 2) sytyttää va-
lo(t); т. **омыр** liekki; roihu, loimu,
lieska; т. **поттон** tulen iskeminen;
т. **поттыны** iskeä tulta
тылгизы kipinä
тылдурсы *vanh.* tuluskukkaro
тылжу hehkuvat hiilet, hiillos

тылкачы hiilipihdit
тылкизили > **тылгизы**
тылкорт tulusrauta, tulirauta
тылкёльы limsiö, piikivi
тыло I (*жұасы*) tulinen; т. **эгыр**
tulinen hiili
тыло II (*апрама*) lehto, lehtimetsä
(*pieni*); **кызыпу** т. koivulehto,
koivikko
тылбурдо lintu; т. **вордон фер-
ма** siipikarjatila; т. **кутылисъ**
(*laulu*)lintujen pyydystäjä, linnus-
taja, linnunpyytäjä; т. **утись** siipi-
karjanhoitaja
тылпо *murt.* purje; > **пáрус**
тылпу tulipalo; > **пожар**
тылси säde
тылском 1. *partis.* ja *teonn.* v:*stā*
тылскыны 2. nuotio
тылскон nuotion (t. tulen) sytytys
(t. sytyttäminen)
тылскыны sytyttää tuli (t. nuotio)
тыльяра *lääk.* palohaava, palo-
vamma; palanut (kohta)
тылы sulka, höyhen(et)
тылыс havumaja, risumaja
тылыясыкон *teonn* v:*stā* **тылы-
ясыкыны**
тылыясыкыны saada höyhenet
тым > **тын**
тымет 1. (*пруд*) tekojärvi, tekolam-
pi, patolampi 2. (*дамба, плотина*)
pato
тымиськон täyttyminen, patoutu-
minen (*joen, puron*)
тымиськыны täyttyä, tulla täy-
teen, patoutua (*joki, puro*)
тымон patoaminen
тымус sisälimet, sisälmykset,
keuhkot ja maksa
тымыны (*пруд, шурез*) padota
тын punosaita, vitsasaita
тынад 1. gen. *pron:sta* тон; sinulla

2. pron. poss. sinun; **т. эшед** sinun ystäväsi (t. kaverisi)
тыныд *dat. pron:sta* **тон;** sinulle; sinun
тынэсътыд **1. abl. pron:sta** **тон;** sinulta **2. pron. poss.** sinun; **т. пидэ адзи** näin sinun poikasi
тып > seur.
тыпак *puhek.* aivan, ihan, kokonaan; > **копак**
тыпарсъ *el. suutari* (*Tinca tinca*)
тып-тып *deskr.* aivan kiinni; tiiviisti, tukevasti
тыпы *kasv.* tammi; **т. мульы** tammenterho
тыпыль-тапыль *deskr.* niljakas, niljainen, limainen, liukas(pintainen)
тыпир: **т. карыны > тыпиртыны**
тыпир-тапыр *onom. kuvaaj* *jalkojen kopiseva ääntä* **t. töminää:** tömp(s)-tömp(s)
тыпиртон tömistäminen, tömisytämien
тыпиртыны tömistää, tömisyttää
тыпир-тыпир *onom. kuvaaj* *jalkojen töminää:* **т. эктыны** tanssia tömistellen
тыпиртэм **1. partis. ja teonn.** *v:stā*
тыпиртыны **2. töminä,** kapse, kopina, kopse
тыр **1. (быдэс)** täysinäinen, täysi, täynnä (ääriäään, reunojaan myötäten); **ведра т. картофка** täysi ämpäri perunoita; **корка т. адями** täysi tupa (t. talo) ihmisiä; **т. ведра** täysi sanko (t. ämpäri); **т. толэзь** täysikuu; **ведра т. ини** sanko (t. ämpäri) on jo täynnä **2. (кёттыро, ашо)** ravitseva, ruokaisa; **т. сиён** ravitseva ruoka ◇ **т. нянь** kokonainen leipä

тыраз täynnä, reunoja (t. laitoja) myöten, ylös asti
тырбыдэс täydellinen, moitteeton
тырбыдэслык täydellisyys
тыриськон **1. teonn. v:stā** **тыриськыны** **2. (инты)** varasto(huone) **3. (к-сь налог тырон)** maksu(t) **4. (штраф)** sakko
тыриськыны **1. pakata,** kuormata, lastata; **чемоданэ т. pakata** matkalaukku **2. (к-сь штраф)** maksaa sakko (t. vero)
тырлык runsaus
тырмон **1. täyttyminen** (*jllak*) **2. (окмон)** riittäminen, täyttö **3. (apres, ap c-сь)** täyttö, täyttäminen (*vuosien*); **сизымдон арес** **т. нунал** seitsemäenkymmentävuotispäivä ◇ **мылкыд т. tyydtyys,** tuytväisyys
тырмостэм kyltymätön, ahne, ahnas
тырмостэмъясъкон *teonn. v:stā*
тырмостэмъясъкыны
тырмостэмъясъкыны olla ahne, ahnehtia, kitsastella, kitsailla, nuukailla
тырмымон kylliksi, riittävästi, riittävän, kyllin, tarpeeksi; **т. сиькыны** syödä kyllikseen; *vrt. тырмыт*
тырмытэм **1. partis. v:stā** **тырмыны** **2. (тырмыт луымтэ, кулжасъкон)** puute, puuttuminen, riittämättömyys **3. (шек)** puute, puutos, vika
тырмыны **1. (маин ke)** täytyä, tul-la täyneen *jllak* (t. jstak); **пыж вүэн тырмиз** vene täytyi vedellä (t. vedestä) **2. (окмыны)** riittää; **мынным дас манетэн т. кулэ** kummenen ruplala riittää minulle; **тырмоз!** riittää (jo)! **3. (apres, ap c-сь)**

тäyttää (*vuosia*), tulla jnk ikäiseksi; **мыным сизыым арес тырмиз** täytin seitsemän vuotta ◇ **мылкыд т.** olla tytyväinen; olla mieleen

тырмыйт riittävästi, riittävän, kyllin, kylliksi, tarpeeksi; **мон сое т. уг тодиськы** en tunne häntä riittävästi (t. tarpeeksi hyvin); **солэн т. опытээз** hänellä on tarpeeksi kokemusta; **сотэк но т.** ilman sitä (t. häntä) on jo riittävästi (t. tarpeeksi)

тырмыйтон *teonn.* *v:stā* **тырмыны**

тырмыйтскон *teonn.* *v:stā* **тырмытыскыны**

тырмыйтскыны tytyväinen, olla tytyväinen

тырмыйтыны 1. (*тыро карыны*) täyttää, panna täyteen; **бакез вуэн т.** panna säiliö täyteen vettä 2. (*йылпумъяны*) päättää, lopettaa, suorittaa (loppuun); **план дырызлэсъ вазъ тырмыйтэмын** suunnitelma on suoritettu loppuun ennen määräikaa 3. *kuv.* tydyttää; **снем потонэз т.** tydyttää nälkänsä

тыро täynnä (*astia*); **ведра вуэн т.** ämpäri on täynnä vettä

тырон 1. *teonn.* *v:stā* **тырыны 2.** **тыронъёс** *mon.* maksut, suoritukset; **утет тыронъёс** vakuutusmaksut

тырб-пыдó (*täysin*) kelvollinen, kunnon, täysipainoinen // kunnolla, hyvin; **т. сиён** kelvollinen ruoka; **т. лэсътыны** tehdä hyvin (t. kunnolla)

тырпы *murt.* huuli > **ымдур**

тыр-таза terve, vahva

тырттэм tyhjä; autio; vapaan; > **буш 1**

тырттэмен tyhjin käsin, ilman tavaraa

тырттэммон tyhjentyminen, tyhjennemin, vapautuminen; autioituminen; > **бушан 1**

тырттэммыны tyhjentää, tyhjetää, vapaautua; autioitua; > **бушаны 1**

тырттэммытон tyhjentämisen, tyhjennys, purkaminen; > **бушатон 1**

тырттэммытыны tyhjentää, purkaa; > **бушатыны 1**

тыр-тыр yllin kyllin

тыршем 1. *partis.* ja *teonn.* *v:stā* **тыршыны 2.** ahkeruuus, uutteruuus, ahkerointi

тыршиш 1. *partis.* *v:stā* **тыршыны 2.** ahkera, uuttera, työteliäs 3. (*ужасъ адями*) uurastaja, ahertaaja, raataaja, työihminen

тыршон 1. *teonn.* *v:stā* **тыршыны 2.** ahkeruuus, uutteruuus, ahkerointi

тыршыны 1. (*умой ужаны турттыны*) ahkeroida, ponnistella, uurastaa; **тыршыса** ahkerasti; **т. ужаны** tehdä ahkerasti töitä 2. (*маке карыны, вырыны*) pyrkiä, yrittää; **ужаны т.** yrittää tehdä töitä

тырыны 1. (*интыяны*) asettaa, sijoittaa; **борддор вёзы т.** asettaa seinän viereen 2. (*люке т.*) kasata, latoa, panna, pinota; **лымыез люке т.** kasata lunta, lapioida lunta kasoihin 3. (*к-сь машинае*) ahdata, kuormata, lastata 4. (*уксё, дун*) maksaa jstak, suorittaa maksu(t); **дун т.** maksaa jstak; **квартыра** дун т. maksaa vuokra 5. > **кёт/тырыны** ◇ **мылкыд т.** saada nautintoa; **пушкиз тырем** (*я. тыриз*) harmistua (t. närkästyä) kyyneleihin (t. itkuun) asti

тырысен, тырысь *postp:na jstak ajasta (t. ajoista) asti (alkaen, lähtien); со т. тпос аръёс ортчизы ни* niistä ajoista on mennyt jo monta vuotta; > **дырысен**

тысё 1. jyväinen **2.** (kölävyö – к-сы вишия) kivinen, luinen (esim. kirsikka) **3.** (тысъем) =jyväinen **4.** (к-сы вишия) =kivinen, =luinen • **бадзым т. 1.** isojuväinen **2.** isokivinen, isoluinen

тысытэм jyväton, siemeneton; **т. шеп** tyhjä tähkä

тысэра *el. juotikas, iilimato (Hirudinea)*

тысян 1. *teonn. v:stā* **тысяны 2.** (шундыберган тысы) auringonkukan siemen(et) **3.** *kasy.* (шундыберган) auringonkukka (*Helianthus*)

тысяны 1. (тысез вуыны) kypsyä (*siemenet*) **2.** (тысы сывыны) rureskella, nakerrella (*siemeniä, pähkinötä*)

тыш hamara; tylsä puoli (*esim. veitsen*); **түр т.** kirveenhamara; **пурт т.** veitsen tylsä puoli

тышкалтон iskeminen, isku, lyöminen, lyönti

тышкалтыны iskeä, lyödä

тышкан 1. hakkaaminen, hakkaus, piekseminen, takominen, taonta **2.** (кусоез) kallitseminen (*viikatteen*)

тышканы 1. hakata, piestä, takoa; **валесысь тузонээ т.** tomuttaa, tampata, piiskata patja; **етйн т.** nyhtää pellavia; **тулээш тышкаса** **поттыны** lyödä kiila pois **2.** (кусоез) kallita (*viikate*)

тышкаськон 1. haukkuminen, to-

ruminen, moittiminen **2.** *murt.* (жугиськон) tappelu, tappeleminen

тышкаськыны 1. *tr. intr.* haukkuva, torua, moittia; **бускельёсты т.** moittia naapureitaan **2.** *murt.* (жугиськыны) tapella

тэбетан kapalointi
тэбетаны kapaloidea
тэбинён *teonn. v:stā* **тэбиньыны тэбиньыны 1.** (мерскины) (alaka) ahdistella (t. kiusata, lähennellä), käydä kimppiun **2.** (кутьёс, чибиньёс) умпäröidä, piirittää (*kärpäset, hytyset*)

тэесь täinen

тэзык *el. töyhtöhyypä (Valennus valennus); > сэдык*

тэй *el. täi*

тэк jouten, joutilaana; **т. пукыны** istua tekemättä mitään, istua jouten (t. joutilaana), laiskotella, vetelehtiä

тэкит terva

тэкитан tervalla voitelu

тэкитаны voidella tervalla

тэкшерон 1. (ченгешон) väittely, käsittely, keskustelu **2.** (эскерон, дунъян) tarkastaminen, arvostelu, tuomitseminen

тэкшерины 1. (ченгешыны) väittävä, käsittelä, keskustella **2.** (эскерины, дунъяны) tarkastaa, arvostella, tuomita

тэлэзон 1. (пушъён) kasvaminen, kasvu (*reheväksi*) **2.** (куяён) lihominen (*nopea*)

тэлэзыны 1. (пушины) kasvaa (*reheväksi*) **2.** (куайыны) lihoa (*nopeasti*)

тэлё metsäinen, metsä=

тэль 1. (нюлэс) metsä; **куаро т.** lehdimetsä; **кыз т.** kuusimetsä,

- куусикко; **пужым т.** mäntymetsä, männikkö 2. *murt.* (пичи нюлэс) metsikkö 3. (чем нюлэс, чашка) alakasvos, alimetsä, juurimetsä (ti-heä), tiheikkö
- тэльбуго** ohjakset, ohjat; > **бинь-гозы**
- тэльмырон** руyttäminen (*hartaasti*), rukoilu, anominen, anelu
- тэльмырыны** руутää (*hartaasti*), rukoilla, anoa, anella; **тэльмырыса курьины** руутää hartaasti, rukoilla
- тэлян I, II** *teonn.* v:stā > **тэляны I, II**
- тэляны I** *instr.* metsästää, harrastaa metsästystää; > **пойшуранны**
- тэляны II 1.** (тачыртыса жуаны) ritistä, rätistä, räiskyä; **гурын пүос тэляло** polttopuu rätiseväti uunissa 2. *kuv.* palaa, hehkua; **яратоннэн т.** palaa rakkaudesta
- тэлясь I 1.** *partis.* v:stā **тэляны I 2.** metsästäjä; > **пойшурась 2; 3.** *el.* (тылобурдо) puukiipijä (*Certhia*)
- тэлясь II** *partis. ja teonn.* v:stā **тэляны II**
- тэпылак** *murt.* koko, kaikki, kokonaan
- тэрган 1.** (уродэн лыдъян) hylkääminen, tuomitseminen **2.** (критиковать карон) arvostelu, kritisointi
- тэрганы 1.** (уродэн лыдъяны) hylätä (*olla hyväksymättä*), tuomita; **эштэ т.** hylätä ystävänsä **2.** (критиковать карыны) arvostella, kritisoida; **кинлэсэ ке книгазэ т.** arvostella (t. kritisoida) jonkun kirja(a)
- тэргаськись 1.** *partis.* v:stā **тэргаськыны 2.** vaatelia, vaativा,
- nirso
- тэргаськыны** kiistellä, kinastella, väitellä, riidellä, olla riidoissa; **пиос куспазы туп понна тэргасько** rojat kinastelevat keskenään pallosta
- тэрег I** > **тэрегбадь**
- тэрег II** (вогъясыкись) oikutteleva, levoton, rauhaton (*lapsi*); **т. ныл-ни** oikutteleva lapsi
- тэрегбадь** *kasy.* halava (*Salix pentandra*)
- тэркы** lautanen; **пичи т.** (pikku-) lautanen; teevati
- тэрон I.** mahtuminen, sopiminen **2.** *kuv.* (тунаса улон) sopiminen, sovussa olo
- тэрыны 1.** mahtua, sopia; **чемода-нэ вань** котыр тэриз kaikki tavarat mahtuivat (t. sopivat) matkalaukkuun **2. kuv.** (тунаса улыны) olla sovussa, sopia; **соос оғ-огензызы уг тэро** he eivät ole sovussa keskenään
- тэрытон** mahtumaan (t. sopimaan) saaminen, mahduttaminen
- тэрытыны** saada mahtumaan (t. sopimaan), mahduttaa
- тэтчан 1.** hyppiminen, hypintä, hyppely, hyppääminen; **hyppy 2.** *kuv.* (сюлем с-съ) sykkiminen, sykintä **3. murt.** (эктон) tanssiminen; tanssi
- тэтчаны iter. 1.** hyppiä, hypellä, hyrätä; **пал пыд йылын т.** hyppiä (t. hypellä) yhdellä jalalla **2.** *kuv.* (сюлем с-съ) sykkiä **3. murt.** (эктыны) tanssia
- тэтчон** hyppääminen, hyppäys, hyvähtäminen, pomppaaminen
- тэтчыны** hypätä, hyvähtää, pomppata
- тэтэ: т. карыны** last. ryhtyä kul-

- кемаан
тэчет 1. (*бырттон венъ*) neula
(kiinnittämistä varten); т. венъ 1
(булавка) nuppineula 2) (англи
венъ) hakaneula 2, > тын
тэчкон teonn. v:stā тэчкины; т.
венъ > тэчет венъ
тэчки biol. toukka
тэчкины harsia kiinni
тэчон I, II teonn. v:stā тэчины I,
II
тэчи I kasv. (тычинка) hede
тэчи II murt. (вилка) haarukka
тэчины I (йырсiez) kiinnittää
(tukka hiuspinnillä); (басмаeз)
harsia kiinni
тэчины II (кенерез) palmikoida,
punoa (vitsasaita)
тэшкан rakoilu, säröily
тэшканы rakoilla, säröillä
тэшкыли 1. luunappi, näpäytys,
näpsäys, napaus 2. puhek. iron.
(пичи мурт с-сы) kääpiö
тэшкыллян näpäyttely, näpsäytte-
ly, näpäyttäminen, näpsäyttäminen
тэшкылляны iter. ja frekv. nä-
päytellä, näpsäytellä, näpäyttää,
näpsäytää, antaa luunappeja
тэшкыльтон näpäyttäminen, näp-
säyttäminen
тэшкыльтыны näpätä, näpäyttää,
näpsäyttää, antaa luunappi; кин-
лы (я. кинэ) ке кымысаз т. nä-
päyttää jotakuta otsalle, antaa jol-
lekulle luunappi (otsaan)
тиобик tuubi, putkilo
тиок paali
тиолень el. hylje
тиульпан kasv. tulppaani
тиорагай el. kiuru, leivonen (*Alau-*
**da arvensis*)
тирьма vankila
тиютю, тиютюпи (чины) kananpoi-
ka(nen); (зазегпи) hanhenpoi-
ka(nen)
тигач vetokone
тимага murt. (ляб вина) pontikka
(mieto)
тимыс kahdeksan
тимысой kahdeksan päivää, kah-
deksana päivänä; (өөлтөн
дыръя) (ei) kahdeksaan päivään
тимысойскын kahdeksassa päiväs-
sä; kahdeksan päivän kuluessa
тимыстон kahdeksankymmentä
тимыстонэттй kahdeksaskymmenes
тимысэйтй 1. kahdeksas 2. (тимыс
интыны) kahdeksassa paikassa
типайтон vitkastelu, vitkuttelu,
nahjustelu, kuhnailu
типайтыны vitkastella, vitkutella,
nahjustella, kuhnailla
типкетон maiskuttaminen, maisku-
tus, maiskuttelu
типкетыны maiskuttaa, maisku-
tella
типлес niljakas, niljainen, liu-
kas(pintainen), limainen
тип-тип deskr.: т. котмыны kas-
tua likomäräksi (t. litimäräksi)
типылес > типлес
типыртон I, II teonn. v:stā тя-
пиртыны I, II
типыртыны I puhek. (супыльты-
ны) lörgötellä, jaaritella, rupatella;
коос тиપыртыса пуко he istuvat
jaarittelemassa
типыртыны II murt. läpsytellä,
tallustaa, rämpiä; зазегпиос тя-
паосынызы тиપырто hanhen-
poikaset läpsytelevät jaloillaan
тиятя puhek. isä; > атай
тифыр murt. kiros., haukk. kirottu,
*hitto, pahus, piru**

Y

у I *lääk.* tyrä (*tav. lapsilla*); **солэн уээ вань** hänellä on tyrä; > **удэй**
у II *interj. ilmaisee ihmsettelyä*: uh, vau, voi (ettää); **у, кычэ азътэм тон вылэмед** voi, kuinka laiska olet ollut

убир 1. *myt.* vampyyri, demoni, paha henki, saatana, paholainen 2. *kuv.* verenimijä, pahus, saatana, perkele ◊ **у. кышно** noita(-akka), tietäjä, velho; **у. басътон люкет!** *haukk.* piru (t. hitto) vieköön!, hitto (t. pahus) soikoon!; **бот у.** *haukk.* senkin saatana (t. perkele)!, voi(han) pahus!, pahus (sentään)!
убо (*kasvi*)penkki; **кубиста** **у. каалипенки**

уборщица siivoaja

уг *kieltov.* käytetään *preesensin yksikön* 1. ja 3. *p:n, monikon* 3. *p:n, futuuriin yksikön* 1. *p:n muodostukseissa:* en; ei; eivät; **мон уг мыниськы** minä en mene; **со уг ужа** hän ei työskentele, hän ei ole töissä; **уг лу(ы)** ei voi, ei onnistu, on mahdotonta; **соос дорамы уг ветло** he eivät käy meillä (t. lounanne); **чуказе мон нокытчы но уг мыны** huomenna en mene (t. en lähde) mihinkään (t. minne-kään)

уга *part. vahv.* =han / =hän; **мын у.** menehän; **озы у?** eiköhän niin?

углевод *kem.* hiilihydraatti
углекислой: у. газ *kem.* hiilidiok-sidi, hiiliakaasu

углерод *kem.* hiili

ую 1. > уга 2. kaus. *konj.* koska, sillä; **туннэ вазъ султоно, у.** **трос ужез лэсътоно луоз** tänään on noustava aikaisin, koska tulee tehdä paljon töitä

уголовной *rikos=*, rikollinen; **у.** **уж** *rikosasia, rikosjuttu; **у. кодекс** *rikoslakikokoelma**

үгорь *el.* ankerias (*Anguilla anguilla*)

угось > уго

угы 1. (*пель угы*) korvakoru(t), korvarengas; **мыным анае угы кузъмаз** äitini lahjoitti minulle korvakorut 2. *kasv.* (*к-сь писну-лэн*) urpu, norkko; **кызыпу угы коивун урвут**

угыёпу, угыпу *kasv.* sorvaripensas (*Euonymys*)

уд I 1. *itu, idut; oras, oraat; картошка* **уд** *perunanidut; ёзг **уд** *гүкиинорас; syysvilja* 2. *taimi, taimet; кубиста* **уд** *kaalintaimet**

уд II *kieltov.* käytetään *preesensin ja futuuriin yksikön ja monikon* 2. *p:n muodostuksessa:* et; ette; **мон тон** **уд яратиськы** sinä et rakasta minua; **табере милемды** **уд адзэ** **ни** te ette enää näe meitä **удав** *el.* boakäärmme; jätiläiskäärmme **удалтись 1.** (*к-сь трос юо ap*) saatoisa, viljava; **у. ap** satoisa vuosi 2. (*азинлыко*) menestyksekäs, hyvä-onninen, onnekas // onnenpekkä, onnenpoika, onnenmyyrä; **у. адями** onnekas ihminen

удалтисьтэм 1. (*к-сь музъем*)

- kato=**, huonosatoinen; **у. бусы** huonosatoinen pello **2.** (*шудтэм*) huono-onnin, epäonnistunut, menestyksetön
- удалтон 1.** *teonn. v:stā* **удалтыны 1;** **2.** (*пормон*) onnistuminen, luonnistuminen **3.** (*шуд усён ou*) onnistaminen, onnistuminen, luonnistaminen, luonnistuminen
- удалтонлык 1.** (*ютысь, емыши троc кылдон*) satoisuus; **удалтонлыкез жутыны** kohottaa satoisuutta **2.** (*шуд*) onni, menestys, onnellisuus
- удалтыны 1.** *kasvaa (hyvin)*, antaa hyvä sato; **юосмы туэ туж зеч** **удалтйзы** *tänä vuonna viljat ovat antaneet hyvän sadon* **2.** (*пормыны*) onnistua, luonnistua; **перепече удалтйз** perepetšit onnistuvat **3.** *yksipers. (шуд усыны)* onnistaa, onnistua, luonnistaa, luonnistua; **кызы тыныц удалтйз сое лэссытыны?** *kuinka sinun onnistui tehdä se?*; **мыным удалтйз** minua onnisti **◊ сюресэд мед** **удалтоз!** *hyvää matkaa!*
- удалтэм 1.** *partis. ja teonn. v:stā* **удалтыны 2.** (*пормем*) onnistunut, menestyksekäs, menestyksellinen; **у. уж** onnistunut työ
- удан 1.** *teonn. v:stā* **уданы 2.** itä-vyys; **кидыслэсь уданээ эскерьны** siementen itävyyden tarkistus
- уданы** (*уд сётыны*) itää; (*жу жаны*) nousta oraalle, orastaa, olla oraalla; **картофка уда ини регуна алкои jo itää; кияр кидыс уда ни** kurkun siemenet alkoivat jo itää; **зег уда** ruis on jo oraalla
- ударение kiel.** paino, aksentti
- ударник** iskutyöläinen, iskuri
- удатон idättäminen, idätys**
- удатыны idättää**
- удмурт udmurtti(lainen); у. кыл udmurtin kieli, udmurtti; у. кышно(мурт) udmurtilainen nainen; у. ныл udmurtilainen tytö; у. пи udmurtilainen poika (t. mies); у. пносмурт udmurtilainen mies; у. сямен udmurtilainen tavalla; у. сямен вераськыны puhua udmurtia**
- удмуртарня** perjantai; > **пятница**
- удмуртлык udmurtilaisuus, ud-murtin kulttuuri**
- уднянь ruok.** ruisohukas, ruisohukainen (*hapantaikinasta*)
- удобрение lannoite, lannoitusaine**
- удобрять: у. карыны lannoittaa**
- удон teonn. v:stā** **удыны**
- удорсир mehil.** kittivaha, propolis
- удостоверение todistus; води-тельской** **у. ajokortti**
- удыны** antaa juoda (*viinaa, vettä*), kestitä (*viinalla*), tarjota juotavaa; **вина** **у. tarjota** (t. antaa juoda) viinaa (t. viiniä)
- удыс 1.** (*аран кесэг*) viljakaista(*le*) (*jota leikkaaja leikkää kerrallaan*), kaista(*le*)leikkii; **зег аран у. мытыны** alkaa leikata uitta ruiskais-taletta **2.** (*ужсан, наукалэн*) ala (*ammatin, tieteen*); **кылтодон у. киелитеен** ala; **ужан у. 1)** (*ин-ты*) työpaikka **2)** (*профессия*) (*ammatti*)ala
- удэй lääk.** tyrä
- уезд hist.** kihlakunta, ujesti
- үён 1.** takaa-ajo, vaimo(aminen); **у. мытыны** aloittaa takaa-ajo **2.** *murt.* (*сугон*) saavuttaminen, kiinnisaanti, tavoittaminen
- уж I 1.** työ, toimi, teko; **научной** **уж tieteellinen** työ; **уже интыя-**

ны järjestää töihin; **уже инты-яськыны** päästää töihin; **уже кутон 1)** (*уже басьтон*) työhön otto (t. ottaminen) 2) (*ужатон*) käyttäminen, käyttö (*hyväksi*), hyödyksikäyttö; **уже кутыны 1)** (*ужаны басьтыны*) ottaa (t. *hyväksyä*) työhön 2) (*ужатыны*) käyttää (*hyväksi*), käyttää hyödyksi, hyödynnää; **ужлы ёрмись 1)** (*ужтэк кылем*) työtön 2) *puhek.* (азътэмъясыкисы) tyhjäntoimittaja, laiskottelija; **ужлы ёрмыны 1)** tarvita työtä, olla työn tarpeessa 2) *puhek.* (азътэмъясыкыны) laiskotella, vetelehtiä, lorravailla; **ужлэс** (я. *ужысытыз*) **палэнтыны** erottaa (t. *sanoa irti*) työstää 2. (*быдэстоно уж*) tehtävä; **гуртэ уж** kotitehtävä; **аслыд уж пуктыны** asettaa itselleen tehtäväksi; **кинлы ке уж сётыны** antaa jollekulle tehtävä, antaa jonkun tehtäväksi 3. (*ужпум, учыр*) *asia, juttu • съёд уж 1)* (*кырсы*) likainen työ 2) *kuv.* (*урод уж*) katala (t. *kiero*) *asia* (t. *juttu*); **урод уж 1)** (*урод быдэстэм*) huono työ 2) (*кинлы ке пумит лэсътэм*) raha (t. *kiero*) *asia* (t. *juttu*) ◇ **лушким уж** salainen teko, salaisuus; **кычё-мар ужъёсыд?** mitä kuiluu?, miten asiat sujuvat?; **уж вылын** todellisuudessa, käytännössä; **мар тынад ужед!** se ei kuulu sinnille! **тынад отын ма ужед!,** **тынад (отын нокычё) ужед** öööl! > *ed.*

уж II > **ужпи**

ужазинлык työn tuottavuus
ужазинлыко tuottava, tuottoisa
ужам 1. partis. v:stā ужаны 2.

työnteko, työskentely; toiminta; **у.**

бере työn (t. *työnteon*) jälkeen
ужан 1. työnteko, työskentely, toiminta; **у. куспын** työn aikana, työtä tehdessä **2.** työ, toimi; **лұмбыт** **у.** kokopäivätyö; **садын у.** ruutarhatyö; **у. дыр** työaika; **у. инты** työpaikka ◇ **музъем** **у.** maanmuokkaus; maanviljelys
ужанын työpaikka
ужанрад työjäjestys; > **регламент**
ужантай > **ужанни**
ужаны 1. tehdä työtä, olla työssä, työskennellä, toimia; **сюлмись у.** tehdä työtä innokkaasti; **у. кутсыны** alkaa työskennellä; **ужаса улісь калык** työväki, työkansa; **ужатэк улыны 1)** olla ilman työtä, olla työttömänä 2) (азътэмъясыкыны) laiskotella, vetelehtiä 2. (*музъем; ыж кү*) muokata (*maa, nahka*); **музъем** **у.** muokata maata; **ыж кү** **у.** muokata lampaanahkaa

ужась 1. partis. v:stā ужаны 2. (*ужаса улісь*) työ=, työtä tekevä // työntekijä, työmies, työläinen, toimihenkilö; **у. адями** työtä tekevä ihminen; **у. калык** työväki, työkansa; **умой** **у.** hyvä työntekijä, **заводын** **у.** tehdastyöläinen 3. (*тыришись*) ahkera, työteliäs, uuttera ◇ **музъем** **у.** maanviljelijä, maamies

ужасытэм työtä tekemätön; töissä käymätön

ужатыны 1. fakt. v:stā ужаны 2. riistää; käyttää hyödyksi; **адями-еэз** **у.** riistää työvoimaa

ужбергатайсы liikemies, yrittäjä
ужбергатон yrittäjyys, yritteliäisyys

уждун (työ)palkka, tili, ansio

ужказ asiapaperi, asiakirja; > **документ**

ужмурт: ужмуртъёс mon. (*vakinainen*) työntekijät, (kanta)henkilöstö

ужоскет valtuus; **депутат ужоскетъёс** kansanedustajan valtuudet; > **полномочие**

ужчи ori

ужпум asia, ongelma, tehtävä; **эскероно ужпумъёс** 1) käsiteltävä (t. tutkittavat) asiat 2) (*к-сь кенешин*) esityslista, työpäiväjäjestys
ужрад toimi, toimenpide; (*люкаськон, кенешон*) tilaisuus; **ужрадъёс кутыны** ryhtyä toimiin (t. toimenpiteisiin); **у. ортчытыны** järjestää tilaisuus

ужтэм 1. (*ужтэк кылем*) työtön **2. ruhek.** (а^зытэмъясыкись) tyhjän-toimittaja, laiskuri, laiskottelija
ужкуретон lakkot; > **забастовка**
ужюгдур tilanne, olo(suhteet), asaintila; **калыккуспó у.** kansainvälinen tilanne

ужьюрт laitos, virasto

уз kieltov. käytetään preesensin ja futuurin yksikön ja monikon **3. p:n muodostuksessa:** ei; eivät; со **уз вера туннэ номыр но** hän ei saa no tänään mitään; соос **уз лыктэ** he eivät tule

узан гаивостуминен, julmistuminen
узаны гаивостуа, julmistua; **vrt. во-**

жомыны I 1

узатйись 1. partis. v:stā **узатыны 2.** (пуныеz) usuttaja **3.** (адямиеz) yllyttäjä, kiihottaja, villitsjä

узатон 1. (пуныеz) usuttaminen, usutus **2.** (адямиеz) yllyttäminen, yllytys, kiihottaminen, kiihotus

узатыны 1. (пуныеz) usuttaa **2.** (адямиеz) yllyttää (kimppuun),

kiihottaa, saada yllytetyksi (t. kiihotetuksi); **кинэ ке бускельёёсыз вылэ у.** yllyttää joku naapurinsa kimppuun

узбек uzbekki; **у. кыл** uzbekin kie li, uzbekki

узвесь lyijy; **у. пўля** lyijyluoti ◊ луло **у. elohopea;** > **ртуть; съёд** **у. lyijy;** тёдьы **у. тина;** **ыль у.** > луло **у.**

узловой solmu=, risteys=; **у. станици** risteysasema

узы metsämansikka, (aho)mansikka (*Fragaria vesca*); **у. бичаны** poimia (t. noukkia) mansikoita

узы-боры koll. marjat; **у. бичаны** poimia (t. noukkia) marjoja

узыр 1. rikas, varakas, vauras // rikkaasti, varakkaasti, vauraasti; **у. колхоз** rikas kolhoosi; **у. улон** vauras elämä; **у. улыны** elää vauraasti **2.** (*удалтэм*) runsas // runsaasti; **у. ю** runsas viljasato

узыри 1. mehil. kuhnuri **2. kuv. ruhek., paheks.** (адями с-сь) tyhjän-toimittaja, loinen, loiseläjä

узырлык rikkaus, vauraus, omaisuus; **лулечбер у.** henkinen rikkaus (t. henkiset voimavarat)

узырмон rikastuminen, vaurastuminen

узырмыны rikastua, vaurastua

узырмытон rikastuttaminen

узырмытыны rikastuttaa

узыян mansikan poiminta (t. noukinta)

узыяны olla mansikassa, poimia (t. noukkia) mansikoita

узыясь 1. partis. v:stā **узыяны 2.** mansikanpoimija

узы (картлан сузэрэз) nato, käly (*aviomiehen nuorempi sisar*)

узыгумы 1. kasv. väinönpukti

- (*Angelica archangelica*); karhunputki (*Angelica sylvestris*) **2. murt.** huilu
- узы́м koll.** **1.** syysvilja, syyskylvö **2.** (удъёс) taimet
- уиккетон** vikiseminen, vinkuminen
- уиккетыны** vikistä, vinkua
- уиккетэм 1.** *partis. v:stā уиккетыны 2.* vikinä, vikiseminen, vinkuna, vinkuminen
- уй ѿ // ѿinen,** ѿyllinen; быдэс **уй** koko ѿ; **Выль ар уе** iuudenvuoden ѿнä; **уйлы** пумит ѿн sel-kääн, ѿтä vasten; **уй лысву** ѿ-kaste; **уй но, нунал но** ѿтä päivää; **уй тылъёс** ѿvalot ◇ **Уй кизили** Pohjantähti
- уйбубыли el.** ѿperhonen
- уйбыртон** hourailu, houriminen, houre, unissaan puhuminen
- уйбыртыны** horailla, houria, pu-hua unissaan
- уйбыртэм 1.** *partis. v:stā уйбыртыны 2.* houre, hourailu, unissaan puhuminen
- ўйбыт** koko (pitkän) ѿн, kaiken ѿтä
- ўйбытлý** koko ѿksi
- ўйбытскýн** ѿssä, ѿn kuluessa
- ўйвöt** uni, unikuva
- уйжо 1.** (уївётаз ветлісъ) unissa-kävelijä, unissakulkija, unissakävijä **2. kuv.** (жёломем кадъ) haja-mielinen (t. muistamaton) ihmisen
- уйжомон teonn.** *v:stā уйжомыны*
- уйжомыны 1.** (уїжо луыны) tulla unissakävelijäksi **2. kuv.** (уыр-саытэм луыны) tulla hajamieli-seksi (t. muistamattomaksi)
- уйин ѿлла**
- уйиськись 1.** *partis. v:stā уйиськыны 2.* takaa-ajaja, vainooja
- уйисъкон** takaa-ajo, vaino(aminen)
- уйисъкыны** ajaa takaa, vainota; **со съёры шуг у.** häntä on vaikea ajaa takaa
- уйма murt.** puras(in), taltta
- уймон teonn.** *v:stā уймыны*
- уймыны 1.** hämärtää, hämärtää; **куазъ уиме ини** hämärtää (t. hämärtyy) jo **2.** (уёзъ жеганы) vii-ryä yöhön saakka, palata kotiin vasta ѿllä (t. pimeässä); **сюрес вылын мон уими** viivyn yön matkalla
- уймыры murt.** > **уйма**
- уй-нунал 1.** ѿtä päivää, ѿn päi-vin; **у. ужаны** olla työssä ѿtä päivää **2.** (сутка) vuorokausi
- уйпал** pohjoinen // pohjois=, poh-joisenpuoleinen; **у. шаэр** pohjoi-nen maa
- уйпу kasv.** hopeapaju (*Salix alba*); raita (*Salix caprea*)
- уйскын** ѿssä, ѿn kuluessa
- уйсы el.** pöllö; lehtopöllö (*Strix*)
- уйсырмон teonn.** *v:stā уйсырмыны*
- уйсырмыны 1.** (уїжомыны) tulla unissakävelijäksi **2.** (уїбыртыны) horailla, houria, puhua unissaan **3. kuv.** (тырсазез ыштыны) hö-pertyä, tulla hulluksi, menettää jär-kensä
- уйшор 1.** keskiyö, sydänyö **2. > уипал**
- уйшорпал** > **уйпал**
- уйыл** satulavyö, mahavyö
- уйылон teonn.** *v:stā уйылыны*
- уйылыны 1.** *frekv. v:stā уйыны 2.* (myös kuv.) ajaa takaa, vainota
- уйыны 1.** (уїисъкыны) ajaa takaa, vainota **2.** *murt.* (сутыны) saavuttaa, saada kiinni, tavoittaa
- ук part.** toki, =han / =hän; бере

кылёд ук 1) sinähän jäät jälkeen!
2) (беромод) myöhästyti tokki!

указ asetus; **у. поттыны** julkaista asetus

указатель 1. (сюрес вылын) opas-te, viitta 2. (к-сь часлэн) osoitin, mittari 3. (к-сь нимъёслэн) hake-misto, luettelo

укázka karttakeppi

уката vielä, yhä; **со у. зол** hä on vielä(kin) voimakkaampi; **у. не-рад карыны** vielä enemmän kyl-lästyttää (t. ikävystyttää, pitkästyt-tää) ◇ **у. ик** erikoisesti, erityisesti; ja mikä tärkeintä; (ja) sitä paitsi

уккетись el. kaulushaikara (*Botau-rus*)

укмыс yhdeksän

укмысой yhdeksän päivää, yhdek-sänä päivänä; (ööвлтон дыръя)
(ei) yhdeksänä päivänä

укмысойскын yhdeksässä päiväs-sä, yhdeksän päivän kuluessa

укмыстон yhdeksänkymentä

укмыстонэтый yhdeksäskymmenes

укмысэтий 1. yhdeksäs 2. (укмыс интыны) yhdeksässä paikassa

укно ikkuna; **у. дур** ikkunalauta; **у. янак** ikkunanpieli; **укноети уч-кыны** katsella ikkunasta (ulos)

уко kultalanka, nauha(koriste), nau-hus; **уко туг** 1) kultalangan ripsu (t. tupsu) 2) *kansat.* morsiamen pääkoriste

укол ruiske, pistos, injektilo; **ви- сисьлы у. пуктыны** antaa poti-laalle ruiske (t. lääkettä pistoksina)

украин, украина ukrainalainen, ukrainan; **у. кыл** ukraina(n kieli); **у. кышно** ukrainalainen nainen; **украйнаос** ukrainalaiset

украйнец ukrainalainen (*ihminen*)

украйнка ukrainalainen (*nainen*)

укроп tilli

уксё raha; **бумага у.** paperiraha; **векчи у.** pikkuraha; **у. пуйы** 1)

rahakukkaro, rahapussi, lompakko 2) *kuv.* (узыр мурт) pohatta; **у.**

куяны 1) (к-сь сюанын) heitellä rahaa (*esim. häissä*) 2) *kuv.* tuhlata rahaa; **у. поттыны** 1) (к-сь ки-сысыс) ottaa (esille) rahaa (*esim. taskusta*) 2) *kuv.* (у жаса) ansaita (t. tienata) rahaa; **уксёез векчия-тыны** vaihtaa raha(t) pienemmäksi; > **коньдон** ◇ **у. тирлык** *kan-sat.* naisten hopeakolikoista tehty rintakoriste

уксёё rahakas, varakas, rikas; **у.**

мурт rahakas (t. varakas) ihmisen

уксётэм rahaton, varaton

ўксус etikka

уктис *murt.* hylly; > **жажы**

укто *mehil.* siitepöly (*mehiläispe-sässä*)

укшан *teonn. v:stā* **укшаны**

укшаны 1. (кин ке тус луыны) ol-la jnk näköinen (t. kaltainen, tapai-nen), muistuttaa; **пиез атаэлзы**

укша poika on isänsä näköinen 2. (яраны) miellyttää, olla mieleen, pitää; **со мыным туж** **укша** mi-nä pidän paljon hänestä, hän miel-lyttää minua paljon 3. (тупаны) sopia, olla sopiva; **та дэрэм** **ук-ша мыним** tämä paita (t. leninki) sopii minulle

укшась *partis. v:stā* **укшаны**

укшатон *teonn. v:stā* **укшатыны**

укшатыны 1. *fakt. v:stā* **укшаны**

2. (синмаськыны) alkaa pitää jstak, (alkaa) pitää miellyttäväänä jtak 3. (огывллем, огтусъем ка-рыны) tehdä (t. muuttaa) saman-näköiseksi (t. samantapaiseksi) 4. (огкадь луонзэ) löytää samannä-

кёсийттä (t. samankaltaisuutta, yhtäläisyyttä) **5.** (тупась шуыса лыдъяны) pitää sopivana

укил turt. ei tarvitse, ei ole tarpeen; > **кулэ ёвöl**

укилтэм 1. (лякыттэм, шöртчи-ясыкىсъ) kujeileva, veitikka(mainen), pahankurinen, rasavilli, vallaton // kujeilevasti, pahankurisesti, vallattomasti // (шöртчи мурт) rasavilli, veitikka, villikko **2.** (укир) liian, tavattoman ◇ **у. вырыны** > **укилтэмъясыкыны**

укилтэмъясыкись 1. partis. v:stā

укилтэмъясыкыны 2. rasavilli, veitikka, villikko

укилтэмъясыкон teonn. v:stā

укилтэмъясыкыны

укилтэмъясыкыны kujeilla, pelleillä; olla tottelematon (t. kuriton)

укир liian, ylen, sangen; **у. трос верасъкыны** puhua liian (t. tattavattonan) paljon ◇ **у. эн выры!** älä käyttädy kurittomasti (t. tottemattomasti)

ул I (корын, пулын) oksakanta, oksapuu, oksapaikka

ул II (=ыз) **1.** (улү люкет) alaosa, alapuoli // alus=; **жёк ул** tila röydän alla; **вылыз вож,** **улыз чуж – чужкушман** arv. yläosa on vihreä, alaosa on keltainen – porkkana; **ул дйсъ(кут)** alusvaatteet; **гурезъ ул** vuorenjuuri; **пыд ул куро** olkialuset; **пыд ул сиён** laidunrehu; **пыд ул поныны** levittää oljet alle **2.** postp.vart. > **улозъ,** **ултий,** **улын,** **улысен,** **улысь,** **улэ**

улад postp. ja adv. (кытын?) ala(si); (кытчы?) alle(si); **кочыш-шед жёк у. ук!** kissasi on pöytäsi alla; **телевизор у. газетъес** te-

levisiosi alla on lehtiä; **дэрэм у.** **футболка дйся** rue T-paita paitasi alle

улады postp. ja adv. (кытын?) alla(nne); (кытчы?) alle(nne)

улаз postp. ja adv. (кытын?) (hän-en) allaan, alla(nsa), sen alla; (кытчы?) (hän-en) alleen, alle(n-sa), sen alle

улазы postp. ja adv. (кытын?) (heidän) allaan, alla(nsa), niiden alla; (кытчы?) (heidän) alleen, alle(nsa), niiden alle

улам postp. ja adv. (кытын?) alla(ni); (кытчы?) alle(ni)

уламы postp. ja adv. (кытын?) alla(mme); (кытчы?) alle(mme)

улваë 1. oksainen, oksikas, haarainen **2.** (улваиэем) =oksainen; (трос улваë) monioksainen

улвай oksa(t), lehvä(t); (кёсээз) ri-su(t)

улён 1. (жүатскон) sytytys (tuleen t. palaamaan) **2.** (лұлъясыкын) eloон (t. henkiin) herääminen, elpyminen **3.** (ыльнянь с-съ) nouseminen (*taikinan*)

улзыны 1. (жүатскыны) syttyä (tuleen t. palamaan), alkaa palaa **2.** (лұлъясыкыны) herätä eloон (t. henkiin), elpyä **3.** (ыльнянь с-съ) nousta (*taikina*)

улзытон teonn. v:stā **улзытыны**

улзытскон kuv. elpyminen, vilkas-tuminen, herääminen

улзытскыны kuv. elpyä, eläväityä, vilkastua, herätä

улзытъяны iter. v:stā

улзытыны

улзытыны 1. (жүатыны) sytyttää (tuleen t. palamaan), panna palaamaan, saada syttymään **2.** (лұлъяны) herättää henkiin (t. eloон), el-

vyttää, elävöittää

ули I 1. (*улийсез*) ala=, alin; alimmainen // (*улиетү*) matalalla, alhaalla, alla; **у. этаж** alakerta, alakerros; **у. верам** alla (t. alempana) mainittu (t. esitetty); **самолёт у. лобе** lentokone lentää matalalla; **улийз** jnk alaosa, jnk alapuoli **2.** (öjysit, pichi) alhainen, matala; **у. дунъёс** matalat (t. alhaiset) hinnat; **туннэ температура куинь градуслы у.** tänään lämpötila on kolme astetta alhaisempi (t. matalampi) ◇ **у. карон** alentaminen, halventaminen

ули II (*чипюс, җазегепиос мұмыензы*) poikue, pesue; **кург** **ули** kananpoikue

улие alhaalle, alas

улиетт matalalla, alhaalla; **у. лобыны** lentää matalalla

улиё-вылиё kaksikerroksinen; **у. корка** kaksikerroksinen talo

улиоз alas (asti)

улись 1. *partis. v:stā* **улины 2.** asukas

улийн alhaalla, alla

улийсен alhaalta; alhaalla; **у. вылә учкыны** katsoa alhaalta ylös(päin)

улийсы alhaalta // alimmainen, alin; **у. басьты** ota alhaalta

улланес kalteva, viettävä, vieru, luisu

уллань alas (päin), alhaalle (päin)

улланьскон 1. (*някырскон*) kallistuminen, kallistus, kumartuminen, kumarrus, painuminen (*alas*), taipuminen **2.** (*улие лэзъкон*) alas laskeutuminen (t. laskeminen), vaipuminen

улланьскыны 1. (*някырскыны*) kallistua, kumartua, painua alas,

taipua **2.** (*улие лэзъкыны*) laskeutta (t. laskea) alas, vaipua

улланьтон 1. (*някыртон*) kallistaminen, painaminen (*alas*), taiuttaminen; notkistaminen **2.** (*уллань лэзён*) laskeminen (t. painaminen) (*alas*)

улланьтыны 1. (*някыртыны*) kallistaa, painaa alas, taiuttaa; notkistaa; **ульваез** **у.** painaa oksa alas **2.** (*уллань лэзъны*) laskea (t. painaa) alas

улланыны alhaalla (päin)

уллапал (=ыз) 1. alapuoli, alaosa **2.** (*гуртлэн люкетәз*) kylän alaosaa

уллапала 1. alapuolelle, alaosaan **2.** (*гуртлэн люкетәз*) kylän alaosaan

уллапалан 1. alapuolella, alaosassa **2.** (*гуртлэн люкетәз*) kylän alaosassa

уллапаласен 1. alapuolelta, alaosasta (*alkaen*), alapuolella, alaosassa; **у. гурезъ жүжыт ад-зииске** alapuolelta (*katsoen*) mäki tuntuu (t. näyttää) korkealta **2.** (*гуртлэн люкетысеныз*) kylän alaosasta (*alkaen*); **гуртлэн уллапаласенyz тубыны nousta** kylän alaosasta (t. alapuolelta) ylöspäin

уллапалась 1. alapuolelta, alaosasta **2.** (*гуртлэн люкетыстыз*) kylän alaosasta

уллапалозь 1. alapuoleen (t. alaosaan) asti **2.** (*гуртлэн люкето-зяз*) kylän alaosaan asti

уллапалтй 1. alapuolella, alaosassa, alapuolelta, alaosasta; **гурезъ у. ортчыны** kulkea ohi mäen alapuolelta **2.** (*гуртлэн люкеттйз*) kylän alaosassa; **гурт у. шур бы-**

зе kylän alaosassa virtaa joki
улласянь alahaalta (päin); **гурезъ у.**
тöl пельтэ tuuli puhaltaa mäen
 alta päin
уллё lauma, parvi; **муш у.** parvi
 mehiläisiä; **скал у.** lauma lehmiä
уллян ajaminen (*pois*), häätäminen,
 karkottaminen
улляны ajaa (*pois*), häätää, karkot-
 taa
улляськон *teonn.* *v:stā* **уллясь-**
кыны
улляськыны (*куриськыны*) ruut-
 tää oikutellen saada (t. *lupa*) men-
 nää jnk mukaan; (**улляськыса мы-**
ныны) mennä jnk perään ruutäen
 ottamaan mukaan; **ныли анаез**
съоры улляське lapsi menee äidin
 perään ruutäen ottamaan mu-
 kaan
улмо omena; > **яблок**
улмопу omenapuu; > **яблокпу**
уло oksainen, oksikas; **уло пуос**
 oksaisia halkoja
уло-вæё (*moni*)oksainen, oksikas,
 lehtevä; **у. писпу** (*moni*)oksainen
 rii
уловъ *postp.* alle (*asti*); **жёк у.**
 rõydän alle (*asti*)
улон 1. *teonn.* *v:stā* **улыны 2.** elä-
 mä, elo; **капчи у.** helppo elämä;
секыт у. vaikea elämä; **адями-**
лэн улонэз ihmisen elämä **3.**
 (кытын ке у.) asuminen, eläminen
 // asuin=, koti=; **гуртын у. секыт**
 kylässä asuminen on raskasta; **у.**
адрес kotiosote; **у. инты** asuin-
 paikka, kotipaikka, asumus; **у.**
корка asuintalo **4.** (könyä ke дыр
 чоже) oleminen, oleskelu, viipyminen
 (*tietyn ajan*); asustaminen,
 asuminen, eläminen
улон-вылон 1. *teonn.* *v:stā*

улыны-вылыны 2. (*улон*) elä-
 mä, elo // elin=, elämän **3.** (*улон*
 сям) elämäntapa, elämä, elinolot
улонни (*улон инты*) asuinpaikka,
 kotipaikka, asumus; (*комната,*
квартира) asunto
улюс 1. (*дор пал*) (koti)seutu **2.** (*об-*
ласть, регион) alue, seutu; **Киров**
 у. Kirovin alue (t. kuvernemmentti)
улюсыл (=ыз) alue, territorio; >
террито́ри
улюссыл (=ыз) murraryhmä
улошо груна, valakka; **у. вал гру-**
 на, valakka, kuohilas (*hevonen*)
улошоян, улошояны > **улошоя-**
тон, улошоятыны
улошоятон kuohitseminen, kast-
 rointi, kastraatio, salvaminen
улошоятыны kuohita, kastroida,
 salva
уласькыон alistuminen; > **подчи-**
няться кариськон
уласькыны alistua; > **подчи-**
наться кариськыны
улсатон 1. alistaminen; > **подчи-**
нить карон 2. *kiel.* alisteinen,
 alistus=; **у. герзет (я. союз)** alis-
 teinen konjunktio, alistuskonjunk-
 tio; > **подчинительной**
улсатыны alistaa; > **подчинить**
карыны
улсы *postp.* **1.** (*улэ*) alle; **кор у.**
 hirren (t. tuen) alle **2.** (*котыр, ма-*
тэ) lähes, noin, suunnilleen; **солы**
тýмыстон ар у. тырме ини hän
 täyttää jo lähes (t. noin) kahdeksankymmentä vuotta
улсын *postp.* **1.** alla, johdolla;
выль дирéкторлэн кивалтэ-
 мез **у. завод азинлыко ужаны**
кутскиз uuden johtajan johdolla
 tehdas alkoi toimia menestyksek-
 käästi **2.** (кычे ке мут, ньом у.)

jllak verukkeella, jnk varjolla;
лыктытэк ылсыны со у, ...
 jäädä pois sillä verukkeella, et-tä...; **ужъёс үлсын ётёнлэс**
куштйыськыны kieltäytyä kutsusta työkiireiden varjolla ◇ **серем у.**
вераны sanoa pilkallisesti (t. ivallisesti)

ултй 1. postp. (кытү?) alta, alitse;
жёк у. ветлыны kulkea pöydän alta **2. (улиётү)** alhaalla, matalalla (*liikeverbien yhteydessä*) // ala=, alin; **у. лобыны** lentää alhaalla (t. matalalla); **у. сюрестй мыныны** mennä alinta tietä (t. alatietä) **3.** (дун с-съ) alhainen, matala, halpa; alhaisempi, matalampi, halvempi, alle; **дас манетлэс** у. уг вуза en myy kymmentä ruplaa halvemmalla, en myy alle kymmenen ruplan ◇ **у. карыны > ултйяны;** **у. луыны** nöyrtyä, alentua; (*вөсъ, мыскыл луыны*) olla loukkaantunut (t. loukattu)

ултйям 1. partis. ja teonn. v:stā
ултйяны 2. halveksunta, nöyruytys; (*мыскыл карем*) loukkaus, solvaus

ултйян 1. teonn. v:stā ултйяны: alentaminen, halventaminen, nöyruyttäminen; (*мыскыл карон*) loukkaaminen, solvaaminen **2. halveksunta, nöyruytys;** (*мыскыл карем*) loukkaus, solvaus; **кычэ гинэ ултйянэз ёз адзиськы!** kuinka isoja nöyruutyksiä jouduttiinkaan kestämään

ултйяны alentaa, halventaa, nöyruyttää; (*мыскыл карыны*) loukata, solvata ◇ **ултйяса возыны** 1) kohdella pahoin 2) (*жугыса возыны*) pahoinpidellä, pidellä pahoin

ултйяськон alentuminen, nöyrtyminen, loukattu olo
ултйяськыны alentua, nöyrtyä, olla loukattu
ултон (kengän)pohja, antura
улыг alanko, alanne, notko; **у. инты** alankomaa, alanko
улын 1. postp. alla; **липет** у. katon (t. katoksen) alla **2. alhaalla;** **отын, у., туж окыт** siellä, alhaalla, on tosi tukahduttava
улынö-вылынö kaksikerroksinen; **у. корка** kaksikerroksinen talo
улыны 1. elää; ас даурдэ у. elää oma elinikänsä; **тупаса у.** elää sovussa (t. rauhassa); **умой у. 1)** (*тунака*) elää sovussa (t. rauhassa) **2)** (*узыр*) elää vauraasti **2. (кытын ке)** asua, elää; **у. интыяськыны** asettua asumaan; **у. мыныны** muuttaa (*jhk asuntoon*); **у. потыны** muuttaa (*jhk asuntoon*); **у. пыртыны** ottaa (t. päästä) asumaan; **со татын дас арлэс кема улэини** hän on asunut täällä jo yli kymmenen vuotta; **та тэльын коньыос уло** tässä metsässä asuu oravia **3. (кёня ке дыр чоже)** olla, oleskella, viipyä (*tietty aika*); asustaa, asuttaa, elää; **тэк у. оlla** joutilaana; **кема улй ни тй дорын – берто ини** olen jo ollut (t. viipynt) kauan luonanne, on jo aika lähteä kotiin; **со лымшорын кык толэзь улйз** hän viipyi etelässä kaksi kuukautta; **мынам кёня ке огнам улэме потэ** minä haluan olla jnk aikaa yksin
улыны-вылыны elellä, olla, elää; **улэм-вылэм одиг батыр** olipa kerran eräs sankari ◇ **улыса-вылыса kansanr.** ajan mittaan (t. oloon), aikaa myöten

улысен 1. *adv.* alhaalta, alhaalla; **у.** **вылэ бзыбыны** juosta alhaalta ylös(päin) **2.** *postp.* juurelta, alta; juurella, alla; **гурезъ у. вылэ уч-кыны** katsoa ylös(päin) vuoren juurelta; **ми гурезъ у. пумиськи-мы** me tapasimme vuoren juurella **улысь 1.** alhaalta // ala=, alin, alimainen; **у. этаж** alakerta, alin kerros **2.** *postp.* alta; **жёк у. бась-тыны** ottaa pöydän alta **ультиматум** uhkavaatimus, ultimaatumi **ульча** katu; > **урам** **улэ 1.** *adv.* alas, alhaalle; matalalle; **у. васькыны** mennä alas (t. alhaalle); **у. лээзыны** laskea alas (t. matalalle) **2.** *postp.* alle; **книга** **у. поныны** panna kirjan alle ◇ **висем у. аналсыны** tekeytyä sairaaksi, näytellä sairasta **улэм 1.** *partis. ja teonn. v:stā улы-ны; у. потэ* haluttaa (t. mieli teekee) elää **2.** elämä, elo, olemassalo **улэм-вылэм 1.** *partis. ja teonn. v:stā улыны-вылыны; со у. адями* hän on kokenut ihmisen **2.** elämäntapa, elämä, elinolot // elin=, elämän **улэп** elossa oleva, elävä **улэпкын** elävänä, elävältä; **у. ват-тэмын** elävänä (t. elävältä) hau-dattu; **кионэз у. кутыны луиз** susi onnistuttui pyydystämään elävänä **улэпос biol.** eliö, organismi; > **организм 1** **улэптэм** eloton; kuollut; **у. инку-азь** eloton luonto **улэсъ** oksainen, oksikas (*hirsi, lauta*) **улэттй** matalalla, alhaalla; **у. лобы-**

ны lentää matalalla **уля** *murt. el.* törö (*Gobio gobio*); > **чукырна** **уляби 1. > унябей I; 2. kuv.** (hiljainen) hissukka, kömpelys, köntys **ум I uni; ум пыртй** unen läpi; **ум сазь** (unen)horros, puoliuni; **ум бырыны** nukkua kyllikseen; **ум потыны** unettaa, nukuttaa ◇ **ум коскы** unikeko (*ihmisenstä*) // uninen, unelias **уме пегэзиз (я. уг лыкты)** en saa unta **ум II kieltov.** käytetään preesensin ja futuuriin monikon **1. p:n tuo-dostuksessa:** emme; **ми ум мынэ** me emme tule; **ми тынынд нό-мыйр ум каре** me emme tee sinulle mitään (pahaa) **умме: у. усён** nukahtaminen, uneen vaipuminen; **у. усыны** nukahtaa, vaipua uneen; **пýрапк азелы у. усыны** *kuv.* vaipua kuolonuneen, nukkua ikuiseen uneen, kuolla **умоен 1.** (žечкын) hyvällä, (mieli-) suosiolla; **мон у. курисько** ruudän hyvällä **2.** (эскерыса, жикытэн) varova(isest)ti, huolellisesti, täsmällisesti; **ужез у. быдэсты-ны** suorittaa työ huolellisesti (loppiun) **3.** (*шудо*) onnellisesti; **гур-тэ у. вуимы** me palasimme kotiin onnellisesti **умой 1.** (žеч) hyvä, kunnollinen // hyvin, kunnollisesti, kunnolla; **у. адями** hyvä ihmisen; **у. ивор** hyvä uutinen; **у. уж** mukava (t. hyvä) työ; **туж у.** oikein hyvä (t. hyvin); **умойлэсъ но у.** oikein hyvä (t. hyvin), liian hyvä (t. hyvin), hyväkin parempi; **у. улыны** elää (t. asua) hyvin; **вáньмыз у. луоз** kyllä siitä hyvä tulee, kaikki järjes-

tyy; **калык азын у. ёвöl** tuntuu epämukavalta (t. huonolta) ihmisten edessä; **отын кема улыны у. ёвöl** siellä ei ole hyvä asua (t. viipyä) kauan, siellä on epäkohtelista asua (t. viipyä) kauan; **у. вераськыны 1** puhua hyvin (t. sujuvasti) 2) (*умойзә*) puhua hyvä; **уж борды у. кутскыны** riveta töihin hyvin (t. kunnollisesti), käydä taitavasti asiaan käsiksi **2.** (*шудо*) onnellinen // onnellisesti; **у. вуыны** tulla perille (t. saapua) onnellisesti; **у. ортчыны** mennä (läpi) onnellisesti **3.** (*шонер*) oikea, tarkka, täsmällinen // oikein, tarkoin, tarkkaan, tarkasti, tarkalleen, täsmällisesti, täsmälleen; **у. берыктэм** oikea (t. tarkka) käänös; **вáньмыз у. лэсътэмын** kaikki on tehty oikein **4. part:na** (ярам, я) hyvä (on); ok, okei *ark.*; **у., лыкто** hyvä on, tulen ◇ (ужед) **у. мед луоз** toivon onnea (t. menestystä), olkoon kaikki hyvä (t. kunnossa); **умоесть-а?** Mitä kuuluu? Miten menee? Hyvä! päävä! • **у. карыны 1)** (кинлыке) tehdä hyvä! 2) (*умоятыны, радъяны*) kunnostaa, saattaa kuntoon; **у. луыны 1)** (*удалтыны*) olla onnistunut 2) (зеч сямо) tulla hyväntahtoiseksi
умойскон 1. (*йёнан*) parantuminen, parannus, tervehtyminen; (*мугор тупатскон*) kuntoutuminen **2.** (*куяён*) lihominen **3.** (*чебермон*) kaunistuminen, sieventyminen **4.** (*сямез тупатон*) tapojensa parantaminen

умойскыны > умоеен

умойскыны 1. (*йёнаны*) parantua, parata, tervehtyä; (*тупатскыны* –

мугор с-сы) kuntoutua **2.** (*куайыны*) lihoa; **кык килолы у. лиха** kaksi kiloa **3.** (*чеберсъкыны*) kaunistua, sieventyä; **со нуналысь нуналэ умойске** hän kaunistuu päivä päivältä **4.** (*сямез тупатыны*) parantaa tapansa (t. tapojaan); **дышетскись кыл сётйз, умойскоз шуыса** koululainen lupasi, ettei hän parantaa tapansa
умойтиськон, умойтиськыны > умойскон, умойскыны

умойтэм 1. (*урод*) huono, paha, kehno // huonosti, pahasti, kehnosti; **у. инты** huono (t. epämukava) paikka; **у. интые поныны** panna huoonon (t. epämukavaan) paikkaan; **у. учыре шедьыны** joutua tukalaan (t. pahaan) tilanteeseen, joutua ahtaalle **2.** (*шонертэм*) väärä, virheellinen, virhe=, epätarkka, epätäsmällinen // väärin, virheellisesti, epätarkasti, epätäsmällisesti; **у. берыктэм** virhetulkinta, väärä käänös; **у. лэсътыны** tehdä väärin (t. virheellisesti) ◇ **у. кыл вераны 1)** (*мыдлань кыл*) puhua tyhmyyksiä 2) (*шузи кыл*) kirota, sanoa rivoja; **у. уж лэсътыны** tehdä sopimaton (t. likainen) tekoo
умой-умой huolellisesti, tarkasti, tarkkaan, tarkalleen, vakavasti, tosissaan, vakavissaan, kunnolla; **у. валаны** ymmärtää (t. käsittää) tarkasti, päästää perille; **у. валэктыны** selittää tarkasti; **ужлы у. саклык висъяны** ottaa asia vakavissaan (t. tosissaan, vakavalta kannalta)
умортю *mehil.* mehiläispesä; (*подём*) mehiläispöntö ◇ **шырчик** **у. коттараispöntö**

умоян 1. (үёнан) parantuminen, paranneminen, tervehtyminen **2.** (куа-ён) lihominen **3.** (чебермон) kau-nistuminen, sieventyminen **4.** (зеч-гес луон) parantuminen, täydellis-tyminen, kehittyminen (*täydelli-settämäksi*) **5.** (тупатскон, радъ-яськон) parantuminen, järjestyminen, kuntoon tuleminen (t. tulo)

умояны 1. (үёнаны) parantua, pa-rata, tervehtyä; **солэн тазалыкез** **умояз** hänen terveytensä parantui **2.** (куайны) lihoa; **кык кило-лы** у. lihoa kaksi kiloa **3.** (чебер-мыны) kaunistua, sieventyä; **со-нуналысь нуналэ умоя** hän kaunistuu päivä päävältä **4.** (зечгес луны) parantua, täydellistyä, ke-hittyä (täydellisemmäksi); **маши-наос арысы аре умояло** autot ke-hittivät vuodesta toiseen **5.** (ту-патсыны, радъяськыны) parantua, järjestyä, tulla kuntoon; **солэн ужъёсыз умоязы** hänen asiansa ovat nyt kunnossa

умоятон 1. (зечгес карон) paranta-minen, täydellistäminen **2.** (тупа-ton) korjaaminen, kunnostaminen **умоятыны 1.** (зечгес карыны) pa-rantaa, tehdä paremmaksi, täydellistää **2.** (тупатыны) korjata, kunnostaa, saattaa kuntoon

умтиськон torkahtaminen, torkah-dus, nukahtaminen, nukahdus

умтиськыны torkahtaa, nukahtaa, uinahtaa

универмаг tavaratalo, suurmyymälä

универсам valintamyymälä

университет yliopisto; **кун у.** val-tionyliopisto; **у. библиотека** yli-opiston kirjasto

унитаз WC-allas [veesee-]

уно monta, paljon; moni=; **у. пол** monta kertaa, useita kertoja; **у. по-лэс** moninkertainen; **у. этажъем** **корка** monikerroksinen talo

унолык 1. (трос луон) paljous, runsaus; **калыклэн унолыкез** väen (t. ihmisten) runsaus **2.** (трос пöртэм луон) moninaisuus, mo-neus, monikollisuus

уноян, унояны > уноятон, уноя-тыны

уноятон 1. (ватсан) lisääminen, li-säys, enennys, kartutus, moninker-taistaminen **2.** (копировать ка-рон) monistaminen, monistus **3.** mat. kertominen, kertolasku; **у. таблица** kertotaulu

уноятыны 1. (ватсаны) lisätä, enentää, kartuttaa, moninkertaista; **уждуунэз у.** lisätä palkkaa **2.** (копировать карыны) monistaa; **рукописез у.** monistaa käskirjoi-tus **3.** mat. kertoa; **вitez кык**

пол у. kertoa viisi kahdella

унь-мань: у. карыны 1) (мыскыл-карьы) loukata, kiusata **2)** (сö-сыртыны) tehdä raajarikoksi (t. rammaksi), rampauttaa; turmella **унябей I el.** kehrääjä (*Caprimul-gus*)

унябей II kasv. (пуныжильы) voi-kukka (*Taraxacum*)

полномоченной valtuutettu, val-tuusmies

управление 1. (кивалтисьёс, ки-валтэт) hallinto; **управленилэн ёзэсъёсыз** valtion hallintoelimet **2.** (кивалтонни) virasto, toimisto, keskus; **статистика** у. tilasto-keskus **3.** kiel. rektio; **каронкыл-лэн управлениез** verbin rektio

упражнение 1. (дышетскон предметъя) harjoitus(tehtävä),

tehtävä; **шонер гожъяськонъя** у. oikeinkirjoitusharjoitus 2. urh. liike; **гимнастическая секыт** у. vaikea voimisteluliike
упражняться: у. карисъкон harjoittelu; у. карисъкыны harjottela
ур I märkä, mätä; rähmä; **ур потыны** märkiä, vuotaa märkää; rähmiä, vuotaa rähmää; **синмыс ур потыны** silmät rähmivät (t. vuotavat rähmää); **ур тырыны** märkiä; rähmiä
ур II onom. kuvaa (väki)joukon meluamisen ääntä: melu, hälinä, hälly, kohina; **ур карыны** (я. поттыны) meluta, hälistää, kohista; **пиналь ёс ур каро** lapset meluvat (t. hälidevät)
ура interj. hurraa, eläköön (riemun, suosion t. kannustuksen ilmauksena); **у. карыны** huutaa hurraa
уравнение mat. yhtälö
ураган hirmumyrsky, rajumyrsky, hurrikaani
урал uralin, uralilainen; **у. калыкъ ёс** uralilaiset kansat; **у. кылъ ёс** uralilaiset kielet
уралскон teonn. v:stā **уралскыны**
уралскыны 1. (шоналскыны) nostaa (t. kohottaa) lyödäkseen; (урдскыны) hyökätä (t. karata, käydä, syöksyä) kimppuun; **бодыен пуны вылэ** у. nostaa keppi lyödäkseen koiraa **2.** (кöt сюманы) tulla nälkäiseksi, tuntea nälkä; **кёты уралскиз** minulle tuli nälkä
уралтыйськон, уралтыйськыны > **уралскон, уралскыны**
урам кату; у. кузя katua pitkin; **ураметтى мынон-ветлон** katulikenne; > **ульча**
урбо el. lude, lutikka

урботурын kasv. krassi (*Lepidium*); rohtomesikkä (*Melilotus officinalis*)

ургетон 1. (кётын) (vatsan) kurisminen, kurina **2.** (чашетон) kumi-seminen, jymiseminen; (мотор с-съ) suriseminen (*moottorin tms.*) **3.** (к-съ пуны) muriseminen, äri-seminen, uriseminen; vrt. > **ыргетон**

ургетыны 1. (кётын) kurista, kurnia; **кёт ургетэ** vatsa kurisee (t. kurnii) **2.** (чашетыны) kumista, jymistää; (мотор с-съ) surista (*moottorin tms.*) **3.** (к-съ пуны) murista, äristää, urista; **пуньос ургето** koirat murisevat (t. ärisevät); vrt. > **ыргетыны**

ургетэм 1. partis. v:stā **ургетыны** **2.** (кётын) (vatsan) kurina, kuriseminen **3.** (чашетон) kumina, kumiseminen, jymiseminen; (мотор с-съ) surina, suriseminen (*moottori tms.*) **3.** (к-съ пуны) murina, muriseminen, ärinä, äriseminen, urina; vrt. > **ыргетэм 2**

урд (=ыз) > **урдэс 1**
урдийськон teonn. v:stā **урдийськыны**

урдийськыны 1. (жутскыны, мычыскыны) nousta pystyyn (t. pystyasentoon); **вал бер пыд** **вылез** урдийськиз hevonen nousi takajaloilleen; **трос киос урдийськизы** useat kädet nousivat ylös (t. pystyyn) **2.** (кин ке вылэ) hyökätä (t. karata, käydä, syöksyä kimppuun) **3.** (кинлы ке, марлы ке пумит) nousta kapinaan, nousta vastaan (t. vastustamaan); **зïбет** **улын возисьёслы пумит** у. nousta sortajia vastaan **4. pass.** v:stā **урдыны**

- урдлы** *anat.* kylkiluu
- урдо** *el.* siperianmaaorava (*Eutamias sibiricus*)
- урдон** (*султытон*) paneminen (t. pano) pystyyn; (*жутон*) nostamisen (t. nosto) pystyyn (t. ylös); (*маке борды*) paneminen (t. pano) nojalleen, paneminen (t. nojaamisen) jtak vasten (*riuku, lauta*)
- урдсан** vuorittaminen (*vaatteen*)
- урдсаны** vuorittaa (*vaate*)
- урдсийн, ўрдсийнák** (*урдэсцыныз*) kyljittäin, sivuttain, syrjittäin; (*урдэс вылаз*) kyljelleen, sivulleen, syrjälleen; **у. карыны** (*я. пуктыны*) 1) panna (t. asettaa) kyljittäin (t. syrjittäin) 2) kallistaa (t. kaataa) kyljelleen (t. syrjilleen); **өслы у. пуктыны** istua kyljittäin (t. sivuttain) ovelle
- урдсийтон** *teonn.* *v:stā* **урдсий-тыны**
- урдсийтыны** (*урдэс вылаз*) kallistaa (t. kaataa) kyljelleen (t. sivulleen, syrjälleen); (*урдэс палыныз, урдэсцыныз пуктыны*) panna (t. asettaa) kyljittäin (t. sivuttain, syrjittäin)
- урдскон, урдсыны > урдськон, урдськыны**
- урдсозъ** *postp.* viereen (t. vierelle, sivuun) asti; **сюрес** *у.* tien viereen asti, tienpientareelle asti, tienvarteen asti
- урдсы** *postp.* viereen, vierelle, sivuun; **гурт** *у.* kylän viereen (t. sivuun); **сюрес** *у.* tien viereen (t. varrelle)
- урдсын** *postp.* vieressä, vierellä, sivussa; **бусы** *у.* pellon vieressä (t. sivussa); **гурт** *у.* kylän vieressä (t. sivussa); **сюрес** *у.* tien vieressä (t. varrella)
- урдсысен** *postp.* vierestä, viereltä, sivusta (*alkaen*); vieressä, vierellä, sivussa; **бусы у. турнаны кут-скыны** alkaa niittää pellon vierestä
- урдсысь** *postp.* vierestä, viereltä, sivusta; **корка у. кошкыны** lähtää pois talon vierestä ◇ **гурт у. бусы** kylän vieressä (t. sivussa) oleva pelto
- урдсыйт** *postp.* vieressä, vierellä, sivussa (*liikeverbien yhteydessä*), vieritse, sivuitse; **сюрес у. мыныны** kulkea (t. mennä) tien vieressä (t. vieritse)
- урдсэт** vuori (*vaatteiden*)
- урдсэтй > урдсыйт**
- урдышлон** *teonn.* *v:stā* **урдышлыны**
- урдышлыны 1.** *frekv.* *v:stā* **урдышы 2. iter.** (*султытыны*) panna pystyyn; (*жутыны*) nostaa pystyyn (t. ylös); (*маке борды*) panna (nojalleen) jtak vasten (*riuku, lauta*); **кукъёсты жёк вылэ у.** panna jalat pöydälle; **кукъёсты** (*я. пыдъёсты*) *у.* siirtää jalkansa eteen (t. esiin); **киоссэ кусказ урдышлэм** hän pani kätensä puuskaan
- урдым 1.** (*тын*) (*vitsas*)aita **2.** (*ма-ыйглээс кенер*) säleaita, paaluaita
- урдышны** (*султытыны*) panna pystyyn; (*жутыны*) nostaa pystyyn (t. ylös); (*маке борды*) panna (nojalleen) jtak vasten (*riuku, lauta*)
- урдэг** verka (*kotikutoinen*); **у. дийсъ** verkavaatteet ◇ **у. пыдывыл** *murt.* villasukat
- урдэс:** (*урдэс(к)ыз, урдсыз*) **1.** kylki, sivupuoli // sivu=; **у. бы-чыос** (*kasvin*) hankasilmut; **у. вы-жыос** (*kasvin*) sivujuuret; **у. па-лааз** sivupuolellaan; **у. пушъет** si-vuverso, sivuvesa, sivuvarsı; **у.**

вылын кыллыны loikoa kyl-jellään 2. *postp.vart. > seur.*

урдэскоэз, урдэски, урдэсын, урдэссыен, урдэссысь, урдэссытй > урдсозь, урдсы, урдсын, урдсысен, урдсысь, урдсытй
урдэсозь, урдэстий, урдэсы, урдэсын, урдэсысен, урдэсысь > урдсозь, урдсытй, урдсы, урдсын, урдсысен, урдсысь

урдэстон *teonn. v:stā урдэстыны*

урдэстыны 1. (урдэс палыныз пуктыны) panna (t. asettaa) kyljittää (t. sivuttain); kallistaa (t. panna kallelleen) **2.** (султыны) panna pystyn; (маке борды урдыны) panna (nojalleen) jtak vasten (*riuku, lauta*)

урет katkelma, pätkä, ote; > **отрывок**

уретон 1. (вандон) leikkaaminen, leikkaus; (*пилаен*) sahaaminen, sahaus **2.** (куснетй карон) katkaiseminen, katkaisu, keskeyttämisen, keskeytys **3.** (к-сь уждунэз) vähentäminen, supistaminen, supistus, karsiminen, karsinta

уретыны 1. (вандыны) leikata; (*пилаен*) sahata **2.** (куснетй карыны) katkaista, keskeyttää; **веранэз у.** keskeyttää (t. lopettaa) keskustelu, katkaista puhelu **3.** (к-сь уждунэз) vähentää, supistaa, karsia; **уждуунэз у.** vähentää palkkaa

урэктон märkiminen; rähmiminen

урэктыны märkiä; rähtiä; **синъёс урэкто** silmät vuotavat rähmää; **яра урэктэ** haava märkii

урён märkiminen, märän vuotaminen; rähmiminen, rähmän vuotaminen

урзыны märkiä, vuotaa märkää; rähtiä, vuotaa rähmää

ури-бёри nopeasti, päästikkaa, suin pään; **у. кошкины** mennä (t. lähteä) suin pään

урисъкон kitkeminen, kitkentä

урисъкыны *intr.* kitkeä, olla kitkeämässä

уркырем rotko; oja; > **вукырем**

урмем 1. *teonn. v:stā урмыны 2.* *lääk.* (урмон висёнэн висись) vesikauhuimen, raivotautinen; **у. пуны** vesikauhuinen koira **3.** (вожомем) hurjistunut, raivoisa, hurja

урмон 1. *teonn. v:stā урмыны 2.* *lääk.* (висён) vesikauhu, raivotauti, rabies **3.** *kuv.* (вожомон) raivo, vimma

урмонтурын *kasv.* **1.** (пиньтурын) hullukaali (*Hyoscyamus*) **2.** (дурман) hulluruoho (*Datura*)

урмыны 1. *lääk.* (урмон висёнэн висыны) sairastua raivotautiin (t. vesikauhuun) **2.** *kuv.* (вожомыны) raivostua, juhlistua, vimmastua, olla raivoissaan

урмытон raivostuttaminen, raivoihinsa (t. vimmoihinsa) saattaminen

урмытыны raivostuttaa, saattaa raivoihinsa (t. vimmoihinsa)

урна 1. (жуг-жаг тырон) roskalaitikko **2.** (быръёнъёслы) vaaliurana

уробо rattaat, vankkurit; **бекро у.** kaksipyöräiset rattaat; **у. вёй** pyörärasva, pyörävoide; **у. кёп** väli-puomi; **у. ныр** kuskipukki, kuskipenkki; **у. черс** rattaiden akseli

уровень taso, korkeus, pinta; **ву ў.** vedenkorkeus, vedenpinnan taso; **зарезъ ў.** merenpinta; **улон ў.** elintaso; > **чоштала**

урод 1. (алама) huono, paha // huo-

nosti, pahasti; (*ляб – к-сь тазалык*) heikko (*terveys*); **у. куа́зь** paha (t. *surkea*) ilma, huono sää; **у. кыл ве́раны** puhua rivoja, kirota **2. murt.** (*лек*) paha, häijy, ilkeä • **у. ся́м 1)** huono luonne **2) murt.** paha (t. *häijy*) luonne ◊ **у. кары́ны 1)** (*урод уж лэсътыны*) tehdä jtak huonoa **2)** (*алама, мыдлань лэсътыны*) menetellä huonosti **3)** (*урод карыса возыны*) kohdella huonosti; (*ултыйны*) suhtautua väheksyvästi (t. *halveksivasti*) jhk, väheksyä, halveksia **4)** (*ярантэм карыны*) pilata, turmella, vahingoittaa; huonontaa, pahentaa
уродлы́к 1. (*аламалык*) huono(us), paha; (*тазалык с-сь*) heikkous (*terveyden*) **2. murt.** (*леклык*) häijyys, ilkeys, kiukkuisus

уродмон 1. (*восьмон*) laihtuminen, hinteläksi (t. *laihaksi*) tuleminen **2.** (*висыны усён*) sairastuminen; (*катътэммон*) nääntyminen; riutuminen **3.** (*алама луон*) huonontuminen, pahentuminen; (*сöриськон*) pilaantuminen, turmeltuminen; (*музъем с-сь*) laihtuminen, köyhtyminen, ehtyminen

уродмыны 1. (*восьмыны*) laihtua, tulla hinteläksi (t. *laihaksi*) **2.** (*висыны усыны*) sairastua; (*катътэммыны*) nääntyä; riutta **3.** (*алама лууны*) huonontua, pahentua; (*сöриськыны*) mennä pilalle, pilaantua, turmeltua; (*музъем с-сь*) laihtua, köyhtyä, ehtyä; **куа́зь уродмиз** sää meni huonoksi (t. *kurjaksi*), tuli kehno (t. *kurja*) sää; **музъем уродмиз** maa laihtui (t. köyhtyi); **улмоос уродмизы** omenat pilaantuivat (t. menivät pi-

lalle) • **со кóпак уродмиз 1)** (*восьмиз*) hän aivan laihtui **2)** (*висыны усиз*) hän aivan sairas-tui

уродмытон 1. (*катътэммытон*) näännytäminen, riuduttaminen; (*восьмитон*) laihduttaminen, laih-dutus **2.** (*алама карон*) huononta-minen, pahentaminen; (*сöрон*) pi-laaminen, turmeleminen, vahingoittaminen

уродмытыны 1. (*катътэммытыны*) näännytää, riuduttaa; (*восьмитыны*) laihduttaa **2.** (*алама карыны*) huonontaa, pahentaa; (*сöрыны*) pilata, turmella, vahingoittaa; **ческыт сиёнэн пинез у.** pilata hampaansa makeisilla; **нылпи дíйссе уродмытэм** lapsi on pilannut vaatteensa

уродос huonohko; (*тазалык с-сь*) heikohko; **тазалыкез у. ини** hänen terveydensä on heikohko

уродъя́ськон 1. (*астэ умойтэм* возён) huonosti käyttäätyminen **2.** (*вогъя́ськон – нылтиос с-сь*) oikuttelu, oikkuilu, kiukuttelu

уродъя́ськыны 1. (*астэ умой-тэм* возыны) käyttäätyä huonosti **2.** (*вогъя́ськыны – нылтиос с-сь*) oikutella, oikkuilla, kiukutella

урожай sato; vuodentulo

урок 1. (*школын*) oppitunti, opetus(tunti) **2.** (*зуртэ уж*) kotitehtävä, läksy **3. kuv.** (*дышетскон*) opri, opetus, läksy; **та солы (умой)** у. луоз se on hänelle opiksi

уром 1. (*юлтоши*) kaveri, hyvä tuttava **2. murt.** (*туган, дусым*) rakasta ja

урон kitkeminen, kitkentä

урт sielu, henki (*kuolleen*)

уртбубыли el. yöperhonen

урткыч *el.* lepakko; **урткычъес** *mon.* lepakot (*Chiroptera*)
урттылайсыкись partis. *v:stā урт-*
тылайсыкыны
урттылайсыкон 1. (*ивортон, тоды-*
тон) ilmi antaminen, ilmiannon te-
keminen; kantelu, kieliminen **2.**
(*жөктүйсекон*) valittaminen, vali-
tus, valituksen tekeminen, moitti-
minen
урттылайсыкыны 1. (*ивортыны,*
тодытыны) antaa ilmi, tehdä ilmi-
anto; kannella, kielää; **урод уж**
сярысь у. antaa ilmi pahanteosta;
вынызлэн йыртэмамез сярысь
со анаэзлы урттылайсыкиз hän
kanteli äidilleen veljensä kujeilusta **2.** (*жөктүйсекыны*) valittaa,
valitella, tehdä valitus, moittia;
ешед вылэ у. moittia kaveriasi
уртче yhdessä, yhteisesti // yhtei-
nen; > **чош 1**
уртчон teonn. *v:stā уртчыны*
уртчыны kuohua yli (*maito, keitto*)
уръян sovinnon hierominen, sovit-
telu
уръяны hieroa sovintoa, sovitella,
saada sopimaan; **тушмонъесты**
у. hieroa sovinto vihollisten kes-
ken; соос сое **выныныз уръязы**
he saivat hänet sopimaan veljensä
kanssa
уръясыкон sopiminen, sovinnon
teko, rauhan solmiminen; sovinto
уръясконтэм leppymätön, sovitta-
maton // leppymättä, leppymättö-
mästi; **у. тушмонъес** leppymättö-
mät viholliset
уръясыкыны sopia, tehdä (t. hie-
roa) sovinto(a)
урыжпу kasv. mustapoppeli (*Popu-*
lus nigra)
урыз deskr.: **у. ужаны** työskennel-

lä (t. tehdä työtä) yksissä miehin
(mielellään, kernaasti)
ўрызак > ed.
урныны kitkeä; **убоосты у.** kitkeä
kasvipenkkejä
урыс 1. piiska, ruoska **2.** *murt. kasv.*
(*шырыбыжкуар*) ratamo (*Planta-*
go)
урюк koll. kuivatut aprikoosit
усадьба kartano
усем partis. ja teonn. *v:stā усыны*
усён 1. (*вылысен улие*) putoami-
nen, putoilu **2.** (*погран*) kaatumi-
nen, lankeaminen **3.** (*зор-кот с-*
съ) sataminen; putoilu (*sateen*) **4.**
(*йырси, пинь с-съ*) lähteminen
(*hiusten, hampaiden*); (*гон с-съ*)
karvanlah tö; (*тылы с-съ*) sulkasa-
to, höyhensato **5.** (*ишкалскон,*
вистясыкон)иртоaminen, irtautu-
minen (*esim. niini, kuori*) **6.**
(*югыт, учкем с-съ*) kohdistumi-
nen, osuminen, lankeaminen (*va-
lon, katseen*) **7.** (*шир усем*) laske-
minen, lasku **8.** (*шур у.*) (joen)suu
◊ **кулыса у.** *lääk.* epileptinen
kohtaus, epilepsiakohtaus; epilep-
sia, kaatumatauti; **син у.** *ruhek.*
pilaus, turmelu (*pahalla silmällä t.*
katseella)
уске parent. puhek. 1. (*озыыен*)
siis, näin (t. niin) ollen, niin muo-
doin; **у., туннэ ик бертиськод**
palaat siis heti tänään kotiin; **ву-**
ид, **у.** tulit siis (perille); **озы,** **у.**
se on siis niin **2.** (*соку дыръя*) siii-
nä tapauksessa; **у., али ик мыно-**
ме! siinä tapauksessa mennään he-
ti; **котымá каре,** **у.** siinä tapauk-
sessa tehkää mitä haluatte, siinä ta-
pauksessa toimikaa kuten haluatte;
тынад ке та яблокед, **у., лю-**
ком jos tämä omena on sinun, siinä

nä tapauksessa jaetaan se / > **исъке**
услóвие 1. ehto; **задáчалэн услó-
 виез** laskun ehto 2. **услóвиос**
mon. olot, olosuhteet; **ужан у.**
 työolot

услóвной: у. наклонéние *kiel.*
 konditionaali

услóгта: **услóгаос** *mon.* palvelu(t)
устав säännöt, ohjesääntö; perus-
 kirja; **воénной** у. armeijan ohje-
 säännöt; **ООН-лэн** (Огазеясь-
 кем Нáциослэн Организáци-
 зылэн) **уставез** YK:n (Yhdisty-
 neiden kansakuntien) peruskirja
устно [-сн-] suullinen // suullisesti;
у. веран suullinen vastaus (t. ker-
 tomus); **у. вераны** vastata (t. ker-
 toa) suullisesti

усто 1. erinomainen, kiitettävä, mai-
 nio, oivallinen // erinomaisesti, kii-
 tettävästi, mainiosti, oivallisesti 2.
 (быгатийс) kätevä, taitava // (бы-
 гатыса) kätevästi, taitavasti; **со у.**
ужась hän on taitava työntekijä
устолык taidokkuus, taito, taita-
 vuus, kätevyys

устояськон *teonn.* *v:stā* **устоясь-
 кыны**

устояськыны 1. (астэ утялтыны,
 чебератыны) laittaa itseään kun-
 toon, ehostaa itseään 2. (ушъясь-
 кыны) kerskua, kerskailla, mah-
 tailla

ўстрица *el.* osteri

усы äes, karhi

усыкмем *partis.* ja *teonn.* *v:stā*
усыкмыны; у. **кадь бызылы-
 ны** juosta kuin hullu (t. mieletön)

усыкмон 1. (чынэн) häämyrktyksen saaminen 2. (наркотикен) huumaantuminen, huumautuminen 3. *kuv.* (катътэммон) nääntyminen, uupuminen

усыкмыны 1. (к-съ чынэн) saada
 häämyrktyys 2. (наркотикен) huumaantua, huumautua 3. *kuv.*
 (катътэммыны) nääntää, uupua,
 tulla voimattomaksi

усыкмытийс *partis.* *v:stā* **усык-
 мытыны;** у. **тырметъёс** nar-
 koottiset aineet, huumausaineet
усыкмытон *teonn.* *v:stā* **усыкмы-
 тыны**

усыкмытыны 1. *fakt.* *v:stā* **усык-
 мыны** 2. (к-съ газэн) myrkittää
 kaasulla 3. (наркотикен) huumata
 4. *kuv.* (катътэммытыны) nään-
 nyttää, uuvuttaa, väsyttää, rasittaa
усыян äestäminen, äestys, karhimi-
 nen

усыяны äestää, karhita

усыясь 1. *partis.* *v:stā* **усыяны** 2.
 äestääjä

уськытыйскон, **уськытыйськыны**
 > **уськытскон,** **уськытскыны**
уськытон *teonn.* *v:stā* **уськыты-
 ны**

уськытскон *teonn.* *v:stā* **уськыт-
 скыны**

уськытскыны heittätyä (alas t.
 maahan), hypätä (alas) jstak

уськытъян *teonn.* *v:stā* **уськыть-
 яны**

уськытъяны 1. *iter.* pudottaa, pu-
 dotella 2. *frek.* *v:stā* **уськытыны**

уськытыны 1. pudottaa; **усьтонэз**
киысъ у. pudottaa avain käsistää
 2. (заводыны) hankkia, saada;
 perustaa; **пудо выжы** у. hankkia
 karja; **хозяйство** у. perustaa talous
 3. *vanh.* (тус пуктыны) valo-
 kuvata, ottaa (valo)kuvia; **фото-
 графия** у. ottaa kuva jstak ◇ **кин-
 ке** **вылэ йыркурез** у. purkaa vi-
 hansa (t. kiukkunsa) johonkuun;
кур у. kiskoa (t. kettää) kuorta

puusta; **нин у.** kiskoaa niintä; **сереме у.** saattaa naurunalaiseksi, pilkata, tehdä pilkkaa; **син у. 1.** (*веданы*) katsoa pahalla silmällä, silmätä, pilata katseella 2) (*к-сь керттийсыкыу*) pudottaa silmukka (t. silmä) puikolita, purkaa silmukka (t. silmä) (*neuleen*)
усьсэ ylihuomenna; > **чуказе улыса**
устьискон 1. (*öс, укно*) aukeneaminen, avautuminen **2.** (*ужаны кутскон*) aukeaminen, avautuminen, toimintansa aloittaminen; (*кутскон, ѳдъян*) alkaminen **3.** (*сяськаос с-съ*) puhkeaminen (*kukkaan*), avautuminen, aukeneaminen **4.** *kuv.* (*сюлемзэг устьтон*) uskoutuminen, avautuminen
устьискыны 1. (*öс, укно*) aueta, avautua; **укно усьтийсыкиз** ikkuna aukeni **2.** (*ужаны кутскыны*) aueta, avautua, aloittaa toimintansa; (*кутскыны*) alkaa; **пóчта усьтийсыкиз** postitoimisto avattiin; **театр усьтийсыкиз** teatteri aloitti toimintansa; **пóйшуран дыр усьтийсыкиз** metsästyskausi on alkanut **3.** (*к-сь сяськаос*) puhjeta (*kukkaan*), avautua, aueta (*kukat*); **улмопу сяськаос усьтийсыкизы** omenapuut ovat puhjenneet kukkaan **4.** *kuv.* (*сюлемдэ усьтыны*) uskoutua, avautua; **эшлы у.** uskoutua (t. avautua) ystävälleen
усьтон 1. (*öсэз, укноэз*) avaaminen, avaus, aukaiseminen, aukaisu; **укноэз у.** ikkunan avaaminen (t. avaus) **2.** (*к-сь театрэз, ужрадээз*) avajaiset, avajaistilaisuus, avaus; (*кутскон*) aloittaminen; **театр сезонэз у.** näytöökauden avajaiset **3.** (*мае ке выльзэ*) löy-

täminen, keksintö; **выль будось-ёсты у.** uusien kasvilajien löytäminen **4.** (*к-сь замоклэн*) avain **5.** (*к-сь консервалы*) avaaja; **бутылка у.** pullonavaaja; **консерва банка у.** säilyketölkin avaaja, purkinavaaja

усьтыны 1. avata, aukaista **2.** (*к-сь театрэз, ужрадээз*) avata; (*кутскыны*) aloittaa **3.** (*мае ке выльзэ*) löytää, keksiä ◇ **сюлемез у.** avautua (t. paljastaa sisimpänsä) jillek

усьтыр-табыр descr.: **у.** луыны mennä (t. joutua) hämilleen; hämmentyä, häkeltyä, hätääntyä; **у.** потыны poistua (t. lähteä) kiireesti (t. kiireesti, hätäisesti); **у.** тубыны mennä ylös kiireesti (t. hätäisesti); kiivetä kiireesti (t. hätäisesti)

усьтэт avain; tiirikka

усьны 1. (*вылисен улие*) pudota, putoilla; **куаръес** усё lehdet pu-toilevat **2.** (*пограны*) kaatua, langeta; **пыдес вылэ** у. kaatua polvilleen **3.** (*зор-кот с-съ*) sataa; pu-toilla; **лымы усе** sataa lunta **4.** (*гон, пинь с-съ*) lähteä (*karva, hampaat*) **5.** (*шикалсыны, висъязыкыны*) irrota, irtautua; **курумой усе** (*ниини*) kuori irtoaa helposti (*rungosta*) **6.** (*сюрыны, ѹотыны*) kohdistua, osua, langeta; **лампалэн югытэз жёк вылэ усе** lampun valo lankeaa pöydälle **7.** (*шур с-съ*) laskea, virrata; **шур зарезе усе** joki laskee mereen **8.** (*дуноен басьтыны*) käydä, tulla jksik (*hintta*); **костюм дуно усиз** puku tuli kalliiksi ◇ **висыны у.** sairastua; **жомал у.** tulla hämärä; **сереме у.** joutua nolatuksi (t. no-

loon asemaan); **син у.** joutua pilatuksi (pahalla silmällä); **умме у.** nukahtaa, vaipua uneen; nukkua; **солы шуд усиз häntä kohtasi onni**

устья 1. avaaminen, avaus, availu, aukaiseminen, aukaisu **2.** (*усътэт*) tiirikka

устьяны iter. avata, availla, aukoa, aukoilla; **укиосты у.** avata ikkunat; **зонтикез у.** avata sateenvarjo (*muutamaksi ajanjaksoksi t. tietyksi ajaksi*)

устьяськон avautuminen, aukeneminen

устьяськыны iter. avautua, aueta **утем I 1.** *partis. v:stā утыны 2.* (*нылпиэз возьмам*) hoito, hoitaminen, vaaliminen; (*вордэм*) kasvatus, kasvattaminen (*lapsen*) **3.** (*сюлмаськем*) varjelu, suojelu, huolenpito **4.** (*жикыт возем*) säilytys, säilyttäminen **5.** (*шыръям*) säästö, säästämien **6.** (*утем-возьмам*) suojelu, suojaus, puolustus; (*возьмам*) varjelu, vartiointi **7.** (*к-сь ийлолъёсты*) noudattaminen, säilyttäminen (*esim. tapojen*) ◇ **көс у. usk.** paasto, paastoaminen

vakuuttaa itsensä; vakuuttaa omaisuutensa; > **страховаться кариськыны**

утён 1. (*нылпиэз возьман*) hoitaminen, hoito, vaaliminen; (*вордон*) kasvattaminen, kasvatus (*lapsen*); **нылпиэз у.** lapsen kasvatus **2.** (*сюлмаськон*) varjelu, suojelu, huolenpito; **инкуазез у.** luonnon-suojelu; **тазалыкез утёнья министерство** terveydenhoitoministeriö **3.** (*жикыт возён*) säilyttäminen, säilytys **4.** (*шыръян*) säästämien, säästö **5.** (*утён-возьман*) suojelu, suojaus, puolustus; (*возьман*) varjelu, vartiointi **6.** (*к-сь ийлолъёсты*) noudattaminen, säilytäminen (*esim. tapojen*) ◇ **көс у. usk.** paasto, paastoaminen

утён-вордон kasvattaminen, kasvatus, hoitaminen, hoito (*aikuseks*)

утись 1. *partis. v:stā утыны 2.* hoitaja, vaalija; suojelija; **вал у.** hevos(t)ehoitaja; **муш у.** mehiläishoitaja; **воршуд у. myt.** kotiliiden vaalija, heimon suojelija; **юрг у. 1)** talonisäntä **2)** myt. (*коркамурт*) kodinhaltija

утись-вордайс 1. *partis. v:stā утыны-вордыны 2.* 1) kasvatataja, elättääjä 2) myt. (*к-сь кылдысын*) suojelushenki, suojelusenkeli **утиськон teonn. v:stā утиськыны; утиськонъя министерство** puolustusministeriö

утиськыны 1. (*астэ эскерыны, чакласькыны*) säästää itseään; varoa; **кынмемлээс у.** varoa vi-lustumista **2. pass. v:stā утыны; катэн утиське** on lain suojassa; **кунгожмы юн утиське** rajaamme vartioidaan hyvin

утон I (*к-сь конъдон*) voittaminen;

утем II hist. (*уезд*) kihlakunta, pii-rikunta

утет vakuutus, vakuuttaminen; **у. тыронъёс** vakuutusmaksut; > **страховать карон**

утетан vakuuttaminen, vakuutus; > **страховать карон**

утетаны vakuuttaa (*tehdä vakuutusopimus*); ottaa vakuutus; > **страховать карыны**

утетаськон henkivakuutuksen ottaminen, itsensä vakuuttaminen; omaisuutensa vakuuttaminen

утетаськыны ottaa henkivakuutus,

- voitto
- утон II** (*к-сь пунылэн*)
haukkuminen, haukunta, haukku
- утор 1.** piha, haka(-aitaus), haka-maa; **пудо у.** (*karja*)piha, kar-ja(*tarha*); **муш у.** mehiläistarha **2.** (*хутор*) yksinäistalo, yksinäistila
- утренник** matinea (*lasten*)
- учтан 1.** etsiminen, etsintä, hakemi-nen **2.** (*эскерон, оскалтон*) koettaminen, koetus, koettelu, kokeilu; **пуртлэсъ лэчыт луэмээ у.** veitsen terävyyden koettaminen **3.** (*веръян*) maistaminen, maistelu **4.** (*турттон*) yrittäminen, yritys, koettaminen
- учтаны 1.** etsiä, hakea; **кόтькы-тысы** у. etsiä kaikkialta (t. mistä tahansa); **муш мумыез** у. etsiä mehiläisemoa (t. mehiläiskuningatar-ta); **тодмотэм урамэз** у. etsiä tuntematonta katua; **уж** у. hakea työtä **2.** (*эскерыны, оскалтыны*) koettaa, koettella, kokeilla; **пурт-лэсъ лэчытсэ** у. koettella veitsen terävyyttä **3.** (*веръяны*) maistaa, maistella; **та сиёнэз утчалэ!** maistakaa tätä ruokaa! **4.** (*турт-тыны*) yrittää, koettaa; **лэсътыса** у. yrittää tehdä jtak ♂ дүссяса у. sovitaa, koettaa (*vaatekappaletta*)
- утчаськись** **1.** *partis. v:stā*
утчаськыны **2.** etsijä; etsivä
- утчаськон** **1.** *teonn. v:stā* **утчась-кыны** **2.** (*обыск*) etsintä
- утчаськыны** *intr. 1.* (*утчаса улыны, ветлыны*) etsiä, etsiskellä **2.** (*эскерыны, бугыръясыкыны*) tarkastaa, suorittaa etsintä; **кóмнатайн** (*я. кóмнататый*) у. suorittaa etsintä huoneessa **3.** (*синмын кинэ ке, мае ке утчаны*) katsella, silmällä ympärilleen; (*эскерыны*)
- tarkastaa, tehdä tarkastus
- утыны I** (*к-сь конъдон*) voittaa;
лотерéяен машина у. voittaa ar-pajaisista auto
- утыны II** (*пуни с-сь*) haukkua;
- пуни утэ** koira haukku
- утыр** *murt.* pikku hiljaa, vähitellen
- уть** *interj. 1. pred:na* kas, kah, kap-pas (vain); **у., кычэ тон!** kas, mil-lainen sinä olet! **2. imper.** kat-so(kin), katsokaa, varo(kaa); **бере** **эн кыльы, у.!** katsokin, ettet myöhästy!
- утыны I.** (*к-сь нылпиеz*) hoitaa, vaalia; **нылпи у.** hoitaa lasta **2.** (*сюлмасъкыны*) varjella, suo-jella, pitää huolta; **тазалыкез у.** varjella terveyttää, pitää huolta terveydestää **3.** (*жикыт возыбы-ны*) säilyttää; **документъсты у.** säilyttää asiapaperit **4.** (*шыръя-ны*) säöstää; **кόтькуд копейказэ** у. säöstää joka kopeekka **5.** (*утыны-возыманы*) suojella, suojata, puolustaa; (*возыманы*) varjella, vartioida; **инкуазэ** у. suojella luontoa; **атай музъемез** у. puolustaa isänmaataan **6.** (*к-сь йы-лолъёсты*) noudattaa, säilyttää (*esim. tapoja*); **йылолъёсты** у. noudattaa tapoja
- утыны-вордыны** kasvattaa, hoi-taa (*aikiseksi*)
- утэм I** **1.** *partis. v:stā* **утыны I;** **2.** (*к-сь конъдон*) voitto; voittami-nen
- утэм II** **1.** *partis. v:stā* **утыны II;** **2.** (*пунылэн*) haukkuminen, hau-kunta, haukku
- утюг** *silitysrauta*
- утюган** silittäminen, silitys; präs-säminen
- утюганы** silittää; prässätä

утялскон *teonn.* *v:stā*

утял斯基ны

утялскины *intr.* 1. (*жикытатыны*) siivota, siistiä, laittaa (paikat) kuntoon; **кóмнатаын** *у.* siivota huone(essa), laittaa huone kuntoon 2. (*эскерыны, утыськыны*) varoa; **кынмемлэсь** *у.* varoa vilustumista 3. (*куноясъкыны*) herkutella, maistella, nauttia; **перепечен** *у.* herkutella perepetšeillä 4. *kuv.* (*ышыны*) kadota, hävitää

утялтийскон, утялтийськыны >
утялскон, утялскины

утялтон 1. (*жикытатон*) siivoamien, siivous, siistiminien, laittaminen (*kuntoon*); **кóмнатаосын нуналлы быдэ** *у.* huoneiden päivittäinen siivous 2. (*басьтон, интыяз тырон*) korjaaminen, korjaus (*pois*), raivaaminen, raivaus (*pois*); **жёкез** *у.* pöydän raivaaminen puhtaaksi 3. (*эскерыса улон, утён*) hoitaminen, hoito, hoivaa-minen, hoivaus; **висисъёсты** *у.* potilaiden hoito 4. (*куноятон*) kestitseminen, kestitys, tarjoilu; **куноосты** *у.* vieraiden kestitys 5. *kuv.* (*аслыд карон*) kahmiminen, ottaminen (*itselleen*), anastaminen, anastus

утялтыны 1. (*жикытатыны*) siivota, siistiä, laittaa kuntoon; **кóмнатаын** *у.* siivota huone, laittaa huone kuntoon 2. (*басьтыны, интыяз тырыны*) korjata (*pois*), rai-vata (*pois*); **книгаостэ утялты татысы!** korjaa kirjasit pois täältä! 3. (*эскерыса улыны, утыны*) hoitaa, hoivata; **висисъёсты** *у.* hoitaa potilaita (t. sairaita) 4. (*куноятыны*) kestitä, tarjota; **куноосты** *у.* kestitä vieraita 5. *kuv.* (*ас-*

лыд карыны) kahmia (t. ottaa) itselleen, anastaa

ухват unihaarukka, patahaarukka **участок** 1. palsta, maa-alue, tontti;

музъем *у.* maapalsta 2. alue, piiri (*hallinto=, työ=*); **быръён** *у.* äänestysalue

учёбник oppikirja; > **дышетэт**

учёние oppi; > **дышетос**

учёной tiedemies ◇ *у.* **степень** opiarvo

учёт luetteloointi; tilinpito; **у. нузы**-ны pitää kirjaa jstak

училице opisto, koulu; **технӣ-** ческой *у.* tekninen opisto

учительской opettajainhuone **учкет** näkemys, näkemykset, näkö-kanta, katsantokanta, katsomus, katsomukset, käsitys; **вужмем** *у.* vanhentunut katsantokanta; **улон шоры** *у.* elämänsä katsomus; **политической учкетъёс** poliittiset näkemykset (t. mielipiteet); **солэн ужлы учкетээ вощтийскиз** hänen näkemyksensä asiasta on muuttunut

учкись 1. *partis.* *v:stā* **учкыны** 2. katsoja, katseliaj

учкон katsominen, katselu; katsel-mus; (*эскерон*) tarkastaminen, tarkastus; **кинофильм** *у.* elokuvan katsominen; **кино** *у.* зал elokuvasali; **пáспортээ** *у.* passintar-kastus

учкылон 1. vilkuilu, pällyili 2. (*эскерон-чаклан*) katsominen, silmälläpito

учкылыны 1. *frekv.* vilkuilla, kat-sahdella, pällyillä; **часээз** *у.* vilkuil-la kelloaan 2. *iter.* (*эскерыны-чакланы*) katsoa, pitää silmällä; **нылпиости** *у.* pitää silmällä (t. hoitaa) lapsia

учкыны katsoa, katsella; (*эскерыны*) tarkastaa; **жальмаса у.** vie-hätyä (t. jäädä, unohtua) katso-maan; **кыдёке у.** katsoa etäisyy-teen (t. kauas); **синучконэ у.** kat-sella itseään peilistä, peilailla (itse-ään); **пыр-поч у.** katsella tarkka-a-vaisesti (t. silmä tarkkana); **пác-портéз у.** tarkastaa passi-учог tulisia, tulipesä, liesi учреждение laitos, virasto; > **ужъюрт**

учыр I 1. (*луэм уж*) tapaus; (*луон-лык*) tilaisuus; **та учыр бере со-**ос люкиськызы tämän tapauksen jälkeen he erosivat; **тупась у.** so-piva tilaisuus **2.** (*дыр*) hetki, aika; **та учыре** tallä hetkellä (t. ajalla)

учыр II: **кин ке шоры у.** учкы-ны tuijottaa jtak, katsoa jhk tark-kaavaisesti

учырапк vilaukselta; **у. учкыны** katsoa vilaukselta; **син азын у.** адссыны vilahtaa silmissä

учыран teonn. v:stā учыраны

учыраны 1. (*кемдыны, вадъасась-кыны*) sattua (t. osua) vastaan, sat-tua (*tapaamaan*); (*сюрыны*) jou-tua, osua (*jhk kohdalle*); **чош мы-ныны учыраз** sattui (t. joutui) menemään yhdessä; **губиё ин-тие у.** osua sienipaikkaan **2.** (*ды-рызъя тупаны*) sattua (*jhk ai-kaan*); sattua, osua (*olemaan*); **со-лэн вордсекем нуналыз суббó-талы учыраз** hänen syntymäpäi-vänsä sattui lauantaaksi (t. lauan-taihin)

учыртон teonn. v:stā учыртыны
учыртыны I 1. (*пумитаны*) tava-ta, kohdata (*tiellä*); yllättää, tavoit-taa (*paikalla, kotona*); **мон сое** дорыссытыз ёй учырты en ta-

voittanut häntä kotoa **2.** (*кемды-ны, сюрыны*) joutua, osua (*jnk kohdalle, jhk kohtaan*); **умой ин-тие у.** osua hyvään paikkaan **3.** (*тупаны*) sattua, osua (*olemaan*); **шундыё нунал учыртىز** sattui (t. osui) aurinkoinen päivä

учыртыны II kuv. (*учкалтыны*) vilkaista, silmätä (*ohimennen*), katsoa vilaukselta, luoda katse jhk; **кин ке шоры у.** vilkaista (t. luoda katse) jhk

учы el. satakieli (*Luscinia*); **у. чир-дэм** satakielen liverrys ◇ **у. кыло** sanansuoltaja, satuilija, lavertelija; **у. кадь верасъкыны** puhua kuin paraskin runoilija

учыши satakielen poika(nen)

учыс: (*у. пү*) länkien puukaaret; **у. кал** rahje, ruoma (*aisoja länkiin yhdistävä valjaiden hihna*) ◇ **у. кук** kuv. länkisääriinen, vääräsää-rinen

ушъян kehuminen, kiittäminen, ylistäminen

ушъяны kehua, kiittää, ylistää

ушъясъкись 1. *partis. v:stā* **ушъ-ясыкыны 2.** kehu(skeli)ja, kers-kailija

ушъясъкын kehuminen, kehunta (*itsensä*), kerskailu, kerskunta, mahtailu

ушъясъкыны kehu(skell)a (*itse-änsä*), kerskailla, kerskua

уюн 1. uiminen, uinti; (*пароход, пыж с-съ*) kulkeminen, kulkci; (*парусэн*) purjehtiminen; (*зыль-зыл*) lipuminen; (*полсаса*) soutelu **2.** (*чорыглэн уян пуйыез*) ui-marakko **3.** (*чорыг бурд*) evä

уюны 1. uida; **тыбыр вылын у.** uida selällään; (*пароход, пыж с-съ*) kulkea; **кораблен у.** kulkea

лаивала (t. laivassa); (*парусэн*) purjehtia; (зыл-зыл) lipua (*vedes-sä*); **куаръёс шур кузя уяло** (puun)lehdet lipuvat (virran mukana) jokea pitkin; (*полсаса*) soudella; **пыжен у.** soudella veneellä **2. puhek.** (*котмыны*) kastua (läpimäräksi t. likomäräksi); **тыйп-таяп**

y. kastua läpimäräksi (t. likomäräksi)
уясьь 1. partis. ja teonn. v:stā уяны
2. uimari, uija; (к-сь соревнованиосын) kilpauimari; (*парусэн*) purjehtija; (*кораблын у.*) matkustaja (*laivan*)

Ф

фáбрика tehdas; **фáбрикаын ужась** tehdastyöläinen
фáза vaihe, kausi, faasi; **Толээзь-лэн фáзаосыз** kuun vaiheet
фазан el. fasaani (*Phasianus*)
файлatk. tiedosto
фáкел (tuli)soihtu; **олýмпи ф.** olympiasoihtu
факс faksi
факт tosiasi, tosiseikka, fakta
фáктор faktori
факультет tiedekunta
фамили, фамилия sukunimi; **ныл ф.** tyttöniemi
фанат fani, (innokas) ihailija
фанатик fanaatikko, kiihkoilija
фанéра vaneri
фантáзи mielikuvitus, fantasia
фантазировать: ф. карыны haaveilla, haaveksia
фантáзия > фантáзи
фантáстика koll. fantasiakirjallisuus // fantasia=, mielikuvitus=; **нау́чной** (я. тодос) ф. tieteiskirjallisuus; **ф. литератúра** fantasiakirjallisuus
фáрá (etu)lyhty (*moottoriajoneuvon*); ajovalo; **машина ф.** auton lyhdyt

фарвáтер [-тэ-] mer. (kulku)väylä
фармаколóги, фармаколóгия farmakologia, lääke(aine)oppri
фарфор posliini // posliinin
фарш ruok. jauhelihha, mureke
фаршировать ruok.: **ф. карем** murekkeella täytetty (t. täyttämisen); **ф. карем перец** täytetty paprika; **ф. карон** murekkeella täyttäminen; **ф. карыны** täyttää murekkeella
фасад julkisivu, etusivu, fasadi
фасовать: ф. карись 1) *partis. v:stā* ф. карыны 2) pakkaaja; **ф. карон** pakkaaminen, pakkaus; **ф. карыны** pakata
фасоль raru
фасон malli, tyyli; kuosi
фата huntu
фáуна eläimistö, fauna
фаянс fajanssi; **ф. посуда** (я. тусьты-пуны) fajanssiastiat
февраль helmikuu; > **тулыспал**
федератíвной federatiivinen, liitto= **федераци** liittovaltio, federaatio // liitto=, federatiivinen; **Росси Ф.** Venäjän federaatio; **ф. катъёс** liittovaltion lait

- федера́ция** liittovaltio, federaatio
фейерверк ilotulitus
фельдшер [-льш-] välskäri
фельетон pakina (*sanomalehdes-sä*)
фен hiustenkuivain
феодал *hist.* feodaaliherra, lääni-(tys)herra
фёрма farmi, (maa)tila
фермент *biol., kem.* entsyymi
фёрмер (maan)viljelijä, farmari
фехтовáние miekkailu
фехтовать: **ф. карон** miekkailu;
ф. карыны miekkailla
фéя keiju, haltijatar, hengetär
фиалка kasv. orvokki (*Viola tricolor*); > **кыйсин 1**
фигúра 1. kuvio, muoto 2. (*адъами тус, сурéд*) (ihmis)kuva, veistos; сюсъ(лэсъ) **ф. вахакува**
фигурной 1. kuvio=, kuviollinen;
ф. скóбкаос aaltosulku(merkki), aaltosulut 2. *urh.* kuvio=, taito=;
ф. нисылан taitoluistelu
физик fyysikko
физика fysiikka; **физикая**
факультет fysiikan tiedekunta
физиолóги, физиолóгия fysiologia, elintoiimintaoppi; elintoiminat
физической 1. fysikaalinen, fysii-kan; **ф. лаборатóрия** fysiikan laboratorio 2. (*мугор с-сб*) fyysi-nen, ruumiin=, ruumiillinen; **ф. тырмытэос** (ruumiin)vammat 3. (*к-сь кужым, уж*) fyysinen, ruumiillinen; **ф. кужым** fyysinen voima; **ф. уж** ruumiillinen työ
физкультура liikunta(kasvatus), voimistelu
физкультурист urheilija, liikunnanharrastaja; urheilumies
филармόни, филармónия filhar-monia
филе filee, selkäliha
филиал sivuosasto, haaraosasto, sivukonttori, filiaali; **банклэн**
филиалэз pankin (sivu)konttori
филóлог filologi
филолóгия filologia // filologinen;
ф. факультет filologinen (t. filologian) tiedekunta
филолóгия filologia
филóсоф filosofi, ajattelija
филосóфи 1. filosofia // filosofinen
 2. *puhek. iron.* järkeily, viisastelu // järkeilevä, viisasteleva
филосóфия 1. filosofia 2. *puhek. iron.* (*малпаськонъёс*) järkeily, viisastelu
фильм elokuva, filmi; **вакчи ф.** lyhytelokuva; **документáльной (я. документъёсъя)** **ф. dokumentifilmi**, dokumenttielokuva; **чеберлыко ф.** näytelmäelokuva
фильтр suodatin, filtrteri
фильтровáть: **ф. карыны** suodat-taa, filtrata
финал 1. loppu, finaali 2. *urh.* lop-puottelu, loppukilpailu, finaali;
финалэ потыны päästää loppuki-pailiun
финанс: (*финансъёс mon.*) (ra-ha)varat, finanssit
финансíровать: **ф. карон** rahoit-taminen, rahoitus, finansointi; **ф. карыны** rahoittaa, finanssoida
фíник taateli
фíниш *urh.* maali, loppusuora, maalisuora, loppukiri // loppu=; **ф. гож** maaliviiva
финиши́ровать: **ф. карон** *urh.* maaliin tulo (t. tuleminen, saapuminen); **ф. карыны** *urh.* tulla (t. saapua) maaliin
фíнка I suomalainen (*nainen*)

фи́нка II (*nyprt*) puukko

Финляндия Suomi

финн suomalainen // *myös* suomen,

Suomen; **ф. кыл** suomen kieli, suomi; **ф. кылын верасъкись** suomenkielinen, suomea puhuva; **ф. кылэ берыктыны** suomen-taa; **ф. кышно(мурт)** suomalainen nainen; **ф. ныл** suomalainen tyttö; **ф. пи** suomalainen poika (t. mies); **ф. пиосмурт** suomalainen mies

финно-угровед fennougristi, suomalais-ugrilaisen kielten tutkija

финн-угор suomalais-ugrilainen;

ф. калыкъёс suomalais-ugrilaiset kansat; **ф. кыльёс** suomalais-ugrilaiset kielet

фиорд *maant.* vuono

фирма liike, yritys, firma

фирменной toiminimi=, liike=, toiminimen, liikkeen, yrityksen; **ф. поезд** erikoisjuna

фитиль 1. (*к-сь лампалян*) sydän (*esim. lampun*); **лампа** ф. lampunsydän **2. sot.** (*шинур*) tulilanka, sytytyslanka

флаг lippu; **кун** ф. kansallislippu; *vrt.* **кунишет**

флагшток lipputanko, lippusalko

флакон (*к-сь духилэн*) pullo (*hajuvesi= tms.*)

фламйнго el. flamingo (*Phoenicopterus*)

фланг sivusta, siipi; **бур** ф. oikea sivusta; **паллян** ф. vasen sivusta

флéйта *mus.* huili; **флéйтаен шудыны** soittaa huilua

флéкси, флéксия *kiel.* taivutuspääte

флекти́вной *kiel.* fleksiivinen, fleksio=; **ф. кыльёс** flekteeraavat kielet

флóра kasvi(laji)sto, floora

флот laivasto; **ожгар** ф. sotalainvastoto; **зарезь** ф. merilaivasto; **шур** ф. jokilaivasto; **вузкарон** ф. kauppalaivasto

флю́гер tuuliviiri

фля́га tonkka, pystö

фля́жка pullo (*litteä*)

фойе lämpiö, aula

фóкус I (silmäkkääntö)temppu, taitka(temppu); > **син пóртман**; **ф.**

возьмати́сь > **фóкусник**; **ф.**

возьматыны tehdä taikatemppuja; > **син пóртманы**

фóкус II 1. *fys., mat.* poltopiste, fokus 2. (*объективын*) terävyysalue

фóкусник taikuri, silmäkkääntäjä; > **син пóртмась**

фольга folio, lehtimetalli; **пыжиськон** ф. talousfolio

фольклор I. kansanperinne, kansanrunous, folklore // perinne=; **ф.**

материальёс perinneaineisto; **ф.**

бичанъя экспеди́ци perinteen tallennusmatka; > **кылос:** (**калык** к.) 2. kansanlaulu- ja tanssi=; **ф.**

ансамбль kansanlaulu- ja tanssiyhyte

фольклорист folkloristi, perinnetieteilijä, folkloren tutkija

фон tausta

фонáрик taskulamppu

фонарь lyhty; **ульча** ф. katulyhty

фонд I. varanto, rahasto, varat; **вали́ота(я)** ф. valuuttavaranto; **уждун** ф. palkkarahasto **2.** varat, varasto, kokoelma; **библиотéка** ф. kirjastokokoelma; **кидыс** ф. sie-menvarastot; **улонни** ф. asunto-kanta **3.** säätö, (apu)rahasto; **Валю́тая калыккуспо** ф. (МВФ)

Kansainvälinen valuutarahasto;

- Нобель ф.** Nobelin säätiö / vrt.
ваньбурут
- фónдовой liik.** arvopaperi=; **ф. бýржка** (arvopaperi)pörssi
- фонéма [-нэ-] kiel.** foneemi
- фонéтика [-нэ-] kiel.** fonetiikka, äänneoppri
- фонетíческой [-нэ-] kiel.** foneettinen, äänne=
- фоногráмма** äänite, äänitallenne, fonogrammi; **фоногráммая (я. фоногráммаен улсын) кырзáны** laulaa playbackinä [pleibäk-]
- фонтан 1.** suihkukaivo, suihkulähde 2. (к-сь мувóй я. газ) suihku; **муvóй ф.** öljysuihku
- фóрвард urh.** (к-сь футбóлын) hyökkääjä(pelaaja)
- форель el.** taimen, lohi; > **чиборка**
- фóрма 1.** (вылтус) muoto; **куарлэн фóрмаеz** lehden muoto 2. (сиён дасян) vuoka; (к-сь металл кисътон) muotti, kaava; **нянь ф.** leipävuoka **3.** (образец) kaava, malli; (бланк) lomake; **протокол ф.** pöytäkirjan kaava (t. malli) **4.** (дýсь) (virka)puku, universum; asu; **школа ф.** kouluasu, koulupuku **5.** kiel. muoto; **кыллэн фóрмаеz** sanan muoto
- формáльной 1.** (официальной) vi-rallinen, laillinen **2.** muodollinen, formaalinen; **ф. лóгика** muodollinen logiikka
- формáльность** muodollisuus, formaalisuus; **формáльностьёсты чакланы** noudattaa muodollisuksia, pitää kiinni muodollisuksista
- формат** koko, formaatti
- формато** =kokoinen; **бадзым ф. книга** isokokoinen kirja
- фóрмула** kaava, formula; **матемáтика ф.** matemaattinen kaava; **хýми ф.** kemiallinen kaava
- формулировать:** ф. карон muotoilu, formulointi, muovaus; **ф. карыны** muotoilla, formuloida, muovata; **ас малпандэ ф. карыны** muotoilla ajatuksensa
- форте́пья́но [-тэ-] piano;** **форте́пья́ноен шудыны** soittaa pianoa
- фóрточка** tuuletusikkuna
- фóсфор kem.** fosfori
- фóто ruhek.** (valo)kuva
- фотоальбóм valokuva-albumi,** valokuvakansio
- фотоаппарат** kamera
- фотоателье [-тэ-] (таиде)valokuvaamo,** valokuvausliike
- фотобумáгá** valokuvapaperi
- фотовспы́шка 1.** (югектэм) salama(valo) **2.** (прибор) salama(laite)
- фотóграф valokuvaja**
- фотóграфи** valokuva
- фотографи́ровать:** ф. карон valokuvaaminen, valokuvaus, valokuvan otto (t. ottaminen); **ф. карыны** valokuvata, ottaa (valo)kuvia; > **тус I: тус пуктыны**
- фотогráфия** > **фотóграфи**
- фотокáрточка ruhek.** valokuva
- фотокóпи, фотокóпия** valokopio, valojäljennös
- фотокорреспондент** lehtikuvaaja
- фотоплéнка** (valokuva)filmi
- фотосъéмка** valokuvaminen
- фráза** lause, virke
- фразеолóги 1.** kiel. (фразаос) fraseologia, fraasit, sanonnat // fraassi=, fraseologinen; **ф. слóварь** fraasisanakirja **2.** (тодос) fraseologia, fraasitutkimus
- фразеолóгия 1.** kiel. (фразаос) fraseologia, fraasit, sanonnat **2.** (тодос) fraseologia, fraasitutkimus

Франция Ranska

француз ranskalainen // *myös* ranskan, Ranskan; **ф. кыл** ranska(n kieli)

фри ruok. friteerattu; **фри картофка** ranskanperunat

фронт sot. rintama

фронтовик rintamamies, rintamastosilas

фтор kem. fluori

фу *interj.* hyi, hyh, huh; **фу, кычэ** пöсъ! huh, hellettä!; **фу, кычэ** зыныз кöш hyi, miten epämiellyttävän hajuinen

фужер juomamalja, lasi (*jalallinen*)

фундамент perusta, perustus, jalusta, alusta; **из ф.** kivijalka; *vrt.*

инъет

функци, функция 1. *biol.* toiminta 2. *mat.* funktio 3. *kiel.* tehtävä, funktio

фунт I (*мертэт*) naula (*painoyksikkö*)

фунт II (*укус*) punta (*rahayksikkö*)

фураж rehu; **ф. дасян** rehun hankinta (t. hankkiminen)

фуражка (lippa)lakki

фургон kuorma-auto (*umpikorinen*); pakettiauto

футбол jalkapallo; **футболэн шудыны** pelata jalkapalloa

футболист jalkapallonpelaaja

футляр kotelo

фуфайка toppatakki, toppanuttu

X

хакас hakassi(lainen) // *myös* hakassien; **х. кыл** hakassi(n kieli)

халат 1. (*чукпал шаеръёсын*) halatti, kaapu **2.** (*коркатй ветлон х.*) aamutakki; kylpytakki **3.** (*ужсан х.*) (työ)takki; **эмчи х.** lääkärintakki, valkoinen takki **4.** *sot.* puku; **тöдьы х.** lumipuku

хамелеон *el.* kameleontti (*Chamaeleo*)

хан *hist.* kaani

ханлык *hist.* kaanikunta

ханты hanti, ostjakki // hantien, ostjakkien; **х. кыл** hantin (t. ostjakkien) kieli, hanti, ostjakki

ханты-манси *koll.* hantit ja mansit, ostjakit ja vogulit // Hanti-Mansi-an; **Х. автономи(ё)** округ Hanti-

Mansian autonominen alue

хаос kaaos, sekasorto

характеризовать: **х. карон** luonnehtiminen, luonnehdinta, karakterisointi; luonnekuvaus; **х. карыны** luonnehtia, karakterisoida, kuvata

характеристика 1. (*х. сётон*) luonnekuva, karakterisointi; **умой** **х. сётыны** luonnehtia jtak myönteisesti **2.** (*бумага*) todistus; **уждорысь** **х.** työtodistus

хими kemia // kemiallinen; **х. завод** kemikaalitehdas, kemiallinen tehdas ◇ **х. карандаш** kosmoskynä

химик kemisti

химия kemia

хирург kirurgi

- хирурги** kirurginen // kirurgia; **х. больница** kirurginen sairaala; **х. вандылон** (я. операці(я)) kirurginen leikkaus; **х. инструментъ-ёс** (я. тýрлыкъёс) kirurgiset instrumentit
- хирургия** kirurgia
- хит** iskelmä, hitti
- хлóпок** (хлóпок=') 1. *kasv.* ruuvilla(pensas) (*Gossypium*) 2. (мамык, басма) ruuvilla, pumpuli;
- хлóпоклéсь басма** ruuvillakan-gas
- хлопчáтник** > **хлóпок 1**
- хлястíк** tamppi, selkävyö
- хóбби** (mieli)harrastus, hobby [hob(b)i]
- хозрасчёт** [-шот] itsekannattavuus(periaate), tulosvastuu
- хóйство** 1. talous; **гурт** **х.** maatalous; **кар** **х.** kaupungin talous; **коммунал(ьной)** **х.** kunnallislaitokset, kunnallistalous; > **возёс 2.** (юргтъер) talous(yksikkö), tila; **нимаз** **х.** itsellinen talous, yksityisviljelmä 3. (гурт ужъёс) taloustyöt, kotityöt; **х. нуны** hoitaa taloutta; tehdä kotitöitä
- хоккеист** jääkiekkoliija, jääkiekon pelaaja
- хоккей:** (*työs* шайбаен **х.**) jääkiekko; **тупен** **х.** jäällallo; **х.** (я. хоккеен шудон) **команда** jääkiekkojoukkue
- холодíльник** jääkaappi; > **йёканы**
- хор** (laulu)kuoro; **нылпи** **хор** lapsi-kuoro
- хорват** kroaatti // kroatialainen, kroaattien, Kroatian; **х. кыл** kroaatin kieli, kroaatti
- Хорвáтия** Kroatia
- хореóграф** koreografi
- хорегráфи, хореогráфия** 1. (эктон устолык) tanssitaide 2. (эктонэз пуктон) koreografia // koreografinen
- хорёк** el. hilleri, lahokas; > **мувырчайы**
- хормéйстер** kuoronjohtaja
- хоровод** píirileikki
- храм** tempeli
- хранíлище** säilytyspaikka, säilö, varasto
- хрестомáти, хрестомáтия** luke-misto, krestomatia
- хризантéма** *kasv.* krysanteemi (*Dendranthema*)
- христиан** kristillinen, kristitty, kris-tin=; **х. оскон** kristinusko
- христиáнин** kristitty
- христиáнка** kristitty (*nainen*)
- христиáнство** kristinusko, kristilli-syys
- хром** 1. *kem.* kromi 2. (бүёл) krominkeltainen 3. (ky) krominahka; **х. сапег** krominahkasaappaat
- хронíника** 1. *hist.* kronikka, aikakirja(t) 2. (к-сь иворъёсын) uutiskatsaus; uutislähety; uutiset; **газет** **х.** sanomalehden uutiskatsaus; **спорт** **х.** urheilu-uutiset 3. (кино) uutisfilmi, filmikatsaus
- хронíческой** (висись с-сь) krooninen, pitkääikainen, jatkuva, pysyvä; **х. висён** krooninen tauti
- хронолóгия**, **хронолóгия** kronolo-gia, ajanlasku, aikajärjestys; **зуч** **истóрилэн хронолóгиэз** Venä-jän historian ajanlasku
- хрусталь** kristalli // kristallinen; **хрусталь(лэс)** **вáза** kristallimaljakko
- худóжественнóй** taiteellinen, tai-de=; kauno=; **х. гимнастика** rytmisen kilpavoimistelu; > **чеберлыко гимнастика**; **х. литерá**

тúра kaunokirjallisuus; > **чебер-лыко литератúра; теáтрлэн х.** **кивалтýсез** teatterin taiteellinen johtaja; **х. фильм** näytelmä(elokuva)
худóжник kuva(taiteilija); taide-

maalari; **реклáмая** x. mainos-
piirtäjä; > **суредакась 2**
хурма kaki(luumu), persimoni
хýтор 1. (одигназ юртъер) yksi-
näistalo, yksinäistila **2.** (гурт) kylä
(Ukrainassa ja Etelä-Venäjällä)

Ц

цáпля el. haikara (*Ardea*)
царь keisari, tsaari, kuningas,
valtias; *vrt.* **эксéй**
цвет väri; *vrt.* **буéл**
цветной värimillinen, väri=; **ц. телевíзор** väritelevisio; **ц. фотографáфи** väri(valo)kuva ♂ **ц. металлúрги** värimetallurgia
целевой: ц. ссúда määratarkoitukseen myönnettävä laina; **ц. вклад** tavoite(säästö)tili, tiettyä tarkoitus-
ta varten tehty talletus
целина uudismaa; **целинаеэз жу-тыны** gaivata uudismaata; >
выльвы
целлофан sellafaani, kelmu; **ц. пакет** sellafaanipussi
цель 1. maali, kohde; **целе йöt-тыны** osua maaliin **2.** päämäärä, tarkoitus, tavoite; **аслыд ачид ц. пунктыны** asettaa päämääräkseen
цемент sementti
цементíровать: ц. **карон** sementointi; **ц. карыны** sementoida; **сюресээз ц. карыны** sementoida tie(tä)
цензúра sensuuri
цéнник hintalappu
цент (уксё) sentti
цéнтиréп sentneri, sata kiloa, senttaali

цéнтр 1. *mat., fys.* keskipiste; **шар-лэн цéнтрез** pallon keskipiste **2.** keskus, keskusta; **карлэн (я. гóродлэн)** цéнтрез kaupungin keskusta **3.** (к-сь вузасъкон) keskus; вузасъкон ц. kauppanekeskus; **Ижкар – Удмурт Элькунлэн кивалтон(ъя), промышлен-ностья но культúрая цéнтрез** Iževsk on Udmurtin tasavallan halinto-, teollisuus- ja kulttuurikeskus
центрáльной keski=, keskus=, pää=; **ц. комитет** keskuskomitea
церемóни, церемóния seremonia, (juhla)menot
цех (työ)osasto; **литéйной цех** valimo; **механической цех** koneosasto; **цехлэн кивалтýсез** tehdasastorn johtaja
цивилизáши, цивилизáция sivistys, sivilisaatio, kulttuuri
цивилизóванной sivistynyt, sivistys=; **ц. дунне** sivistynyt maailma; **ц. кунъёс** sivistysmaat
цикл 1. jakso, kierto, kierros; **про-извóдственнóй ц.** tuotantojakso **2.** sarja, sikermä; **лéкциосын ц.** luentosarja, esitelmäsarja; **лири-ческой** кылбуръёсын ц. lyyri(lili)nen runosikermä

циклон 1. *meteor.* matalapaineen keskus, matala(paine), sykloni **2.** (к-сь ураган) ryörremyrsky, syk-loni
цилиндр 1. lieriö, sylinteri; **ци- линдрлэн дйныз** lieriön pohja **2. tekn.** sylinteri; **двигательлэн цилиндрез** polttomoottorin sy-linteri
цинга lääk. keripukki
цинк sinkki // sinkkinen; **ц. ведра** sinkkiämpäri
цирк sirkus
циркуль harppi; **ц. венъ** harpin kärki
цистерна (neste)säiliö; **мувой ц.** öljysäiliö

цитата sitaatti, lainaus; **ц. сётыны** siteerata, lainata; **цитатосты** кутылыны käyttää lainauksia, viljellä sitaatteja; > **басътэмкыл** цитировать: **ц. карон** lainaaminen, lainaus, siteeraus; **ц. кары- ны** lainata, siteerata
цитрус sitruspuu // sitrus= **цифра** numero; **араб цифраос** arabialaiset numerot; **рим цифраос** roomalaiset numerot; **витеz** цифраен гожтыны kirjoittaa viisi (5) numeroin
цоколь 1. *rak.* kivijalka, sokkeli; **jalusta 2. tekn.** (лампочкалэн) kanta (*lampun*)

Ч

чабак I *el.* särki (*Rutilus*); **ч. ку- тылыны** pyydystää (t. pyytää, kalastaa) särkiä; > **гордсин** ♂ **ч.** **син** *kuv. paheks.* punasilmainen
чабак II (*пуртэс*) palko
чабакан särkien pyydystys (t. pyytääminen)
чабаканы pyydystää (t. pyytää, kalastaa) särkiä
чабакаськон *teonn. v:stā* > **чаба- каськыны**
чабакаськыны (к-сь кёжы) tehdä palkoa; **кёжы чабакаське ини** herne on jo alkanut tehdä palkoa; > **пуртэсаны 1**
чабан lammaspaimen, lampuri (*Etelä-Venäjällä*)
чабдар sukkajalkainen, valkojalkai-

nen (*hevonen*); **ч. пыдо вал** suk-kajalkainen (t. valkojalkainen) he-vonen; > **падыш**
чабей 1. *vehnä;* **валэс ч.** keväteh-nä; **узым ч.** syysvehnä; **ч. куро** vehnänoljet; **чабей тысы** vehnän-jyvät **2.** (тысы) *vehnä(t),* vehnän-jyvät // *vehnä=;* **мешок ч.** säkki (t. säkillinen) *vehnää;* **ч. нянь** *vehnäleipä;* > **тодьы нянь;** **ч. ме- шок** *vehnäsäkki;* **ч. пызы** *vehnä- jauhot;* **кургъесты чабеен сю- дыны** ruokkia kanoja *vehnällä* (t. *vehnänjyvillä*)
чабкем 1. *partis. v:stā* **чабкыны 2.** (шуккем) korvapuusti, läimäytys poskelle; läimäys, läimähdys **3.** (кичабкем) kättentaputtaminen,

- кättentaputukset, suosionosoitukset, aplodit ◇ **чабкемен шудыны** olla hippasilla, leikkiä (t. juosta) hippaa
- чабкет** korvapuusti; > **чабкос**
- чабкись 1.** *partis. v:stā* **чабкыны** 2. (кичабись) kättentaputtaja, suosionosoittaja
- чабкиськем 1.** *partis. v:stā* **чабкиськыны 2.** käsienv levitys (t. levittäminen) (*ihmeissään t. suutuksis-saan*)
- чабкиськон** käsienv levitys (t. levittäminen) (*ihmeissään t. suutuksis-saan*)
- чабкиськыны** levittää (t. levitellä) käsiään (*ihmeissään t. suutuksis-saan*)
- чабкон 1.** (*шуккон*) läimäytäminen, läimäys, läimähdys, läimäyty 2. (кичабкон) kättentaputtaminen; kättentaputukset, suosionosoitukset, aplodit
- чабкос** korvapuusti; **ч. сётыны** antaa korvapuusti ◇ **ч. сины** saada korvapuusti; > **чабкет**
- чабкыны 1.** (*шуккыны*) (lyödä) läimäyttää, lätkäyttää, läiskäyttää; **бамаз ч.** antaa korvapuusti, läimäyttää poskelle 2. (кичабыны) taputtaa käsiään, osoittaa suosiota, aplodeerata; **артисты ч.** kättentaputukset (t. suosionosoitukset) näyttelijälle
- чабон** > **чабкон**
- чабы I** > **чабкос; чабыен шудыны** olla hippasilla, leikkiä (t. juosta) hippaa
- чабы II** (тын, пунэм кенер) ri-nosaita, (vitsas)aita
- чабыны** > **чабкыны**
- чаг** päre; lastu, sälö; **ч. возён vanh.** pärepihti; **ч. кесян пурт** > **чаг**
- пурт; ч. кесяны** kiskoa päreitä
- чаган 1.** (чаг кесян) päreenkiskonta **2.** (шелепъёслы люкылон) hal-kominen (*sälöiksi*), pirstominen (*kappaleiksi*)
- чагана** > **чагпурт**
- чаганы 1.** (чаг кесяны) kiskoa päreitä **2.** (шелепъёслы люкылыны) halkoa (*sälöiksi*), pirstoa (*kap-paleiksi*)
- чагаськем 1.** *partis. v:stā* **чагаськыны 2.** sälöytyminen, halkeaminen (*sälöiksi*), pirstoutuminen (*sä-löiksi*), halkeilu
- чагаськон** sälöytyminen, halkeaminen, pirstoutuminen (*sälöiksi*), halkeilu
- чагаськыны** sälöytyä, haljeta (t. pirstoutua) (*sälöiksi*), halkeilla; **пис чагаськем** halko halkesi (*sä-löiksi*) ◇ **чиныеэз чагаськем** hänen sormiinsa on ilmestynyt (t. tullut) halkeamia
- чагись** > **чагиськись**
- чагиськись 1.** *partis. v:stā* **чагиськыны 2.** (донос лэсстийсь) ilmiantaja, ilmiannon tekijä **3.** (öвёлтэмээ верась, вёлдийсь) joutavien (t. perättömien) puhuja, panetteliija, parjaaja; (*урттылийсь-кись*) kantelija, kielijä, kantelu-pukki **4.** (*жожтиськись*) valittaja
- чагиськон 1.** (донос лэсстон) il-mianto **2.** (кин ке с-сы öвёлтэмээ веран) joutavien (t. perättömien) puhuminen, panettelu, parjaus; **2.** (*урттылийськон*) kantelu, kielimi-nen **3.** (*жожтиськон*) valittami-nen, valitus
- чагиськыны 1.** (донос лэссты-ны) antaa ilmi, tehdä ilmianto **2.** (кин ке с-сы öвёлтэмээ вераны) puhua joutavia (t. perättömiä), pa-

netella, parjata; (*урттылйсыкыны*) kannella, kielä; **со дышетийсылы пиослэн тамак кыс-кемзы сярысь чагиськиз** hän kanteli opettajalle poikien tupakanpolosta 3. (*жөктүйсыкыны*) valittaa
чагкенер säleaita; kukkatarha (*talon edessä*)
чагкусо > чагпурт
чаглэс kalteva, viisto, viettävä, rinteen
чагон > чагиськон
чагпис pärealko, päreeri; **ч. кадь жуа** palaa kuin pärealko
чагпурт vesuri, kassara
чагрес I (vaalean)sininen; (vaalean)sinertävä; (*пүрсиялэс-лыз*) harmaansininen, siniharmaa; **ч. синъёс** siniset silmät, sinisilmät
чагрес II *murt.* (*шонер*) suora
чагтыл (=ыз) pääretuli, päärevalkea
чагыл rinne, luiska, luisu; гурезъ
ч. vuoren rinne; > бамал
чагылэс > чаглэс
чагыны > чагиськыны
чагыр I (vaalean)sininen, taivaansininen // *sini*; **ч. лента** (vaalean)sininen nauha; **ч. синмо** sinisilmäinen, sinisilmä=; **ч. буяны** maalata (t. *värjätä*) siniseksi; **ч. луыны** sinertyä, muuttua (vaalean)sinertävä(mmä)ksi, muuttua (vaalean)sinise(mmä)ksi; **иңбам-лэн чагырез** taivan sini
чагыр II *murt.* (*шонер*) suora // suoraan, suorassa, suorana; **ч. уч-кыны** katsoa jtak suoraan (silmiin); tuijottaa
чагыралэс (vaalean)sinertävä
чагыралэс-лыз (vaalean)sinertävä sininen; (*пүрсиялэс-лыз*) harmaansininen, siniharmaa

чагыран I sinertyminen, (vaalean-sinertävä(mmä)ksi (t. (vaalean)sinise(mmä)ksi) muuttuminen
чагыран II > *teonn. v:stā* **чагыраны II**
чагыраны I sinertyä, muuttua (vaalean)sinertävä(mmä)ksi (t. (vaalean)sinise(mmä)ksi); **иңбам-чагыраз** taivas sinertyi
чагыраны II > чагырскыны II
чагырес I, II > чагрес I, II
чагырман *teonn. v:stā* **чагырманы**
чагырманды (чагырен буяны) maalata (t. *värjätä*) (vaalean)siniseksi; (чагырен наштаны) tahrata (vaalean)siniseksi
чагырпýр, чагырпýръэм (vaalean)sinertävä
чагырпýр-горд, чагырпýръэм-горд tulipunainen, purpruranpunainen
чагырскон I, II *teonn. v:stā* **чагырскыны I, II**
чагырскыны I > чагыраны I
чагырскыны II *murt.* (*шонераны, вескытскыны*) ojeta, suoris(tau)tua, ojen(tau)tua
чагыр-чагыр kirkaan (t. *heleinä*) (vaalean)sininen, syvän (vaalean)sininen ◊ **ч. дыдыке** *kansanl.* siniharmaa, siniharmaa kyyhkyseni
чадра huntu (*musliminaisilla*)
чай 1. > чайпу 2. tee; **сакырен ч.** sokeritee; **ч. будэтон** teenviljely; **ч. юон 1)** teenjuonti 2) (*носуда*) teeastia 3) (*ческыт маке*) makupalat (*esim. keksit, jotka kuuluvat teenjuontiin*); **ч. юыны** juoda tee-tä; **эмезен ч. юыны** juoda teetä vadelma(hillo)n kanssa
чайка el. lokki (*Larus*); kalalokki (*Larus canus*); > **чарлан**

чайник teekannu, vesikannu; **электрической ч.** vedenkeitin
чайпу kasv. teepensas
чайы 1. el. vesikko, tuhkuri (*Mus-tela lutreola*); (американ) minkki (*M. vison*) **2.** (ку) minkki, minkin-nahka
чайыши vesikonpoikanen, tuhku-rinpentu
чакала *murt.* **1.** > **чакаляк 2.** *kuv.*
puhek. (пудо-пöйшур с-съ) pikku-otukset, pikkuelävät; (нылтиос с-съ) mukulat
чакаляк *murt.* (чижик) pilppu, kirppa; **чакалякен шудон** lyödä pilppua (t. kirppaa), olla kirppasil-la
чаквож (сюрес вож) (tien)risteys; машина **чаквоже дугдйэ** auto pysähhti tienristeykseen
чаклан *teonn.* *v:stā* **чакланы**
чакланы 1. (учкыса улыны) seurata, tarkkailla **2.** (возьманы, син азыын воззыны) vartioida, vahtia, pitää silmällä **3.** (эскерыса улыны, сюлмасъкыны) valvoa, tarkkailla, pitää silmällä; huolehtia; **нылтиости ч.** pitää lapsia silmällä, huolehtia lapsista **4.** (уттыса улыны) valvoa, varjella; лэсь-тийсъкон ужъёсты инженер **чакла** rakennustyötä valvoo insinööri **5.** (мае ке лыдэ басьтыны) noudattaa; **катъёсты ч.** noudattaa lakeja **6.** (медины) aikoa, ajatella; **гектарысь кызь центнёр** ю тысы басьтыны чакласъком aiomme saada kaksikymmentä sentneriä viljaa hehtaarilta **7.** (малтаны) ajatella, miettiä **8.** (ко-жсаны) luulla, ajatella **9.** (виттыны) odottaa; **öжыт гинэ чакла на** odota vielä vähän

чакланы-эскерыны 1. (учкыса улыны) seurata, tarkkailla; **пи-нальёслэс ма каремзэс ч.** seurata lasten touhuja **2.** (уттыса улыны) valvoa, varjella; **кунлэс интересъёссэ ч.** valvoa valtion etuja **3.** (эскерыны) noudattaa; **катъёсты ч.** noudattaa lakeja **4.** (эскерыса улыны, сюлмасъкыны) valvoa, tarkkailla, pitää silmällä; huolehtia **5.** (лужкем эскерыны) varjostaa, seurata (salaa) **6.** (наблюдение нуыны) havainnoida, tehdä havaintoja, tarkkailla; **кизилисты ч.** havainnoida tähtiä
чаклан-эскерон 1. (учкыса улон) seuraaminen, seuraus, tarkkailu; **пи-нальёслэс ма каремзэс ч.** lasten touhujen seuraaminen **2.** (уттыса улон) valvominen, varje-ju; **кунлэс интересъёссэ ч.** valtion etujen valvominen **3.** (эскерон) noudattaminen; **катъёсты ч.** lakien noudattaminen **4.** (эскери-рыса улон, сюлмасъкон) valvo-minen, tarkkailu, silmälläpito; huolehtiminen **5.** (лужкем эскерон) varjostaminen, (salaa) seuraamisen **6.** (наблюдение нуон) havainnointi, havaintojen teko (t. tekeminen), tarkkailu; **кизилисты ч.** tähtien havainnointi
чакласъкись 1. *partis.* *v:stā* > **чак-ласъкыны 2.** (эскерисъкись, ванъэ эскерисъ-адзись) huomiokykyinen, havaintokykyinen, tarkka(silmäinen) **3.** (ассэ эске-рись) varovainen **4.** (учкыса, эскерыса улисъ мурт) havainnoi(t-si)ja, tarkkailija • **со туж ч. адя-ми 1** (ванъэ эскерисъ-адзись) hän on oikein huomiokykyinen

ihminen 2) (*acc э скерись*) häntä
on oikein varovainen ihminen
чакласъкон 1. *teonn. v:stā* **чакласъкыны** 2. (*тодмет, оскон*)
enne, (ennus)merkki
чакласъкыны *intr.* 1. (*учыса улыны*) seurata, tarkkailla, olla
seuraamassa (t. tarkkailemassa);
умой чакласъке! seuratkaa tar-
kasti! 2. (*эскерисъкыны*) varoa,
olla varovainen; **пүэдлэсъ ч. ку-
лэ** pitää varoa vilustumista; **чак-
ласъкыса** varova(isest)ti 3. (*возь-
масъкыны, син азъын возьыны*)
vartioida, vahtia; pitää silmällä 4.
(*малпасъкыны*) miettiä, mietis-
kellä, tuumia, tuumailla, olla miet-
teissään 5. (*сюлемешуғъясыны*)
olla huolissaan
чаклэт järjestys, ohjelma; säänöt;
> **режим 2**
чакма *vanh.* tulusrauta, tulirauta; **ч.**
пүйи tuluskukkaro, tuluspussi
чакмарга *murt.* (vuoren)huipru
чакмем 1. *partis. v:stā* **чакмыны**
2. (*восьмем*) laihtuminen 3. (*шу-
ям*) kuihtuminen, lakastuminen
чакмон 1. (*восьмон*) laihtuminen
2. (*шуюн*) kuihtuminen, lakastumi-
nen
чакмыны 1. (*восьмыны*) laihtua;
син азъын **ч.** laihtua silmin nähdä
2. (*шуюны*) kuihtua, lakastua
чакрес rouskuva, narskuva, rutise-
va; **ч. сухари** rouskuva korppu
чакыр *опом.* kuvaat kuivien esinei-
den rousketta, hampaiden narsket-
ta
чакырес > **чакрес**
чакыртон kirskuttaminen, kirsku-
tus, narskuttaminen, narskutus
чакыртыны kirskuttaa, narskut-
taa; **пиньёсын** **ч.** kirskuttaa (t.

narskuttaa) hampaitaan > **гизыр-
тыны 1**
чакыртэм 1. *partis. ja teonn. v:stā*
чакыртыны 2. kirskunta, kirsku-
tus, narske, narskutus
чакыр-чакыр 1. > **чакыр 2.** (*ку-
ажрес*) rouskuva, narskuva, rutis-
eva
чал 1. hiljainen; tyyni; **котырак ч.**
umpärillä on hiljaista 2. hilja; (*ве-
расъкытэк ou*) vaiti, ääneti // (*ве-
расъкысътэм*) vaitelias, sanaton;
ч. пукыны istua hilja; **ч. мурт**
vaitelias ihminen
чалак: **ч. луыны** 1) (*шил луыны,*
кылайсъкемись дүгдүны) vaieta,
hiljetä, hiljentyä 2) (*басыланы*)
tyyntyä, asettua, vaimeta, vaimen-
taa
чалбер el. 1. (*такъяюбер, сялбер*)
tilhi (*Bombycilla*) 2. *murt.* (*шир-
чик*) kottarainen (*Sturnus*)
чале, чалелэ tulkaa (*käsky tulla
puhujan suuntaan*); **ч. татчы!** tul-
kaa tänne
чален (*жоген*) pian, kohta; **ч. вуи-
зы эшъёёсыз но** pian hänen ystä-
vänsäkin saapuvat; > **жоген 1**
чалеп sirpale, siru (*esim. saviasiit-
an*)
чалма tšalma (*naimisissa olevan
udmurttinaisen päähineliinan*); **ч.**
тут tšalman hapsut
чалмачача *murt. kasv.* kullero
(*Trollius*); niittykullero (*T. euro-
paeus*); > **италмас**
чалмем 1. *partis. ja teonn. v:stā*
чалмыны 2. (*шил луэм*) hiljen-
tyminen, hiljeneminen 3. (*буйгам*)
rauhoittuminen 4. (*басылам, кал-
лен луэм – к-сы тöл*) tyyntyminen,
vaimentuminen, asettuminen
5. (*верасъкемись дүгдэм*) vaise-

neminen (*puhumasta lakkaminen*)

чалмон 1. (*шып кариськон*) hiljenneminen, hiljeneminen, vaikenneminen **2.** (*бүйгән*) rauhoittuminen **3.** (*басылан, каллен луон – к-сы төл*) tyuuntyminen, vaimentuminen, asettuminen **4.** (*верасъкемысь дүгдөн*) vaikeneminen (*rihumasta lakkaminen*) ◇ **нылпиос чалмонэз уг валалляло** lapsset eivät tunne rauhaa

чалмыны 1. (*шып кариськыны*) hiljentyä, hiljetä, vaieta; **пиналь ёс чалмизы** lapsset vaikenivat (t. hiljenivät) **2.** (*бүйгана*) rauhoittua, asettua, tyuptyä; **пинал чалминэз** lapsi rauhoittui **3.** (*басыланы, каллен луыны – к-сы төл*) tyuptyä, vaimeta, vaimentua, asettua; **төл чалмиз тули** on tyuuntynut (t. asettunut) **4.** (*верасъкемысь дүгдүны*) vaieta (*lakata puhumasta*)

чалмыт 1. hiljainen; tyyni // (*чалмытылык*) hiljaus; tyyneys, rauhallisuus; **ч. инты** hiljainen paikka; **урамын ч.** kadulla on hiljaista; **чалмытэз пычал куара сөриз** laukauksen ääni rikkoi hiljaisuuden **2.** (*зийбыт*) hiljainen, rauhallinen, tyyni (*ihminen*) // hiljaa, rauhallisesti, tyynesti **3.** (*верасъкытэк улйес*) ääneton, sanaton; (*верасъкисътэм*) vaitelias, hiljainen // (*верасъкытэк*) ääneti, äänettömästi, vaiti, vaiteliaasti // (*верасъкытэк улон*) äänettömyyys, hiljaus, vaitiolo; **ч. улыны 1.** (*верасъкытэк улыны*) olla vaiti (t. ääneti, hiljaa), vaieta, olla puhumatta **2.** (*пинез кыл събрыйн возвыны*) pitää suunsa kiinni, pitää kielensä kurissa • **ч. адями 1.** (*зийбыт*) rauhallinen ihminen **2.**

(*верасъкисътэм*) vaitelias ihmisen; **ч. кариськыны 1.** (*шыптыскыны*) vaieta, hiljetä, hiljentyä, vaimeta, vaimentua **2.** (*чус луыны*) olla hiljaa

чалмытак: **ч. луыны тulla** hiljaiseski; olla hiljaista; **ч. луиз тuli** hiljaisuus (t. hiljaista)

чалмытомон vaikeneminen, hiljenninen, hiljentyminen, vaimeneinen, vaimentuminen

чалмытомыны vaieta, hiljetä, hiljentyä, vaimeta, vaimentua

чалмытон 1. (*калленгес, шыпгес карон*) hiljentäminen, hiljennys, vaimentaminen, vaimennus **2.**

(*зийбломытон*) hillitseminen, hillintä, tyynnystäminen **3.** (*бүйгатон*) rauhoittaminen, rauhoitus **4.** (*верасъкемысь дүгдытон*) vaikenemaa saanti (t. saaminen)

чалмытскон 1. (*бүйгатскон*) rauhoittuminen, asettuminen, tyuuntyminen **2.** (*шып кариськон*) vaikeneminen, hiljenninen, hiljentyminen, vaimentuminen **3.** (*верасъкемысь дүгдөн*) vaikeneminen (*rihumasta lakkaminen*)

чалмытскыны 1. (*бүйгатскыны*) rauhoittua, asettua, tyuptyä **2.** (*шып кариськыны*) vaieta, hiljetä, hiljentyä, vaimeta, vaimentua **3.** (*верасъкемысь дүгдүны*) vaieta (*lakata puhumasta*)

чалмытыны 1. (*калленгес, шыпгес карыны*) hiljentää, vaimentaa; **радио куараэз ч.** hiljentää radion äänenvoimakkuutta **2.** (*зийбломытыны*) hillitä, tyynnystää; **пиналь ёсты ч.** hillitä lapsia **3.** (*бүйгатыны*) rauhoittaa, saada asettumaan; **пиналэз ч.** rauhoittaa lasta **4.** (*верасъкемысь дүг-*

дытыны) saada vaikenemaan
чалой (harmaan)kimo; harmaankirjava; **ч. вал** harmaankimo hevonen; **ч. скал** harmaankirjava lehmä; *vrt. бурлы*

чалон 1. *teonn. v:stā* **чалыны** 2. (пыд пуктон) jalkakamppi, kampipi, kampitus

чалтымак *puhek.* kokonaan, täysin; kaikki (*juoda*); **ч. юны** juoda kaikki pois

чал-чал 1. (*шишыт*) hiljainen, tyyuni // hiljaa, tynnesti; **котырак ч.** on hiljaus, on hiljaista; **ч. луиз** tulit hiljaus (t. hiljaista), jssak hiljeni 2. (*верасъкытэк*) ääneti, äänettömästi, vaiti, vaiteliaasti // (*верасъкытэк уйись*) äänetön, sannaton; (*верасъкытэм*) vaitelias, hiljainen • **ч. пукыны** 1) (*шишыт, зыйбыт*) istua hiljaa 2) (*верасъкытэк*) istua äänettömästi (t. vaiti)

чалыны (пыд пуктыны) tehdä jillek jalkakamppi, kampata, kamppittaa jk

чалиш 1. (*кечевыл*) viisto, vino // viistosti, vinosti 2. (*кырыж, шоннертэм*) käyrä, väärä, kiero; > **кырыж** ◇ **ч. синмо** 1) (*кырыж учкись*) kierosilmäinen, karsas(tava)silmäinen 2) vinosilmäinen

чалышатон 1. (*кырыжатон*) väärristäminen, käyristäminen, väätäminen (*vääräksi* t. *kieroksi*) 2. (*кырыжок лусъён, вёлон*) viistoon veistäminen

чалышатыны 1. (*кырыжатыны*) vääristää, käyristää, väätää vääräksi, vetää kieroksi 2. (*кырыжок лусъён, вёлон*) veistää viistoon

чаль 1. (*жоген*) pian, kohta; со **ч. вуз ини** hän saapuu (t. tulee)

kohta (t. *pian*) 2. (*жог*) nopeasti; **ч. лэссыны** tehdä nopeasti ◇ **ч. татчи!** tule tänne!

чальдон *teonn. v:stā* **чальдыны**

чальдыны 1. > **чальтчыны** 2.

(*пушыт сётыны*) työntää vesuja (t. *versoja*) 3. (*пезьдыны*) kimmotta, kimmahata; len(näh)tää (*si-vuun*), ponnahtaa 4. (*палэнскыны*) väistää, väistää; vetäytää syrjäään (t. *pois*); (*кырыж пилиськыны*) halkeilla vinosti (t. *sälöillä*) (*ei kerroksittain*)

чальдытон *teonn. v:stā* **чальдыны**

чальдытыны 1. *fakt. v:stā* **чальдыны** 2. (*пильыса*) halkaista; (*ишкалтыса*) kiskoa (irti)

чальдэт 1. (*люкет*) sirpale, siru; (*шелеп*) lastu, sälö 2. (*пушыт*) vesa, (*sivu*)verso 3. (*шурлэн ваэз*) sivujoki, joen haara; **Кам чальдэтъес** Kamajoen haarat (t. *sivujoet*) 4. (*берен я. урдэс пезьдэм*) kimmoke

чалькетон kilistäminen, kilistely, kilauttaminen (*lasien*)

чальккетыны kilistää, kilistellä, kilauttaa (*laseja*); **стаканэн ч.** kilistää lasia, kilistellä (t. kilauttaa) laseja

чальккетэм 1. *partis. ja teonn. v:stā* **чальккетыны** 2. kilinä, kilistely, kilautus, kilauttaminen (*lasien*)

чальпа seur.

чальпара *murt.* sirpale, siru (*pienikokoinen*); **пиялаэз ч. карыны** särkeä lasi sirpaleiksi

чальтчон *teonn. v:stā* **чальтчыны**

чальтчыны 1. (*урдэс тэтчыны, пезьдыны*) kimmota (t. *kimmah-*

taa), ponnahtaa (sivuun); **түрэз чалытчиз** kirves kimposi (*esim. riusta*); **пұля чалытчыса кошкіз** luoti kimposi **2.** (*ишкалсыса пезьдыны*) len(näh)tää (t. lähteä) irti; **шелепъёс кыдёке чалытчо** lastut (t. sälöt) lennähtelevät kauas sivuun **3.** (*кырыж пильисъыны*) haljeta (t. sälöytyä) viistosti (*ei kerroksittain*) **4. kuv.** (*люкисъыны*) vetäytä syrjään (t. pois), jättäytä pois; **эшъёс-лэс ч. вета॒түя॒тä ystävistä syrjään** ◇ **шунды сиос ву вылти чалытчо** auringon säteet kuvaavat veteen

чалытчытон teonn. v:stā чалытчыны

чалытчыны 1. fakt. v:stā

чалытчыны 2. (пильыса) halkaista; (*ишкалтыса*) kiskoa (irti) **3. (пешкытыны, палэнтыны)** työntää (t. siirtää) syrjään (t. pois); heittää syrjään (t. pois) **4. kuv. ruhek.** (*улляны*) erottaa, antaa potku

чалес > чалыш

чалыйк nopeasti, joutuisasti; **ч. вырыны** kiiruhtaa, pitää kiirettä, kiirehtiä; **ч. выронъяз** kiireissään, hätäpäissään

chan I amme, sammio, tiinu, pytty

chan II murt. (*гырлы*) kello; (*soitto*)kello; **ч. кыл** kellon kieli (t. läppä)

чангес heleä (*ääni*); **ч. куараё** heleä-äänen

чандрес, чандырес 1. (кырыж)

kaareva(=), kaareutuva, kaartuva, sirpinmuotoinen; **ч. чыртыё** kaarevaulainen; **ч. карыны** taivuttaa (kaarelle) **2. (ныр с-съ)** kippura(inen), pysty=; **ч. ныр** kippura-

nenä, pystynenä; **ч. ныро адями** kippuranenäinen (t. pystynenäinen) ihmisen

чандырскон 1. (чутырскон, шымырскон) käpristyminen, käpertyminen, käppyräänen meno (t. meneminen) **2. (коскан, чолляськон)** (kouristuksissa) vääntelehtiminien; (*к-съ кузытлэсъ*) käpristys **3. (куасалскон)** taipuminen, väänityminen; koukistuminen, käyristyminen

чандырсыны 1. (чутырсыны, шымырсыны) käpristyä, käperätyä, mennä käppyräänen **2. (косканы, чоллясьсыны)** vääntelehtiä (kouristuksissa); (*к-съ кузытлэсъ*) käpristellä **3. (куасалсыны)** taipua, väänityä; koukistua, käyristyä; **пересь чылка́к чандырскиз** vanhus on jo koukistunut kokonaan

чандырсытон (коскатон) kouristaminen, kouristelu, väänely; (*куасан*) koukistaminen, käyristäminen

чандырсытыны (коскатыны) kouristaa, kouristella, väännellä; (*куасаны*) koukistaa, käyristää

chan-chan onom. kuvaat metalliesineiden kuminaa: **ч. гырлы вазе** kel-lo kumisee

чапкетон maiskuttaminen, maiskutus, maiskuttelu; > **тяпкетон**

чапкетыны maiskuttaa, maiskuttella; > **тяпкетыны**

чапкон, чапкыны > чабкон, чабкыны

чапрак murt. yhtäkkiä, äkkiä, heti, yhtaikaa, samanaikaisesti; **ужзэс**

ч. быдтизы oman työnsä he loppettivat yhtaikaa

чаптон murt. kaivaminen; > **копан**

- 1**
чаптыны *murt.* kaivaa; > **копаны**
1
чап-чап *оном.* kuvaa maiskutus-
 ääntä: **ч. карон** maiskuttaminen,
 maiskutus, maiskuttelu; **ч. кары-
 ны** maiskuttaa, maiskutella
чапчарá 1. (*юнме*) turhaan, turhan-
 päiten, turhan takia; **ч. дырез**
быдтыны kuluttaa aikaa turhaan,
 haaskata aikaa **2.** (*чылкак*) aivan,
 ihan, kokonaan; **ч. оғнам** olen ai-
 van yksinä(ni); **ч. вунэттыны**
 unohtaa aivan (t. kokonaan) (*esim.
 jk asia*)
чапыльтон polskimininen, polskin-
 ta, loiskimininen, loiskinta, pulikointi
чапыльтыны polskia, loiskia,
 polskuttaa, pulikoida; **нылпиос**
тыын чапыльто lapset pulikoi-
 vat (t. polskivat) jär vessä
чапыльтэм 1. *partis.* v:stā **ча-
 пыльтыны 2.** polskinta, polski-
 minen, loiskinta, pulikointi
чапыль-чапыль 1. *оном.* kuvaan
 ääntä, joka syntyy kun hanhet t.
 ankat etsivät ruokaa vedessä: **ч.**
поттыны polskia, loiskia, pols-
 kuttaa, loiskuttaa, (*hanhi, anka*)
2. *murt.* (пачыл) täynnä, reunoja
 (t. laitoja) myöten (*neste*)
чар *оном.* kuvaan kankaan t. *paperin*
repimisen ääntä: **ч. кесыны** te-
 riä kangas ritisyttääne
чáрák 1. (*трос гинэ*) aika (t. melko)
 paljon, melko (t. aika) lailla; (*ке-
 ма гинэ*) aika (t. melko) kauan (t.
 pitkään); **ч. трос** aika (t. melko)
 paljon; **ч. кема пукыны** istua ai-
 ka (t. melko) kauan (t. pitkään) **2.**
оном. kuvaan kankaan t. *paperin*
repimisen ääntä: **ч. кесыны** te-
- päistä kangas ritisyttääne; > **тárák**
чарк I (*юн, ёиго*) tiukasti (t. tiuk-
 kaan, kireästi, kireälle) sidottu
 (*esim. köysi t. lanka*)
чарк II 1. (*вуко колёсалэн бур-
 дээз*) myllynrattaan siipi **2.** (*чыл-
 как*) aivan, ihan, kokonaan; **ч. оғ-
 нын кыльыны** jäädää aivan yk-
 sin
чарка (ryyppyr) lasi, pikari, sarkka ◇
ч. куды *murt.* teeastiakori; **син-
 мыз ч. пасьта** silmät suurina (t.
 ruöreinä); suurisilmäinen
чáркák: **ч. потыны** (*кышкатсы-
 ны*) säikähää, säikähtyä, pelästyä;
 (*нёркак потыны*) hätkähää, sáp-
 sähää, sävähtää, vavahtaa
чаркатон *teonn.* v:stā **чаркаты-
 ны**
чаркатыны *murt.* katsoa silmät ta-
 pillaan (t. pullollaan)
чарк-нальк pyydys (*eläimiä var-
 ten*)
чарлак *murt.* parveke
чарлако *murt.* parveke=, parvek-
 keellinen; **ч. корка** parveketalo
чарлан *el.* lokki (*Larus*); kalalokki
 (*L. canus*); > **чайка**
чарпа 1. (*векчи из*) sepeli, (*kivi-*)
 murska, pieni kivi **2.** (*изваска из*)
 kalkkikivi
чарс 1. (*жог*) nopea, vauhdikas, vil-
 kas; tulinen, kiivas; **ч. вал** tulinen
 ratsu **2.** (*жалем*) mehevä, mehu-
 kas; **ч. кешыр** mehevä (t. mehu-
 kas) porkkana
чáрс-чарс (*туж жалем*) hyvin (t.
 oikein) mehevä (t. mehukas)
чáр-чар 1. (*сак*) tarkasti, tarkkaa-
 vasti // tarkka, terävä; tarkkasil-
 mäinen **2.** (*валамон*) selvästi, kuu-
 luvasti; **ч. вераськыны** puhua
 selvästi

чарык руудыс (*pienä eläimiä varaten*)

час 1. kello; **бадзым** (я. борддор)

ч. seinäkello; **кисыны нуллон** ч. taskukello; **киын нуллон** ч. rannekello; **ч. кыл** heiluri, pendeli; **ч. лэсьтийс** (я. тупатъясь) kelloseppä **2.** (дыр с-сы) tunti; **ч. ортчыса** tunnin kuluttua; **со куинь** часын луоз hän tulee (t. se tapahtuu) kello kolme (t. kolmelta); **часэ лыктэ(лэ)!** tulkaa kello yksi (t. yhdeltä)!

часовня usk. tsasouna, kyläkappeli, rukoushuone

часовой I (возъмаськись) vartiomies, vartiosotilas, vahtimies, vahsisotilas; **ч. пуктыны** panna mies (t. sotilas) vartioon, määräätä jk vartijaksi

часовой II: **ч. пояс** aikavyöhyke

часкын tunnissa, tunnin kuluessa; **кык ч.** kahdessa tunnissa, kahden tunnin kuluessa

ча́ста, ча́сталы *murt.* (жогак) lyhyessä (t. vähässä) aikaa (t. ajassa), nopeasti; lyhyeksi (t. vähäksi) aikaa (t. ajaksi); **ч. гинэ соос до-ры** **пырало** menen heidän luokseen vain lyhyeksi (t. vähäksi) aikaa (t. ajaksi); > **тáман 1**

частица *kiel.* (liite)partikkeli; > **пырыкыл**

ча́стной [-сн-] yksityinen, yksityis=; **ч. сóбственность** yksityisomaisuus

часту́шка rekilaulu, tšastuška; > **такмак**

часть 1. (люкет) osa; **запасной**

частьёс varaosat **2.** (отдел) osasto; **хозяйственной** ч. talousosasto **3.** *sot.* joukko-osasto, joukko; **боинской** (я. ожгар) ч. sotilas-

osasto

часэн-кыкен tunti tunnin jälkeen;

ч. возвраща-ны odottaa tuntikausia

часэн-часэн tuntikausia, tuntikau-palla

чат I *murt.* (сюрес вож) risteys; **сюрес ч.** tienristeys

чат II (интернет пыр кусын во-зён) juttelu, rupattelu, chat

чатран *teonn.* v:stā **чатраны;** ч.

басьтон (люкет)! *haukk.* painu helvettiin, kärvistele siinä!; **ч. но уг басьты сое** *haukk.* ei edes suonenveto (t. kuolema) vie häntä

чатраны I. (косянны, чёлляськы-ны) vääntelehtiä, kouristella; käpristellä **2.** (лобзыны, палдыны) len(näh)tää (sivuun), lentää nurin niskoin **3.** *kuv. kark.* (кульны) heittää henkensä (t. veivinsä), pot-kaista tyhjää

чатратон *teonn.* v:stā **чатратыны**

чатратыны 1. *fakt.* v:stā **чатраны**

2. *yksipers.* (косятны, чёл-ляськтыны) kouristella, vään-nellä, vääntelehtiä

чатрес 1. *pysty=;* nostettu, kohotet-tu; *kippura=;* **ч. ныр** *pystynenä,* *pystynokka;* *kippura nenä* **2.** *kuv.* *ylpeä // ylpeästi,* arvokkaasti

чатыр I (чатыртыса) *pystyssä;* *pystyyn;* *nostaen,* *kohottaen //* (чатрес) *pysty=;* *nostettu,* *ko-hottetu;* *kippura=;* **нырез ч. возы-ны** *nostaa nenänsä* (t. nokkansa) *pystyyn;* **нырез ч. возыса мы-ныны** *mennä nenä* (t. nokka) *pys-tysä;* **ч. ныр** *pystynenä,* *pysty-nokka;* *kippuranenä,* *kippuranokka*

чатыр II *murt.* (шатёр) telitta; telt-takatto

чатырес > чатрес

чатыресбыж el. peukaloinen (*Tro-*

- glodytes troglodytes); > латашка*
- 1**
- чатырском** *partis. ja teonn. v:stā*
чатырсыны
- чатырском** *teonn. v:stā* **чатыр-**
сыны
- чатырсыны 1.** (*шонерсыны*)
ojeta, suoristua, ojentua, ojentau-
tua **2.** (*косканы, чёлляськыны*)
vääntelehtiä, kouristella; (*ши-
мырсыны*) käpristellä **3. kuv.**
kark. (*кулыны*) kuolla, heittää vei-
vinsä, potkaista tyhjää
- чатыртиськон, чатыртиськыны**
> **чатырском, чатырсыны**
- чатыртон** *teonn. v:stā* **чатырты-**
ны
- чатыртыны 1.** (*шонертыны*) suo-
ristaa, ojentaa (t. oikaista) (*suoraksi*) (*selkänsä*) **2. yksipers.** (*чутыртыны*) kouristella, väännellä,
vääntelehtiä **3. kuv.** (*чалак юныны*)
juoda pohjaan (t. pohjanmaan
kautta) ◇ **тонэ мед чатыртоз!**
haukk. painu helvettiin, kärvistele
siinä!
- чатыр-чатыр:** **ч. карыны 1)** (*чиg-*
тыны) katkaista (t. taittaa, murtaa)
jk rusattamalla **2)** (*тачыртыны*)
rätistä, ratista, rutista; **ч. тийяны**
katkoa (t. taittaa, murtaa, rikkoa,
särkeä) jk rusattamalla
- чача I 1.** (*шудон*) lelu, leikkikalu **2.**
last. t. murt. (*сяська*) kukka; **возь-**
вылын турлы чачаос niityllä
on erilaisia kukkia **3. murt. el.** (*ко-
рюшка*) kuore (*Osmerus*)
- чача II** *lääk.* (iso)rokko; **ву ч.**
murt. vesirokko; **ч. пуктон** iso-
rokko vastaan rokottaminen; **ч.**
пуктыны rokottaa isorokko vastaan;
ч. поттон, ч. поттыны > **ч.**
пуктон, ч. пуктыны
- чаша** kuppi; **одйг ч. чай юныны**
juoda kuppi (t. kupillinen) teetä
- чашша 1.** (*чашка*) tiheikkö, rytteik-
kö; **ч. тэль** tiheikkö, viita; **чаш-**
шаети мыныны mennä tiheikön
(t. rytteikön) läpi **2. murt.** (*нюлэс*)
metsä
- чебер 1.** kaunis, ihana, erinomainen
// kauniisti, ihanasti, erinomaisesti;
(чеберлык) kauneus; **ч. ныл** kau-
nis tyttö, kaunotar; **ч. пи** komea
poika (t. mies); **ч. платья** hieno
leninki (t. puku); **ч. карыны** ko-
ristaa, kaunistaa, somistaa; **ч.**
- kyržany** laulaa kauniisti; **ч. уж**
ассэ ачиз утялтэ sp. hyvä työ
puuhu puolestaan; **чеберез тёл-**
бер луоз sp. moni kakku päältä
kaunis; **чеберез чок, визымыз**
медло sp. kauneus on hyvä (mut-
ta) järki on tärkeämpi!; **чеберен**
кöt уг тыр sp. kauneudella ei tu-
le kylläiseksi **2.** (*куазь с-съ*) kau-
nis, selkeä, kirkas; **ч. куазь** kaunis
(t. kirkas) sää ◇ **ч. шунды!** *ru-*
hek. totta totisesti, totta tosiaan;
- чебере потыны** puhdistaa itsen-
sä • **ч. кариськыны** (*я. луыны*)
1) kaunistua, sievistyä, sievetä, so-
mistua 2) (*куазь с-съ*) seljetä, kir-
kastua, selvetä, vakiintua, tasaantua (*sää*)
- чёберак** kauniisti, komeasti, hie-
nosti; **ч. будо веськрес** **кызыпу-**
ос solakat (t. suorat) koivut kasva-
vat kauniisti
- чеберам** *partis. ja teonn. v:stā* **че-**
бераны
- чеберан 1.** (*чеберъян*) koristami-
nen, koristus, somistaminen, so-
mistus **2.** (*чебермон*) kaunistumi-
nen, sievistyminen, sieveneminen
3. (*куазь с-съ*) selkeneminen, kir-

kastuminen, selveneminen, vakiintuminen, tasaantuminen (*säään*)

чебераны 1. *tr.* (чеберъяны) koristaa, somistaa; **борддорез** ч. koristaa seinät 2. *intr.* (чебермыны) kaunistua, sievistyä, sievetä; **будемъяз чебера** hän kaunistuu kasvaessaan (t. kasvamisen myötä) 3. *intr.* (куазъ с-съ) seljetä, kirkastua, selvetä, vakiintua, tasaantua (*sää*); **куазъ чебера** ilma (t. *sää*) selkenee

чеберлык 1. kauneus; **инкуазъ-лэн чеберлыкез** luonnonkau-neus 2. (*искусство*) taide; **чеберлыкъя музей** taidemuseo

чеберлыко taide=, taiteellinen; kauno=; ч. **гимнастика** gytminen kilpavoimistelu; ч. **литература** kaunokirjallisuus; ч. **нисылан** taitoluistelu; > **художественной**

чебермам *partis. ja teonn. v:stā* чеберманы; ч. борддоръёс koristetut seinät; ч. **сийес тирлык** koristetut valjaat; ч. **укно налийчикъёс** koristetut ikkunalaudat

чеберман 1. koristaminen, koristus, somistaminen, somistus; ч. **понна ёвöl со se** (t. tämä) ei ole koristamista varten 2. (*арбери*) koriste, koru(esine)

чеберманы koristaa, somistaa; **ёлкаэз** ч. koristaa joulukuusi

чебермон 1. (чебер луон) kaunistuminen, sievistyminen, sieveneminen 2. (*куазъ с-съ*) selkeneminen, kirkastuminen, tasaantuminen (*säään*)

чебермыны 1. (чебер луыны) kaunistua, sievistyä, sievetä 2. (*куазъ с-съ*) seljetä, kirkastua, tasaantua (*sää*)

чеберском 1. (чебер луон) kaunis-

tuminen, sievistyminen, sieveneminen 2. (*куазъ с-съ*) selkeneminen, kirkastuminen, tasaantuminen (*säään*)

чеберскон, чеберсыны > **чебермон, чебермыны**

чебертон koristaminen, koristus, somistaminen, somistus

чебертыны koristaa, somistaa; **сяськаосын** ч. koristaa kukilla; **посудаэз** ч. koristaa (t. koristella) astiat piirroksii (t. kuvioin), maalata astioihin koristekuvioita

чеберьян, чеберьяны > **чебермон, чеберманы**

чеберьяськись 1. *partis. v:stā* чеберъяськыны 2. (*чебер дйсяськись*) muotileijona, keikari, keikailija, hienostelija 3. *kuv.* (*пыриськись*) palvelija; pokkuroija, liehakoija, mielistelijä, hännystelijä

чеберьяськон *teonn. v:stā* чеберъяськыны

чеберьяськыны 1. (*чебер дйсяськыны*) pukeutua koreasti (t. hienosti, keikaroivasti); (**буяськыны**) maalata (t. punata) huulensa (t. poskensa *jne.*); (*астэ октыны-калтыны*) laittaa itsensä kuntoon, ehostaa itseään 2. (*коштанъяськыны*) hienostella, koreilla (muotivaatteilla), komeilla, keimailla 3. *kuv.* (*пыриськыны*) palvella, nöyrstellä, pokkuroida, liehakoida jtak, makeilla jllek, mielistellä jtak, hännystellä jtak; **кивалтйесь-ёс азын** ч. mielistellä (t. liehakoida) esimiehiään, makeilla esimiehillen

чеброс I *murt.* (*эскерисъкыса*) varovasti, varovaisesti; ч. **ветлыны** kävellä varovaisesti ◇ **чеброс!**

varo(kaa)!; pidä (t. pitäkää) huolta itsestäsi (t. itsestänne)!

чеброс II *murt.* (паллян ки) vasenkätilen; vasuri

чежег el. (лызучы) sinirinta (*Lus-cinia svecica*)

чек 1. (к-сь банклэн) sekki, šekki;

ч. книжка sekkivihko, šekkivihko

2. (к-сь вузлэн) (kassa)kuitti; вуз (я. товáрной) ч. kassakuitti, tavarakuitti

чекеля > чакала

чёковой sekki=; šekki=; ч. книжка sekkivihko, šekkivihko

чекыч vasara; **корт ч.** rautavasara; пу ч. ruuvasara; > **молот**

человéчество ihmiskunta; азинэс ч. edistysmielin ihmiskunta

чемодан matkalaukku

чемпион urh. mestari; **боксъя** дунне́сь ч. nyrkkeilyn maailmanmestari; **олимпийской** ч. olympiaovittaja

чемпионат urh. mestaruuskilpailut; **шахматъя ч.** šakin mestaruusturnaus

ченгешем 1. *partis. v:stā* ченгешыны 2. (мытылэм) kina, kinastelu; (споръясъкем) kiista, väittely, kina 3. (керетэм) riita, riitely, torailu

ченгешись 1. *partis. v:stā* ченгешыны 2. *lak.* (споръясъкись) kiistelijä, väittelijä, kinastelija

ченгешон 1. (мытылон) kinastelu, kinailu; (споръясъкон) kiistely, kiista, väittely, kina 2. (керетон) riitely, riita, torailu, kiista, epäsopu

ченгешыны 1. (мытылыны) kinastella, kinailla; (споръясъкыны) kistellä, väitellä, kinata; **тырмоз ч.!** riittää väittely (t. kiistely)!

2. (керетыны) riidellä, torailla

чеплес 1. (пыжись) nipistelevä, polttava, kirvelevä, pureva 2. *kuv.* (сюлмез пыжись) puristava, ahdistava, kuristava, kouristava

чеплет paino (*riuku, jota käytetään painamaan heinää, olkia t. lyhtetiä*)

чеплетан teonn. v:stā чеплетаны

чеплетаны panna jk painon alle (heinä, lyhteet)

чепылес > чеплес

чепылет > чеплет

чепыли 1. (чепыльтэм, чепыльтон) nipistys, nipistely (*peukalon, etu- ja keskisormen päät yhteen pantuina*) 2. > чепыльтэт 1

чепыллян 1. nipistäminen, nipistys, nipistely; näykkiminen 2. *kuv.* (к-сь сюлэмез) puristaminen, ahdistaminen, kuristaminen, kouristaminen 3. *kuv.* (к-сь кезыт) nipistely, polttaminen, pureminen; (к-сь посътурын) kirvely

чепылляны 1. nipistää, nipistellä; näykkää 2. *kuv. yksipers.* (к-сь сюлэмез) puristaa, ahdistaa, kuristaa, kouristaa; **моляэз**

чепылля sydänalaah ahdistaa; **сюлэмме чепылля** sydäntäni kouristaa 3. *kuv.* (к-сь кезыт) nipistellä, polttaa, purra; (к-сь посътурын) kirvellä; **кезыт**

пельёсме чепылля pakkonen nipistee (t. puree) korviani; **посътурын кылэз чепылля** pippuri kirvelee kieltä

чепылляськон teonn. v:stā чепылляськыны

чепылляськыны intr. 1. nipistää, nipistellä; (чепылляськись луыны) olla nipistävä (t. nipistevä) 2. (ог-огзэс, ог-огдэ) nipistellä toisiaan

- чепыль: ч. карыны** pirstää
чепыльтон teonn. v:stā **чепыльтыны**
- чепыльтыны** 1. nipistää; näyktää; монэ ёзег чепыльтиз hanhi näykti minua 2. (чепыльтыса басьтыны) ottaa hyppysellinen (esim. suolaa) 3. (чеплетаны) panna jk painon alle (heinä, lyhteen)
- чепыльтэм** 1. partis. ja teonn. v:stā **чепыльтыны** 2. > чепыльтэт 1
- чепыльтэт** 1. (одиг чепыльтэм мында) hyppysellinen; одиг ч. сылал hyppysellinen suolaa 2. > чеплет
- чёр** (tartunta)tauti, sairaus, kulkautti ◇ **ч. карыны** suhtautua jhk huonosti
- чередем** partis. ja teonn. v:stā **чедышыны**
- чередён** 1. (тупатон) korjaaminen, korjaus, kunnostaminen, kunnostus, paikkaaminen, paikkaus 2. (октон-калтон) siivoaminen, sivous, kuntoon paneminen, (pois) korjaaminen (t. korjaus) 3. (ваён, возён я. вордыны кутскон) hankkiminen, hankinta, saaminen, saanti
- чередышыны** 1. (тупатыны) korjata, kunnostaa, paikata 2. (октыны-калтыны) siivota, panna kuntoon, korjata (pois) 3. (вайыны, возыны я. вордыны кутсыны) hankkia, saada; **кург** ч. hankkia (itselleen) kanoja
- чекктийськон, чекктийськыны** > **чертескон, чертескыны**
- чекктоң** 1. (ötöñ) kutsuminen, (nimeltä) huutaminen, huikkaaminen 2. (кестькон) huuto, huudah-
- dus; (чир ч.) kirkaisu, kiljaisu, parahdus
- чекктыны** 1. (ötтыны) kutsua, huutaa (nimeltä), huikata 2. (кестькыны) huudahtaa; (чир ч.) kirkasta, kiljaista, parahdustaa
- чекктэм** 1. partis. v:stā **чекктыны** 2. (ötöñ) huutaminen, kutsuminen (nimeltä), huikkaaminen 3. (кестькон) huudahdus, huuto; (чир ч.) kirkaisu, kiljaisu, parahdus
- чеккъям** 1. partis. v:stā **чеккъяны** 2. (вазён) huutaminen, kutsuminen (nimeltä) 3. (кесяськем) huutelu; (чир ч.) kirkuna, kiljunta, parkuna
- чеккъян** 1. (ötöñ) huutaminen, huutelu, kutsuminen 2. (кесяськен) huutelu; (чир ч.) kirkuminen, kiljunta, parkuna
- чеккъяны iter.** 1. (вазыны) huutaa (nimeltä), huudella, kutsua 2. (кесяськыны) huutaa, huudella; (чир ч.) kirkua, kiljua, parkua
- чеккъяськон** huutaminen, huutelu; (чир ч.) kirkuna, kiljunta, parkuna
- чеккъяськыны iter.** huutaa, huudella; (чир ч.) kirkua, kiljua, parkua
- чеккъица** kattotiili; **ч. липет** tiili-katto
- чекесь** 1. (паласькись, кутскисъ) tarttuva, tartunta=; **ч. висён** tarttuvat tauti, tartuntatauti 2. (висисъ) sairaalloinen, kivulloinen, sairasteleva; **ч. пияш** sairaalloinen poika ◇ **ч. адями** 1) tartuntatautinen ihmisen 2) lepratautinen (t. spitaalitautinen) ihmisen
- чертескон** 1. (кестькон) huudahdus; (чир ч.) kirkaisu, kiljaisu, kil-

- jahdus, parahdus **2.** (вазён) huutaminen, huuto (*nimeltä*), kutsuminen, huikkaaminen
- черетсыны 1.** (кесъкыны) huudahataa; (чир ч.) kirkista, kiljaista, parahtaa **2.** (вазыны) huutaa (*nimeltä*), kutsua, huikata
- черешня 1.** (емыш) linnunkirsika, imeläkirsikka; **2.** > *seur.*
- черешняпу kasv.** linnunkirsika(puu), imeläkirsikka(puu) (*Cerasus avium*)
- черк** kirkko // kirkon, kirkollinen, kirkollis=; **тöр ч.** tuomiokirkko, katedraali; *vrt.* собор; **ч. гырлы** kirkon kello; **ч. тубатъёс** kirkonportaat ◇ **черке пыртон** kastaminen, kaste; ristiminien; **черке пыртыны** kastaa; ristiä
- черкес** tšerkessi // tšerkessiläinen, tšerkessin; **ч. кыл** tšerkessi(n kielili)
- черкогурт** kirkonkylä; *vrt.* село
- черкыль** > **чер**
- черлам 1.** *partis.* *v:stā* **черланы 2.** (чер кутскем) tarttuminen (*jnk taudin*), tartunnan saaminen **3.** (висем) sairastuminen
- черлан 1.** (чер кутскон) tarttuminen (*jnk taudin*), tartunnan saamisen **2.** (висён) sairastuminen
- черланы 1.** (чертен висыны кутскыны) saada tartunta **2.** (висыны усыны) sairastua; **гриппен** ч. sairastua flunssaan
- черлы** > **чесресь**
- чернила** muste; **лыз ч.** sininen muste; **ч. вишты** mustetahra, mustetäplä; **ч. возён** mustepullo; **ч. порошок** mustejauhe; **чернилаен гожъясыкыны** kirjoittaa musteella
- чернильница** mustepullo; > **черт**
- нила возён**
- черновик 1.** (к-сь киujж) luonnos, konsepti, alustava käsikirjoitus **2.** (к-сь тетрадь) luonnosvihko, konseptivihko
- черновой** luonnos=, konsepti=, alustava; **ч. тетрадь** luonnosvihko, konseptivihko
- чоро** > **чесресь**
- чород 1.** (радлык) vuoro; **кинлэн** чородээ? kenen vuoro on nyt? **2.** (бörссысь сылон) jono; **чородтэк пырыны** mennä jonottamatata (t. jonon ohi); **чородын сылыны** seistä jonossa, jonottaa; **чородэ султыны** mennä jonottamaan (t. seisomaan jonoon)
- чородэн-чородэн 1.** (бörссысь бörсе) vuorojärjestyksen (t. jontusjärjestyksen) mukaan; **ч. ортчо** kulkea vuorojärjestyksen mukaan **2.** (дырын-дырын) joskus, toisiinaan, silloin tällöin; **инмын ч. пилемъёс адсылы** joskus pilvet näkyväät taivaalla ◇ **ч. нунальёс ортчо** päivät menevät (t. kulkevat) tavallista latuaan
- чорс 1.** värttinä, kehräin **2.** (к-сь уроболэн) akseli; **уробо ч.** rattaiden akseli
- чессий 1.** *partis.* *v:stā* **чессыны 2.** kehrääjä
- чессийкон teonn.** *v:stā* **чессийкыны**
- чессийкыны intr.** **1.** kehräytyä **2.** kehrätä, olla kehräämässä
- чессон 1.** (вырон) kehrääminen, kehruu, kehräys; **ч. кубо руки**; **ч. машина** kehruuukone **2.** (чессоно маке) kehruuaines, kaikki, mitä tarvitaan kehräämistä varten (*esim. villa, rohitimet, kuontalo*)
- чесспыри 1.** *anat.* (пыдесчаша)

polvilumpio 2. (*чесэрэ понон кульчо*) värttinän rengas 3. (*к-съ уроболэн*) akseli; **уробо ч.** rattaiden akseli
чесыны kehrätä
чесытон kehräytäminen
чесытыны kehräyttää, panna kehräämään
чесэм 1. *partis. v:stā* **чесыны** 2. (*вырон*) kehruu, kehräys, kehrääminen 3. (*шорт*) (kehruu)lanka
чертёж tekн. piirustus, piirros; юртлэн **чертёжеz** rakennusprirustus; **ч. лэсьтийс** > **чертёжник**; **ч. лэсьтыны** tehdä piirros
чертёжник piirtäjä
чертэт murt. ääriviivasauma, kontuurisauma (*kirjonnassa*)
черчение piirustus, piirustaminen, piirtäminen; **черчениея урок** piirustustunti
черьик 1. (*посуда*) tsetvertti (*tila-viisimitta – noin 3,5 l*) 2. (*нъыльмос*) neljännes, neljäsosa; **ч. час** neljännestunti
ческыт 1. hyvänmakuinen, mauskas, herkullinen // hyvä maku, herkullisuus; **ч. шыд** hyvänmakuinen keitto 2. (*коныт*) makea // makeus; **ч. чай** makea tee • **ч. карыны** 1) tehdä maukkaa(mma)ksi (t. herkullise(mma)ksi) 2) (*коныт карыны*) makeuttaa, tehdä makea(mma)ksi; **ч. сиськыны** 1) (*ч. сиськыса улыны*) syödä maukas-ta ruokaa 2) (*сuem потыса*) syödä halukkaasti ◇ **ч. зын** tuoksu, miellyttävä haju; **ч. ум kuv.** makea uni; **ч. мед кошкоз!** hyvää ruokahalua!
ческытатон teonn. *v:stā* **ческытатыны**
ческытатыны 1. tehdä mauk-

kaa(mma)ksi (t. herkullise(mma)ksi) 2. (*коныт карыны*) makeuttaa, tehdä makea(mma)ksi
ческытлык 1. hyvä maku, herkullisuus; **ческытлыксэ эскерыны** maistaa, maistella 2. (*конытлык*) makeus
ческытомон teonn. *v:stā* **ческытатыны**
ческытомыны tulla makea(mma)ksi
чеснок valkosipuli, kynsilaukka; **ч. зын** valkosipulin haju; **татын ч. зын** täällä haisee valkosipuliltä; **ч. йыр** kynsilaukan sipuli; **ч. турын litulaukka;** > **кумызь** 2
честа mämmi
честан teonn. *v:stā* **честаны**
честаны innostua syömään (t. juotamaan) jtak makeaa; **муш бакчае** гондыр **честам** karhulle on tullut tavaksi käydä mehiläistarhassa, karhu on ruvennut käymään mehiläistarhassa
чет > **чот II**
чётák > **чотáк**
четверг torstai; > **покчиарня**
четверть 1. (*посуда*) tsetvertti (*tilaviusimitta – noin 3,5 l*) 2. (**чётверть**) (*школаын*) lukuvuoden neljännes, neljänneslukuvuosi; **нырысётій чётвертьын** syyslukukauden ensipuoliskolla
четлык häkki; тылобурдоез **четлыкын вozyны** pitää lintu häkissä
чех tšekki; tšekinmaalainen // tšekkiläinen, myös Tšekkin; **ч. кыл** tše-kin kieli, tšekki; **чехъес** tšekkiläiset
чехарда pukkihyppuri; **чехардаен шудыны** hypätä pukkia
чечег 1. *el.* västäräkki (*Motacilla*);

(*вудурчечег*) västäräkki (*M. alba*); **ч. кадъ ветлыны** kävellä kuin västäräkki **2. el.** (*вүзольгыри, оляпка*) koskikara (*Cinclus*)

чечен tsetšeeni // tsetseeniläinen, tsetseenien; **ч. кыл** tsetšeeni(n kieli)

чечы hunaja; mesi // metinen; **бериэз** ч. lehmushunaja; **карасэн** ч. kennohunaja, kakkuhunaja; **кулэм** ч. kiteytynyt (t. sakea, paksu) hunaja; **ч. зын** metinen tuksu; **чечы кыскыны** (*я. поттыны*) lingota hunajaa; **чечыен нянь** leipä hunajan kera, hunajaleipä, mesileipä; **чечыен чай** tee hunajan kera; **чечыез гондыр но яратэ** sp. karhukin pitää hunajasta ◇ зорем ч. mesikasteesta saatu hunaja; **ч. пуньы** teelusikka

чечыё hunaja=, mesi=; **ч. ар** hunajasta rikas vuosi; **ч. будосъёс** hunjakasvit

чечым last. **1. (ческыт)** herkullinen, hyvänmakuinen, maukas // herkku, hyvänmakuinen (t. maukas) ruoka **2. (коныт)** makea

чечытурын kasv. hunajakukka (*Phacelia*)

чёрт *kiros., haukk.* piru, hitto, pahus ◇ **ч. мед басъто!** piru (t. hitto) vieköön!, hitto (t. pahus) soikoon!

чибинь el. **1.** hyttynen, sääski, itikka // **ч. куртчем** hyttysenpurema, sääskenenpurema **2. murt.** (*кут*) kärpänen

чибор, чибори (moni)kirjava, monivärinen; täplikäs // kirjavuus; **ч. басма** kirjava kangas ◇ **ч. весь** kallis helminaaha, kalliit (kaula-)helmet

чибориё **1. (ворно)** kirjava; (*виши*-

тыё) täplikäs; (*сюрко*) raidallinen **2. (пужыё)** kuvio=, kuvionlinen, kuvioinen

чиборка el. taimen, lohi; purotai-men, tammukka, forelli (*Salmo tutta m. fario*)

чиборо > **чибориё**

чиборъян kirjavointi, kirjavoittaminen

чиборъяны tehdä kirjavaksi, kirjavoida, kirjavoittaa, antaa väriä

чиган romani, mustalainen // mustalais=; **ч. кыл** romani, mustalaishi-kieli

чиганъяськон ruhek. **1. (örek-часъкон, пёян)** pettäminen, petkuttaminen, petos, petkutus; valehtelu **2. (коштанъяськон)** keikarointi, koreilu, keikailu **3. (астэ октон-калтон)** itsensä kuntoon laittaminen, itsensä ehostaminen

чиганъяськыны ruhek. **1. (örek-часъкыны, пёяны)** pettää, petkuttaa, harrastaa petkutusta; valehdella **2. (коштанъяськыны)** keikaroida, koreilla, keikailla **3. (астэ октыны-калтыны)** laittaa itsensä kuntoon, ehostaa itseään

чигвесь kaulakoru, kaulakoriste (*naisten juhlakaulakoru*)

чигем partis. ja teonn. v:stā **чигыны;** **ч. мылкыд** kuv. masentunut mieli

чиге-чиге interj. *huudahdus, jolla kutsutaan lampaita;* > **быле-быле**

чигись **1.** partis. v:stā **чигыны** **2.** helposti särkyvä (t. katkeava, taittuva), hauras

чигисъкон **1.** särkyminen, rikkime-no, murtuminen, katkeaminen, tattuminen **2. (кеськон)** katkeaminen, repeäminen, repeytyminen **3. kuv.** (*оскондэ ыштон*) toivonsa

menettäminen, epätoivoon joutuminen (t. vaipuminen); epätoivo, toivottomuuus

чиғисъкыны 1. särkyä, mennä rikki, murtua, katketa, taittua 2. (кесъкыны) katketa, revetä, гепеутыä 3. кув. (оскондэ ыштыны) menettää toivonsa, joutua (t. vai-pua) epätoivoon, olla epätoivoinen ◇ **ас қылышлэс** ч. perua sanansa

чиғнан 1. (берланьскон) perääntyminen, peräytyminen, taaksepäin vetäytyminen 2. кув. (куштійскон) luopuminen

чиғнаны 1. (берланьскыны) perääntyä, perätyä, vetätyä taaksepäin, kulkea takaperin; **берлань ч.** perääntyä, perätyä; **вал чигна** hevonen peräytty taaksepäin; **тушмон чигна** vihollinen perääntyy 2. кув. (куштійскыны) perääntyä, ottaa takapakkia, antaa periksi, luopua

чиғнатон 1. *teonn. v:stā чигнаны* 1; 2. (берланьтон) peruuttaminen, takaisin (t. taaksepäin) työntäminen 3. (кошкытон, берен уллян) perääntymään pakottaminen

чиғнатыны 1. *fakt. v:stā чигнаны* 2. (берланьтыны) peruuttaa, työntää takaisin (t. taaksepäin); **вал эз ч.** peruuttaa hevonen 3. (кошкытыны, берен улляны) rakkotta perääntymään; **тушмон эз ч.** rakkotta vihollinen perääntymään

чиғнатэм 1. *partis. v:stā чигнаны* 2. (берланьтем) peruuttaminen, takaisin (t. taaksepäin) työntäminen 3. (кошкытем, берен уллям) perääntymään pakot-

taminen

чиғон *teonn. v:stā чигыны*

чиғтійськон, чигтійськыны > чи-гисъкон, чигисъкыны

чиғтон 1. katkaiseminen, katkaisu, taittaminen, murtaminen, rikkominen, särkeminen 2. кув. (куспетій карон) katkaiseminen, katkaisu; **кусыпъёсты ч.** suhteiden katkaisu

чиғтыны 1. katkaista, taittaa, murtaa, rikkoaa, särkeä; **бодыез ч.** katkaista keppi; **ваез ч.** taittaa oksa; **пыдэз ч.** katkaista jalkansa 2. кув. (куспетій карыны) katkaista; **кинэн ке кусыпъёсты ч.** katkaista suhteet johonkuun

чиғтэм *partis. ja teonn. v:stā чиг-тыны; пыд ч.* 1) jalan katkaisu (t. katkaiseminen) 2) (ч. инты) jalan katkeama(kohta)

чиғын niskoitteleva, vikuri, äksy (hevonen); **ч. вал** vikuri (t. äksy) hevonen

чиғынъяськон *teonn. v:stā чи-гынъяськыны*

чиғынъяськыны 1. (ваменъяськыны) olla itsepäinen, niskoitella, niskuroida 2. (пумит вераны, мытыны) sanoa (t. panna) vastaan, vastustaa

чиғыны 1. > **чиғтыны** 1; 2. (ти-ялсыны) katketa, taittua, mennä poikki (t. rikki), murtua, särkyä; **куасъем вай капчиен чигиз** kuiva oksa katkesi helposti 3. (чиғисъкыны, кесъкыны) revetä, гепеутыä, katketa; **гозы пум чигиз** nuoran pää katkesi ◇ **сюлем ч.** menettää toivonsa, joutua (t. vai-pua) epätoivoon; **чутрак чигиз пинал сюлмы – ёз вормы яратонме** *kansanl.* vaivuin syvään

ерätoivoon – en voinut mitään rakkaudelleni

чидам *partis. ja teonn. v:stā чиданы*

чидан 1. *teonn. v:stā чиданы 2. > seur.*

чиданлык (*возисъкыны быгатон*) kärsivällisyys, maltillisus, maltti; (*шуг-секытъёсты чидан*) kestävyyss, sitkeys, kestokyky; **чиданлыке пöсътиэ** kärsivällisyteni on lopussa, menetin malttini

чидантэм sietämättömästi, sietämättömän // sietämätön, kestämätön; **ч. секыт** sietämättömän vaikea; **ч. мурт** sietämätön ihmisen

чиданы kestäää, kärssiä; (*возисъкыны, астэ возыны*) sietää, hillitä itsensä, malttaa (mielensä); (*чидась луыны*) olla kärsivällinen; **кötжожез** **ч.** kestäää loukkaus; **шуг-секытэз** **ч.** kestäää vaikeusia; **ч. луонтэм** sietämättömästi, sietämättömän; **ч. луонтэм се-кыт** sietämättömän vaikea; **ч. лу-онтэм адями** sietämätön ihmisen; **адямилы** **ч. кылдэм** *sp.* ihmisen on kestettävä; **из но но** **пилиське но, адямилы чидано** *sp.* sekä kivi että maa rakoilevat, mutta ihmisen on kestettävä (kaikki)

чидась 1. *partis. v:stā чиданы 2.* kärsivällinen, malttilinen; kestävä

чидасьтэм kärsimätön, malttamaton, maltiton; kestämätön; **ч. адя-ми** malttamaton ihmisen

чидатскон pidättyminen, pidättäytyminen, pidättäminen, malttaminen; itsensä hillitseminen, mielen-sä malttaminen; kestämisen

чидатсыны pidättää, pidättäätyä, pidättää, malttaa olla (*tekemättä*

jtak); hillitä itsensä, malttaa mie-lensä; kestäää; **серекъямлэсъ ч.** pystyä olemaan nauramatta, pidä-tellä nauruaan; (**тамак**) **кыскем-лэсъ ч.** olla tupakoimatta

чиед hintelä, heiveröinen, laiha; **ч. нылмурт** laiha tyttö; **ч. нылпи** heiveröinen (t. hintelä) lapsi

чиедмем 1. *partis. v:stā чиедмы-ны 2.* laihtuminen, hoikistuminen

чиедмон laihtuminen, hoikistumi-nen

чиедмыны laihtua, hoikistua; **со висем бераз чиедмиз** hänen on laihtunut sairastumisensa jälkeen

чиетон sirkuttaminen, sirkutus, tirskutus, tirskunta, siritys

чиетыны sirkuttaa, tirskuttaa, tirs-kua, sirittää

чиетэм 1. *partis. v:stā чиетыны 2.* sirkutus, sirkuttaminen, tirskutus, siritys

чиз-боз > *ed.*

чизыйны > **чызыйны**

чиз-чиз *onot. kuvaan veden t. mai-don kapeana suihkuna purskahta-misen ääntä:* **ч. ву пызъе** vesi purskahtaa suihkuna

чизык-чизык > **чиз-чиз**

чик yhtäään, lainkaan, ollenkaan, ensinkään; (*чылкак*) aivan, ihan, kokonaan, kerrassaan; **ч. бер ёвöl на** ei ole vielä ollenkaan myöhäis-tä; **ч. юнме сое возьмамы одо-** timme häntä aivan turhaan ◇ **ч. жегатскытэк** viipumättä, viivyt-telemättä, pikaisesti; **ч. ёвöлтэм** tyhjänpäiväinen, turha, mitätön (*ihminen*)

чиккетись 1. *partis. v:stā чикке-тыны 2. el. (тэлясь) puukiipiä (*Certhia; C. familiaris*)*

чиккетон 1. (*к-сы шырлэн*) viki-

seminen piipittäminen, piipitys (*esim. hiiren*) **2. puhek.** tikittäminen, tikitys; > **тиккетон**

чиккетыны 1. vikistä, piipittää; **шырипос чиккето** hiirenpojat vikisevä **2. puhek.** tikittää; **час чиккетэ** kello tikittää; > **тиккетыны**

чиккетэм 1. *partis. v:stā* **чиккетыны 2.** (*к-съ шырлэн*) vikinä, vikiseminen, piipitys, piipittäminen **3. puhek.** (*тиккетэм*) tikitys, tikittäminen

чик-чилик *onom. kuvaav varpusen ja miutamien muiden lintujen ääntä:* tirskuna; **ч. базиз зольгыры** varpunen tirskui

чик-чирик > **чик-чилик**

чикин *murt.* äskeni, vähän aikaa sitten

чикиртон 1. (*к-съ пиньёсын*) kirskuttaminen, kirskunta, kirskutus, narskuttaminen, narskutus (*esim. hampaiden*) **2. (к-съ шырлэн)** vikiseminen, piipittäminen, piipitys (*esim. hiiren*)

чикиртыны 1. kirskuttaa, narskuttaa (*esim. hampaita*); **пиньёсын ч.** narskuttaa hampaitaan **2. (к-съ шырлэн)** vikistä, piipittää (*esim. hiiri*)

чикиртэм 1. *teonn. v:stā* **чикиртыны 2.** (*к-съ пиньёсын*) kirskunta, kirskutus, kirskuttaminen, narske, narskuttaminen (*esim. hampaiden*) **3. (к-съ шырлэн)** vikinä, vikiseminen, piipitys, piipittäminen (*esim. hiiren*)

чикир-чикир *onom. kuvaav hampaiden narskutuksen ääntä t. hiiren vikinää:* **пиньыныз ч. каре** hän narskuttaa hampaitaan; **шыр ч. каре** hiiri vikisee

чилектон 1. välähtäminen, väläh-

dys, välkähtäminen, välkäh dys, leimahtaminen, leimaus **2. (куазъ с-съ)** salaman leimaus (t. väläh dys)

чилектыны 1. välähtää, välkähtää, leimahtaa; **шунды шорын маке чилектийз** jokin välähti auringonpaisteessa **2. yksipers.** (*куазъ с-съ*) leimahtaa, välähtää; **куазъ чилектийз** salama leimahti

чилектэм 1. *partis. v:stā* **чилектыны 2.** välähdys, välähtäminen, välkäh dys, välkähtäminen, leimaus, leimahtaminen **3. (куазъ с-съ)** salaman leimaus (t. välähdys); salama

чилекъям 1. *partis. v:stā* **чилекъяны 2.** (*ворекъям*) välähtely, kimaltelu, välkeh dintä **3. (югекъям – куазъ с-съ)** salamointi, salamoiden (t. salaman) välähtely (t. leimahtelu); (*молния*) salama

чилекъям-ворекъям 1. *partis. v:stā* **чилекъяны-ворекъяны 2.** (*ворекъям*) välähtely, kimaltelu, välkeh dintä **3. (югекъям – куазъ с-съ)** salamointi, salamoiden (t. salaman) välähtely (t. leimahtelu) **4. (иниудэм)** elosalama **чилекъян 1.** (*ворекъян*) välähtely, kimaltelu, välkeh timinen, välkeh dintä **2. (югекъян – куазъ с-съ)** salamointi, (elo)salamoiden (t. (elo)salaman) välähtely (t. leimahtelu)

чилекъян-ворекъян 1. (*ворекъян*) välähtely, kimaltelu, välkeh timinen, välkeh dintä **2. (югекъян – куазъ с-съ)** salamointi, (elo)salamoiden (t. (elo)salaman) välähtely (t. leimahtelu)

чилекъяны iter. ja frekv. 1. (ворекъяны) välähdellä, kimallella,

вälkehtiä; шунды шорын маке чилекъя jokin väähhti auringon-paisteessa 2. *yksipers.* (*югекъяны – куазь с-съ*) salamoida; väläh-dellä, leimahdella, leimuta (*salama*); (*куазь*) **чилекъя** salama leimahtelee, salamat leimahtelevat (t. välähtelevät)

чилекъяны-ворекъяны 1. (*во-рекъяны*) hohtaa, kimallella, kim-meltää, välkehtiä, välkähdellä, läikkyä; **лымы чилекъя-во-рекъя** lumi hohtaa; **лысу чи-лекъя-ворекъя** kaste välkäh-telee 2. (*югекъяны – куазь с-съ*) salamoida, välähdellä, leimahdella (*salama, elosalama*); **кыдёкын чилекъя-ворекъя** kaukana sa-lamat leimahtelevat

чилеп 1. (*сак*) haavi, lippo; **чиле-пен чорыганы** pyytää kalaa haavilla 2. (*чильтэр*) pitsi; **чилепен дэрэм** pitsileninki, pitsinen lenin-ki

чилепён-чилепен pitsi=, (*moni-*) pitsinen

чилепо pitsi=, pitsinen; **ч. саес** pit-sihhna

чили-бйли > *seur.*

чили-вáли *deskr. kuva joko väri-en välkettä tai auringon loistetta vedessä: шунды шорын ч. ву шудэ вesi kimaltelee auringon-paisteessa; ч. кисьтаськыны* välkehtiä, välkkyä, läikehtiä, läik-kyä, kimallella

чиль: ч. **чиляны** kimallella, väl-kehtiä

чиль-валь, чиль-дол > **чили-вáли**

чильдэт (*peili*)kuva; valoläikkä, valojuova; **шунды ч.** auringon-läikät

чильк-вальк *deskr. kuvaan värien välkettä t. vaihtelua:* loistaen, ki-maltaen; **ву ч. кисьтаське** vesi kimaltaen välkkyy; **сапегзэ ч.**

карем hän kiillotti saappaansa

чильк-чильк > **чиль-чиль**

чильпам 1. *partis. v:stā* **чильпа-ны** 2. pitsin virkkaus (t. nypläys) 3. (*к-съ пулээ*) puunveisto, puun-leikkaus 4. *murt.* (*кенерен котырт-тэм*) ristikkoaidalla ympäröinti (esim. *puutarhan*)

чильпан 1. pitsin virkkaus (t. nyp-läys) 2. (*к-съ пулээ*) puunveisto, puunleikkaus, puun leikkaaminen (t. veistäminen) 3. *murt.* (*кенерен котыртон*) ristikkoaidalla ympä-röinti (esim. *puutarhan*)

чильпаны *tr.* 1. virkata (t. nyplätä) pitsiä 2. (*пуээ*) leikata (puusta) koristeita, tehdä (koriste)leikkaus 3. *murt.* (*котыртыны*) ympäröidä ristikkoaidalla (esim. *puutarha*)

чильпаськем 1. *teonn. v:stā* **чиль-паськыны** 2. pitsinvirkkaus (t. pitsinnypläys)

чильпаськыны *intr.* virkata (t. nyplätä) pitsiä, harrastaa pitsin-virkkausta; **со ч. яратэ** hän pitää virkkuusta

чильпет pitsi(t)

чильпыр 1. (*югыт*) kumotus, ka-jastus, valo (*jnk raon läpi tuleva*), valojuova; **ч. пиштыны** kumot-taa, kajastaa, paistaa (*jnk läpi*) 2. (*вуаль*) (hatun) harso

чильпыран kumottaminen, kumo-tus, kajastaminen, kajastus, paista-minen (*läpi*); läpi päästäminen, lä-päisy (*valon*)

чильпыраны kumottaa, kajastaa, paistaa (*jnk läpi*); läpäistä (*valo*), päästää lävitseen

чильпярась 1. *partis. v:stā* чиль-
пяраны 2. (пъртіз адсқисъ) ва-
лоа ләпәiseвә, läpinäkyvä; **ч. коф-**
та läpinäkyvä pusero

чиль-сьöд kiiltävän musta
чильтро, чильтыро 1. (мынчы-
реc) keimaileva, keikaileva 2. *ri-
hek.* (капчи визъем, ассэ кильт-
ро возись) rempseä, huoneton; ke-
vytkenkäinen // hepsanheikka,
hepsakka (*nainen*); **ч. адями** huo-
leton (t. kevytkenkäinen) ihmisen;
ч. ныл hepsankeikka, hepsakka •
ч. вырыны 1. keimailla, keikalla
2) käyttäytyä huollettomasti (t.
rempseästi)

чильтыръясъкыны 1. (мын-
чыръясъкыны) keimalla, keikail-
la 2. (астэ кильтро возвыны)
käyttäytyä huollettomasti (t. remp-
seästi, rennosti)

чильтэр pitsi(t) ◇ лымы
чильтэръёс lumihuitaleet

чильтэро 1. (көрттэм) pitsi=, pit-
sin=, pitsinen 2. (вöлэм) koristeel-
lisesti leikattu, veistetty, leik-
kaus=, veisto=; leikkauksin koris-
teltu 3. *murt.* (решёткаë) ristik-
ko=; ristikollinen

чильтэртон *teonn. v:stā* чильтэр-
тыны

чильтэртыны 1. ommella (t. reu-
nustaa) pitsi jllak 2. koristella leik-
kauksin; **укно наличникъёсты**
ч. koristella ikkunanalaudat leik-
kauksin

чиль-чиль: **ч. сьöд** kiiltävän mu-
sta, mustaakin mustampi ◇ шунды
ч. пиштэ aurinko paistaa kirk-
kaasti (t. heleästi)

чильктона sirkuttaminen, sirkut-
sus, tirskutus, tirskunta, siritys, pii-
pitys (*linnunpojan*)

чильктыны sirkuttaa, tirskuttaa,
tirskua, sirittää, piiippittää (*linnun-
poika*)

чильктыны 1. *partis. v:stā*

чильктыны 2. sirkutus, sirkut-
taminen, tirskutus, siritys, piiipitys
(*linnunpojan*)

чильым riöppi; **чильимен та-**
мак **кыскыны** polttaa piippua;
ч. кыскись 1) riipunpolttaja 2)
murt. (тамак кыскись) tupakan-
polttaja; **ч. кыскыны 1)** polttaa
piippua 2) *murt.* (тамак кыскы-
ны) tupakoida, polttaa tupakkaa
чильымчи riipunpolttaja

чильыр-вáльыр *deskr. kuvaavä-
rien välkettä t. vaihtelua:* loistaen,
kimaltaen; **ч. ву бызе** vesi virtaa
kimaltaen; **ву вылын шунды**
тылсиос **ч. ворекъяло** auringon
säteet kimaltelevat kaikissa väreis-
sä vedenpinnalla

чильыртон I (жильыртон) tirsku-
minen, tirskutus, sirkuttaminen,
sirkutus, visertäminen, viserryys

чильыртон II (чилян) kimaltele-
minen, kimaltelu, kimallus, välkä-
hähely, välke

чильыртыны I (жильыртыны)
tirskua, tirskuttaa, sirkuttaa, viser-
tää

чильыртыны II (чиляны) kimal-
lella, välkehtiä, välkähedällä

чильыртэм I 1. *partis. v:stā* чиль-
ыртыны I; 2. (жильыртэм) tirs-
kunta, tirskuminen, tirskutus, sirkutus,
viserryys

чильыртэм II 1. *partis. v:stā*

чильыртыны II; 2. (чилям) ki-
maltelu, kimallus, välkähely, välk-
e

чильыр-чильыр I *onom. kuvaav-*
lintujen tirskumista, sirkuttamista,

visertämistä: ёольгириос ч. ка-
ро varpuset tirskuvat (t. visertävä)

**чильыр-чильыр II descr. kuavaa
värien välkettä t. vaihtelua:** loista-
en, kimaltaen; **кизилиос ч. чи-
ляло** tähdet loistavat (t. kimmel-
tävä)

чилян kiiltäminen, kiilto, kimallus,
loiste, loisto, hohde, välke, paiste
чиляны kiiltää, kimallella, kimal-
taa, loistaa, hohtaa, välkkyä, pais-
taa, säteillä; **синъёсыз чиляло**
hänen silmänsä loistavat (t. säteile-
vä)

чимали sokkosilla (t. piilosilla) olo
(*peli*); **чималиен шудыны ола**
sokkosilla (t. piilosilla), leikkiä
piilosta

чими 1. last. (син) silmä(t); **чими-
дэ ворса** sulje silmät, pane silmät
kiinni **2.** (етин сяська) pellavan
kukka **3.** (кашка, тöдьы вишты)
valkoinen täplä, pilkku, tähti (*leh-
män, hevosen, lampaan otsassa*) ◇
чимыен шудыны ола sokkosil-
la (t. piilosilla), leikkiä piilosta

**чимыяськон teonn. v:stā чими-
яськыны**

чимыяськыны last. **1.** (синъёсты
ворсаны) siristellä (t. siristää) sil-
miääñ, sulkea silmät, panna silmät
kiinni **2.** (кучапи, кочышти с-съ)
aueta (*pentujen silmät*); **кучапиос**
чимыяськиллям ини koiran-
pentujen silmät ovat jo auenneet **3.**
(сяськаяны – етин с-съ) (alkaa)
kukkia, olla kukassa, puhjeta kuk-
kaan (*pellava*); **етин чимыяське
ни** pellava alkaa jo kukkia

чин arvo, virka-arvo

чýна kasv. nätkelmä (*Lathyrus*)

чингетон heliseminen, kilisemi-
nen, sointi

чингетыны helistä, kilistä, soida;
гырлы чингетэ kulkunen heli-
see (t. kilisee)

**чингетэм 1. partis. v:stā чинге-
тыны 2.** helinä, heliseminen, kili-
nä, kiliseminen, sointi

чингылё, чингыли kulkunen,
kello; **ч. гырлы** tiuku, kulkunen
чиндыр-вáндыр descr. viisto, vi-
no, kalteva, kiero; kiemurteleva,
mutkainen, polveileva // vinosti,
vinossa, kierossa; kiemurtelevasti,
mutkaisesti, polveilevasti; **ч. пи-
чи сюрес** kiemurteleva polku; **ч.
вырыны** kiemurrella, luikerella,
mutkitella, polveilla; **ч. бызе шур**
joki virtaa kiemurrellen ◇ **ч. муго-
ро** hintelä, heiveröinen, laiha

чиндыс sormustin; **чиндысэн ву-
риськыны** ommella sormustin
sormessa

чини́вник myös kuv. virkamies,
virkailija; byrokraatti

чины sormi; (пыдысъ) varvas;
купрес ч. koukistettu sormi, sor-
mikoukku; **ч. йыл** sormenpää;
varpaan pää; **чиньыеz сöсырты-
ны** satuttaa (t. haavoittaa) sormen-
sa (t. varpaansa); **чиньыеz возь-
матыны** osoittaa sormella jtak ◇
ч. йылтый поттыны pettää, pui-
jata, kiertää joku (pikkusormensa
ympäri); **ч. пыр учкыны** katsoa
jtak läpi sormien; **чиньыеz**

лыдъямон on yhden käden sor-
milla laskettavissa; **пал чиньызэ**
но öз йöttылы 1) (öз вырзылы)
hän ei liikauttanut sormeaankaan
2) (öз иса) hän ei koskenut sor-
mellaankaan; **чиньыдэ ныылод**
sp. ihan on viedä kielen muka-
naan, ihan vesi herahtaa kielelle
чиньые 1. sormi= **2.** (чиньылем);

- =sorminen; (*пыд с-сь*) varainen; **куэч ч.** pitkäsorminen; pitkävarainen ◊ ч. **пöэзь > чиньыё-пöлыё пöэзь**
- чиньы-пöлы** *koll.* sormet
- чиньыё-пöлыё:** ч. **пöэзь** hansikas, hansikkaat, sormikas, sormikkaat
- чиньы-пöлы** *koll.* sormet
- чиоп > чиоп-чиоп**
- чиоптон** piipittäminen, piipitys (*kananpoikasten*)
- чиоптыны** piipittää (*kananpoikanen*)
- чиоп-чиоп** *оном.* *kuvaan kananpoikasten piipitystä:* **чиипюс ч. каро** kananpoikaset piippitväät
- чиипей** *el.* hauki; ч. **мызь** hauenmäti
- чиипейпи** hauenpoika(nen)
- чиисон 1.** *teonn. v:stā* **чиипсыны**
2. (*к-сь сялалэн*) viheltäminen, vihellys, livertely, livertäminen, liverrys; trilli 2. (*шулан*) pilli, painehuili, (*houkutus*)pilli; ч. **гумы** (soitto)pilli, (*houkutus*)pilli (*kasvien ontosta korresta*)
- чиипсыны 1.** (*к-сь сяла*) viheltää, liverrellä, livertää (*esim. pyy*) 2. (*шуланэн öтьыны*) houkutella pillillä (*esim. pyytää*); **сяла** ч. houkutella pyy pillillä 3. (*шуланэн шудыны*) soittaa pilli(l)lä
- чиисэм 1.** *partis. ja teonn. v:stā* **чиипсыны 2.** (*шулам*) vihellys, liverrys; trilli
- чииптэм-чáптэм** jäljettömästi, jäljettömiin; tietymättömiin; ч. **бырыны** (*я. ышыны*) kadota jäljettömiin (*t. tietymättömiin, teille tie-tymättömille*)
- чиип-чиип 1.** *оном.* *kuvaan linnunpoikasten piipitystä* 2. > **чиипы-чиипы**
- чиичирган 1.** *kasv.* putkikasvi 2. *mus.* tšiptširgan (*udmurttilainen*)
- ruhallussoitin)*
- чиипы I 1.** (*курегни*) kananpoika(nen); ч. **поттыны** hautoa mutnat kananpojaksi 2. *murt.* (*пинал курег*) nuori kana, naaraskanipoikanen
- чиипы II** *rihek.* (*киын*) sierettymä; (*пыдын*) variksensaappaat (*jaloissa*); **пыдъесаз** ч. потэм hänen jaloissaan on variksensaappaat
- чиипы-курег** *koll.* siipikarja (*etenkin kanat*); ч. **вордон** siipikarjanhoito; ч. **вордон** фéрмá siipikarjatarha, suurkanala; ч. **вордыны** hoitaa siipikarjaa
- чиипыоктись** *el.* kanahaukka (*Accipiter gentilis*)
- чиипы-чиипы** *interj.* tipu tipu
- чиир** *оном.* *kuvaan koryvia vihlovaa kirkunaa:* **пинальёс ч. кесьяско** lapset kirkuvat koryvia vihlovasti; ч. **поттыны** huutaa (*t. vinkua*) koryvia vihlovasti, kirkua
- чиирák:** ч. **кеськыны** huudahtaa (*t. kirkaista*) koryvia vihlovasti; ч. **кеськыса** бöрдэ hänt itkee nyuyhkyttäen (*t. nyyhkien*) äänekkäästi
- чиргетись 1.** *partis. v:stā* **чиргетыны:** ч. **тылобурдоос** laululinut 2. *el.* (*коркаэоз*) sirkka 3. (*возвы выл ёзоз*) herokatti, heinäsirkka
- чиргетисьзоз** *el.* sirkka; **чиргетисьзозъёс 1)** (*коркаэозъёс*) sirkat 2) (*laulu*)kaskaat (*Cicadidae*)
- чиргетон** visertäminen, viserrys, livertäminen, liverrys, laulaminen (*lintujen*); siriseminen, sirkutus
- чиргетыны** visertää, livertää, laulaa (*lintu*); siristää, sirittää, sirkuttaa; **тылобурдоос** чиргето linnut visertävät (*t. laulavat*); **ёзэйёс**
- чиргето** heinäsirkat sirittävät

чиргетэм 1. *teonn. v:stā* чиргетыны 2. viserrys, visertäminen, liverrys, livertäminen, laulaminen (*lintujen*); sirinä, sirkutus; **тыло-бурдо ч.** *lintujen viserrys*

чирдон 1. (кырзан – к-сь учылэн) laulaminen (*lintujen, etenkin satakielen*); (чиргетон) siriseminen, sirkutus **2.** (к-сь молитва) laulavasti (t. laulavalla nuotilla) lukeaminen (*esim. rukouksen*) **3.** *murt.* (лыдзон) lukeminen

чирдыны 1. (кырзаны – к-сь учы) laulaa (*lintu, etenkin satakieli*); (чиргетыны) siristää, sirittää, sirkuttaa **2.** (к-сь молитва) lukea laulavasti (t. laulavalla nuotilla) (*esim. rukous*); **молитва ч.** lukea rukous (laulavasti) **3.** *murt.* (лыдзыны) lukea; **со усто чирдэ** hän lukee hyvin ◇ **поп кадь чирдэ** lukea kuin suntio

чирдэм 1. *partis. v:stā* чирдыны **2.** (кырзам – к-сь учылэн) laulaminen (*linnun, etenkin satakielen*); liverrys; trilli; (чиргетэм) sirinä, sirkutus; **учы ч.** satakielen liverykset **3.** (к-сь молитва) laulavasti (t. laulavalla nuotilla) lukeminen (*esim. rukouksen*) **4.** *murt.* (лыдзем) lukeminen

чиректон, чиректыны > **черектон, черектыны**

чирекъян, чирекъяны > **чекъян, чекъяны**

чирк, чирк-чирк-чирк *onom. kuvaa sirkan sirinää*

чирок *el. tavi (Anas crecca)*; > **вöчи**

чиртон vesivaaka, vatupassi

численник *puhek.* päivyri, allakka **числительной** *kiel.* lukusana, numerali; > **лыдним; дробной ч.**

murtoluku; ёзо ч. liittolukusana; **количественной ч.** perusluku; > **лыдлыдним; кушето ч.** uhdyslukusana; **мосо ч.** > **дробной ч.;** **огъясьч ч.** kollektiivilukusana; **порядковой ч.** järjestysluku; > **радлыдним; сложной ч.** > **кушето ч.; собирательной ч.** > **огъясьч ч.; составной ч.** > ёзо ч. **число 1.** (лыдпус) luku; **дробной (я. мосо) ч.** murtoluku **2.** (нунал) päävää(määrä); **гудырикошкон-лэн нырысётий числоосаз** elo-kuun alkupävinä; **ч. пунктыны** päävätä, dateerata, kirjoittaa päävää(määrä)

чисто *murt.* aivan, kokonaan; kaikki; yhtään, lainkaan, ollenkaan; **чисто ванды-а мыниськоды?** menetteköt (t. lähdetteköt) te aivan kaikki? ◇ **ч. нерад луиськиз ини** olen saanut kyllikseni, olen itsekin jo kyllästyntä

чись: ч. карыны > **чисяны**

чисян *teonn. v:stā* **чисяны**

чисяны *last. pissata;* (*улэ ч.*) laskeaa (t. pissata) alleen, kastella vuoteensa (t. housunsa)

читыр-котыр, читыр-читыр > *seur.*

читыр-чутыр kiemurteleva, kie-murainen, mutkitteleva, mutkainen, polveileva // polveillen, sik-sakkia, kiemurtelevasti, kiemuraisesti, mutkittelevasti, mutkaisesti, polveilevasti; **ч. гожмаса бызэ шур** joki virtaa polveillen

чия 1. (*емыш*) kirsikka, kirsikat; **ч. варення** kirsikkahillo; > **вийния 1; 2.** > *seur.*

чияпуп *kasv.* kirsikka(puu); **ч. мерттыны** istuttaa kirsikkapuu; > **вишняпуп**

член jäsen; кивалтэтлэн членээз
hallituksen jäsen; **ч. луон** jäse-
nyys; > ёзчи

чозрес, чозырес ketterä, vikkälä,
sukkela (*lapsi*)

чокмор 1. (*нуши*) kurikka, karttu,
nuija // paksupäinen; **ч. боды**
paksupäinen keppi **2. kal.** (*ботан*)
tarvoin, porkka **3.** (*koukkupäinen*)
kävelykeppi

чокморо 1. (*зёк пумо*) paksupäi-
nen; (*мырк*) tylppä(päinen), tyl-
sä(kärkinen) **2. kuv.** (*жотрес,*
шакрес) hiomaton, hienostuma-
ton, moukkamainen; (*сумбрес*)
kömpelö, köpelö

чомблляк polskis, molskis, loiskis;
ч. вуз тэтчиз hän polskahti ve-
teen

чомбылляськон polskiminen,
polskinta, loiskinta, molskinta
чомбылляськыны polskia, lois-
kia, molskia

чомбылляк > **чомблляк**

чомга el. tukkasotka (*Aythya fuli-
gula*)

чонари hämähäkki; **ч. вотэс** hämä-
häkinseitti, hämähäkinverkko; **ч.**
выллем hämähäkki=, hämähäkin
kaltainen; **ч. кук 1)** hämähäkin
jalka **2) kuv.** hoikkajalkainen,
hoikkasäärinen, hoikkakoipinen;
rimppakinttu(inen)

чонгыран *puhek.* palelu, kohmet-
tuminen, paleltuminen

чонгыраны *puhek.* palella, koh-
mettua, paleltua; **киосы чонгы-
разы ини** käteni ovat jo kohmet-
tuneet; > **зонгыраны**

чоньдон 1. (*зонгыран*) kohmettu-
minen, kangistuminen; jähmetty-
minen; jäykistyminen **2. (чонь-**
чонь луон) kangistuminen,

jäykistyminen; (*чуритомон*)
kovettuminen, koveneminen **3.**
kuv. kark. henkensä (t. veivinsä)
heittäminen

чоньдыны 1. (*zonqyranы*) koh-
mettua, kangistua; jähmettyä, jäy-
kistyä; **киосы кынмыса чонь-
дизы** käteni ovat kohmettuneet
kylmästä **2. (чонь-чонь луыны)**
kangistua, jäykistyä; (*чуритомы-
ны*) kovettua, koveta; **шойыз**

чоньдэм ни ruumis on jo jäykis-
tynyt **3. kuv. kark.** heittää henken-
sä (t. veivinsä), potkaista tyhjää
чонь-чонь: **ч. луыны** kovettua,
koveta; tulla kovemmaksi; **ч. сул-
тыны** nousta (t. ojentautua) suo-
raksi

чоньыт 1. (*шонер*) suora // suo-
raan, suorassa, suorana; **ч. ньёр**
suora vitsa (t. varpu); **ч. пукыны**
istua selkä suorana **2. (чурит)** ko-
va // kovasti

чоняк > **чонь-чонь**

чопоръян teonn. v:stā **чопоръя-
ны**

чопоръяны vetää suu suppuun (t.
supulleen)

**чорк 1. descr.: ч. султиз но кош-
киз** hän nousi yhtäkkiä ja lähti **2.**
riukek. aivan, ihan; **ч. огнам кы-
ли** jään yröyksin (t. aivan yksin)

**чорк-чорк 1. descr.: ч. карись-
кыны** oieta, suoristua, suoristau-
tua, ojentua, ojentautua; **пельёссе
вал** **ч. выретэ** hevonen höristää
korviaan **2. murt.** aivan, ihan; **ч.**
огнам уйисько asun yröyksin (t.
aivan yksin)

чорскон pyrkiminen, pyrintä, tup-
pautuminen, tyrkyyttäytyminen

чорсыны pyrkia, pyytää päästä
jhk, tuppautua, tyrkyyttätyä, änge-

- tä jhk
чортайськон, чортайськыны >
чорскон, чорскыны
- чортон 1.** *teonn. v:stā* **чортыны 2.** (ötön) kutsu(huuto), huuto, kutsuminen; puuptyö 3. (*атас с-съ*) (kukon)laulu, kiekaisu, kiekaus; **атас ч. вакыт** kukonlaulun aika 4.
murt. (*улян*) hoputus, hoputtelu; **вал ч.** hevosen hoputus (t. hoputtelu) 5. *murt.* (*сюло*) piiska, ruoska; (*ньёр*) vitsa (*jolla hoputetaan*)
- чортыны 1.** (*öttynы*) kutsua, huuhtaa, puuptyää; **дорад ч.** kutsua luokseen; **куное ч.** kutsua vieraaksi (t. kylään); **эктыны ч.** hakea tanssimaan, puuptyää tanssiin 2. (*атас с-съ*) kiekaista, laulaa (*kukko*) 3.
murt. (*уляны*) hoputtaa, hoputella
- чоръян** *teonn. v:stā* **чоръяны**
- чоръяны iter. v:stā** **чортыны**
- чорыг 1.** kala; **векчи ч.** pikkukala; **зарезь ч.** merikala; **куасьтэм ч.** kuivattu kala; **сыалтэм ч.** suolakala, suolattu kala; **съось ч.** petokala; **Чынатэм ч.** savustettu kala, savukala; **ч. бурд** kalanevä(t); **ч. лым** kalakeitto; **ч. мызь** kalan mäti; **ч. съём** kalansuomut; **ч. вордон** kalanjeljy, kalankasvatus; **ч. кутылон 1)** kalastus, kalapyynti 2) (*визнан*) onkiminen, onginta; **ч. кутылыны 1)** puuptyää (t. puuptyää) kaloja, kalastaa 2) (*визнан*) onkia; **чорыген нянь** kalapiirakka; **чорыглэн уянэз** kalan uimarakko 2. (*Чорыгъёс*) täht. Kalat
- чорыган** kalastaminen, kalastus, kalojen puuptyaminen (t. puuptyaminen), kalan puuptyi; (*визнан*) onkiminen, onginta; **тулыс ч.** kalan kevätpyynti
чорыгани kalastuspaiika
чорыганы kalastaa, puuptyää (t. puuptyää) kaloja; (*визнаны*) onkia; **ч. мыныны** mennä kalastamaan
чорыгась 1. *partis. v:stā* **чорыганны 2.** kalastaja, kalamies
чорыгасьдушес el. kalasääski, (kala)sääksi (*Pandion haliaetus*)
чорыгпи kalanpoika(nen)
чосла (*пазник*) uratalta, varhohöylä; (*гыргыр*) koverokirves, kourukirves
чосонка, чосонки karstavillahuovikkaat
чот I helmitaulu; **ч. весь** helmi (*helmitaulun*); **ч. карыны** laskea (t. lukea); **чотэ тырыны** laskea helmitaululla; **чотэн лыдъяны** laskea helmitaululla ◇ **ас** чотад itsenäisesti, omin päin; **со** чотын jnk (t. hänen) kustannuksella(an); **чотэ басьтыны 1)** (*санэ поныны*) ottaa huomioon 2) (*лыдэ б.*) ottaa lukuun; **чотэ эн басьты!** älä välitäl! **чотэ поныны 1)** (*лыдъяны*) panna (t. lisätä) helmitaululle 2) (*санэ басьтыны*) ottaa huomioon
чот II > seur.
чотák 1. *deskr.: ч. сүлтىз но кошкىз* hän nousi yhtäkkiä ja lähti 2. *puhek.* aivan, ihan; **ч. оғнам қили** jänjäpysin (t. aivan yksin)
чотан laskeminen, lasku
чотаны laskea (*summittaisesti*); **дунэз ч. 1)** (*лыдъяны*) laskea hinta 2) (*дун с-съ тупаны*) sopia hinnasta
чочоро 1. (*укыр сээзь, ассэ кильтро возисъ*) rempseä, huleton // rempseästi, huollettomasti 2. (*кильтро, чильтро*) keimaileva,

- keikaileva // keimailija, keikailija
3. (син шоры ѿтісъ) huomiota herättävä, erottuva (*muista*); **ч.**
мак huomiota herättävä unikko; **ч.**
дісьсяськыны pukeutua huomiota herättäävään pukkuun
- чочоръяськон** **1.** (астэ сээзь, кильтро возён) rempseästi (t. huollettomasti) käyttäytyminen **2.** (мынчыръяськон) keimailu, keikailu
- чочоръяськыны** **1.** (астэ сээзь, кильтро возыны) käyttäytää rempseästi (t. huollettomasti) **2.** (мынчыръяськыны) keimailla, keikailla ◇ **чочоръяськыса дісьсяськыны** pukeutua huomiota herättäävään pukkuun
- чоллян** *teonn.* *v:stā* **чолляны**
- чолляны** *iter.* *v:stā* **чолтыны**
- чолляськон** *teonn.* *v:stā* **чолляськыны**
- чолляськыны** **1.** *pass.* *v:stā* **чолляны** **2.** *iter.* vedota, viitata jhk; **висён вылэ ч.** vedota sairauteen; **эш вылэ ч.** vedota toveriinsa **3.** (вöсъ луэмен вырыны) väante-lehtiä (*kivusta*)
- чолскон** *teonn.* *v:stā* **чолскыны**
- чолскыны** **1.** (пыкъяськыны) pojata, nojautua; **пельпум вылэ ч.** pojata olkapähän **2.** vedota, viitata jhk; **висён вылэ ч.** vedota sairauteen; **эш вылэ ч.** vedota toveriinsa **3.** (етйн, пыш, нин с-съ) liottaa (*pellava, hamppri, niini*) **4.** (ю тысъ с-съ) kaataa (*viljaa*) jauhinkouruun (t. *myllynkouruun*)
- чолтиськон, чолтиськыны** > **чолскон, чолскыны**
- чолтон** *teonn.* *v:stā* **чолтыны**
- чолтыны** **1.** (кутскыны) panna jk alulle, tehdä aloite **2.** (пус с-съ)
- heittää (t. lyödä) arpa; **пус ч.** heittää (t. lyödä) arpa **3.** (етйн, пыш, нин с-съ) liottaa (*pellava, hamppri, niini*) **4.** (ю тысъ с-съ) kaataa (*viljaa jauhinkouruun t. myllynkouruun*) **5.** (калтон с-съ) heittää, laskea (*verkko*); **чуказе сеть ч. мыном** huomenna menemme heittämään verkot veteen **6.** (визнан с-съ) heittää (*onki*); **визнан ч.** heittää onki **7. murt.** (чалтымак юны) juoda pohjaan (t. рохjanmaan kautta)
- чольы** (кысы) pikkusormi, pikkuri; (пыдысы) pikkuvarvas; **ч. быдза гинэ олематон,** mitätön; liian pieni ◇ **чольылы пумит но уг сылы** sp. on mitättömyys (t. aivan mitätön) jnk rinnalla
- чольыё-пölыё:** **ч. поэзь** hansikas, hansikkaat, sormikas, sormikkaat
- чýák ruhek.** nopeasti, vauhdikkaasti, heti, hetkessä, silmänräpäyksessä; **чишпей ч. мур коже ышиз** silmänräpäykssessä hauki hävisi syvänteeseen
- чуваш** тšuvassi // тšuvassilainen, тšuvassin, тšuvassien; **ч. кыл тšувасси**(n kieli)
- чугдон** **1.** (куара бырон) äänen sortuminen, käheys **2.** (дэмёон, шедён) tarttuminen, takertuminen, kiinni jäätäminen
- чугдны** **1.** (куара бырыны) tulla (t. mennä) käheäksi, sortua **2.** (дэмзыны, шедзыны) tarttua, takertua, jäädä kiinni
- чугун** **1.** harkkorauta, raakarauta **2.** (посуда) valurautapata; **чугунын пöльтыны** keittää valurautapadassa ◇ **ч. сюрес** rautatie
- чүэ-чуз** *onom.* ja *deskr.:* **ч. куара** **чузъяське** ääni kuuluu kaikuna;

- ч. кезыйт** (kouriin)tuntuva kylmä (t. kylmyys)
- чузъяськем 1.** *partis. teonn. v:stā* чузъяськыны **2.** kaiku, kajahdus; kumu, kumina, jyminä
- чузъяськон** kaiku(minen), kajahtaminen, kajahdus
- чузъяськыны** kaikua, kajahtaa, kuulua; ыбем қуара чузъяськиз laukaus kajahti
- чузырет** (hius)saparo (*korvilla*) (*udmurttinaisen kampaustyylı*) > **зыгыри 2**
- чинчи** rasavilli, vintiö; väkkärä, levoton // levoton, paikoillaan pysymätön, rauhaton
- чук 1.** (к-сь льёмпулэн) terttu; **ви ноград** ч. gypäleterttu; **льёмпу** ч. tuomenmarjaterttu **2.** (бууроослэн йыразы я. изы йылын) tupsu, töyhtö; **чукен изы** tupsulakki **3.** (басма вандэт. ёустари) tilkku; **ч. шуккыны** lyödä tilkku (*koli-kolla seinään t. laipionkannatimeen – armeijaan saattomenojen osa*) **4.** (чеберман) ripsu, tupsu, töyhtö, hapsut; **зарни ч.** kultaripsu(t), kultatupsu(t)
- чукам 1.** *partis. v:stā* **чуканы 2.** (кугзатэм, дэмзытэм) takerruttaaminen (kiinni) **3.** (канжатэм, щогзытэм) kamppaus, kamppaaminen **4.** (жегатэм) jarruttaminen, estäminen
- чукан 1.** (кугзатон, дэмзытон) takerruttaminen (kiinni) **2.** (канжатон, щогзытон) kamppaaminen, kamppaus **3.** (жегатон) jarruttaminen, estäminen
- чуканы 1.** (кугзатыны, дэмзытыны) takerruttaa (kiinni); **платяме кортчоге чукай** takerrutin leninkini naualaan **2.** (канжатыны, щогзатыны) kampata **3.** (жегатыны) jarruttaa, estää
- чукасъкон 1.** (кугзан, дэмзон) tarttuminen, takertuminen **2.** (канжасъкон, щогзон) kompastuminen, kompastus **3.** (жеган, келленан) hidastuminen, hidastus
- чукасъкыны 1.** (кугзаны, дэмзытыны) tarttua, takertua **2.** (канжасъкыны, щогзыны) kompastua **3.** (жеганы, келленаны) hidastua
- чукатон, чукатыны > чукан, чуканы**
- чукатэк 1.** *konv. v:stā* **чуканы 2.** esteettä, esteettömästi
- чукдор** valkoharjainen, liinaharjainen; liinakko, rautias, raudikko (*hevonen*)
- чuke** el. sterletti (*Acipenser ruthenus*)
- чукет** häiriö, haitta, este
- чуки-бёки > чукин-бёкин**
- чукин** kallellaan, kalleleen, kaltevasti, viettävästi
- чукинак: уробо ч. луиз** rattaat kallistuivat yhtäkkää
- чукин-бёкин** deskr. löntystäen; hoiperellen; **ч. ветлыны** kulkea löntystäen, löntystää ◇ **улонзы ч. кошкиз** heidän elämänsä lähti menemään nurin niskoin
- чукиндор** murt. ikoni; > **мудор 2**
- чукиндырон, чукиндырыны > черк:** черке пыртон, черке пыртыны
- чукиндэр** murt. punajuuri; > **гордкушман**
- чукинскон 1.** (бекырскон) kallistuminen (*kaltevaksi tulo*) **2.** (вүэ месийськон) painuminen (*veteen*), kastautuminen, uppoaminen **3.** kirk. (черке пырон) kasteen ottaminen; kristinuskoon kääntyminen

чукинскины 1. (бекырскины) kallistua (*tulla kaltevaksi*) **2.** (вүэ месийськыны) painua (*veteen*), kastautua, upota **3.** kirk. (черке пырыны) ottaa kaste; kääntää kristinuskoon

чукинтон 1. (бекыртон) kallistaminen, kallistus **2.** (вүэ месон) kastaminen, upottaminen **3.** kirk. (черке пыртон) kastaminen, kaste; ristiminen **4.** kuv. (пыдсозяз юон) pohjaan (t. pohjanmaan kautta) juominen

чукинтыны 1. (бекыртыны) kallistaa; чанээ ч. kallistaa amme **2.** (вүэ месыны) kastaa, upottaa **3.** kirk. (черке пыртыны) kastaa; ristiä **4.** kuv. (пыдсозяз юны) juoda pohjaan (t. pohjanmaan kautta); стакан вүэч ч. juoda lassillinen vettä pohjaan

чукинэс kalteva, viisto, viettävä, vieru, luisu; kallistuva

чукиськон arvanheitto, arvan heittäminen (t. lyöminen)

чукиськыны intr. heittää (t. lyödä) arpaan

чуккес kalteva, viisto, viettävä; vrt. чукин

чуко tupsureunainen, hapsureunainen, ripsureunainen, ripsullinen, hapsullinen; ч. шаль hapsullinen saali

чукойыр tilhi (*Bombycilla*); > сял-бер

чукон 1. (пус чёлтон) arvanheitto, arvan heittäminen (t. lyöminen) **2.** (вүэ месон) kastaminen, upottaminen **3.** (тыл поттон) tulen iskeeminen **4.** kirk. (черке пыртон) kastaminen, kaste; ristiminen

чукто murt. sääskiharso, hyttysharso, sääskiverkko, hytlysverkko

чукча tšuktši; ч. кыл tšuktši(n kielili)

чукы > чуке

чукынон kirk. (черке пыртон) kastaminen, kaste; ristiminen

чукыны tr. 1. (пус чёлтыны) heittää (t. lyödä) arpaan **2.** (вүэ месыны) kastaa, upottaa **3.** (тыл поттыны) iskeä tulta **4.** kirk. (черке пыртыны) kastaa; ristiä

чукынымтэ 1. partis. v:stä чукыны **2.** kirk. pakana, ei kristitty

чукыныны kirk. kastaa; ristiä

чукынэм kristitty // kastaminen, kaste; ristiminen

чукыр-бékыр descr. löntystäen, puolesta toiselle hoippuen, hoiperellen; ч. ветлыны hoippua (puolesta toiselle)

чукырна el. törö (*Gobio gobio*)

чукыр-чákыр > чукыр-бékыр

чулан I varasto(komero); дýсь вóзён ч. vaatekomero; сиён вóзён ч. giokakomero

чулан II 1. (маке пыр месылон, донгган) työntäminen, pistäminen (*jnk läpi*) **2.** (марлэсь ке пүшсэ сузяны) puhdistaminen, puhdistus (*jnk sisus harjan t. puhdistuspukon avulla*)

чуланы 1. (маке пыр месылыны, донганы) työntää, pistää (*jnk läpi*)

2. (марлэсь ке пүшсэ сузяны) puhdistaa (*jnk sisus harjan t. ruhdistuspukon avulla*) ◇ дүринчи карез ч. häiritä (t. repiä) ampiaispesää

чулка, чулки sukka, sukat; ыж

гон ч. villasukat; капрон ч. nailonsukat; ч. бер sukan kanta; ч.

ныр йыл sukanterä; ч. керттыны neuloa (t. kutoa) sukkaa; ч.

кутчаны panna sukat jalkaan; ч.

кылъыны гүюса sukat jalastaan; **ч. пыд** 1) (чулка коже) vain sukat jaloissaan 2) (гольык пыд) avoalkainen, paljasjalkainen; avojaloin, paljain jaloin, sukitta 3) sukkajalkainen, valko(sukka)jalkainen (*hevonen*), hevonen, jolla on valkoiset jalat; **валмы ч. пыд** meillä on sukkajalkainen hevonen

чуло 1. (сузян маке) puhdistusesine; pulloharja, puhdistuspuikko **2.** jäinen keppi jnk lunta pitkin heittämistä varten (*udmurttien kansalispelissä*)

чульк *deskr.* yhtäkkiä, äkkiä, heti, hetkessä, silmänräpäyksessä; **пасысьшыр ч. потиз** yhtäkkiä hiiri pisti päänsä ulos raosta

чулька́к puhek. yhtäkkiä, yllättäen, odottamatta; **ч. пумисъкыны** yllättäen tavata

чульк-чульк *deskr.* йырзэ укное **ч. мычылэ** hän pistää päänsä ulos ikkunasta

чультро *anat.* poskipää; > **бам-чукко**

чульточо 1. > *ed. 2. el.* sirri (*Calidris*)

чум аитта; вылысьч. aitan yläkeräta; **улынó-вылынó (я. улысé-вылысé)** ч. kaksikerroksinen aitta; **улысьч.** aitan alakerta; > **кенос**

чумер *ruok.* (taikina)kokkareet, mykyt, (k)limpit; **чумерен шыд** klimppikeitto, mykykeitto; > **пуньыч: пуньыен тырем**

чумолё (*к-сы турын*) ruko; (*к-сы культоослэс*) kuhilas; **ч. люканаы 1)** (*к-сы турын*) panna rukoihin (t. ruoille) **2)** (*к-сы культо*) panna kuhilaille

чумолёям *partis. ja teonn.* *v:stā*

чумолёяны

чумолёян (*к-сы турынэз*) rukoihin pano (t. paneminen); (*к-сы культоэз*) kuhilaille pano (t. paneminen)

чумолёяны (*к-сы турынэз*) panna rukoihin (t. ruoille); (*к-сы культоосты*) panna kuhilaille

чумольтон, чумольтыны > чумолёян, чумолёяны

чумон 1. (*туй коробка*) tuohirasia **2.** (*туйлэсъ кобы*) tuohikauha

чуны varsа; **ч. изнэс** varsan harja; **ч. ваёно эрвал** tiine tamma

чуныбыж *kasv.* idähierakka (*Rumex crispus*)

чуныё: **ч. кобла** tine tamma

чуныкыч *el.* maakotka (*Aquila chrysaetos*); > **быркыт**

чуныпыд *kasv.* taponlehti (*Asarum*)

чуныян varsominen

чуныяны varsoa

чупали *puhek.* suudelma, suukko

чупам 1. *partis. v:stā* **чупаны 2.** suutelu; suudelma, suukko

чупан suutelu

чупаны suudella; **пиналэз ч.** suudella lasta

чупасъкон (toistensa) suutelu

чупасъкыны *intr.* suudella (toisi-aan)

чупкарон suutelu; suudelma, suukko

чуп/карыны suudella (*kerran*)

чупрес, чупырес riuska, rivakka, eloisa, elävä, nopealiikkeinen, tarmokas, vilkas, reipas // riuskasti, rivakasti, eloisasti, elävästi, nopealiikkeisesti, tarmokkaasti, vilkkaasti, reippaasti; **ч. адями** riuska (t. reipas) ihmisen; **ч. карисъкы-**

- ны olla reippaana, olla reipas; ч. ужаны tehdä töitä riuskasti (t. tarmokkaasti)**
- чупырскон riuskaksi (t. reippaaksi) тuleminen**
- чупырсыны тulla riuskaksi (t. reippaaksi)**
- чупыртон kutiseminen, syyhyminen, syyhyntä, kihelmöinti, pistely**
- чупыртыны kutista, syhytä, kihelmöidä, pistellä**
- чупыр-чупыр: ч. кариськыны тulla riuskaksi (t. reippaaksi)**
- чур I 1. (рад) rivi; одиг ч. помнидор мерттыны istuttaa yksi rivi tomaatteja; пуконъёс кык чурен пуктэмын tuolit ovat kahdessa rivissä 2. (пытылы) raide, (руорän)jälki; колёса бервылэ мур чуръёс кылизы ryörän jäljiltä on jänyt syväät raiteet (t. jäljet) 3. (строчка) rivi; (к-сы кылбұр) säe; ч. вис rivinväli; выль чурысен uudelta riviltä; ч. но ёз гожкты hǟn ei kirjoittanut riviä-käään**
- чур II onом.: ч. вияны valua (t. virrata, juosta) kapeana suihkuna (t. virtana)**
- чур III interj. last.: ч., мон нырысез interj. apus minä ensin; ч. карыны haluta välittää etsijäksi joutuminen (peleissä, esim. hippasilta, sokkosilla)**
- чургетон kurnuttaminen, kurnutus (sammakon)**
- чургетыны kurnuttaa (sammakko)**
- чургетэм 1. partis. v:stā чургетыны 2. kurnutus, kurnuttaminen (sammakon)**
- чургуби kasv. nurminahikas (*Marsmius oreades*)**
- чургей el. tavi (*Anas crecca*); >**
- вöчы**
- чурен 1. (чуренак) rivissä, rivinä; (чуре) riviin 2. > seur.**
- чурéн-чурен riveittäin, rivittäin; (чуръёсы) riveihin; ч. яблокпуу мерттыны istuttaa omenaruutti riveittäin (t. riveihin); яблокпуос ч. будо omenaruutti kasvatat riveittäin**
- чурин > чурен; ∆ ч. гожъёс yh-densuuntaiset suorat**
- чуриндо raidallinen, juovikas, viiruinen**
- чурин-чурин > чурéн-чурен**
- чурка 1. (пуклё) pölkky 2. (уморто) (mehiläis)pönttö, (mehiläis)resä; муш ч. mehiläispönttö, mehiläispesä; юбер ч. kottaraispönttö**
- чуртнан teonn. v:stā чуртнаны**
- чуртнаны 1. (донгыны) työntää, pistää (läpi), sujauttaa; tunkea, sulloa, ahtaa; бодыез путэтэ ч. työntää keppi rakoon; чемоданэ котырез ч. sulloa tavarat matkalaukkuun 2. (карьны, поныны) panna; кытчы книгаэз чуртнад? minne sinä sen kirjan panit? 3. kuv. (нырез месыны) pistää nenänsä (t. nokkansa) jhk; коть-кытчы нырез чуртна hän pistää nenänsä (t. nokkansa) kaikkialle**
- чуртнаськон teonn. v:stā чуртнаськыны**
- чуртнаськыны 1. (донгиськыны) tunkeutua, ahtautua, sullooutua (sisäään), työntyä, rujottautua; со мырдэм автобусэ чуртнаськиз suurin ponnistuksin hän tunkeutui bussiin; тушмон мурт музъем вылэ чуртнаськем vihollinen tunkeutui (t. hyökkäsi) vieraaseen maahan; чуланэ кочыш чурт-**

наськем kissa tunkeutui (t. on tunkeutunut) ruokahuoneeseen **2.** (ышыны) hävitä, kadota; **кытчы со чуртнаськиз?** mihin hän hävisti? **3.** (ватицькыны) paeta, mennä pakoon; **зорлэсъ нόкытчы вал** ч. ei ollut minne mennä sadetta pitämään **4.** (кариськыны) joutua; **уг тодицькы, кытчы мон табере чуртнасько** en tiedä, mikä nyt neuvoksi **5. kuv.** (нырез месыны) pistää nenänsä (t. nokkansa) jhk

чурт-чурт *deskr.* lujasti, vankasti, varmasti; **ч. вамишъяны** astella (t. kulkea) varmoina; **куараез ч. луиз** hänen äänensä tuli varmaksi **чуръян 1.** (убо лэсътон) kasvipenkkien tekeminen **2.** (чурин тырон) riviin (t. riveihin) asettaminen **3.** (öryя лэзён) suuntaus, kohdistus, ohjaus (*uomaat pitkin*)

чуръяны 1. (убо лэсътыны) tehdä kasvipenkkijä **2.** (чурин тырыны) asettaa riviin (t. riveihin), asettaa rivittäin **3.** (öryя лэзыны) suunnata, kohdistaa, ohjata (*uomaat pitkin*)

чуръяськон *teonn. v:stā* **чуръяськыны**

чуръяськыны 1. pass. v:stā
чуръяны 2. (öryяськыны) (alkaa) virtaa (*uomaat pitkin*)

чурыт 1. kova, vahva, luja; kuiva, kova (*esim. leipä*); **ч. нянь** kuiva (t. kova) leipä; **корт кадь ч.** raudkova **2. kuv.** (сук, жалясь) saita, kitsas, itara; **ч. мурт** itara ihmisen **3. kuv.** (жётрес, юн) kova, ankarra // covasti, ankarasti; **чуратэсъ куронъёс** covat vaatimukset; **ч. кыльёс** covat sanat • **ч. кариськыны 1)** (юн луыны)

tulla kovemmaksi; kovettua, koveta 2) **kuv.** (жалины) tulla saidaksi, kitsastella; **ч. луыны 1)** (юн луыны) kovettua, koveta; olla kova 2) **kuv.** (жалины) olla saita, kitsastella ◇ **ч. куртчем** kitupiikki, saituri, nuukailija, kitsastelija; **ч. кымес 1)** (вуж сямъя улйсъ) kalkkeutunut, vanhoillinen; kovakaloinen, kovapäinen 2) **kuv.** (сук, жалясь) kitupiikki, saituri; ahne (ihminen), ahnehtija; **ч. пус** *kiel.* kova merkki (ъ-kirjain); **ч. соглашнойёс** *kiel.* palataistumattomat konsonantit; **ч. сюлэм** säälämätön; kova sydän **чурытан 1.** (чурыт луон) kovemaksi (t. kovaksi) tuleminen; kovettuminen, koveneminen **2. kuv.** (сук, жалясь луон) kitsastelu, kitsailu, nuukailu

чурытаны 1. (чурыт луыны) tulla kovemmaksi (t. kovaksi); kovettua, koveta **2. kuv.** (сук, жалясь луыны) kitsastella, kitsailla, nuukailla

чурытасъ 1. partis. v:stā **чурытанны 2. kuv.** (сук, жалясь) saita, kitsas, itara // (сук, жалясь адями) saituri, kitupiikki, pihtari, nuukailija

чурытасъкем 1. partis. v:stā **чурытасъкыны 2. kitsastelu,** nuukailu; saituruus, pihiy

чурытасъкись 1. partis. v:stā **чурытасъкыны 2. > чурытасъ 2**

чурытасъкон *kitsastelu, nuukailu;* saituruus, pihiy

чурытасъкыны *kitsastella, nuukailla, pihtailla, pihistellä, olla saita (t. kitsas, itara)*

чурытомон 1. (чурыт луон) kovettuminen, koveneminen; kovemaksi (t. kovaksi) tuleminen **2.**

kuv. (сук, жалась луон) saidaksi (t. kitsaaksi, itaraksi) tulo

чуритомыны 1. (*чурит луыны*) kovettua, koveta; tulla kovemmaksi (t. kovaksi); **музъем чуритомиз** мaa on kovettunut **2.** *kuv.* (сук, жалась луыны) tulla saidaksi (t. kitsaaksi, itaraksi)

чуритъаскон, чуритъаскыны > **чуритаскон, чуритаскыны**

чус I 1. hiljainen; tyyni // (*чуслык*) hiljaisuus; tyyneys; **гуртын ч.** kylässä on hiljaista; **котырак ч.** үmpäällä on hiljaista; **урмын туннэ ч.** ulkona on tänään tyntä **2.** (*зїбыйт*) hiljainen, rauhallinen, tyyni // hiljaa, rauhallisesti, tyvenisti; **ч. пукыны** istua hiljaa; **ч. кариськыны** (*я. луыны*) hiljetä, vaieta, tyntä **3.** (*верасъкытэк уліс*) ääneton, sanaton; (*верасъкытэм*) vaitelias, hiljainen // (*верасъкытэк*) ääneti, äänettömästi, vaiti, vaiteliaana, vaiteliaasti; **ч. ветлыны** kulkea äänettömästi; **ч. улыны** olla vaiti (t. ääneti, hiljaa)

чус II (*сээзь, чупрес*) reipas, rohkeaa, riuskka, näppärä

чусак: **ч. кариськыны** (*я. луыны*) hiljetä, vaieta, tyntä

чусомем 1. *partis. v:stā* **чусомыны 2.** (*шып луэм*) hiljentyminen, hiljeneminen **3.** (*буйгам*) rauhoittuminen, asettuminen, tyntyminen **4.** (*басылан, каллен луэм – к-сь тöl*) tyntyminen, vaimentuminen, asettuminen **5.** (*верасъкемись дүгдэм*) vaikeneminen (*ruhumasta lakkaminen*)

чусомон 1. (*шып кариськон*) hiljeneminen, vaikeneminen **2.** (*буй-*

ган) rauhoittuminen, asettuminen, tyntyminen **3.** (*басылан, каллен луон – к-сь тöl*) tyntyminen, vaimentuminen, asettuminen **4.**

(*верасъкемись дүгден*) vaikeneminen (*ruhumasta lakkaminen*)

чусомыны 1. (*шып кариськыны*) hiljentyä, hiljetä, vaieta, vaimeta; **пинальёс чусомизы** lapset vakenivat (t. hiljenivät) **2.** (*буйганы*) rauhoittua, asettua, tyntä; **пиналь чусомиз** lapsi asettui (t. rauhoitti) **3.** (*басыланы, каллен луыны – к-сь тöl*) tyntä, vaimeta, vaimentua, asettua; **тöl чалмиз** tuuli on tyntynyt (t. asettunut) **4.** (*верасъкемись дүгдены*) vaieta (*lakata ruhumasta*)

чусомытон 1. (*калленгес, шыпгес карон*) hiljentämisen, hiljennys, vaimentaminen, vaimennus **2.** (*зїбломытон*) hillitseminen, hilintää, tyynnystäminen **3.** (*буйгатон*) rauhoittaminen, rauhoitus **4.** (*верасъкемись дүгдытон*) vaientaminen

чусомытыны 1. (*калленгес, шыпгес карыны*) hiljentää, vaimentaa; **радио куараез ч.** hiljentää radion äänenvoimakkuutta **2.** (*зїбломытыны*) hillitä, tyynnystää; **пинальёсты ч.** hillitä lapsia **3.** (*буйгатыны*) rauhoittaa, saada asettumaan; **пиналэз ч.** rauhoittaa lapsi **4.** (*верасъкемись дүгдьтыны*) saada vaikenemaan, vaientaa

чут ontuva, nilkuttava, rampa; **ч. адями** ontuva ihmisen; **ч. ветлыны** kävellä ontuen, nilkuttaa; **ч. луыны** alkaa ontua, tulla ramaksi; olla ontuva (t. rampa)

чутись 1. *partis. v:stā* **чутыны 2.**

онтута, nilkuttava, rampa
чутон ontuminen

чүтрапк 1. (юн-юн) пäättäväisesti, lopullisesti, varmasti, jyrkästi; ki-meästi, räikeästi, terävästi; **ч. ве-раны** sanoa kimeästi; **ч. пумит** кариськыны (я. луыны) kiel-tätytä jyrkästi (t. päättävästi) **2.** onom. kuvaaj jnk murtumisen ään-tä: risahdus, rasahdus; **улвай ч.** чигиз оksa murtui rasahtaeen чутрес 1. (кырыж-мерых) mutkit-televa, monipolinen; **ч. сюрес** mutkitteleva polku (t. tie) **2.** (юн-юн) päättävä(inen), luja, lopullinen // päättäväisesti, lopullisesti, var-masti

чутык, чутык-чутык descr. ku-vaan ontuvan ihmisen kävelytyyliä: **ч. кошкыны** lähteä ontuen; **ч. кыльыны** jäädä ontuvaksi (t. rammaksi)

чутыны ontua, nilkuttaa, liikata; **пал пыдын(ыз) ч.** ontua toista jalkaansa

чутырап > чутрап

чутыран, чутыраны > чутыр- скон, чутырсыкыны

чутырес > чутрес

чутырмон teonn. v:stā чутырмы- ны

чутырмыны > чутырсыкыны

чутырскон teonn. v:stā чутыр- скыны

чутырсыкыны 1. (бинялсыкыны) käpristäy, käärityy, kiertyä (*rullaile*); **туй куасымса чутыр- скем** tuohivaka on kupertunut **3. kuv.** (коска-ны, чөллясъкыны) vääntelehtiä; (шымырсыкыны) käpristellä, käpristyä (kokoon); **вöсезлы чида- тэк чутырсыкиз** hän vääntelehtii kivusta (t. tuskissaan) **4. kuv. pu- hek.** (кулыны) kuolla, oikaista koipensa

туй лянэс чутырском tuohivak-ka on kupertunut **3. kuv.** (коска-ны, чөллясъкыны) vääntelehtiä; (шымырсыкыны) käpristellä, käpristyä (kokoon); **вöсезлы чида- тэк чутырсыкиз** hän vääntelehtii kivusta (t. tuskissaan) **4. kuv. pu- hek.** (кулыны) kuolla, oikaista koipensa

чутыртон teonn. v:stā чутырты- ны

чутыртыны 1. (бинялтыкыны) kää- riä, kääräistä (*rullalle*); **yksipers.** (бинялсыкыны) käpristäy, käärityy, kiertyä (*rullalle*); **туэз чу- тыртэм** tuohi on käpristynyt **2.** (позырес карыны, кырыжаты- ны) kupertaa, kupristaa, vetää kupru(i)lle; **yksipers.** (позырес луы- ны, кырыжаны) kupertua, mennä kupru(i)lle, kupristua, väännyillä; **та пулэз котэн чутыртэм** tämä lauta on väännyillyt kosteassa **3.** **yksipers.** (чутыртыны) kouristel- la, väännellä, vääntelehtiä **4. kuv.** **puhek., yksipers.** (кулыны) kuolla, oikaista koipensa; **секыт висён сое жог чутыртиз** hän kuoli no-peasti vaikeaan sairauteen ◇ **кöt ч. 1** (сием потыны) haluta ko-vasti syödä, olla kovin nälkäinen **2** (**кöt виссыны**) vatsa on kipeä; **сюлэм чутыртэ** suru painaa (t. kaivaa) mieltä, sydäntä särkee (t. kaihertaa), huollet painavat (mieltä) **чутэм 1. partis.** v:stā **чутыны 2.** ontuminen, nilkuttaminen, nilkutus **чучы I** suupielten rohtuma; **ымду- раз ч. потэм** hänellä on suupiel- ten rohtuma **чучы II** turt. (яра, лом) гиреуту- ма, гуветтума (*lapsilla*) **чучыбей el.** (чагырпислээг) sini-

- tiainen (*Parus caeruleus*)
- чучырет** *murt.* > **чузырет**
- чучытурын** *kasv.* keltamo (*Chelidonium*)
- чызайисъкон** pirskuminen, pirskunta, piriskahtaminen, purskahtaminen
- чызайисъкыны** pirskua, pirsktahtaa, purskua, purskahtaa; > **чызыйны**
- 2**
- чызыйны** 1. *tr.* (*маин ке, мae кe*) pirskottaa, pirskauttaa, suihkauttaa, vihmaa; **ымныраз ву** ч. pirskottaa vettä kasvoilleen 2. *intr.* (*пызыыса потыны*) pirskua, pirsktahtaa, purskua, purskahtaa; **вир** **чызыыса потыны кутскиз вери** alkoi pirskua (t. pirskathi) 3. *tr.* (*насосэн кисътаны*) kastella (t. päästää vettä) paloruiskusta (t. pumpusta)
- чызыён** 1. (*маин ке, мae кe*) pirskottaminen, pirskauttaminen, suihkauttaminen, vihmominen 2. (*пызыыса потон*) pirskuminen, pirskunta, piriskahtaminen, purskahtaminen 3. (*насосэн кисътан*) paloruiskulla (t. pumpulla) kastelu (t. valelu) 4. (*пазясыкъон арбери*) suihkupullo, suihkutin
- чылкák** aivan, ihan, kokonaan; **ч. анэз кадь** aivan kuin oma äitinsä, aivan äitinsä näköinen (t. kaltainen); **ч. оғназ** aivan yksinään; **ч. быдтыны** päättää (t. hävittää) kokonaan; > **кóпак**
- чылк-чылк** putipuhdas, siisti // puhtaasti, siististi; **ч. мисъкыны** pestä (t. siivota) puhtaaksi
- чылкыт** (*дун*) puhdas; siisti; (*пыртүз адсқись*) läpinäkyvä; **ч. ву** puhdas (t. läpinäkyvä) vesi; **ч. выж** puhdas (t. siisti) lattia; **ч.**
- дýсь puhdas vaate, puhtaat vaatteet (t. pukimet); **ч. карисъкыны** puhdistautua, harjata pukuaan, siistiä itseään, panna itsensä järjestykseen; **ч. карыны** puhdistaa; siivota, siistiä; > **дун II**
- чылкытан, чылкытаны** > **чылкытомон, чылкытомыны**
- чылкытатон 1.** (*чылкыт карон*) puhdistaminen, puhdistus; siivoaminen, siivous **2.** (*октон-калтон*) siivoaminen, siivous, siistiminens
- чылкытатыны 1.** (*чылкыт карыны*) puhdistaa; **шурез ч. рундиста** (t. perata) joen pohjaa **2.** (*октыны-калтыны*) siivota, siistiä; **кóмнатаéз ч.** siivota huone
- чылкытомон 1.** (*чылкыт луон*) puhdistuminen **2.** (*дунман*) selkiintymisen, kirkastuminen (*veden*)
- чылкытомыны 1.** (*чылкыт луыны*) puhdistua **2.** (*дунманы*) selkiintyä, kirkastua (*vesi*)
- чын** *murt.* 1. (*ээм*) totuus, tosi; **чынээ ик** (*я. но*) todellakin, tosi-aankin; **чынээ вераса** totta puhuen (t. sanoen) 2. (*самої*) kaikkein; **ч. бадзым юон** kaikkein suurin juhla
- чынмарзан** briljantti
- чырккей** *murt. el.* mäkärä(inen); *koll.* mäkärä(ise)t; > **пырнымы, пырчибинь**
- чырмыт** eloisa, elävä, liikkuva, reipas, vilkas; **ыжпиос чырмытэсъ ни** karitsat ovat jo vilkkaita
- чырс** hapan, happamanmakuinen; **ч. ѹол** hapan maito; piimä, viili; **ч. сиён 1)** hapan ruoka 2) (*узын-гумылэсъ, колыслэсъ*) väinönputkesta (t. karhunputkesta) valmistettu ruoka 3) (*чырстурын-*

лэсъ) suolaheinästä valmistettu ruoka

чырсалэс hapahko, happamahko

чырсам 1. *partis. v:stā* **чырсаны** 2. hapan, happamanmakuinen, käynyt, hapannut; ч. ѹöl hapannut maito; ч. шыд käynyt keitto

чырсамтэ 1. *partis. v:stā* **чырсаны 2.** tuore, happamaton, käymätön

чырсан 1. happeneminen, hapantuminen 2. *kuv.* (суез-пыдэз лэзён) veltoksi (t. raukeaksi) käyminen, veltostuminen, voipuminen, voiprimus

чырсаны 1. hapata, hapantua, käydä 2. *kuv.* (суез-пыдэз лэзыны) käydä veltoksi (t. raukeaksi), veltostua, voipua

чырсатон 1. (чырс карон) hapataminen, hapatus, käyttäminen; piimittäminen 2. (чырсэт, маял) hapate, käyte; hapatus

чырсатыны hapattaa, käyttää; piimittää; antaa hapata (t. hapantua)

чырсгумы *kasv.* (гоноколыс, гоночырыс) ukonputki (*Heracleum*); idänukonputki (*H. sibiricum*)

чырскуар > **чырстурын, кузькылак**

чырспыр, чырспыръэм > **чырсалэс**

чырстурын *kasv.* suolaheinä (*Rumex*); niittysuolaheinä (*R. acetosa*); > **кузькылак**

чырсэт (маял) hapate, käyte; hapatus; (дрожжи) hiiva; **чырсэ-тэн ыльнянь** hiivataikina

чырткем (таза) terve; (сөзъ, чырмыт) eloisa, reipas, tarmokas, virkeä; (капчи мылкыдъем) elämänloinen, elämänhaluinen; ч. будыны kasvaa terveenä ◇ **чырт-**

кем! terve!, hei!, päivää!; (чукна) hyvää huomental!; (нуназе) hyvää päivää!; (жытазе) hyvää iltaa!;

чырткемес! (teitittelystässä t. useita ihmisiä tervehdittäässä) > ed.; **чырткем-а?!** hei!, terve!; mitä kuuluu?, kuinka voit?

чырткемъясъкон 1. (чырмыт вырон – нылти с-сь) peuhaaminen, ilakointi, telmiminen, telminnä; (астэ чырмыт возён) reippaasti käyttäytyminen 2. (зеч-бурясыкон) tervehtiminens, tervehdys

чырткемъясъкыны 1. (чырмыт вырыны – нылти с-сь) peuhata, telmiä, ilkamoida, ilakoida; (астэ чырмыт возыны) käyttäytää reippaasti 2. (зечбурясыкыны) tervehtiä (jtak t. toisiaan), sanoa päivää; эшен ч. tervehtiä ystävää; sanoa ystävälle päivää

чырты kaula; niska; **кузь ч.** pitkä kaula; ч. ёзвиос kaulanikamat; ч. **керттэт 1** (к-сь пунылэн) kaulapanta, kaulahihna 2) (чыртывесъ) kaulakoru ◇ **зенелик ч.** pullonaula, pullonsuu; ч. **сузяны 1** (сязыны) sylkeä (limaa) pois; irrota (yskiessä) 2) (гыльяны) kurlata (t. kurluttaa) kurkkuaan

чыртыбер (=ыз) anat. takaraivo, niska; **чыртыберез** kormany kynsiä korvallistaan, gaapia niska-villojaan

чыртывесъ, чыртыкыч kaulanauha, kaulakoru, helmet, käädyt (naisten kaula- ja rintakoru)

чыртылыёт anat. aataminomena

чыртысъёр (=ыз) > **чыртыбер**

чырым: ч. но ѿй кары koko yönä en ummistanut silmiäni, koko yönä en nukkunut (t. saanut unta) sil-

mäntäyttää; одиг ч. но ѿй кўлы > ed.

чыры-пыры pikkuesineet, pikkutavara, rihkama; ч. вузъёс asusteet; lyhyttavara; ч. уж vähätöinen asia; ч. верасъкыны puhua (t. puhella) niitä näitä, puhua (t. puhella) yhtä jos toistakin; **улон-вылонысь чыры-пырыос** elämän pikkujutut

чысны 1. > **чысны-пысны 2.**
murt. > **чуши 2**

чысны-пысны kasv. imikkä (*Pulmonaria*)

чыс-с-с onom. kuvaan käärmeen sihinää t. sähinää: ч. карыны sihistä, sähistä; **кый ч. каре** käärme sihisee (t. sähisee)

чыс-чыс 1. (*шуныт но шулдыр*) lämmmin ja kodikas, viihtyisä; **коркан ч.** talossa on lämmintä ja kodikasta **2.** (*гань-гань*) rauhallisesti, levollisesti, rauhassa; ч. изыны nukkua rauhallisesti

Ч

чабон > чабтон

чабтись 1. *partis. v:stā* чабтыны
2. *kuv.* (лушкись) kahmija, rohmu(aja)

чабтиськон *teonn. v:stā* чабтись-
кыны

чабтиськыны saada naarmu, gaapia itsensä (naarmuille), naarmuttua, naarmiuntua, tulla (t. mennä) naarmuille

чабтон 1. gaapaiseminen, raapaisu; (гижыен) kynsäiseminen, kynsäisy **2.** *kuv.* (аслыд карон) omaksi (t. haltuun) otto, omiminen, anastus **3.** *kuv.* (лушкиан) varastaminen, varaus

чабтыны 1. gaapaista; (гижыен) kynsäistä **2.** *kuv.* (аслыд карыны) ottaa omakseen (t. haltuunsa), omia (itselleen), anastaa **3.** *kuv.* (лушкианы) varastaa, vohkia

чабтэм 1. *partis. v:stā* чабтыны 2.
naarmu; **чабтэмэ миськыны**

pestä (t. huuhtoa) naarmu **3.** *kuv.* (аслыд карон) omaksi (t. haltuun) otto, omistus, anastus **4.** *kuv.* (лушкиан) varaus, varastaminen, vohkiminen

чабъялтон *teonn. v:stā* чабъял-
тыны

чабъялтыны том. 1. гаапаиста; (гижыен) kynsäistä **2.** (к-съ вал) lyödä jalalla (t. kaviolla) maahan

чабъям *partis. ja teonn. v:stā*

чабъяны; ч. ки raavittu käsi, naarmiuntunut käsi; **кург ч.** kanjojen tonkima paikka ◇ **кург ч.** **кадъ гожъякыны** töhertää (t. гаарустаа) harakanvarpaita

чабъян 1. raapiminen, raaputtaminen; (гижыен) kynsiminen **2.** (к-съ музъемез) kaivaminen, kaivelu, tonkiminen, tonginta, penkominen, pengonta **3.** (к-съ поськыез) auki kaivaminen (t. kaivelu, repiminen) **4.** (к-съ вал) jalalla (t. ка-

violla) maahan lyöminen
чабъяны iter. 1. raapia, raaputtaa, raaputella; (*гижыен*) kynsiä 2. (*к-сь музъемез*) kaivaa, kaivella, tonkia, penkoaa, penkoilla; **убоеz** ч. tonkia (t. penkoaa) (*kasvi*)penki(ä) 3. (*к-сь пёсъкьеz*) kaivaa (t. kaivella), repiä auki 4. (*к-сь вал*) lyödä jalalla (t. kaviolla) maahan
чабъяськон teonn. v:stā **чабъяськыны**
чабъяськыны intr. 1. raapia, olla raapimassa; (*гижыен*) kynsiä, olla kynsimässä 2. (*к-сь музъемын*) kaivaa, kaivella, tonkia, penkoaa; olla kaivamassa (t. tonkimassa, penkomassa); **кургеъес тузонын**
чабъясько ке, куазъ зороз (en-ne) kun kanat tonkivat maassa (t. pölyssä), tulee sadetta 3. (*ог-огеный*) raapia (t. kynsiä) toisiaan 4. (*к-сь вал*) lyödä jalalla (t. kaviolla) maahan; **валъеъес чабъясько** hevoset lyövät kavioillaan maahan 5. *pass.* (*чабыштийськыны*) saada naarmu(ja), raapiutua **❖ вылтыр**
чабъяське vartalo kutisee (t. vartaloa syhyttää)
чабъятон teonn. v:stā **чабъятыны**
чабъятыны 1. fakt. v:stā > **чабъяны 2.** (antaa) raapia (t. raaputtaa), antaa kaivaa (t. kaivella, kaivertaa) irti (t. pois)
чабыны > **чабтыны**
чабыштон 1. raapaiseminen, raapaisu; (*гыжыен*) kynsäiseminen, kynsäisy 2. **чабтон 2, 3**
чабыштыны tom. 1. gaapaista; (*гижыен*) kynsäistää; (*к-сь пёсъкьеz*) kaivaa (t. repiä) auki 2. **чабтыны 2, 3**
чаж I (veto)hihna; уробо ч. rattai-

den (t. vankkurien) hihna; **ч. гозы** (veto)hihnhan nuora; **ч. гозыез** золтыны kiristää (veto-) hihnan nuora, vetää (veto)hihnhan nuora kireälle

чаж II 1. onom. kuvaa rankan sateen kohisevaa ääntää, kankaan repimistä, teekannun veden kiehuntaa: ч. **карыса зоре** sataa kohisten; басмаes ч. **кесыны** repiä kangas ritisytään; **чайникин ву** ч. **карыса** быректىز teekannussa vesi kiehui kohisten **2. deskr.:** ч. **кезыыт** hirveän kylmä, tulipalopakkamen, paukku(va) pakkamen; ч. **кезыыт ву** oikein kylmä vesi; ч. **кезыытэн** kylmässä säässä, pakkasessa

чажак 1. onom. kuvaa kankaan (t. paperin) repimistä: **бумагаэз** ч. **кесыны** repiä paperi ritisytään **2. deskr.:** **сюкуасьмемез** ч. **юзматыны** sammuttaa janonsa

чажгетон vonkuminen, suriseminen, hyriseminen, pärismesinen (*sahan*); kohiseminen, humiseminen (*kiehuvan teeveden ääni*)

чажгетыны vonkua, surista, hyristä, pärästä (*saha*); kohista, humista (*teekanni kiehuessaan*); **жёк вылын самовар** чажгетыса силэ samovaari seisoo pöydällä kiehuen

чажгетэм 1. partis. v:stā **чажгетыны 2.** vonkuna, vonkuminen, surina, hyrinä, pärinä (*sahan*); kohina, humina (*teekannun kiehuessa*)

чаж-чаж 1. (чаж-чаж) onom. kuvaa sahan hyriseväät, sateen kohisevaa ääntää: **пилаос** ч. **вазё** sahat hyrisevät; ч. **зоре** sataa kohisten **2. (чаж-чаж) deskr.:** ч. **кезыыт** сюкаась юны juoda hyvin kyl-

- mää kaljaa; **ч. корманы** kovasti kyhnyttää (t. kynsiä) itseään
чажы *el.* ruisräkkä (*Crex crex*); luhtahuitti (*Porzana porzana*); vrt. **куажы**
чажыр *onom.* kuvaavat kuivien havun-neulasten palamisen t. kankaan repimisen ääntää; **ч. карыны** rätistää, ritistää; **ч. корманы** gaapia (t. kynsiä) kovasti; **куро ч. жуа** oljet lavat ritisten
чажыртон rätiseminen, ritiseminen, ratiseminen
чажыртыны rätistää, ritistää, ratista
чажыртэм 1. *partis.* *v:stā чажыртыны* 2. rätinä, ritinä, ratina
чажыр-чажыр 1. *onom.* kuvaava havun palamisen t. kankaan repimisen ääntää; **басма ч. карыса** кеськиз kangas on gereytynyt ritisten; **пуос ч. жуало** ruut palavat rätisten 2. *deskr.*: **ч. кормаськыны** kovasti kyhnyttää (t. kynsiä) itseään
чаккес > **чакмыт 1**
чакмон *teonn.* *v:stā чакмыны*
чакмыны 1. (*чакмыт луыны*) tulla kitkeräksi (t. karvaaksi, katkeraksi) 2. (*жагзыны*) (alkaa) kasvaa rikkaruohoaa, rikkaruohottua 3. (*жагесь луыны*) roskaantua, tätyyä roskista 4. (*kyrsöмыны*) li-kaantua, ryvettyä (*vaatteet*) 5. *kuv.* (*азынымыны*) piintää, luutua
чакмыт 1. (*чак-чак*) kitkerä, karvas, katkera; **ч. льём** kitkerät tuomenmarjat; **ч. луыны** tulla kitkeräksi (t. karvaaksi, katkeraksi) 2. (*жагзэм*) rikkaruohoaa kasvanut, rikkaruohottunut ◇ **ч. сиён** kuiva ruoka
чак-чак kitkerä, karvas, katkera;
ымпуш ч. луиз suussa alkoi kar-
- vastella
чакыт > **чакмыт**
чан amme, sammio, tiinu, pytty
чана *el.* naakka (*Corvus monedula*); **ч. кар** naakan pesä
чанапи naakanpoika(nen)
чап > *seur.*
чапак 1. (*самої*) juuri, parhaaksi, parahiksi; **ч. тон ик кулэ вал мыным** juuri sinua tarvitsenkin (t. tarvitsisinkin) 2. (*шонерак*) tar-kalleen, tasan, täsmälleen; **ч. дас часын** tasan kello kymmeneltä; **ч. сыче ик** tarkalleen samanlainen
чатча *murt.* metsä; > **нилэс**
чаш *onom.* kuvaava sateen kohinaa t. metsän huminää t. (*väki*) joukon melua: kohina, kahina, humina, humu, melu, hälinä; **ч. карись адями** meluava (t. meluisa) ihmisen; **ч. карон** (*я. поттон*) 1) (*куашетон*) humina, humu, kahina, kohina, melu, hälinä 2) (*споръясъкон*) kiista, kiistely, väittely, kinaaminen, kinastelu 3) (*керетон*) riita, riitely, metakka, rähinä
ч. карыны (*я. поттыны*) 1) (*куашетыны*) humista, kahista, kohista, meluta, hälistää 2) (*споръясъкыны*) kiistellä, väitellä, kinta, kinastella 3) (*керетыны*) riidellä, nostaa meteli (t. metakka, rähinä); **нилэскын ч. вазе** met-sässä humisee (t. kohisee)
чаша kuppi
чашетон 1. (*куашетон*) humiseminen, humu, kahiseminen, kohiseminen, meluaminen, melu, häliseminen, häly 2. (*споръясъкон*) kiistely, kiista, väittely, kinaaminen, kinastelu 3. (*керетон*) riitely, riita, metakka, rähiseminen
чашетыны 1. (*куашетыны*) hu-

mista, kahista, kohista, meluta, hälistää; **юлэс چашетэ** metsä humisee; **пинальёс چашето** lapset meluavat (t. hälisevät) **2.** (споръясъкыны) kiistellä, väitellä, kinta, kinastella **3.** (керетыны) riidelä, olla riidoissa, nostaa meteli (t. metakka, rähinä)

چашетэм 1. *partis. ja teonn. v:stā*
چашетыны 2. (куашетэм) humina, humiseminen, humu, kahina, kohina, meluaminen, melu, hälinä, häly **3.** (споръясъкем) kiistely, kiista, väittely, kinaaminen, kina, kinastelu **4.** (керетэм) riitely, riita, metakka, rähinä
چашыйны iskeä (*salama*)

چашка (векчи тэль) matala metsä; lehto

چаштыр *onom. kuvaav lehtien t. muiden esineiden kahinaa:* kahisten, siristen, suhisten; **сийзыл**
куазен қуаръёс ҹ. қарыса
усыло syksyllä lehdet putoavat kahisten

چаштырес 1. (ҹаштыртىسى) kahiseva, suhiseva, rahiseva; **ҹ. қуаръёс** kahisevat lehdet **2.** (шакрэс, волыттэм) karhea, rosoinen; **ҹ. киос** karheat kädet; **ҹ. ку** karhea iho **3.** *kuv.* (керзег) kiivas(luontainen), kiivasluontoinen, äkkipikainen; **ҹ. адями** kiivas(luontainen) ihmien

چаштыртон (*маке с-сы*) kahiseminen, suhiseminen, rahiseminen; (*маин ке*) kahistelu, rapistelu, rahisuttaminen

چаштыртыны (*маке с-сы*) kahista, suhista, rahista; (*маин ке*) kahistella, rapistella, kahisuttaa, rahisuttaa; **укно улын льёмпу**
куаръёс ҹаштырто ikkunan alla

tuomen lehdet kahisevat

چаштыртэм 1. *partis. v:stā* **چаштыртыны 2.** (*марлэн ке*) kahina, kahiseminen, suhina, suhiseminen, rahina, rahiseminen; (*маин ке*) kahistelu, rapistelu, kahisuttaminen, rahisuttaminen

چаштыр-چаштыр *onom. kuvaav lehtien t. muiden esineiden kahinaa:* kahisten, siristen, suhisten; **ҹ. карыны** kahista (t. suhista, rahista) kovasti; **ҹ. поттыны** kahistella, rapistella, kahisuttaa, rahisuttaa; **пыд улын қуаръёс ҹ. вазэ** jalkojen alla lehdet kahisevat

چашъем 1. *partis. ja teonn. v:stā*
چашыйны 2. salaman isku; **ҹ.**

бервил paikka, johon salama iski
چашъён salaman isku ◇ **ҹ. люcket!** haukk. iskeköön salama sinuun!

چашъёнсяська *kasy. orvokki (Violeta); vrt. կայսին 1*

чектисъкон *teonn. v:stā* **чектисъкыны**

чектисъкыны 1. (*курисъкыны*) руутää (lupaa), pyrkiä; **экспедиционе мыныны ҹ.** руутää päästä tutkimusretkelle **2.** (*сийзисъкыны*) lupautua tekemään jtak, luvata tehdä jtak **3. pass. v:stā** **чектыны**

чектон 1. *teonn. v:stā* **чектыны 2.** (*дэмлан, дэмлан сётон*) ehdotus, esitys **3.** (*рекомендация*) suositus, suosittelu **4.** (*кинлы ке сётон*) tarjous, tarjoaminen **5.** (*кенеш сётон*) neuvoo **6.** (*косон, курон*) kehotus, ehdotus, pyyntö **7.** (*сийзён*) lupaaus

чектос projekt, hanke; *vrt. проект 2*

чектыны 1. (*дэмлан сётыны, кинэ ке, мае ке дэмланы*) ehdottaa, esittää; **выль ужан амал ҹ.**

ehdottaa (t. esittää) uusi työmenetelmä; **кинэ ке депутатэ кандидатэ** ч. esittää jotakuta edustaja-ehdokkaaksi; **кинэ ке тёрое** (бырыны) ч. ehdottaa jotakuta puheenjohtajaksi **2.** (рекомендовать карыны) suosittaa, suositella **3.** (кинлы ке сётыны) tarjota; **умой уже** ч. tarjota hyvä työ(paikka) **4.** (кенеш сётыны) suositella, suosittaa, kehottaa, neuvoa; **та книгаэз тыныц лыдзыны чектисько** kehotan sinua lukemaan tämän kirjan; **тиледлы но со киноэз учкыны чектисько** suosittelen teillekin niiden elokuvien katsomista **5.** (косыны, курыны) kehottaa, ehdottaa, pyytää; **пуксыны** ч. kehottaa istumaan **6.** (сизыны) luvata

чектэм **1.** *partis. ja teonn. v:stā* чектыны; **ч. мурт** ehdokas, kandidaatti **2.** > **чектон** **2–7**

чем **1.** (*нап.*, *чог-чог*) tiheästi, tiheään, tiheässä, taajassa, taajaan, sankasti // tiheä, taaja, sankka; **ч. кизыны** kylvää tiheään (t. tiheäksi); **ч. зег** tiheä ruis **2.** (*чем луись, ортчись*) usein, useasti; **ч. ветлийс** (*я. вуылайс*) куно usein käyvä vieras; **ч. гинэ** aika usein (t. useasti); **ч. дыръя** usein, monesti; **кинэн ке ч. пумисыкылыны** tavata usein (t. tiheään) jotakuta

чеман *teonn. v:stā* **чеманы**

чеманы **1.** (*чем будыны*) tihetä, tuuheta, kasvaa tiheäksi (*riut, vilja*) **2.** (*чемгес луыны, ортчыны*) tihetä, tihentyä (*ajallisesti*); (*чем ветлыны*) (alkaa) käydä vähän väliä (t. usein)

чематон *teonn. v:stā* **чематыны**

чематыны **1.** (*чемгес, напгес карыны*) tihintää; tehdä tiheäksi; (*чем мерттыны*) istuttaa tiheään

2. (*жоггес, дыртысағес карыны*) tihintää (*ajassa*); **вамышьёсты** ч. tihintää askeleitaan

чемон **1.** (*тылобурдолэн жушез*) mahalaukku (*linnun*) **2.** *murt.* (*тылобурдолэн гадызы*) (гиока)кури (*linnun*) ▽ **чемоназ ик йотийз** sat-tua jhk, kirvellä jnk mieltä, osua jtak arkaan paikkaan

чемтон **1.** (*канжасъкон*) kompastuminen, kompastus **2.** *kuv.* (*верасъкыку*) töksäh dys, kompastus (*ruheessa*)

чемтыны **1.** (*канжасъкыны*) kompastua; **чемтэйз но усиз** hän kompastui ja kaatui **2.** *kuv.* (*верасъкыку*) kompastua, pysähtyä (*ruheessa*), keskeyttää, katkaista (*ruhe*); **кыл ч.** kieli kangertaa (t. menee solmuun)

чемысь usein, monesti

чог **1.** (*пу чог*) puunaula; keppi, teikki; **пу ч.** > *ed.*; **ч. шуккыны** lyödä puunaula (t. keppi, teikki) **2.** (*ошет*) vaatekoukku, naula; (*дүйсө ошылонни*) naulakko; **чоге ошыны** panna (riippumaan) naulaan ◇ **курок ч.** *tekн.* kuningaspultti, olkatappi; **уробо ч.** *tekн.* sokka(nau-la)

чогаќ suoraan; pystyyn, pystyssä; **пельёсыз ч. карыны** (*я. пуктыны*) **1**) höristää korviaan, teroittaa kuuloaan **2**) *kuv.* nostaa korvansa pystyn

чоган **1.** (*ворсан*) sulkeminen; (*усытонэн*) lukitseminen, lukitus; **2.** (*пытсэт, ваменну*) salpa, telki; (*курик*) haka(nen)

чоганы (*ворсаны*) sulkea, panna

kiinni; (*усьтонэн*) lukita, panna lukkoon; (*ваменнуэн*) salvata, teljetä, panna salpaan; (*курикен*) panna hakaan; **öсэз ч.** sulkea ovi, panna ovi kiinni; (*усьтонэн*) luki-ta ovi, panna ovi lukkoon; (*ва-меннүен*) salvata (t. teljetä) ovi; panna ovi salpaan; (*курикен*) panna ovi hakaan

чогаськон *teonn. v:stā* **чогаськыны**

чогаськыны 1. (*маин ке ворса-ны*) lukita ovi, sulkea ovi lukolla (t. haalla), panna ovi lukkoon (t. hakaan) **2.** (*ös. укно с-съ*) sulkeutua, mennä kiinni

чогет 1. (*пытсэт, ваменну*) salpa, telki; (*ös курик*) haka(nen) **2.** (*ошет*) vaatekoukku, nauka; **чоге-тэ ошыны** panna (*riippumaan*) naualaan

чогзон *teonn. v:stā* **чогёны**

чогёны 1. (*чөмтыны*) kompastua **2.** (*мырзиськыны*) törmätä; **ул-вай борды ч.** törmätä oksaan **3.** (*воньдыны*) niellä (t. nielaista) väärään kurkkuun **4. kuv.** (*вераськыку*) pysähtyä, kompastua (*ru-heessa*), keskeyttää, katkaista (*ru-he*) **◊ шонер сюрес вылысь ч.** eksyä oikealta tieltä, joutua har-haan; **сюанзы чогёнз häät** eivät onnistuneet

чогиськон *teonn. v:stā* **чогиськыны**

чогиськыны 1. haavoittaa itseään, saada haava (*lyömällä kirveellä*) **2.** (*пуз пушкысь*) kuoriutua (*munasta*); **чишыос уй чоже чогиськи-зы** kananpoikaset kuoriutuivat munasta yön kuluessa **3. pass.**

v:stā **чогыны**

чогыны 1. (*мертчытыны*) työnt-

tää, pistää, tuikata, painaa; **майыг ч.** työntää seiväs **2.** (*пусыйны*) hakata, lyödä (*merkki*), veistää pilkka **3.** (*чөмтыны*) kompastua **◊ кётурдэс чогийз кылкеен pisti чогон** *teonn. v:stā* **чогыны**

чогрес 1. (*шакырес, волыттэм*) karhea, rosoinen **2.** (*йырысօс с-съ*) harittava, törröttävä (*hiukset*) **3.** (*бышикись*) pistelevä, pistävä **4. kuv.** (*пумит верась, мытылисъ*) vastaan pyristelevä **5.** (*сээзь, чырт-кем*) reipas, virkeä, pirteä, ovela; **ч. кариськыны** tulla geippaaksi **чогъялтон** *teonn. v:stā* **чогъял-тыны**

чогъялтыны том. 1. (*мертчы-тыны*) työntää, pistää, tuikata, painaa; **майыг ч.** työntää seiväs **2.** (*к-съ кётурдэс*) pistää (*esim. kyl-keen*) **3.** (*пудоеz*) teurastaa (*pistämällä*); **парсез ч.** pistää sika (*teu-rastaa pistämällä*) **4.** (*тэчыны*) pistää, kiinnittää (*neulalla*)

чогъян 1. (*мертчытон*) työntämien, pistäminen, painaminen (*sei-väs*) **2.** (*к-съ кётурдэс*) pistäminen, pistely (*esim. kylkeen*); kova kipu, vatsakipu; **кётурдэс ч.** kylkeen pistäminen; **ч. ѹötэм** vatsakipu alkoi **3.** (*пудоеz*) teurastaminen, teurastus **4.** (*тэчон*) pistäminen, kiinnittäminen, kiinnitys (*neulalla*)

чогъянтурын *kasv. piikkiputki* (*Eryngium*)

чогъяны 1. (*мертчытыны*) työntää, pistää, tuikata, painaa (*seiväs*) **2.** (*к-съ кётурдэс*) pistää, pistellä (*esim. kylkeen*); **чогъяса висы-ны** särkeä, pistellä **3.** (*пудоеz*) teurastaa (*pistämällä*) **4.** (*тэчыны*) pistää, kiinnittää (*neulalla*)

чогыны 1. katkaista, hakata (t. lyödä) poikki; **атаслэсь йырзэ ч.** katkaista kukon pää; **ульваэз ч.** katkaista oksa, hakata oksa pois 2. lyödä haava (*esim. kirveellä*), saada haava (*lyömällä kirveellä*); **пыдэз ч.** lyödä haava jalkaansa, saada haava jalkaansa (*lyömällä kirveellä*) 3. *murt.* (*турнаны*) niittää (*tietty määrä*); **турын ч.** niittää heinä \diamond **аслэсътыд ч.** rysyä lujana vaatimuksestaan, viedä (t. saada) tahtonsa läpi; **нюлэс пыр сюрес ч.** hakata tie metsän läpi
чогырес > чогрес
чогыртон teonn. v:stā чогыртыны

чогыртыны (*вöсь луыны, бышкыны*) pistää, pistellä; (*бичатыны*) kutista; **симвын маке чогыртэ** jokin pistää silmässä
чогыр-чогыр descr. vrt. чогрес;
ч. карисъкыны rohkaistua, rohkaista mielensä, piristyä; **йырсиеz ч.** tukka on kuin parransänki (t. pystytukka, silitukka); **пельёссэ вал ч. пунктэ** hevonen nostaa korganssa pystyn; **узым ч. жужа** syysvilja orastaa nopeasti, syysviljat kasvavat nopeasti

чож I postp. *osoittaa rajaa*: myöten, asti, saakka; **куссын ч. вуын** vuötäröä myöten vedessä; > **чожозь**

чож II > seur.

чоже postp. (*кычे ке вакыт ортчыку, ортчытозы*) jnk kuluessa (t. aikana, mitaan); (*кыче ке дыр куспын*) *osoittaa missä ajassa jtak tapahtuu*: käänny *inessiivillä*: =ssa / =ssä; **ар ч.** vuoden kulunesa; vuodessa; **кык нунал ч.** kahden päivän kuluessa; kahdessa päi-

vässä; **ужме уй ч. быдэстү** suo-
ritin työni yössä

чожелы joksikin aikaa (t. ajaksi); **кема ч.** pitkäksi aikaa (t. ajaksi); **пýрák ч.** ainiaaksi, iäksi; **кошкиз сизым нунал ч.** hän lähti seitsemäksi päiväksi

чожозь *postp. osoittaa rajaa*: myöten, asti, saakka; **кус ч. вуын** vuötäröä myöten vedessä

чок part. olkoon, hyvä (on); ok, okei *puhek.*; anna olla; **ч., бýдо** olkoon niin \diamond **ч. карыны 1)** (*простить карыны*) antaa anteeksi 2) (*исатэк кельтыны*) jättää jk rauhaan 3) (*куштийсъкыны*) peräntyä, luopua, peruuttaa

чóкаá: **ч. луыны (я. потыны 1)** (*вонъдыны*) niellä (t. nielaista) väärän kurkkuun; **со чаен ч. луиз** häneltä meni tee väärän kurkkuun 2) (*к-сь чынэн*) läkähtyä, tikahtua; **чынэн ч. луыны (я. потыны)** läkähtyä savusta

чоксан 1. (*мае ке ворсан*) lukitseminen, lukitus; sulkeminen; (*мани ке ворсан. тулъян*) tukkiminen, tulppaaminen, tulppaus; (*пробкаен ои*) korkittaminen, korkitus; (*шобыртон*) peittäminen; (*возъян*) verhoaminen **2.** (*кышъян, тупатъян*) paikkaaminen, paikkaus **3.** (*к-сь сюресээз*) sulkeaminen, tukkiminen (*tien*); (*чыпон*) patoaminen, patous **4.** (*ворсэт, шобыртэт*) kansi; (*тулъян, тулъет*) tulppa, tappi; tukko; (*пробка*) korkki **5.** (*кышъет*) paikka(lappu) **6.** (*к-сь сюресээз чоксэт*) este, sulku (*esim. tiellä*)
чоксаны 1. (*ворсаны*) sulkea, panна kiinni; (*усытонэн*) lukita, panна lukkoon; (*майн ке ворсаны,*

тульяны) tukkia, panna tukkoon, tulppa; (*пробкаен ои*) korkittaa; (*шобыртыны*) peittää; (*возъяны*) verhotaa; **öсэз ч.** sulkea ovi, panna ovi kiinni; (*усытонэн*) lukita ovi, panna ovi lukkoon; **ымез ч. 1)** tukkia jnk suu, panna jllek kapula suuhun 2) *kuv.* panna suu kiinni; **бутылкаэз ч.** korkittaa pullo; **пилемъёс инбамез чоксазы** pilvet peittivät taivaan, taivas peitti pilviin **2.** (*кышъяны, тупатъяны*) paikata; **пасьсэ ч.** paikata reikä **3.** (*к-сь сюресэз*) sulkea, panna sulku, tukkia; (*чытыны*) padota; **кинлэсэ ке сюресэ ч.** sulkea (t. tukkia) jonkun tie; **пичи шурез ч.** padota puro

чоксасъкон teonn. v:stā чоксасъкыны

чоксасъкыны 1. (*öсэз ворсаны*) lukita ovi, sulkea ovi lukolla (t. haalla, salvalla), panna ovi lukkoon (t. hakaan, salpaan) **2.** (*к-сь öс*) sulkeutua, mennä kiinni **3.** (*посуда, пась, гумыос*) sulkeutua, tukkeutua, mennä tukkoon; **посуда умой чоксасъкиз** astia meni hyvin kiinni **4.** (*шобырсыны, сайясъкыны*) peittää, suojauttaa; (*возъясыкыны*) verhoutua; **зорлэсэ плащен ч.** suojaautua satteelta viitan alle; **инбам пилемъёсын чоксасъкиз** taivas peittyi pilviin **5.** (*чыпсыкыны*) patoutua, ruuhkautua \diamond **ныр чоксасъкиз** nenä on tukossa

чоксузён teonn. v:stā чок/сузыны

чок/сузыны niellä (t. nielaista) väärään kurkkuun, läkähtyä (*juodessa, syödessä*); > **вондыны** **чоксэт 1.** (*ворсэт, шобырет*) kan-

si; (*тульян, тульет*) tulppa, tappi; tukko; (*пробка*) korkki **2.** (*чогет, ваменпу*) salpa, telki

чоктан, чоктаны > чоксан, чоксаны

чоктасъкон teonn. v:stā

чоктасъкыны

чоктасъкыны > чоксасъкыны

чоктэт > чоксэт

чокыр-чокыр descr. karhea, rosoinen, karkea, epätasainen (*pinta*)

чош 1. (*огазын, валче*) yhdessä, yhteisesti; **ч. мыныны** mennä yhdessä; **ч. улыны** elää yhdessä **2.** (*огазе*) yhteen; yhteen (t. samaan) paikkaan; **ч. люкасъкыны** ko-koontua (t. kerääntyä) yhteen; **ч. тырыны** panna yhteen (t. kasaan, pinoon) **3.** (*огдыре*) samaan ai-kaan, yhtaikaan, yhtä aikaa, samalla (aikaa), samanaikaisesti; **коос ч. вуизы** he tulivat (t. saapuivat) samaan aikaan **4.** postp. instr. jnk kanssa; **кääntyy komitatiivilla:** =ineen; **тон туннэ монэнным ч.** **ужалод** tänään sinä työskentelet minun kanssani; **эшье кышноеных ч. дорам вуизы** ystäväni vaimoineen tuli luokseni \diamond **ч. карисъкыны 1)** (*кузпалъясыкыны*) mennä naimisiin, avioitua **2)** (*эшъясыкыны*) ystävystää, tulla ystäväksi; **соин ч. ик** tämän ohella (t. lisäksi), samalla

чошак (*уртче, огинын*) yhteisesti, yhdessä, yksissä miehin (t. tuumin) **чошал** tasanko, lakeus; > **чошкыт инты 2)** **чошан teonn. v:stā чошаны** **чошаны 1.** (*одиг кадь луыны*) tul-la yhdenvertaiseksi (t. tasavertai-seksi); (*чошкыт, волыт луыны*)

тасоittua, tasaantua **2.** (*сутыны*) saavuttaa, tavoittaa, saada kiinni **jk;** **сюрес вылысен мон тодмотэм муртэн чошай** tiellä minä saavutin tuntemattoman ihmisen **3.** (*маин ке чож луыны, кытчыозъ ке вуыны*) tulla (t. päästää) jnk tasalle

чошатийськон *teonn.* *v:stā* **чошатыйськыны**

чошатийськыны 1. *pass.* *v:stā* **чошатыны 2.** > **чошатскыны**

чошатон 1. (*артэ пуктыса эске-рон*) rinnastaminen, rinnastus, vertaaminen, vertaus, vertailu; **кыль-ёсты** **Ч.** kielten vertailu **2.** (*чош-кыт, одиг кадь карон*) tasoittaminen, tasoitus, tasaus; **дунъёсты** **Ч.** hintojen tasaus **◊ Ч. кылрадъян** *kiel.* vertaileva kieliorppi; **Ч. стéпеньёс** *kiel.* vertailuasteet

чошатскон 1. *teonn.* *v:stā* **чошат-скыны 2.** (*нюръяськон*) kilpailu, ottelu, kamppailu; **нырысéти ин-ты понна** **Ч.** ottelu ensimmäisestä sijasta; (*одиг кадь луон*) tasoittuminen, tasaantuminen; **дунъёс-лэн чошатсконзы** hintojen tasaantuminen

чошатскыны 1. (*нюръяськыны*) kilpailla, otella, mitellä voimiaan, ottaa osaa kilpailuun **2.** (*чошкыт, волыт луыны*) tasoittua, tasaantua **3.** (*одиг кадь луыны*) tulla yhdenvertaiseksi (t. tasavertaiseksi)

чошатъян *teonn.* *v:stā* **чошатъя-ны**

чошатъяны *iter. ja frekv.* *v:stā* **чошатыны**

чошатыны 1. (*артэ пуктыса эс-керыны*) verrata, vertailla, rinnastaa **2.** (*чошкыт, одиг кадь кары-*

ны) tasata, tasoittaa, leikata tasaiseksi; ojentaa, oikaista (*rivist*) **◊ вал** **Ч.** järjestää ratsastuskilpailut

чошен 1. (*чош, уртче*) yhdessä, yhteisesti **2.** (*кык кузя*) kaksin, kahdestaan; **куинь Ч.** kolmisin, kolmestaan; **кык Ч.** kaksin, kahdestaan

чошенák 1. (*уртче, огинын*) yhdessä, yhteisesti, yksissä miehин (t. tuumin); **уж борды Ч. кутскы-ны** ryhtyä yhdessä työhön; **Ч. лэсьтом** tehdä yhteisvoimin **2.** (*кык кузя*) kaksin, kahdestaan; **ми Ч. кылим** me jäimme kahdestaan (t. kaksin), me jäimme kahden (kesken)

чошеннáдý te yhdessä (t. kaksin), te kahdestaan

чошеннáзý he yhdessä (t. kaksin), he kahdestaan

чошеннáмý me yhdessä (t. kak-sin), me kahdestaan

чошкатон *teonn.* *v:stā* **чошкаты-ны**

чошкатыны 1. (*чошкыт, одиг кадь карыны*) tasata, tasoittaa, leikata tasaiseksi; ojentaa, oikaista (*rivist*); **йырсиеz Ч.** tasoittaa (t. tasata) hiukset **2.** (*чошкес, волыт карыны*) saattaa samalle tasolle, saattaa jnk tasalle; **музъемен Ч.** hävittää (t. hajottaa) maan tasalle; **гуэз Ч.** täyttää kuoppa

чошкес tasainen, tasoitettu, sileä; **Ч. инты** tasanko, lakeus; > **Чошал;** **Ч. липpet** tasakatto; **Ч. сюрес** tasainen tie

чошкин reunoja (t. laitoja) myöten, täynnä, ylös asti; **Ч. тырмытыны** täyttää, panna täyneen (t. reunojen tasalle, piripintaan); **Ч. карыны** **1)** (*тырмытыны*) täyttää reunoja

myöten 2) (*чошкыт карыны*) tasoitaa, tasata
чошкыт tasainen, tasoitettu, sileä // tasaisesti, sileästi // tasaisuus; **ч. инты** 1) tasainen paikka 2) (*чошал*) tasanko, lakeus; **ч. сюрес** tasainen tie; **ч. карон** tasoittamisen, tasoitus, tasaaminen, tasaus, tasaiseksi leikkaaminen; ojentaminen, oikaiseminen (*rivien*); **ч. карыны** tasoittaa, tasata, leikata tasaiseksi; ojentaa, oikaista (*rivot*); **ч. луон** tasoittuminen, tasaantuminen; oikeneminen, suoristuminen (*rivien*); **ч. луыны** tasoittua, tasaantua; oieta, suoristua (*rivot*) ◇ **ч. тэркы** matala lautanen
чошкытан tasoittuminen, tasaantuminen; oikeneminen, suoristuminen (*rivien*)
чошкытаны tasoittua, tasaantua; oieta, suoristua (*rivot*)
чошкытатон tasoittaminen, tasoitus, tasaaminen, tasaus, tasaiseksi leikkaus (t. leikkaaminen); ojentaminen, oikaiseminen (*rivien*)
чошкытатыны tasoittaa, tasata; ojentaa, oikaista (*rivot*)
чоштала taso, korkeus, pinta; > **уровень**
чёж el. ankka; (*лудёж*) sorsa; **айы ч.** urosankka, koirassanka; urossorsa, koirassorsa; **мумы ч.** naarasankka; naarassorsa; **ч. нырь** ankan nokka; **ч. сийль** ankanliha; sorsanliha; **ч. вордыны** kasvattaa ankoja; **ч. бурд пужы** ankan (t. sorsan) siiven muotoinen kuvio
чёжан sorsastaminen, sorsastus, sorsanmetsästys
чёжаны sorsastaa, metsästää sorsia
чёжжук kasv. limaska (*Lemna*)
чёжмер el. kärppä (*Mustela erminea*)

nea); **ч. кү** kärpännahka
чёжныр tekn. puras(in), taltta
чёжпи ankanpoika(nen); (*лудёж-лэн*) sorsanpoika(nen)
чёжы 1. (*муёс ч. йёл*) ternimaito 2. (*дасям сиён*) heramaito
чуглэс sukka, sukat (*ommeltu kotikutoisesta verasta t. palttinasta, aivinasta*)
чуж keltainen, kelta=; **ч. бүёл** keltainen maali; keltainen väri ◇ **кургенуз чуж** keltuainen
чужайы > **чужатай**
чужакы > **чужапай**
чужалэс kellertävä, kellahtava
чужалэс-горд kellertävänpunainen
чужанай isoäiti (*äidinäiti*)
чужапай täti (*äidin sisar*)
чужатай, чужбубы isoisä (*äidinsä*)
чужбубыли el. sitruunaperhonnen (*Gonepteryx rhamni*)
чуж-вож: синмы **ч. адзё** jk näkee tähtiä, jnk silmissä kipinöi (*kivusta*)
чужвумулы kasv. ulpukka (*Nuphar lutea*)
чуждядя > **чужатай**
чужектон 1. kellertyminen, kellas-tuminen, keltaireksi (t. kellertä-väksi) tuleminen **2. лаек.** keltatauti; **чужектонэн висыны** sairas-taa keltatautia
чужектыны kellertyä, kellarista, tulla keltaireksi (t. kellertäväksi); **куарьес чужектыйллям** lehdet ovat kellaristuneet
чужольгыри el. pikkulepinkäinen (*Lanium collurio*)
чужин-вожин: синъёсы **ч. адзё** silmissäni säkenöi (t. väreilee)
чужиськон teonn. v:stā **чужись-кыны**

- чужисъкыны** *intr.* 1. lakaista, olla lakaisemassa 2. *pass. v:stā* **чужьи-ны**
- чужийр** *el. sirkku (Emberiza); > эиллे 1*
- чужиырсысъська** *kasv. sauramo (Anthemis)*
- чужженак** *täti (enon vaimo)*
- чужкотул** *kasv. voitatti (Boletus luteus); jyvästatti (Boletus granulatus); > вёгуби*
- чужкушман** *porkkana; > кешыр*
- чужман** *teoppn. v:stā* **чужманы**
- чужманы** 1. (*чужен буяны*) taalata (t. *värjätä*) keltaiseksi; **выжез** ч. maalata lattia keltaiseksi; **шортээз** ч. *värjätä* (*villa*)lanka keltaiseksi 2. (*чужен наштаны*) tahraata keltaiseen
- чужмумы** > **чужанай**
- чужмурт** *ено; чужмуртам ветлй kävin enoni luona*
- чужмыт** > **чужалэс**
- чужнэнэ** > **чужанай**
- чужодиг** *serkku (äidin puolelta)*
- чужон** 1. lakaisminen, lakaisu 2. (*исынер*) (*varsiluuta*; **гур** ч. *uuni-luuta*
- чүжпир**, **чүжпыръэм** > **чужалэс**
- чужсъяська** > **чужиырсысъська**
- чужтуй** *messinki*
- чужчечег** *el. keltavästäräkki (Motacilla flava)*
- чүж-чүж** *kirkkaan (t. heleän) keltainen, keltaistakin keltaisempi*
- чужъем** *maltaat // mallas=; ч. пызъ mallasjauhot; ч. лэсътыны mallastaa*
- чужыны** *lakaista; выж ч. lakaista lattia*
- чук** *aamu // aamulla; ч. пал aamuun mennenä, aamun tullen; чуклы быдэ joka aamu; чукъ-*
- ёсы аамусин**
- чукаэе** *huomenna // huomis=; ч. берे > ч. улыса; ч. нунал huomispäivä; ч. улыса ylihuomenna*
- чукаэяз** *seuraavana päivänä*
- чукна** *aamu // aamulla; вазъ ч.*
- adv. varhaisaamulla // s. varhainen aamu, varhaisaamu; туннэ ч. adv. täänä aamuna // s. tämän päävän aamu; ч. зардэм aamuruskо; ч. котырын (я. пал) aamuun mennenä, aamun tullen; чукналы быдэ joka aamu; чукнаосы аамусин; чукнаисен жытозъ аамуста iltaan ◇ чукна(эз) сисъкон aamiainen; чукна(эз) сисъкыны syödä aamiaista*
- чукнала** *aamu=, aamuinen; ч. шыд aamukeitto*
- чукнянь** *aamiainen; > чукна: чукна(эз) сисъкон*
- чукняниян** *aamiaisen syönti (t. syöminen)*
- чукнянины** *syödä aamiaista; > чукна(эз) сисъкыны*
- чукпал** *itä; > шундыжужан*
- чупет** 1. (*чогем пус*) *pilkka 2. (туёс бугро ч.) salvos*
- чуписькон** *teoppn. v:stā* **чуписькыны**
- чуписъкыны** *intr.* 1. (*бугро чупыны*) *hakata salvosta, salvoa, olla salvomassa 2. (пус пуктылыны) pilkoittaa, tehdä puihin pilkkoja, olla pilkoittamassa*
- чупон** 1. (*бугроеz*) *salvoksen hakkaaminen, salvominen, salvonta 2. (пус пуктон) pilkoittaminen, pilkoitus, pilkkojen teko puuhun*
- чупыны** 1. (*бугро*) *hakata salvosta, salvoa 2. (пус пуктыны) pilkoittaa, tehdä puuhun pilkka (t. pilkkoja)*

чуш > чуштым

чушалтон puuhkiminen, kuivaaminen, kuivaus

чушалтыны puuhkiä, kuivata; **жёкез ч.** puuhkiä pöytä; **кисты ч.** puuhkiä (t. kuivata) kädet; **синклиости ч.** puuhkiä (t. kuivata) kyynelet; **тузонээч.** puuhkiä pölyt

чушет 1. ruppe; riepu, rätti (puuh-keenä käytetty) 2. murt. (резинка) ruuhekumi

чушисъкон 1. (астэ чушон) itsensä kuivaaminen (t. puuhkiminen) 2. (бырон) kuluminen (pois), hankautuminen (pois), hieroutuminen (pois), puuhkiytyminen

чушисъкыны 1. (чушкыны) kuivata (t. puuhkiä) itsensä 2. (бырыны) kulua (pois), hankautua (pois), hieroutua (pois), puuhkiytyä; **гожтэмэз ч.** kirjoitus on kulunut (pois); **бүлээз ч.** väri on hankautunut pois

чушкан teonn. v:stā чушканы

чушканы 1. kärventää, korventaa; (пösъвуаны) polttaa (*kuumassa nesteessä, höyryssä*), kaltata; **курегез ч.** kaltata kana; **парсез ч.** kaltata sika; **киез ч.** polttaa kätensä; **пösъ вуэн ч.** 1) polttaa kuumalla vedellä 2) kuv. (тышкасъкыны, кесъкыны) morkata, sättiä, haukkua pataluhaksi 2. **kuv.** (тышкасъкыны, кесъкыны) morkata, sättiä, haukkua (pataluhaksi) 3. **kuv.** (курланы – бызёно нылээз, кышнояськоно пиеz) saattaa huonoon huutoon, mustata (*morsianta, sulhasta*); (*сюанээс сёрьины*) kariuttaa (t. tehdä tyhjäksi, sotkea) hääsuunnitelma(t)

чушкасъкон teonn. v:stā чуш-

каськыны

чушкасъкыны 1. (к-сы пösъ вуэн) kärventyä, korventua, polttaa itsensä (*kuumalla vedellä t. höyryllä*) 2. (кыл вёлдыса ветлыны) juoruta, juoruilla, levitellä juoruja (t. huujuja)

чушкон 1. (астэ чушон) itsensä kuivaus (t. puuhkiminen) 2. (бамкышет) ruuhe

чушкины kuivata (t. puuhkiä) itsensä

чушни 1. kasv. (бусын будйсь) kirveli (*Chaerophyllum prescottii*) 2. kasv. (нюлэскын будйсь) koiranputki (*Anthriscus sylvestris*) 3. kuv. puhek., halv. (пöрмостэм) kömpelys, köntys; poropeukalo; hissukka

чушни-паши > чушни 1, 3

чушон 1. (köсатон) kuivaaminen, kuivaus, puuhkiminen 2. (чушыса быдтон) puuhkiminen (pois), hankaaminen, hankaus (pois), hieroutuminen (pois) 3. lääk. vanh. (сүнээз трахома дыръя) polttainen, poltto, desifointi (*trakoomassa*)

чуш-паш опом. kuvaa laahustuk-sen ääntä: **ч. ветлыны** kävellä laahaavin askelin

чуштасъкон teonn. v:stā чуштасъкыны ◇ сюлэм ч. närästys

чуштасъкыны 1. (маке борды лякисъкыса) palaa (*kiinni jnk pintaan t. seinämiin*); **жук чуштасъкиз** riuro paloi pohjaan 2. (астэ сутыны) kärventyä, korventua; (йырси, тылы с-сы) palaa (*hiukan*); (пösъвуасъкыны) polttaa itsensä (*kuumalla vedellä t. höyryllä*); **йырсие чуштасъкиз** hiukseni paloivat auringossa

чүштүм 1. (зын) käry, palaneen haju; **ч. зын** on (t. tuntuu) käryä (t. palaneen hajua), haisee käryltä (t. palaneelta) **2.** (к-сь миска пыдсын) pohjaan palanut

чүштыр 1. onom. kuvaavat kuivien lehtien, heinän, paperin tms. kahinaa, suhinaa, rahinaa: **Ч. карыны** > чүштыртыны **2.** deskr. (каллен) hiljaa, hiljakseen, hiljaisesti; (калленак) vähin äänin, huomaamatta, huomaattomasti; **Ч. гинэ огназ пүке** hän istuu yksin hiljaa (t. hiljakseen)

чүштырэк vähin äänin, huomaamatta, huomaattomasti; **Ч. гурвылэ тубиз** hän kiipesi (t. karpusi) uunille huomaamatta (t. huomaattomasti)

чүштыртон (make c-сь) kahiseminen, suhiseminen, rapiseminen; (маин ke) kahistelu, kahisuttaminen, rahistelu, rahisuttaminen

чүштыртыны (make c-сь) kahista, suhista; (маин ke) kahistella, kahisuttaa, rapistella, rapisuttaa; **куаръёс чүштырто** lehdet kahisevat; **төл куаръёсын чүштыртэ** tuuli kahisuttaa lehtiä

чүштыртэм 1. partis. v:stā **чүштыртыны 2.** (марлэн ke) kahina, kahiseminen, suhina, suhiseminen, rahina, rahiseminen; (маин ke) kahistelu, kahisuttaminen, rapistelu, rapisuttaminen; **куаръёслэн чүштыртэмзы** lehtien kahina; **газетэн ч.** sanomalehden rapistelu

чуш-чуш > чүш-паш

чүшъял el. siili (*Erinaceidae*)

чүшылон teonn. v:stā **чүшылыны**

чүшылыны frekv. ja iter. v:stā **Чу-**

шыны

чүшыны 1. (köösätyyn) kuivata, ruuhkiä **2.** (чүшыса быдтыны) ruuhkiä (pois), hangata (pois), hie-roa (pois) **3.** lääk. vanh. (синээз трахома дыръя) poltaa, desinfioida (silmät trakoomassa)

чыдон teonn. v:stā **Чыдыны**

чыдбонтэм erottamaton, irrottamat-ton; keskeyttämätön; **Ч. уж** keskeyttämätön työ; lempityö; **Ч. уй** niin kaunis yö, että ei haluaisi sen päättävän ◇ **Ч. эш 1.** (матысь эши) läheinen ystävä **2.** (люкись-контэм эши) erottamaton ystävä **Чыдыны** käytetään vain kieltomuotoja: voida (t. malttaa) (irrottaa, erkaantua, erota); **МОН ТЫНЕСТЫД УГ ЧЫДИСЬКЫ** en pysty eroamaan (t. luopumaan) sinusta; **Ч. уг луы 1.** (синээз воштыны уг луы) ei voi irrottaa katsettaan **2.** (люкись-кыны уг луы) on ylivoimaista erota (esim. toisistaan)

чыдэтскон murt. **1.** teonn. v:stā

Чыдэтскины 2. (тэк, гань-гань улон) lepo, rauha; (ваньмон дыр) varaa-aika; **Ч. нунал** varaapäivä; vrt. **шутэтскон**

Чыдэтскины murt. (тэк, гань-гань улыны) levätä, olla rauhas-sa; (лулзиськыны) levähtää; (от-pusk ortchtyны) olla lomalla, lomailla; vrt. **шутэтскины**

Чыж I punakka, rusottava ◇ **Ч. виль** aivan (t. ihan) uusi

Чыж II onom. kuvaavat veden, öljyn t. rasvan sihisevää ääntä kuumalla paistinpanulla: sihinä, sähinä, pi-hinä; пояс табаын вой **Ч. вазе** öljy sihisee kuumalla paistinpanulla

Чыжалтон I, Чыжалтыны I >

чыжон I, чыжыны I
чыжан I (пыдын) potkimin
чыжан II (кёй я. андан) sulami-
 nen (*rasvan t. teräksen*)
чыжаны I (пыдын) potkia; **ог-
 огдэсты Ӧ.** potkia toisiaan; **Ӧсэ Ӧ.**
 potkia ovea
чыжаны II (кёй я. андан с-съ)
 sulaa (*rasva t. teräs*); **кёй Ӧ. 1.**
 rasva sulaa 2) *kuv.*
 (вогъясыны) oikutella,
 oikkulla
чыжасъкон 1. (пыдын) potkimi-
 nen **2. kuv.** (пыкисъкон) kieltäy-
 tyminen
чыжасъкыны intr. 1. potkia, olla
 tapana potkia; **кыссыку та скал**
чыжасъке tämä lehmä potkii lyp-
 säessä **2. (ог-огдэ)** potkia toisiaan
3. kuv. rihek (пыкисъкыны)
 kieltäytyä; **солэн та ужез лэс-**
тэмэз уг поты – чыжасъке hän
 ei halua tehdä tästä työtä, (siis)
 kieltäytyy tekemästä
чыжатон I (кёэз я. анданээз) su-
 lattaminen, sulatus (*rasvan t. te-
 räksen*); **кёй Ӧ.** rasvan sulatus (t.
 sulattaminen); **андан Ӧ.** teräksen
 sulatus (t. sulattaminen); **андан Ӧ.**
 завод terästehdas, rautatehdas
чыжатон II *teonn. v:stā* **чыжа-
 тыны II**
чыжатыны I (кёй я. андан) sulat-
 taa (*rasvaa t. terästää*); **андан Ӧ.**
 sulattaa terästää
чыжатыны II *fakt. v:stā* **чыжаны**
I
чыж-горд 1. (льёль-льёль) hyvin
 (t. kovin) punakka; **Ӧ. бамъёс** hy-
 vin punakat posket **2. (горд-горд)**
 kirkkaan= (t. heleän=) punainen,
 punaistakin punaisempi; **Ӧ. улмо**
 kirkkaanpunainen omena

чыжектон 1. (льёль, чыжыт лу-
 он) punastuminen, punastelu **2.**
 (гордэкton, кисьман) punertu-
 minen, punaise(mma)ksi tulo **3.**
kuv. (возьдаськон) häpeäminen,
 punastelu
чыжектыны 1. (льёль, чыжыт
 луны) punastua, punastella;
ныл чыжектыйз tyttö punastui;
возьдаськыса Ӧ. punastua hä-
 peästä **2.** (гордэктыны, кисьма-
 ны) tulla punaise(mma)ksi, puner-
 tua; **улмоос чыжекто ни** omenat
 punertuvat (t. ovat punertumassa)
3. (возьдаськыны) hävetä, punas-
 tella; **мыним со понна чыжек-
 тоно луиз** minä sain hävetä (t.
 punastella) hänen takiaan
чыжем I 1. partis. v:stā **чыжыны**
I; 2. potkaisu, potkaiseminen, pot-
 ku
чыжем II partis. ja teonn. v:stā
чыжыны II
чыжин käpy; **кыз Ӧ.** kuusenkäpy;
пужым Ӧ. männyunkäpy; > **кус-**
кыли
чыжон I (пыдын) potkaiseminen,
 potkaisu, potku
чыжон II teonn. v:stā **чыжыны II**
чыжтон, чыжктыны > чыжатон
I, чыжатыны I
чыж-чыж > чыж-горд; Ӧ. горд >
ed.; **Ӧ. гордэктиз** hän punastui
 häpeästä; **Ӧ. луны** punastua ko-
 vasti
чыжи I > чыжы-выжи
чыжи II 1. (пыдсаз пуксем)
 (pohja)sakka, saos(tuma) **2. (к-съ**
 шунтэм вёйлэн) sulatusjätteet;
кёй Ӧ. rasvan sulatusjätteet
чыжы-выжи sukulainen; **koll.**
 (выжы-кумыос) suku(kunta), su-
 kulaiset; **кыдёкыс Ӧ.** kaukaiset

sukulaiset; **матысь** ч. lähisukulainen, läheinen sukulainen; **ч. кариськыны** 1) (боляк луыны) tulla sukulaisiksi 2) kuv. (матысь луыны) lähentyä, lähetä; **со мынам чыжы-выжы** hän on (minun) sukulaiseni, hän on minulle sukua; **со мыным ч. луэ** hän on minulle sukua, hän on (minun) sukulaiseni

чыжыны I (к-сь пыдын) potkaista

чыжыны II > **чыжаны II**

чыжыт rusottava, punakka, puna=;

ч. мынyro punaposkinen

чыжыт-горд > **чыж-горд**

чыкмон teonn. v:stā **чыкмыны**

чыкмыны 1. (жагзыны) (alkaa) kasvaa rikkaruohoaa, rikkaruohot-tua 2. (жагесь луыны) roskaantua, täytyä roskista 3. (kyrscëmy-nы – дйесь, мугор) likaantua, ry-vettyä (vaatteet, ruumis); (ву, ин-куазы) saastua (vesi, luonto)

чыкмытон teonn. v:stā **чыкмы-тыны**

чыкмытыны 1. (аналтыны) jättää hoitamatta, päästää rappiolle 2. (жагесь карыны) päästää törkyiseksi, roskata, heittää rojua 3. (дйесез, мугорез кырсёмытыны) liata, ryvettää (vaatteet, ruumis); (вуэз, инкуазез) saastuttaa (vesi, luonto)

чын savu // savuinen; **тамак** ч. tupakansavu; **ч. корка** savupirtti; **ч. мунчо** savusauna, sisäänlämpiävä sauna; **ч. потон труба** savupiirpu; **ч. поттыны** 1) (чындыны) (alkaa) savuttaa (t. savuta); **гур ч.** поттэ uuni alkoi savuttaa 2) **рихек.** (тамак кыскыны) polttaa tupakkaa, tupakoida 3) kuv. (кере-тыны) riidellä 4) kuv. (зол ужа-

ны) tehdä kovasti työtä, työskennellä kovasti; **ч. поттыса ужаны** ryhtyä riuskasti työhön; **ч. поттыны** savuta

чынан teonn. v:stā **чынаны**

чынаны 1. nokeutua, poettua, savuttua, mustua (*savusta*); **мунчо борддоръес** чыналлям sauna seinät ovat nokeutuneet (t. mustuneet savusta) 2. *murt.* (жокано кадь луыны) olla tukehtumaisillaan (t. läkähtymäisillään) savuun; (жокаса кулыны) tukehtua savuun

чынатийськон teonn. v:stā **чына-тийськыны**

чынатийськыны 1. > **чынатскыны** 2. pass. v:stā **чынатыны**

чынатон 1. (к-сь будосьёсты, мушъёсты) savuttaminen, savutus, savulla käsitelly (t. desinfiointi) 2. (к-сь сйлез, чорыгез) savustaminen, savustus, palvaaminen, palvaus 3. *kirk.* (чынэн чылкытатон) (pyhän savun) suitsutus (t. suitsuttaminen) 4. *kansat.* (чынэн ѹёнатон) savuttamalla parantaminen

чынатскон nokeutuminen, noettuminen, savuttuminen, mustuminen (*savusta*)

чынатскыны nokeutua, noettua, savuttua, mustua (*savusta*)

чынатыны 1. (к-сь будосьёсты, мушъёсты) savuttaa, käsitellä (t. desinfioida) savulla; **будосьёсты ч.** savuttaa kasveja; **муш уморто-еэ ч.** savuttaa mehiläispesä 2. (к-сь сйлез, чорыгез) savustaa, palvata; **парсы сйлез ч.** savustaa sianlihaa; **чорыгез ч.** savustaa kalaa 3. *kirk.* (чынэн чылкытатыны) suitsuttaa (pyhää savua) 4.

kansat. (чынэн ѹёнатыны) rantaan savuttamalla
чындон 1. (чын поттон) savuttaminen, savutus, savyaminen **2.** (гыбдан) kyteminen
чындыны 1. (чын поттыны) savuttaa, savuta; **гур чындэ** iuni savuttaa **2.** (гыбданы) kuteä; **кот пуос чындо** määrät puut kytteväät
чынкыт autere, auer, utu, (utu)harso
чынпýр, чынпýръём savunharmaa, savunväri; **ч. буёл** savunharmaa väri
чыпет 1. (дамба) pato; **шурез** чыпетэн кортнаны padota joki, sulkea joki padolla **2.** (pryð) tekojärvi, tekolampi, patolampi \diamond **мурдо ч.** kal. kala-aita
чыпетан, чыпетаны > чыпон, чыпыны
чыписъкон patoaminen, patous
чыписъкыны intr. 1. padota, tehdä pato, olla patoamassa jokea **2.** pass. v:stā **чыпыны**
чыпон patoaminen, patous
чыпыны padota; шурез ч. padota joki, sulkea joki padolla
чышкем 1. partis. ja teonn. v:stā
чышкыны 2. (причёска) leikkauus (*tukka*)
чышкись 1. partis. v:stā **чышкыны 2.** (йыр чышкись) (пиосъёсты ч.) parturi; (кышноосты ч.) kampaaja; > **парикмахер**
чышкон 1. (к-сь йырез) leikkaaminen, leikkaus, leikkuu; (к-сь ыжез) keritseminen, kerintä; (к-сь пуньеэ) trimmaaminen, trimmaus; **йыр ч. машина** hiustenleikkuukone, tukanleikkuukone; **ыж ч.** lampaan (t. lampaiden) kerintä (t. keritseminen); **пуделез ч.**

villakoiran trimmaus (t. trimmaaminen) **2.** (вандылон) leikkaaminen, leikkaus, leikkuu; **газонэз ч.** nurmikon leikkaaminen; **писпусты ч.** puiden leikkaaminen **3.** (урон) kitkeminen, kitkentä; **убоысь жагзэ ч.** rikkaruohojen kitkentä (t. kitkeminen) kasviperistä **4.** kuv. puhek. (жугон) hakkaaminen, lyöminen, pieksemisen
чышконни: йыр ч. (огъя) parturikampaamo; (пиосъёслы) parturinliike; (кышноослы) kampaamo; > **парикмахерской**
чышконпу kasv. akaasia (*Acacia*); (siperian)hernepensas, (siperian-)hernepuu (*Caragana arborescens*); > **акаши, кёжыпу 1**
чышкыны 1. (к-сь йырез) leikata; (к-сь ыжез) keritä; (к-сь пуньеэ) trimmata; **йыр ч.** leikata tukka; **ыж ч.** keritä lammast (t. lampaita); **пуделез ч.** trimmata villa-koiraa **2.** (вандылыны) leikata; **газонэз ч.** leikata nurmikkoo; **писпусты ч.** leikata puita **3.** (уроны) kitkeä; **убоысь жагзэ ч.** kitkeä rikkaruohoja kasviperistä **4.** kuv. puhek. (жугыны) hakata, lyödä, piestää
чыштыр опом. kuvaan lehtien t. muiden esineiden kahinaa: kahisten, sihisten, suhisten; **сийылл куазен куаръес ч. карыса усыло** syksyllä lehdet putoavat kahisten
чыштыртон (маке с-сь) kahiseminen, suhiseminen, rahiseminen; (маин ке) kahistelu, rapistelu, rahisuttaminen
чыштыртыны (маке с-сь) kahista, suhista, rahista; (маин ке) ka-

histella, rapistella, kahisuttaa, rahi-suttaa; **куаръёс Ӳыштырто** lehdet kahisevat; **төл Ӱуаръёсын Ӳыштыртэ** tuuli kahisuttaa lehtiä **Ӳыштыртэм 1.** *partis. v:stā Ӳыштыртыны* **2.** (*марлэн ке*) kahina, kahiseminen, suhina, suhiseminen, rahina, rahiseminen; (*маин ке*) kahistelu, rapistelu, kahisuttami-nen, rahisuttaminen

Ӳыштыр-Ӳаштыр, Ӳыштыр-Ӳүштыр *onom. kuvaan lehtien t. muiden esineiden kahinaa:* kahis-ten, sihisten, suhisten; **Ӯ. карыны** kahista (t. suhista, rahista) (*kovasti*); **Ӯ. поттыны** kahistella, rapis-tella kahisuttaa, rahisuttaa; **пыйд Ӯлын Ӱуаръёс Ӯ. вазё** lehdet ka-hisevat jalkojen alla

III

шабала *maat.* käändösiipi (*auran*) ◇
паллян **ш.** vasenkätinen

шабалтон *teonn.* *v:stā* **шабалты-ны**

шабалтыны 1. (*гырыку салыны*) lohkaista, lohkoa (*maata, multaa kyntäessä*), nostaa maakerrosta käändösiivellä; aurata, kyntää **2.** (*салыны, палдуртыны*) heittää (t. kaataa) (*maahan rähmälleen*) **3.** *kuv.* (*палентыны*) siirtää (t. työntää) syrjään (t. sivuun); **сюрес выльясь ванъэш ш.** siirtää (t. työntää) kaikki syrjään (t. sivuun) tieltäään

шабаш *ruhek.* aivan, ihan, koko-naan; lainkaan, ollenkaan; ei mi-kään, ei mitään; vallan, täysin; **ш. выль костюм** aivan uusi puku; **ш. со номыре уг тоды** hän ei tiedä kerrassaan mitään

шаблон *malli,* kaava; **шаблонъя лэсътины** tehdä kaavamaisesti (t. kaavan mukaan)

шаг *askel;* (*кузъ я. маке вамен*)

harppaus; **вакчи ш.** lyhyt askel; **шаген мыныны** kävellä askelin ◇ **ш. бёрсы ш. 1)** (*каллен*) hitaasti, hiipien 2) (*пумен*) askel askeleelta; > **вамыш**

шаган *astelu,* astuminen; (*кузъ я. маке вамен*) harppominen, harppaaminen, harppaus; > **вамышъ-ян**

шаганы *astella,* astua; (*кузъ я. маке вамен*) harppoa, harpara; > **вамышъяны**

шагён *astuminen,* astunta; (*кузъ я. маке вамен*) harppaaminen, harppaus; > **вамыштон**

шагъны *astua;* (*кузъ я. маке вамен*) harpara; > **вамыштыны**

шадра 1. (*чача бервыл*) rokonarpı // (*чача бервыло*) rokonarpinen; epätasainen (*kasvot*) **2.** (*ҷошкыттэм луон*) karheus, rosoisuus, karkeus, epätasaisuus (*esim. paikan*) // (*ҷошкыттэм*) karhea, ro-soinen, karkea, epätasainen (*esim. paikka*)

шадраё 1. (чача бервыло) rokon-
arpinen; epätasainen (*kasvot*) 2.
(чошкыттэм) karhea, rosoinen,
karkea, epätasainen (*paiika*)

шаер 1. (инты) maasto, maa; вы-
ропо-гопо ш. murtomaa; гурезё ш.
vuorinen maasto; чошкыт ш. au-
keaa (t. avoin) maasto, avomaasto
2. (улос) seutu, paikkakunta, tie-
nno, puoli; maa; мурт шаерын
vieraassa maassa, vieraalla maalla
• вордйськем ш. 1) (*ac pal*
gyurt) synnyinseutu, kotiseutu, ko-
tipuoli 2) (*к-сь кун*) kotimaa,
isänmaa 3) (малэн ке кылдэм
интыез) kotipaikka

шай 1. (шайвил) hautausmaa; ar-
keol. kalmisto 2. (шайгу) hauta;
hautakumpu ♂ **гур ш.** saviunin
perustan laudoitus; **ш. йыр ра-**
heks. vintiö, riiviö, kelmi; **ш. лю-**
кет! *kiros*. voi pahus (t. hitto)!, pi-
ru (t. hitto) viekön!; **оло, ш. лу-**
из piru ties mitä on tapahtunut; **та**
арбериосты вунэтод, оло, ш.
jospa nämä asiat eivät unohtuisi;
шае-а пыриз? piru ties mihiin hän
on hävinnyt (t. kadonnut)

шайба 1. (шайбá) *tekn.* aluslaatta
(*mutterin*), prikka 2. (шайбá) *urh.*
(*jää*)kiekko (*peliväline*)

шайвил hautausmaa

шайгу hauta; **ш. копаны** kaivaa
hautaa; **ш. кирос** hautaristi; **ш.**
копась haudankaivaaja; **муртлы**
ш. эн копа – ачид отчы шедёд
sp. joka toiselle kuoppaan kaivaa,
se itse siihen lankeaa

шайкорос (*ruumis*)arkku

шаймон *puhek.* 1. (ышон) katoami-
nen, häviäminen, kadoksiin (t. katei-
siin) joutuminen; häipyminen 2.
(ватскон) piiloutuminen, kätkey-

tyminen; piileskely

шаймыны *puhek.* 1. (ышыны) ka-
dota, hävitä, joutua kadoksiin (t.
kateisiin); häipyä 2. (ватскыны)
piiloutua, kätkeytyä, mennä pii-
loon; piileskellä

шайтан 1. saatana, piru, paholai-
nen, perkele, pahahenki; **ш. ул-лян usk. vanh.** pahan hengen kar-
kotusmenot 2. *kiros. haukk.* piru,
hitto, hiisi, peeveli, peijakas, pa-
hus, lempo ♂ **ш. басътон!** *kiros.*
piru (t. hitto) viekön!; **ш. воштэм**
pirun vaihtama, vaihdokas; **ш. ку-**
тэм гиивattu, mieletön, raivoisa
шайтанбоды *kasv.* karhiainen

(*Carduus*)

шайтангумы *kasv.* myrkkykeiso
(*Cicuta virosa*)

шайтанкар *kasv.* tuulenpesä

шайтанлёт *anat.* nilkka(luu); >
пыдлёт

шайтансеэзы *kasv.* hukkakaura
(*Avena fatua*)

шайтанчины 1. *kasv.* (ышыыд)
osmankäämi (*Typha*) 2. (измем
маке) pirunsormi (*belemniitti-*
puikko)

шайян *puhek.* kadottaminen, me-
nettäminen, hukkaaminen

шайяны *puhek.* kadottaa, menettää,
hukata

шайяскон I (ышон) katoaminen,
häviäminen, kadoksiin (t. kateisiin,
hukkaan) joutuminen; häipyminen
шайяскон II teonn. *v:stā шай-*
яськыны II

шайяскыны I (ышыны) kadota,
hävitä, joutua kadoksiin (t. katei-
siin, hukkaan); häipyä; **кытчы**
тон толон шайяскыид? mihiin
sinä oikein hävisit eilen?

шайяскыны II (лякыттэмъяс-

кыны) kujeilla, pelleillä; olla tot-telematon (t. kuriton); **ку тон дугдод ни шайясыкемись?**

milloin sinä lopetat kujeilemisen?
шакал 1. el. sakaali (*Canis aureus*)
2. kuv. (сютэм) nälkäinen, nälis-säään oleva; **ш. адями** nälkäinen ihmisen

шакас 1. (к-сь чорыглэн) kidus, kidukset; **чицеэш шакастийз ку-тыны** saada hauki kiduksista kiinni 2. (мурдо чырты) merran nielu 3. (калтонлэн шор люкетэз) nuotanpovi 4. (курик йыллэн кы-лыз) väkänen (*kalastuskoukun, ongen, ahraimen*) 5. kasv. (сяська куды, околоцветник) kehälehdet; **кенэмлэн шакасээз** hamppukan kehälehdet

шакрес karhea, rosainen; epätasainen; **ш. сюрес** epätasainen tie; **ш. луны** olla karhea (t. rosainen, epätasainen); tulla karheaksi (t. rosoiseksi, epätasaiseksi), karheutta, karheta; **вылыз ш.** karhea pinta
шакта 1. (жаг) roska(t), rikka, rikit 2. (жагтурын) rikkarooho 3. murt. (урод) huono, paha // huonosti, pahasti

шакши 1. (кырсы) likainen, saastainen; (жикыттэм) epäsiisti, siivoton, epäpuhdas; **ой, кычэ ш. тон!** oh, kuinka epäsiisti ihmien sinä olet! 2. *kiros*. (урод) paha, huono; **ш. адями!** paha (t. huono) ihmien! 3. kuv. (кырсы, шётэм, шузи) likainen, saastainen, törkeä; **ш. кыльёс** saastaiset sanat

шакшылык (кырсы луон) lika(i-suus), saasta; (жикыттэм луон) epäsiistey, siivottomuus, epäpuhtaus

шакшымон teonn. v:stā **шакшы-**

мыны

шакшымыны I. (кырсы луны) tulla likaiseksi (t. saastaiseksi); (жикыттэм луны) tulla epäsiistaksi (t. siivottomaksi); **ма сыче шакшымид?** miksi sinusta tuli niin epäsiisti ihmisen? 2. (урод луны) tulla pahaksi (t. huonoksi)

шакыр, шакырес > шакрес

шакыр-шакыр descr. kuvaa pinan t. maan karheutta t. rosoisuutta, epätasaisuutta: **ш. куасьмыны 1.** (вогырий куасьмыны) kuivua (t. kuivettua) karheaksi (t. epätasaiseksi) (esim. pinnan maalaamisen jälkeen) 2) (юн куасьмыны) kuivua kovaksi, kuivettua; **музъем ш. куасьмиз** maaperä on kuivunut kovasti; **ш. луны** karheutua, karheta

шал I (буш, кыр) autio; (гольык, гонтэм но мк.) paljas (*hiukseton, karvaton jne*); **тылпу бере та инты ш. кылиз** tulipalon jälkeen tämä paikka jää autioksi

шал II 1. (сöзүл) helma, lieve, liepeet, helmus **2.** (шляпа дыр) lierit (*hatun*) ◊ **пурты ш.** kattilan (t. padan) reunat; **укно ш.** ikkunan vuorilaudat, ikkunalaudat

шалаш havumaja, risumaja

шаллэ: **ш. сюй** harjusoran (t. someron) ja hiekan sekoitus; **ш. шур** kivikkopohjainen (t. some-rikkopohjainen) joki

шалмон teonn. v:stā **шалмыны**

шалмыны I 1. (гольык луны) paljastua; **шубае тыпак шалмиз** turkistani ovat lähteneet kaikki karvat; **писпуюс шалмизы** riut ovat pudottaneet lehtensä **2. кув.** (номыртэк кыльяны) joutua perikatoon (t. perikadon partaalle,

puille paljaille), köyhtyä **3. kuv.** (*жуммыны*) nääntyä, mennä näännyksiin, uupua, tulla voimatommaksi

шалмыны II 1. (*паймыны*) ihmetellä, hämmästyä, kummastua **2.** (*шузи кайд луыны*) seota, hullaantua

шалтрак 1. *onom.* *kuva puuesineiden, tyhjien metallipurkkien, sankojen, rattaiden aiheuttamaa yksittäistä vaimeaa ääntä:* kola(h-d)us, kalahdus, kopa(hd)us, jysä(h-d)ys; **пу писъёс ш. музъем вылэ усизы** halot putosivat kolahaten (t. jysähän) maahan **2.** *murt.* aivan, ihan; **ш. буш корка** aivan tyhjä talo

шалтрес koliseva, rämisevä, paukkuva; **ш. уробо** kolisevat (t. paukkuvat) rattaat

шалтыр 1. *onom.* *kuva puuesineiden, metallipurkkien, tyhjien sankojen, rattaiden aiheuttamaa useasti toistuva vaimeaa ääntä:* **ш. карыны** (*маке*) kolista; (*маин ke*) kolisuttaa, kolistaa; **ведра ш. карыса музъем вылэ усиз санко** putosi kolisten maahan; **бодыен палисадник борды ш. карыны** kolistaa kepillä kukkatarhan aitaa; **ш. поттыны** kolisuttaa, kolistaa **2. descr.** (*туж умоў*) kovin (t. oikein) hyvin; **удмурт кылын ш. вераськыны** puhua hyvin (t. sujuvasti) udmurttia

шалтырак > шалтрак

шалтырес > шалтрес

шалтыртон 1. (*маке с-съ*) koliseminen; (*маин ke*) kolisuttaminen, kolistaminen **2.** *vanh.* (*крезъгур инструмент*) räikkä, rämistin; (*уйин возъмасъкисълэн*) kalistin

шалтыртыны (*маке*) kolista; (*маин ke*) kolisuttaa, kolistaa
шалтыртэм 1. *partis. v:stä* **шалтыртыны 2.** (*марлэн ke*) kolina, koliseminen; (*маин ke*) kolisuttaminen, kolistaminen

шалтыр-шалтыр 1. *onom.* *kuva puuesineiden, metallipurkkien, tyhjien sankojen, rattaiden aiheuttamaa useasti toistuva vaimeaa ääntä:* **ш. карыса буш уробоен кошкизы** he lähtivät kolistellen tyhjillä rattailla **2.** *murt.* aivan, ihan; **корка пушсы ш. буш hei-dän talonsa sisäpuoli** on aivan tyhjä

шал-шал > шал I

шаль (*hartia*) huivi

шальк *onom.* *kuva säpin t. linkun sulkemisen, paukutuksen t. paukkeen ääntä:* **ш. карыны** kolista, kalista, kopista, paukkua; **капка пуннет ш. ворсасъкиэ** portin linkku sulkeutui (t. meni kiinni) kolisten

шальккетон (*маке с-съ*) koliseminen, kaliseminen, kopiseminen, paukkuminen; (*маин ke*) kolistaminen, kalistaminen, kopistaminen, paukuttaminen, paukutus

шальккетыны (*маке*) kolista, kalista, kopista, paukkua; (*маин ke*) kolistaa, kalistaa, kopistaa, paukuttaa; **бусы капка шальккетэ** peltotoaidan veräjä paukkuu

шальккетэм 1. *partis. v:stä*

шальккетыны 2. (*малэн ke*) kolina, koliseminen, kalina, kaliseminen, kopina, kopiseminen, paukkuminen; (*маин ke*) kolistaminen, kalistaminen, kopistaminen, paukutus, paukuttaminen

шалькко el. made (*Lota lota*); >

налим, нальым

шáльк-шáльк *deskr.* niin kuin valkoituja; **ш. тóдьы парсыпиос** valkoiset porsaat ovat isoja niin kuin olisivat varta vasten valikoituja; **ш. чебер картофка** perunat ovat suuria niin kuin olisivat varta vasten valikoituja

шальтра 1. (*вырись*) horjuva, huojuva, lonksuva, liikkuva, höltynyt; **ш. уробо** horjuvat rattaat **2. tekn.** (**блок**) väkipöörä

шáльтрák 1. *onom. kuvaaa metallit. puuesineiden, rattaiden aiheuttamaa yksittääistä heleää ääntää:* helähdys, kilahdus; **выж вылэ** **маке ш. усиз** jokin putosi lattialle kilahtaan **2. descr.** *kuvaaa odottamatonta heikkoutta:* **ш. луны** tulla voimattomaksi, heiketä, nääntyä, iupua; **пыдъёсы ш. луизы** jalat herpaantuivat odottamattomasti (t. äkkiarvaamattomasti)

шальтран *teonn. v:stā* **шальтраны**

шальтраны 1. (*вырыны кутскыны*) alkaa horjua (t. huojua, lonksua, häilyä); **жёк ш. кутском** pöytä on alkanut keikkua **2. kuv.** (**лябомыны**) heiketä, heikentyä, herpaantua, tulla voimattomaksi, nääntyä, iupua; **солэн тазалыкез шальтрам ни** hänen terveytensä on jo heikentynyt

шальтратурын *kasv. laukku (*Rhinanthus*)*

шальтрес > шальтра 1

шальт-шальт *onom. kuvaaa metalliesineiden (kolikkojen, metallikorujen tms.) jaksoittain toistuvala heleää ääntää:* **ш. карыны** (**маке**) helistää, helkkyä, helskyä, kilistää;

(**майн ke**) helistää, helistellä, kilistää; **чигвесез ш. каре** hänen kaulakorunsa helisee

шальтыр 1. *onom. kuvaaa metalliesineiden (esim. kolikkojen) t.* *pienien puuesineiden useasti toistuvala heleää ääntää:* helinä, kilinä
2. > шальтыр 2

шальтырাক > шальтрап

шальтырес > шальтрес

шальтыртон 1. (*маке с-съ*) heliseminen, helkkyminen, helskyminen, kiliseminen, sointi; (**майн ke**) helistäminen, helistely, kilistäminen **2.** (*шудон*) helistin

шальтыртыны (**маке**) helistää, helkkyä, helskyä, kilistää; (**майн ke**) helistää, helistellä, kilistää

шальтыртэм 1. *partis. v:stā*

шальтыртыны 2. (**малэн ke**) helinä, heliseminen, helkyntä, helskyminen, kilinä; (**майн ke**) helistäminen, helistely, kilistäminen, kilistely

шалы 1. (*бита*) maila (*linnapeliä varten*) **2.** (*боды*) keppi, kerakko (*lyhyt t. pieni*); **шальыен васькытыны** lyödä (t. iskeä) kepillä
3. murt. (*nuc*) halko ◇ **шальыеэ но уз берыкты** hän ei liikauta sormeaankaan

шамбалскон syrjäään (t. sivuun) heittäytyminen

шамбалскыны heittätyvä syrjäään (t. sivuun); *vrt.* **палэнскыны 1**

шамбалтон syrjäään (t. sivuun) heittäminen (*esim. painissa*)

шамбалтыны heittää syrjäään (t. sivuun) (*esim. painissa*); **кинэ ке**

выж вылэ ш. heittää joku lattialle rähmälleen; *vrt.* **палэнтыны 1**

шампáнской samppanja; kuohuvii ni

шампиньон *kasv.* herkkusieni (*Agaricus*); > **шарпангуби**
шампунь *sampoo*
шанс *mahdollsuisuus* (*onnistua*), edellytys
шантаж *kiristys*
шантажировать: *ш. карыны* (кинэ ке) *kiristää jtak;* (*шантажен вырыны*) *harjoittaa kiristystä*
шанъга, шанъги 1. *ryöreä piiraka* (t. *piiras*); *ш. пыжыны* *paistaa* (t. *leipoa*) *piirakoita 2.* *kuv. puhek., halv.* (*пёрмостэм*) *kömpelys, köntys, poropeukalo;* *ш. тон!* *sinä olet kömpelys!*
шап I *onom. kuvaaa pisaran t. tipan tippumista ropisten:* **ву ш! уиз** *pisara tippui ropisten*
шап II 1. (*дыраз*) *ajallaan, ajoissa, oikeaan aikaan, aikanaan;* **ш. вуиз** *hän saapui* (t. *tuli*) *oikeaan aikaan 2.* > **шаплы**
шапка *lakki; hattu;* > **иззы**
шаплы 1. (*сээзь*) *rohkea, reipas(ot-teinen), tomera, topakka, terhakka // rohkeasti, reippaasti, tomerasti, topakasti, terhakasti;* **ш. пияш** *rohkea* (t. *reipas*) *poika 2.* (*жог*) *kiireinen // kiireesti;* **ш. вамышъ-еc** *kiireiset askeleet 3.* (*чупрес*) *riuska, rivakka, eloisa, elävä, no-pealikkeinen, tarmokas, vilkas // riuskasti, rivakasti, eloisasti, elä-västi, nopealikkeisesti, tarmok-kaasti, vilkkaasti;* **ш. ужаны** *tehdä töitä riuskasti* (t. *tarmokkaasti)*
шап-шап I *onom. kuvaaa pisaroiden t. tippojen tippumista ropisten:* *ti-poittain, pisaroittain;* **ву ш. вия** *vesi valuu* (t. *tippuu*) *pisaroittain*
шап-шап II > **шаплы**
шапык 1. (*к-сь зорлэн*) *pisara, tip-pa; бадзым зор шапыкъёс* *suu-*

ret sadepisarat; пёсям шапыкъёс *hikipisarat, hikikarpalot 2.* (*виши-ты*) *täplä, pilkku, tahra; чернила* *ш. mustetahra, mustetäplä 3.* *kuv.* (*гүчүк*) *kulaus, siemaus, гуурру;* *одый ш. ву юны juoda kulaus vettä*
шапыкъян, шапыкъяны > **шапышъян 1, шапышъяны 1**
шапыкъятоң, шапыкъятыны > **шапышъян 2, шапышъяны 2**
шапыр *onom. ja descr. kuvaaa pisaroiden t. tippojen tippumista jnk pinnalle (esim. lehdille): зор ш. вия* *sadepisarat tippuvat ropisten; синвуэз ш. вия* *kyyneleet juoksevat* (t. *tippuvat*) *virtanaan*
шапыран *teonn. v:stä шапыраны*
шапыраны (*шапышъяны, виляны*) *pisaroida, tippua, valua (sade, kyy-neleet);* (*кыдыраны*) *sataa ti-hu(u)ttaa, vihmoa; зор шапыра* *sataaa tihu(u)ttaa, vihmoo*
шапыртон, шапыртыны > **шапыран, шапыраны**
шапыр-шапыр > **шапыр**
шапыштон 1. (*к-сь зор*) *tippumi-nen, pisarointi 2.* (*к-сь эмъюмел*) *tipauttaminen, tiputtaminen (yhden t. miutaman tipan)*
шапыштыны *tom. 1. intr. (ву.* зор с-сь) *tipahtaa (yksi pisara) 2. tr. (к-сь эмъюмел)* *tipauttaa,* *tiputtaa (yksi t. miutama tippa)*
шапышъян 1. (*ву, зор с-сь*) *tippuminen, pisarointi 2.* (*к-сь эмъю-мел*) *tipauttaminen, tiputtaminen, tiputtelu*
шапышъяны *iter. 1. intr. (ву, зор с-сь)* *tippua, pisaroida; липетьсь* **ву шапышъя 1)** (*к-сь зор*) *sade tippuu katolta 2)* (*к-сь лымы шу-намлэн*) *räystää tippuvat; чукна*

кёня ке шапышъяз aamulla pi-saroi hiukan (vettä), aamusta sataaa tihuutti **2. tr.** (*к-сь эмъюмел*) tipauttaa, tiputtaa, tiputella; **эмъюмел рюмкае ш.** tiputtaa läkettä pikariin

шар I 1. pallo; **музъем ш. 1)** (*Музъем с-сы*) maapallo 2) (*гло-бус*) pallokartta, karttapallo; **пельтон ш.** ilmapallo **2.** (*туп*) pallo (*peliväline*); **резина ш.** kumipallo; **шарен шудыны** pelata palloa, pallotella; > **туп**

шар II *deskr.* синвуосыз **ш. васько** (*я. вияло*) kyyneleet juoksevat (t. vuotavat, valuvat) virtanaan

шара 1. (*куараен*) ääneen; kovalla äänellä, äänekkäästi, kovaäänisesti; **ш. вераны 1)** (*кужмо куараен*) puhua ääneen 2) (*ванзылы кылымон*) puhua kaikkien kuullen; **ш. верасъкыны 1)** (*кужмо куараен*) puhua ääneen 2) (*ас вакытаз*) puhua itsekseen; **ш. лыдзыны** lukea ääneen **2.** (*ватисъкытэк*) avoin, julkinen, laillinen // avoimesti, julkki, julkisesti, laillisesti; **ш. карыны** kuuluttaa, lukea julkki; paljastaa, tuoda ilmi; **ш. луыны** tulla avoimeksi (t. julkiseksi) ◇ **ш. куараос kiel.** vokaalit

шарае: **ш. потон 1)** (*кыре потон, усътийсекон*) julkisuuteen tulo, paljastuminen; (*вёлмон*) leviämisen, ulottuminen **2)** (*тодмо луон*) ilmeneminen, ilmi tuleminen (t. tullo); **ш. поттон 1)** (*кыре поттон*) julkisuuteen saattaminen; (*вёлмытон*) levittäminen, levitys **2)** (*шараян, тодон*) paljastaminen, ilmi tuominen; **ш. поттыны 1)** (*кыре поттыны*) saattaa julkisuuteen; (*вёлмытыны*) levittää **2)** (*шараая-*

ны, тодыны) paljastaa, tuoda ilmi; **ш. потыны 1)** (*кыре потыны, усътийсъкыны*) tulla julkki, paljastua; (*вёлмыны*) levitä, ulottua **2)** (*тодмо луыны*) ilmetä, käydä (t. tulla) ilmi

шárák puhek. **1.** heti, odottamatta, yhtäkkiä, äkkiä; **ш. сайказ hän** heräsi heti (t. äkkiä) **2.** *murt.* kovalla äänellä, äänekkäästi, kovaäänisesti; **ш. вераны** sanoa kovalla äänellä ◇ **ш. потыны 1)** (*куалектыны*) hätkähää, säpsähää, sävähtää, vavahtaa **2)** (*шиак шёдыны*) herätää (*äkkiä*); **синвуосыз ш. кисъкызы** hänen kyyneleensä juoksivat (t. vuotivat, valuivat) virtanaan

шарака 1. (*нылпи шудонын*) riikeila (*eräässä kyykän tapaisessa lasten pelissä*) **2.** (*нымылэн нымыръесыз – вуысь*) surviaissäasken toukka (*vedessä*) **3.** (*кынмем вал кыед*) jähmettynyt hevosenvuloste

шараян paljastaminen, ilmi tuominen

шараяны paljastaa, tuoda ilmi; **йыруж лэсътийсез ш.** paljastaa rikollinen; **кáссасыз уксё тырмыттээ ш.** paljastaa vajaus kasassa; **ужысыз тырмыттэсты ш.** paljastaa työssä olevat epäkohdat

шарааяськон teonn. v:stā шарааяськыны

шарааяськыны 1. (*тодмо луыны*) ilmetä, käydä (t. tulla) ilmi; **солэн крезъгурлы тунсыкез вань шуыса шарааяськиз** hänessä ilmeni taipumusta musiikkiin **2.** (*кыре потыны*) tulla julkki, paljastua; (*вёлмыны*) levitä, ulottua;

конъдон ышем толон гинэ ша-
раясыкыз rahojen katoaminen
 paljastui vasta eilen
шáрик kuula
шáрикó kuula=; ш. подшипник
 kuulalaakeri; **ш. ручка** kuulakynä
шарк 1. onom. kuvaan kovaan pintaan vasaralla, sauvalla tms. iske-
misenestä syntyvää vaimearaa yksit-
täistä ääntää: kolahdus; ш. кары-
ны kolahtaa, kolauttaa; осээ ш.
ворсаны sulkea ovi kolauttaen;
ш. шуккыны lyödä kolauttaen 2.
deskr. (иöдтэк широрыс) odottamatta,
yhtäkkiä, yllättäen; со ш.
берытскиз hän käännyti (t. kään-
nähti) jyrkästi
шárkák > шарк
шарккетон kolahtelu, kolauttamien,
kolautus
шарккетыны kolahdella, kolauttaa;
молотэн ш. kolahdella (t.
kolkuttaa) vasaralla ◇ пыдын ш.
laahustaa, kävellä laahaavin askelin
шарккетэм 1. partis. v:stā шарк-
кетыны 2. kolahtelu, kolke, kol-
kutus, kolkuttaminen; кебитын
ш. кылыйске rajasta kuuluu kol-
 ketta
шарк-шарк onom. kuvaan kovaan
pintaan vasaralla, sauvalla tms.
lyömisestä syntyvää vaimearaa tois-
tuvaan ääntää: kolahtelu, kolautus,
korputus, napetus; молотэн ш.
йыганы kolautella vasaralla;
сийз ш. йыга tikka korputtaa puu-
 ta: kop-kop ◇ **ш. ветлыны** laa-
 hustaa, kävellä laahaavin askelin
шарнир sarana; > ёзры
шарпанагуби kasv. herkkusieni
(Agaricus); > шампиньон
шарф kaulaliina, huivi

шат 1. part. interr. =ko(han) /
 =kö(hän), entä; **мумид ёвöl ш.?**
 eikö sinulla ole äitiä?; **озы ш.?**
 ihanko totta?, todellako?, näinkö-
 hän?; **ш. тон но отын вал?** olit-
 ko sinäkin siellä? **2. parent. voi ol-**
 la, kenties, kukaties, ehkä; **витё-**
но, ш., соосты pitää ehkä odottaa
 heitä

шатыр 1. onom. kuvaan sateen, rae-
sateen, naujojen, metalliesineiden
tiheää putoilua katolle t. muille
pinnoille (erityisesti peltipinnoil-
le): ropina; ш. карыны (make)
ropista; (маин ке) ropisuttaa; зор
липетээ ш. каре sade ropisuttaa
 kattoa; **ш. поттыны** ropisuttaa;
йö ш. усе липет вылэ rakeet ro-
 pisevat kattoon **2. deskr. (туж**
умой) kovin (t. oikein) hyvin; уд-
мурт кылын ш. вераськыны
puhua hyvin (t. sujuvasti) udmurta;
ш. гинэ лыдзе lukea selvästi
(t. kompastelematta) ◇ сюлем ш.
карe olla huolissaan (t. huolestunut), touhuta, häitäillä

шатыртон 1. (make с-сы) ropise-
minen; (маин ке) ropisuttaminen
2. (крезъгур инструмент) räik-
kä, rämistin

шатыртыны (make) ropista; (ма-
*ин ке) ropisuttaa; **йö шатыртыса**
усе липет вылэ rakeet ropisevat
 kattoon; **зор липетээ шатыртэ**
 sade ropisuttaa kattoa*

шаугетон kohiseminen, humisemi-
 nen

шаугетыны kohista, humista; **за-**
резь шаугетэ meri kohisee; **ню-**
лэс шаугетэ metsä humisee (t.
 kohisee)

шаугетэм 1. partis. v:stā шауге-
тыны 2. kohina, kohiseminen,

humina, humiseminen
шашлан, шашланы > **шашгетон,**
шашгетыны
шахмат šakki; **шахматэн шудйсъ**
 šakinpelaja; **шахматэн шуды-**
 ны pelata šakkia
шахтга kaivos
шахтёр kaivosmies, kaivostyöläin-
 nen
шач onom. *kuvaa hutkimisen, piek-*
semisen ääntää (esim. piiskalla,
ruoskalla): **III. шуккылыны**
 piestää, ruoskia, piiskata, hutkia,
 suomia
шача 1. (*ньёр*) vitsa, varpu; vapa;
визнан **ш.** onkivapa, (*ongen*)vapa
 2. (*кузь боды*) salko, tanko, sei-
 väs; **туг** **ш.** humalaseiväs, huma-
 lasalko
шачы > **шача**
шачпрес 1. (*кот*) märkä, kostea
 (*maa*); **III. интые пуксыны** is-
 tua kosteaan (*t. märkäään*) paikkaan
 2. (*лабрес*) tuuheala(oksainen), tuu-
 healatvainen; **ш. кызыпу** tuuheala-
 oksainen koivu 3. (*удалтымтэ,*
жүттескымтэ – нянь с-съ) käymä-
 tön, huonosti käynyt (*taikina*);
 (*умой котымтэ*) raa'aksi jäännyt
 (*leivän sisus*)
шачыррес > **шачпрес**
шачыртон 1. (*дэриетий ветлон*)
 rämpiminen (*kurassa*); (*шупыл-*
ляськон – чорыг с-съ) polskimi-
 nen, polskinta (*kalan*) 2. (*куачыр-*
 тон) läimäyttäminen, läimäytys,
 hut(k)aissen, hut(k)aisu, hui-
 taisu, läiskäytys
шачыртыны 1. (*дэриез коласа*
ветлыны) rämpää (*kurassa*); (*шу-*
пылляськыны – чорыг с-съ)
 polskia (*kala*) 2. (*куачыртыны*)
 läimäyttää, hut(k)aista, läikäyttää

шачыртэм 1. *partis. v:stä* **шачыр-**
тыны 2. (*дэриетий ветлем*) rämp-
 iminen (*kurassa*); (*шупыллясь-*
 кем – чорыг с-съ) polskinta,
 polskiminien (*kalan*) 3. (*куачыр-*
 тэм) läimäytys, läimäyttäminen,
 hut(k)aisu, huitaisu, läiskäytys
шачыръян piekseminen, ruoskimi-
 nen, piiskaminen, hutkiminen
шачыръяны *iter.* piestää, ruoskia,
 piiskata, hutkia, suomia; **ньёрын**
ш. piestää (t. ruoskia) vitsalla *◊ ве-*
никен **ш.** lyödää vastalla (t. vihdal-
 la), vastoa, vihtoa
шачыръяськон 1. (*астэ ачиð*) it-
 sensä piekseminen (t. piiskaminen,
 lyöminen) (*esim. vastalla*) 2. (*ог-*
огдэ) toistensa hutkiminen (t. läi-
 mäyttely, piekseminen, lyöminen)
 (*esim. ruoskalla, vitsalla*)
шачыръяськыны 1. (*астэ ачиð*)
 piestää (t. piiskata, lyödää) itseään
 (*esim. vastalla*) 2. (*ог-огдэ*) hutkia
 (t. läimäytellä, piestää, lyödää) toisi-
 aan (*esim. ruoskalla, vitsalla*)
шаш 1. *kasv. sara* (*Carex*) 2. (*сугон*
ш.) (*sipulin*)lehti, (*sipulin*)varsi
шашкá miekka; sapeli
шашки tammipeli; **шашкиен шу-**
дыны pelata tammea
шашлык saslikki, lihavarras
шаштурын > **шаш 1**
шашы > **шаш**
шаштурын > **шаш 1**
шаян 1. (*лякыттэм, шöртчиясь-*
кись) kujeileva, veikeä, veitikkä-
 mainen, pahankurinen, rasavilli,
 vallaton // kujelevasti, pahankuri-
 sesti, vallattomasti; (*шöртчи*
мурт) rasavilli, veitikkä, villikko
 2. (*адзэмпотостэм*) vastenmieli-
 nen, tympäisevä, inhottava // vas-
 tenmielisesti, tympäisevästi, inhot-

tavasti; > **уқылтэм, шортчи 1**
шаянъяськон 1. (*лякыттэмъяськон*) kujelu, pelleily; tottelematon (t. kuriton) oleminen **2.** (*адзэмпотостэмъяськон*) vastenmielisesti (t. inhottavasti) käyttäytyminen
шаянъяськыны 1. (*лякыттэмъяськыны*) kujeilla, pelleillä; olla tottelematon (t. kuriton) **2.** (*адзэмпотостэмъяськыны*) käyttäytää vastenmielisesti (t. inhottavasti)
швабра morppi
швед ruotsalainen // *myös* Ruotsin; **ш. кыл** ruotsi(n kieli)
швёдка ruotsalainen (*nainen*)
швейцар I (*к-съ гостиницаын*) ovenvartija, (eteis)vahtimestari
швейцар II (*калык*) sveitsiläinen // *myös* Sveitsin; **ш. кышно** sveitsiläinen nainen
Швейцария Sveitsi
швейцárка sveitsiläinen (*nainen*)
Швéция Ruotsi
шебель liukkaat jalaksen jäljet; jyräminen // liukkaaksi ajettu; jyrätty; **ш. сюресп** liukkaaksi ajettu tie; jyrätty tie
шебельскон liukuminen, luisuminen (alas t. sivuun) (*jalasten*)
шебельскыны liukua, luisua (alas t. sivuun) (*jalakset*); **дöдьы сюресп дуре шебельскиз** reki liukui (t. luisui) tien reunaan
шебельтон laskeminen, ajaminen, liukuminen, luisuminen (alas t. sivuun)
шебельтыны *tav. yksipers.* laskea, ajaa, liukua, luisua (alas t. sivuun); **дöдьыез сюресп дуре шебельтиз** reki liukui (t. luisui) tien reunaan
шебелян, шебеляны > **шебель-**

скон, шебельскыны
шедён 1. (*ышем арбери с-съ*) löytyminen **2.** (*кытчы ке сюрон*) joutuminen, pääseminen, osuminen, sattuminen **3.** (*вадъсасъкон, кемдон*) kohtaaminen, vastaan sattuminen (t. osuminen) **4.** (*кугъан, кылён*) kiinni jääminen, tarttuminen, takertuminen
шедтьисъкон teonn. v:stā
шедтьисъкыны
шедтьисъкыны 1. (*к-съ амал шедьтыны*) löytää, keksiä (*keino*), älytää, oivaltaa; **мон жоғак шедтьисъки, ма вазыны** hoksasin heti mitä vastata, keksin heti vastauksen **2. pass. v:stā шедтьыны**
шедтьтон 1. (*к-съ ышем арбери-ез*) löytäminen, löytö; löydös **2.** (*к-съ амал*) löytäminen, keksiminen (*keinon*), oivaltaminen
шедтьtos 1. (*ышем арбери с-съ*) löytö(tavara); löydös **2.** (*ватос*) aarre
шедтьыны 1. (*к-съ ышем арбери-иез*) löytää; **аслыд юрттисъ ш.** löytää itselleen apulainen; **кулэ луись книгаез ш.** löytää tarvittava kirja; **ышемъёсты утчаса ш.** löytää kadonneet; **эш ш.** löytää (t. saada) ystävä **2.** (*к-съ амал*) löytää, keksiä (*keino*), älytää, oivaltaa; **амал ш.** löytää (t. keksiä) *keino*, selviytyä tilanteesta; **мон жоғак шедтьи, ма вазыны** hoksasin heti mitä vastata, keksin heti vastauksen ◇ **астэ ш.** löytää itsensä (*oma erikoislaatunsa*); **пинал ш.** *puhek.* tulla raskaaksi
шедтьыны 1. (*ышем арбери*) löytää; **ышем** **котыре шедиз** kannutti esineeni löytyi **2.** (*кытчы ке сюрыны*) joutua, päästä, osua,

sattua; **шуге-леке ш.** joutua vaikeusiin; **нальыке ш.** 1) joutua (t. mennä) ruudykseen 2) *kuv.* joutua satimeen (t. ruudykseen); **умой интые ш.** osua hyvään paikkaan; **ки улэ ш.** joutua kiinni, osua käsiiin 3. (*вадъсасъкыны, кемдьыны*) kohdata, sattua (t. osua) vastaan, sattua (*tapaamaan*); **пумитам нокый но ѿ шеды** kukaan ei sattunut (t. osunut) tulemaan minua vastaan 4. (*кугъаны, кылъыны*) takertua, tarttua (t. jäädä) kiinni; juuttua ◇ **син улэ ш.** sattua jnk silmiin
шедьытон teonn. *v:stā* **шедьытыны**
шедьытыны 1. (*бышкалтыса я, курикен дэмьытыны*) koukata, tarttua, iskeä (*haalla, koukulla*) **2. fakt.** *v:stā* **шекъёны**
шек 1. (*тырмытэ*) puute, puutos, vajavuus, vika, epäkohta; (*янгыш*) virhe, erehdys; **мугор шекъёс** ruumiilliset vajaviudet; **ужысь шекъёсты шарайны** tuoda esille työssä ilmenevät puutteellisuudet; **шекъёсын товар** viallinen tavaa; **ужын трос шекъёсыз** työssä on paljon puutteita; **ш. лэсътыны** tehdä virhe (t. erehdys); **шекъёсты тупатыны** korgata virheensä (t. erehdyksensä) **2. kuv.** haava, järkytys, vamma; **лул(ысь) шекъёс** sielun vamma(t)
шекера ruok. šekera (*pienikokoiset ryöreät ja pallonmuotoiset keksit pullataikinasta*)
шекерском 1. partis. *v:stā* **шекерскыны 2.** (*кисыри ё*) gurpuinen, turpistynyt, kurttuinen, kurtistunut // (*кисыри*) gurpu, kurttu; **ш. ым-**

ныр gurpuiset kasvot
шекерскон turpistyminen, kurtistuminen, gurpuun meno
шекерскыны turpistyä, kurtistua, mennä gurpuup; **серекъякуз** solen быдэс ымнырыз шекерскиз kun hän nauroi, hänen kasvonsa menivät ryppiyihin
шекертон koriseminen, röhiseminen, rahiseminen
шекертыны korista, röhistä, rahista, hengittää korisevasti
шекертэм 1. partis. *v:stā* **шекертыны 2.** korina, koriseminen, röhinä, rahina, koriseva hengitys
шеко puutteellinen, vajava(vainen), vajanainen, viallinen, virheellinen; **ш. книга** vajanainen kirja; **ш. товар** viallinen tavaa; **ш. тодонлык** puutteellinen tieto
шектэм virheetön (*jossa ei ole viikaa*), täydellinen, moitteeton, puutteeton; **ш. адями** täydellinen ihminen
шелеп lastu, sälö ◇ **палдэм ш.** luopio
шелепасъкон teonn. *v:stā* **шеле- пасъкыны**
шелепасъкыны intr. 1. (*жагдийськыны*) roskata (*lastuilla, sälöillä*), heitellä lastuja (t. sälöjä) **2. (стругасъкыны)** höylätä jtak, olla höyläämässä jtak
шенглес 1. (*к-сь "р" куараез мыдлань вера*) sorakielinen // sorakielisesti; (*кылыйл верасъкись*) sammaltaava // sammaltaen, sammaltavasti; **ш. верасъкыны** (*к-сь "р" куараез мыдлань верраны*) puhua sorakielisesti, olla sorakielinen, sorauttaa; (*кылыйл верасъкыны*) sammaltaa **2.** (*кынмись*) paleleva, viluissaan (t. kyl-

missään) oleva, kohmeinen, kangistuva
шенгылес, шенгыль > шенглес
шенгыль-печкыль deskr.: ш. ве-
раськыны > шенглес верась-
кыны
шенгыльтись 1. partis. v:stā шен-
гыльтыны 2. (к-сь "р" куараез
мыдлань вера) sorakielinen;
(кылылы вераськись) sammalta-
ва 3. (кынмись) paleleva, viluis-
саан (т. kylmissään) oleva, koh-
meinen, kangistuva
шенгыльтон teonn. v:stā шен-
гыльтыны
шенгыльтыны 1. (к-сь "р" куа-
раез мыдлань вераны) puhua
sorakielisesti, olla sorakielinen;
(кылылы вераськыны) sammal-
taa; со шенгыльтыса вераське
hän puhuu sorakielisesti, hän so-
rauttaa; hän puhuu sammaltaen (т.
sammaltavasti) 2. (кынмыны) па-
rella, olla viluissaan (т. kylmis-
säään), kohmettua, kangistua; кио-
сы шенгыльтизы kädet ovat
kohmettuneet
шензиян 1. (к-сь картошка) kur-
tistuminen, nahistuminen, veltos-
tuminen (esim. perunan) 2. (ул-
лань лэзыкон) painuminen (т. tai-
puminen) alas (т. maahan); (шуян)
kuittuminen, lakastuminen, näi-
vettyminen 3. (сисьмыны кут-
скон – ну с-сь) lahoaminen
шензияны 1. (к-сь картошка)
kurtistua, veltostua, nahistua
(esim. peruna) 2. (уллань лэзы-
кыны) painua (т. taipua) alas (т.
maahan); (шуяны) kuihtua, lakas-
tua, näivettyä; турын шензиям
ни ruoho on jo lakastunut 3.
(сисьмыны кутскыны – ну с-сь)

(alkaa) lahota
шензон, шензыны > шензиян,
шензияны
шеп tähkä; зег ш. rukiin tähkä; уш
ш. tyhjä tähkä ◇ беризь ш. leh-
muksen nuppu (т. umpri)
шепан 1. tähkiminen; чабей ш.
vehnän tähkiminen 2. (шеп би-
чан) tähkän korjuu; tähkän keruu
(käsin)
шепаны 1. tähkiä, olla tähkällä,
tehdä tähkää, kypsyä (tähkä); зег
шепа ruis tähkii (т. on tähkällä, te-
кее tähkää) 2. (шеп бичаны) kor-
jata (т. kerätä, poimia) tähkiä ◇ бе-
ризь шепа puhjeta (lehmuksen
niput)
шепаськон teonn. v:stā шепась-
кыны
шепаськыны tähkiä, olla tähkällä,
tehdä tähkää, kypsyä (tähkät); зег
шепаське ruis tähkii (т. on tähkäl-
lä, tekee tähkää) ◇ беризь ше-
паське lehmuksen nuput puhkeavat
(т. ovat puhkeamassa)
шеперскон teonn. v:stā шепер-
скыны
шеперскыны 1. (пештырскыны)
pörhistää höyhenensä, nostaa höy-
henensä pörrölleen 2. (вайяськы-
ны) mennä haralleen 3. kuv. (пу-
митъяськыны) vastustaa, tehdä
vastarintaa (т. tenää), panna (т.
taistella) vastaan
шепертиськон, шепертиськыны
> шеперскон, шеперскыны
шепертон teonn. v:stā шеперты-
ны
шепертыны 1. (пештыртыны)
pörhistää (höyhenensä), nostaa
pörrölleen (höyhenensä) 2. (вайя-
ны) levittää haralleen; чиньыос-
ты ш. levittää sormet haralleen

шено 1. (*шепез вань*) tähkäpää=, tähkäpäinen; (*трос шено*) runsastähkäinen; (*таза шено*) raskastähkäinen **2.** (*шепъем*) =tähkäinen; **таза ш. модос** raskastähkäinen korsi

шепотурын kasv. juolavehnä (*Elymus repens*)

шер I (*шерон арбери*) kovasin, hiomakivi, tahkokivi

шер II (*чөм өвöl*) harvoin, harvaan, harvasti; (*нан өвöl, шертур*) harvassa, harvakseen // harva; гожтэт ш. гожъяны kirjoittaa kirjeitä harvoin; **писпус ш.**

мерттэмын puut on istutettu harvaan; **ш. ветлайс** (*я. вулысь*) **куно** harvinainen (t. harvoin käyvä) vieras; **ш. пумиськись** (*я. пумиськылайс*) harvinainen, harvoin esiintyvä; **ш. нюлэс** harva metsä

шёрап: **ш. кожыны** kääntyä si vuun (t. syrjään) yhtäkkiä; **ш. луыны** hätkähää (t. säpsähää) (*esim. säikähdyksestä*); **ш. усыны** kaatua selälleen

шеран, шераны > шеромон, шеромыны

шератон, шератыны > шеромытон, шеромытыны

шербет 1. *ruok.* (*сиён*) šerbetti (*itämainen makeinen*) **2.** (*напиток*) sorbetti, mehujuoma; (*чечы ву я. сакыр ву*) makeutettu vesi (*hunajalla t. sokerilla*)

шер-вай 1. (*одүг-ог*) harvoin, harvasti, harvaan, harvakseen, harvakseltaan; (*отү-татү*) milloin siellä, milloin täällä; milloin sieltä, milloin täältä; (*интыен-интыен*) paikoitellen, paikoittain, paikka paikoin, siellä täällä; **кизем юос**

ш. потизы vilja kasvoi harvassa

2. (*кырыж-мерыж*) kierossa (ja väärässä); kieroona (ja väärään) // vääristynyt, käyrystynyt, kieroksi väänstyntä ◇ **ш. будэм писпу** lengoksi (t. lengolleen) kasvannut ruu; **ш. вырыны** käyttäytyä rivostii (t. törkeästi)

шеректон 1. (*дэймон, жёломон*) tyrmistyminen, jähmettyminen, jäykistyminen **2.** (*урдэс тэтчон*) viskautuminen (*sivuun*), kavahtaminen

шеректыны 1. (*дэймыны, жёло-мыны*) tyrmistyä, jähmettyä, jäykistyä; **ышкаса ш.** tyrmistyä säikähdyksestä (t. pelästyksestä) **2.** (*урдэс тэтчыны*) viskautua (*si-vuun*), kavahtaa

шерэнга 1. (*рад*) rivi; **кык шерэнгае султыны** asettua paririvin **2.** (*черод*) jono; **машина ш.** autojono

шеромон harveneminen, harventuminen

шеромыны harveta, harventua; **йырси шероме** tukka harvenee;

нюлэс шероме metsä harvenee

шеромытон harventaminen, harvennus; **нюлэс ш.** metsän harvennus

шеромытыны harventaa; **чуж-кушманээ ш.** harventaa porkkanaa

шерон 1. (*к-сыр пуртээз, түрэз*) teroittaminen, teroitus, hiominen, tahkominen // teroitus=, hioma= **2.** (*мае шероно*) kaikki, mikä pitää teroittaa (t. on teroitettavana); **шеронды вань-а?** onko teillä jotakin teroitettavaa?

шерос harvakseen, harvakseltaan, silloin tällöin; **со тоодмоосыз**

доры ш. гинэ пыра hän käy tuttaviensa luona vain silloin tällöin
шертийс 1. partis. v:stā шертыны

2. лайттелия

шертон маат. лайттелу, еротелу; ю ш. вилян лайтту; ю ш. машина лайтин, лайттуконе

шертыны маат. лайттела, еротела (viljaa); ю ш. лайтту виляа

шёр-шер harvasti, ei tiheästi, harvoin, silloin tällöin; **кности ш. волъяны** levittää kädet haralleen; **пышьёсты ш. вайяны** panna (t. levittää) jalat haralleen; **ш. вуылльись куно** harvinainen vieras; **ш. кыллыны** maata pitkällään (t. pitkin pituuttaan); **ш. пумиськыны** tavata silloin tällöin (t. harvoin); **ю ш. киземын** vilja on kylvetty harvaan

шеръян 1. (шеромытон) harventaminen, harvennus **2. (к-сь чиньосты)** levittäminen haralleen
шеръяны 1. (шеромытыны) harventaa **2. (к-сь чиньосты)** levittää haralleen

шерык-вайык deskr.: **ш. ветлыны** huojahdella kävellessään; **ш. вырыны** käyttäätyä rivosti (t. törkäästi)

шерины (к-сь пуртэз, түрэз) te-roitaa, hioa, takkota; **пурт ш. хиа** veistä ♂ **пинь ш. хиа** ham-paitaan jnk varalle

шев johtaja, päälikkö, pomo, päämies

шёфство tukitoiminta, kummitoiminta, avustustoiminta

ши 1. (к-сь мушлэн) pistin, piikki; **мушлэн шиез** mehiläisen pistin (t. piikki) **2. (йыл)** kärki, pää
шибоды 1. (копъё) keihäs, peitsi, piikki **2. tekn. (щун)** maakaira

шиестон sihiseminen, sihinä, sähiseminen, pihiseminen; **кий ш. кäärmee** sihinä

шиетыны sihistä, sähistä, pihistä; **кот пу гурын шиетэ** märkä ruu pihisee unissa; **кий шиетэ** käärmee sihisee; **табын вой шиетэ** öljy sihisee paistinpanussa

шиетэм 1. partis. v:stā шиетыны

2. sihinä, sihiseminen, sihinä, sähiseminen, pihinä, pihiseminen; кыйлэн шиетэмэз käärmee sihinä

шизофрені, шизофренія lääk. skitsofrenia, jakomielisyys, jakomielitauti

шилан kasv. suokorte (*Equisetum palustre*)

шильк-шальк onom. kuvaav (ensi-sijaisesti metalliesineiden) vaihtelevaa kalinaa, kalistelua, kolistelua: **ш. карыны (маке)** kalista, kilistä; (маин ke) kalistaa, kalistica; öсэз ш. йыганы panna ovi kiinni kilauttaen (esim. *panna säppiin*)

шильтыр onom. kuvaav pienten metalliesineiden kilinää, kalinaa, kalistelua: **ш. карыны (маке)** kilistä, kilahdella, helistä; (маин ke) kilistää, kilistellä, helistää, helistellä
шильы 1. (к-сь кут кутаны) niini-suikale (*nauhanmuotoinen suikale virsun kutomiseen t. punomiseen*); **туй ш. туохисуикале 2. (сугон я. чеснок куар)** lehti, varsi (esim. *sipulin*); **сугон ш. sipulin** lehti (t. lehdet)

шильыртон (маке с-сь) kahiseminen, suhiseminen, haviseminen, rapiseminen; (маин ke) kahistaminen, suhistaminen, havistaminen, rapistaminen

шильыртыны (*make*) kahista, su-hista, havista, rapista; (*маин ке*) kahistaa, suhistaa, havistaa, rapis-taa; **куаръёс шильырто** lehdet kahisevat

шильыртэм 1. *partis. v:stā* **шиль-ыртыны 2.** (*малэн ке*) kahina, kahiseminen, suhina, havina, rapi-na; (*маин ке*) kahistaminen, su-histaminen, rapistaminen

шильыян teonn. v:stā **шильыяны шильыяны 1.** (*шильы дасяны*) valmistaa niinisukaleita (t. tuohi-suikaleita) **2.** (*сугон, чеснок с-сы*) tehdä lehtiä; **сугон шильыя** sipi-li tekee lehtiä

шильыясъкон teonn. v:stā **ши-лыяськыны**

шильыясъкыны intr. 1. (*шильы дасяны*) valmistaa (t. olla valmisi-tamassa) niinisukaleita (t. tuohi-suikaleita) **2.** (*сугон, чеснок с-сы*) (alkaa) tehdä (t. kasvaa) lehtiä

шиля maat. rintavyö, hihnavyö ◊ **sp. скал вылэ ш. уг тупа** (*vaat-tekappale*) sopii kuin satula leh-mälle, näyttää hassulta

шимес 1. (*кёшкемыт*) kauhea, kammottava, kauhistuttava, hirveä, kamala // kauheasti, kammottavasti, kauhistuttavasti, hirveästi, ka-malasti; **ш. вёт** kauhea uni; **ш. куазь** kauhea ilma (t. sää); **ш.**

кестькиз kirkaisi kammottavasti **2.** (*мёзмыт*) ikävä, alakuloinen, kai-hoisa // ikävästi, alakuloiesti, kai-hoisasti; **ш. мылкыд** alakuloinen mieliala; **сычё ш. верамын** oli-pas se ikävästi sanottu

шимесатон teonn. v:stā **шимеса-тыны**

шимесатыны synkistää, synkentää, himmentää, tehdä kauhea(mma)ksi

(t. murheelliseksi)

шимпанзе el. simpanssi

шым-шым 1. (*кёшкемыт*) kau-hea(a), kammottava(a), kauhistut-tava(a), hirveä(ä), kamala(a); **гул-бечын ш.** kellarissa on kauheaa;

нюлэссын ш. луиз metsä muut-tui kauheaksi (t. kammottavaksi)

2. (*мёзмыт*) ikävä(ä), alakuloista, kaihoisa(a); **сюлэмын ш. луиз** minua alkoi ikävystytää **3.** kau-hean (t. hirveän, aivan) (pimeää, ikävää); **ш. пеймыт** kauhean (t. aivan) pimeä, pilkkopimeä; **ш.**

чалмыт aivan hiljaa

шинель päälystakki (*sotilaan*)

шипкон kasv. 1. (*кизёно будос*) ruistankio (*Camelina sativa*) **2.**

(*жагтурын*) kitupellava (*Cameli-na*)

шир deskr. kuvalta esineen pyörimis-tä nopeasti t. vauhdikkaasti: **ш.**

берганы ryöriä nopeasti (t. vauh-dikkaasti)

широта maant. leveys(aste), latitu-di

ширтон 1. *teonn. v:stā*

ширтыны 2. (*бабкаен шудонын лээзян арбери*) laatta, (puu)keila (*eräässä kyykän tapaisessa lasten pelissä*)

ширтыны 1. (*куштыны*) heittää (pois), viskata (pois) **2.** (*жог мы-ныны*) lähteä kiitämään (t. porhal-tamaan, pyyhältämään, juokse-maan); kiitää, porhaltaa, pyyhäl-tää; **валъёс сюрес кузя ширти-зы** hevoset lähtivät kiitämään tietä pitkin; **машина корка вёстий**

ширтыса кошкиз auto kiiti (t. porhalsi) talon ohi

ширъян 1. *teonn. v:stā* **ширъяны**

2. (*эктон*) širjan (*udmurttilainen*)

kansantanssi)

ширъяны 1. (*куяны*) heittää, heittää, viskata, viskellä **2.** (*бергаса эктыны*) pyöriä, pyörähdellä; tanssia pyörien; **ширъяса эктыны** mennä tanssin pyörteessä, pyörähdellä tanssin tahdissa **3.** (*калгыны*) kuljeskella, kuljeksa, harhailla, maleksia **4.** (*жөг мыныны*) kiitää, porhaltaa, puháltää

шифёр kattolevy (*asbestiliuskeesta*); **шиферён липыны** kattaa kattolevyllä

шифр 1. (*лүшкем гожъясын*) salakirjoitus **2.** (*к-сь книгалэн*) signumi, paikkamerkki; **книгалэн шифрез** kirjan signumi

шиян teonn. v:stā шияны

шияны 1. (*к-сь муш*) pistää (*esim. mehiläinen*); **дуринчи шияз** ampiainen pisti **2.** (*бышкалтыны, к-сь копъёен*) pistää (t. tökätä) keihäällä (t. peitsellä)

шкала asteikko, skaala

шкату́лка lipas

шкаф kaappi; дýсь(кут) возён ш. vaatekaappi; **книга** возён ш. kirjakaappi

школа koulu; (*юргээс ou*) koulutalo; **вылй ш.** korkeakoulu; **крезь-гурья ш.** musiikkikoulu; **кут-скон** (*. начальний*) ш. alakoulu; **спортъя ш.** urheilukoulu; **шор ёзо ш.** keskikoulu, keskiasteen koulu; **школае ветлыны** käydä koulua; **школае сётыны** panna kouluun; **школын дышетскись** koululainen; (*ныл ou*) koulutyttö; (*nu ou*) koulupoika

школа-интернат sisäoppilaitos, internaatti

шлак kuona

шланг letku

шлач опом. kuvaan läimäytystä, lätkäytystä, piiskan sivallusta tms.: läiskis, mäiskis, läps; *куваа парса(hd)уста, напауста, näp(s)äystä, rapsa(hd)уста:* nap(s), raks(is); **карыны 1**) (*сюлоен, кырымпы-дэссын но мк. шуккем с-сы*) läiskäyttää, läimäyttää, läpsäyttää, läjäyttää **2**) (*сюлоен, кырымпы-дэссын но мк. куара с-сы*) läiskähtää, läjähtää, lätkähtää, mät-kähtää **3**) (*к-сы чиньыосын, фотоаппаратэн*) näpsäyttää, naksauttaa, napsauttaa, raksauttaa **4**) (*чины, фотоаппарат но мк. куара с-сы*) napsahtaa, näpsähköää, rapsahtaa **5**) (*к-сы кырымпы-дэсъёсты*) (lyödä) läimäyttää (t. lätkäyttää, lätkäistä, läiskäyttää); **кинлы ке** (*. кинлэн ке*) бамаз **ш. сётыны** (*. шуккыны*) läjäyttää jotakuta poskelle, antaa jollekulle korvapuuisti

шлачкетон 1. (*шлач карыса шуккылон*) läimäyttely, läiskiminen, läiskin(tä), lätkäyttely, läiskäyttely **2.** (*маин ке лачкетон*) naksuttaminen, naks(a)uttelu, napsuttaminen, napsutus, napsauttelu, raksauttelu

шлачкетыны 1. (*шлач карыса шуккылыны*) (lyödä) läimäytellä (t. läiskiä, lätkäytellä, läiskäytellä); **сюлоэн ш. лачкетыны** läimäytellä (t. läimäyt-tää) piiskaa **2.** (*маин ке лачке-тыны*) naksuttaa, naks(a)utella, napsuttaa, napsautella, raksautella; **чиньыосын ш. нäpsäytellä** (t. napsautella) sormiaan

шлачкетэм 1. partis. v:stā шлачкетыны 2. (*шлач карыса шуккылем*) läimäyttely, läiskintä, lätkäyttely, läiskäyttely **3.** (*маин ке*

лачкетэм) naksutus, naks(a)utte-
lu, napsutus, napsauttelu, raksaut-
telu

шлем kypärä

шліч-шлач оном. *kuvaa parittaisen läimätyksen* (t. *lätkätyksen*, *piiskan sivalluksen*) ääntä: **ши.**

шуккылыны (lyödä) läimäytellä,
lyödä läiskiä, lätkäytellä, läiskäy-
tellä

шлюз 1. *hydr.* (суднолы) (laiva-)

сулку 2. (чынетлэн) patoaukko

шляпа hattu; гын **ши.** huopahattu;
курю **ши.** olkihattu

шнер murt. (кутсаськон лапас)

puimahuone, luuva; (кутсаськон
инты) puimakenttä, puimatanner;
› иишиыр

шницель ruok. leike

шнур, шнурок nuora, nyöri; nau-
ha(t); **ботинка** **ши.** kengännauh-
ha(t); **ботинка** **шнуръёсты**
кертылыны solmia kengännauh-
hat kiinni

шобрет, шобырет (одеял) peite,
peitto, täkki, (vuode)huora; (*ва-
лес* шобыр, покрывал) päiväpei-
te, sängynpeite ◇ **жёк** **ши.** rõytälipi-
na

шобырскон 1. (астэ шобыртон)
itsensä peittäminen **2.** (чоктась-
кон) peittyminen, verhoutuminen
3. kuv. (возъяськон, пытсась-
кон) kietoutuminen, verhoutumi-
nen, sumeneminen (*silmien*)

шобырсыны 1. (астэ шобырты-
ны) peittää itsensä, vetää peitteek-
seen (t. pääalleen, ylleen); **плащен**
ши. vetää (t. ottaa) sadetakki peit-
teekseen; **шобретэн ш.** vetää
peitto korvilleen, mennä peiton al-
le **2.** (чоктаськыны) peittyä, ver-
houtua; **инбам** **пилемъёсын** шо-

бырскиз taivas peitti pilviin, pil-
vet peittivät taivaan; **ты йёэн шо-
бырскиз** järvi meni (t. peittyi)
jäähän **3. kuv.** (возъяськыны,
пытсаськыны) kietoutua, verhou-
tua, sumeta (*silmät*); **синъёс син-
вуэн шобырскизы** silmät sume-
nivat kyynelistä

**шобыртиськон, шобыртиськы-
ны** › **шобырскон, шобырсы-
ны**

шобыртон 1. (чоктан, вылаз по-
нон) peittäminen, verhoaminen,
päälepano **2.** (вылтиз кыскон,
чоктан) päällystäminen, päällys-
tys **3. kuv.** (пытсан) peittäminen
(*pilvi, sumu tms.*); sumentaminen
(*kyyneleet tms.*); kietominen vaip-
paansa, verhoaminen

шобыртыны 1. (чоктаны, вылаз
поныны) peittää, panna päälle;
жёкез ш. panna liina pöydälle;
нылпиез шобретэн ш. panna
peitto lapsen päälle, peitellä lapsi
2. (вылтиз кыскыны, чоктаны)
päällystää; **диванэз плюшен ш.**
päällystää sohva plyssillä **3. kuv.**
(пытсаны) peittää, verhotaa (*pilvi,
sumu tms.*); sumentaa (*kyyneleet
tms.*); kietoa vaippaansa; **бус ара-
маэз шобыртиз** sumu kietoi lehd-
don vaippaansa; **пилем шундыез**
шобыртиз pilvi peitti auriong;
синвуюс синъёсме шобыртизы
kyynelet sumensivat silmämme
шобыръян teonn. v:stā **шобыръ-
яны**

**шобыръяны iter., vrt. шобырты-
ны**

шобыръяськон itsensä peittämi-
nen (t. peittely), peitteekseen (t.
pääalleen, ylleen) vetäminen

шобыръяськыны iter. peittää (t.

peitellä) itsensä, vetää peitteekseen (t. päälleen, ylleen)
шогол *el.* mustaviklo (*Tringa erythropus*)
шокан hengittäminen, hengitys; **ш.** **органъёс** hengityselimet
шоканы hengittää; **кер-кор** **ш.** hengittää korisevasti; **ныр пыр** **ш.** hengittää nenän kautta; **юзмыт омырен** **ш.** hengittää raitista ilmaa ♂ **кыч-мар** **шокаськоды**? *puhek.* mitä kuuluu?
шоккес kehuskeleva, kehuva, kerskaileva, kerskaava, rehvakka // kehu(skeli)ja, kerskailija
шоккесъяскон kehuminen, kehuskelu, kerskailu, kerskunta, leuhkinta; *vrt.* **ушъяскон**
шоккесъясыны kehu(skell)a, kerskailla, kerskua, leuhkia; *vrt.* **ушъяскыны**
шоколад suklaa
шок-поль *deskr.*: **ш. потыны** alkaa olla hengästyksissään, hengästyä; **ш. шоканы** olla hengästyksissään
шокпотон **1.** *teonn. v:stā* **шόк/потыны** **2.** hengästyminen, hengästys, hengenahdistus
шóк/потыны 1. (*шок-поль потыны*) (alkaa) olla hengästyksissään
2. (*жоканы*) olla tukehtumaisil-laan (t. läkähtymäisillään); **окыт омырлэс** **ш.** olla tukehtumaisil-laan ummehtuneeseen ilmaan
шок-пуль > **шок-поль**
шокчон **1.** *teonn. v:stā* **шокчыны** **2.** (*пушки*) sisäänhengitys; (*пушкись*) uloshengitys **3.** (*лулском*) huokaus; **мур** **ш.** syvä huokaus **4.** *puhek.* (*шутэтском карон*) leväh dys, hengäh dys, huoahdus
шокчыны 1. hengähtää, henkäistää;

(*пушки ou*) vetää henkeä keuhkoihinsa; **пушки ш.** hengittää sisään; **педпала** (*я. пушкисы*) **ш.** hengittää ulos **2.** (*секытэн лулускыны*) huokaista, huoata **3.** *ri-hek.* (*шутэтском карыны*) levähtää, hengähhtää, huoahhtaa
шол **1.** *part. vahv. (yk)* niin, oikein; =han / =hän; **озы** **ш.** onhan niin **2.** (*юнме*) turhaan, turhan takia; **ш. озы маңпаськоды** kuvittelette turhia, turhaan te niin ajattelette **3.** (*њөмyz понна, сүп-can*) vain näön vuoksi, keskinkertaisesti, jotenkin menettelevä; (*мырдэм, кызы ке озы*) (*hädin*) tuskin, jotenkuten; **уж** **ш. лэсътымын** **1.** työ on tehty vain näön vuoksi **2.** työ on jotenkuten tehty **4.** *konj.* mutta; **мон тыныц вेрай,** **ш. тон ёд** **кылзы** minä kerroin sinulle, mutta sinä et oikein kuunnellut
шолаák *puhek.* aivan, ihan, kokonaan; **ш. быдтыны** päättää (t. hävittää) kokonaan; **ш. огнам** **кыли** jääin aivan yksin
шоналскон **1.** (*ожалскон*) nostaminen (t. kohottaminen) lyödäkseen (t. viiltääkseen) **2.** (*бекырскон, усёно кадь луон*) heilahtaminen, heilahdus, heilahtelu, huojahtaminen, huojahtelu, horjahtaminen, horjahtelu; (*урдэсак луон*) viskautuminen (*sivuun*), kavahtaminen
шоналсыны **1.** (*ожалсыны*) nostaa (t. kohottaa) lyödäkseen (t. viiltääkseen); **бодыен** **ш.** nostaa keppi lyödäkseen **2.** (*бекырсыны, усёно кадь луыны*) heilahtaa, huojahtaa, horjahtaa (*урдэсак луыны*) viskautua (*sivuun*), ka-

vahtaa

**шоналтон, шоналтыны > шон-
тон, шонтыны**

шонан 1. (*к-сь киын*) huiskuttaminen, huiskutus, huiskuttelu, huitominen, viuhtominen; (*сээзъян*) heilutus, heiluttelu; (*бурдъёсын*) rä-päyttäminen, räpäytys, räpyttäminen, räpytys (*siipien*); **киын ш. 1)** (*выретон, сээзъян*) käden heilutus (t. heiluttaminen) 2) (*кинлы ке я. верасъкыку*) viittilointi, viittominen, viittoilu; (*к-сь йырын*) puökyttäminen, nyökytys, nyökäytely
шонаны iter. 1. (*к-сь киын*) huis-kuttaa, huiskutella, huischia, huitoa, viuhtoa; (*сээзъяны*) heilauttaa, heilutella; (*бурдъёсын*) räpäyttää, räpyttää (*siipiä*); **кышетэн ш.** huis-kuttaa huivia; **киын ш. 1)** (*выретыны, сээзъяны*) heiluttaa kättä 2) (*кинлы ке я. верасъкыку*) viittilöidä, viittoa, viittoilla; **тёл кыэзь-
пусты шона** tuuli huojuttaa koi-vuja **2.** (*к-сь йырын*) puökyttää, nyökäytellä (*päättäään*); **йырез ш.** 1) (*паймыса*) huojutella päättäään 2) (*соглаши ёвёл ке*) pudistella (kielvästi) päättäään

шональськон 1. (*вырон, лэйкан*)

keinuminen, keinunta, kiikunta, keikunta, heilunta, huojunta **2.** (*катытэммыса, кудзыса*) horju-minen, horjunta, hoipertelu, hoipuminen, hoipunta, huojunta **3.** (*алляськон, маин ке шонан*) leyhyttely, leyhyttäminen, leyhytys, löyhyttely, löyhyttäminen, löyhytys; (*шонаса уллян, шональськон*) hätilstely, hätilstämien (*luota(an)*)

шональськыны 1. (*вырыны, лэйка-
ны*) keinua, kiikkua, keikkua, hei-

lua, huojua; **тёл шорын ш.** huo-jua tuulessa **2.** (*катытэммыса, кудзыса*) horjua, hoiperrella, hoippua, huojua; **жадзыса ш.** huojua heikkoudesta (t. heikkout-taan); **кудзэм мурт шонаське** humalainen hoipertelee **3.** (*ал-ляськыны, маин ке шонаны*) leyhytellä, leyhyttää, löyhytellä, löyhyttää; (*шонаса улляны, шональськыны*) hätilstellä, hätilstää (*luota(an)*); **вёрен ш.** leyhytellä itseään viuhkalla; **нымьюслэс** ш. hätilstää hytysiä umpariltäään; **пунылэс** бодыен ш. hätilstellä kerillä koiraa kauemmaksi

шональськон 1. (*шонаса ул-
лян*) hätilstely, hätilstämien (*luo-ta(an)*); (*ожалляськон*) heilautta-minen, heilautus, heilauettelu (*jtaik lyödäkseen*) **2.** (*катытэммыса, кудзыса*) horjuminen, horjunta, horjahtelu, hoipertelu, huojahtelu

шональськыны 1. (*шонаса ул-
ляны*) hätilstellä, hätilstää (*luo-ta(an)*); (*ожалляськыны*) heila-uttaa, heilautella (*jtaik lyödäkseen*) **2.** (*катытэммыса, кудзыса*) horjua, horjahdella, hoiperrella, hoippua, huojua, huojahdella

шонер 1. suora // suoraan, suorassa, suorana; **ш. гож** suora viiva; **ш. сюрес** 1) suora tie 2) kuv. oikotie, suorin (t. lyhin) tie (*esim. menestykseen*); **ш. мыныны 1)** mennä suoraan 2) kuv. olla oikealla tiellä; **ш. пукыны** istua selkä suorana **2.** (*умой, янгыштэм*) oikea, virheettönen, säännöllinen, tarkka // oikein, virheettömästi, säännöllisesti, tar-kasti; **ш. адрес** tarkka osoite; **ш. кылпум вошъян** säännöllinen taivutus; **ш. ответ** oikea (t. täs-

мällinen) vastaus; **ш. произно-
шение** oikea (t. virheetön) ääntä-
misy; **ш. берыктыны** kääntää tar-
kasti; **ш. вераськыны** puhua oi-
kein; **час ш. мынэ** kello käy tar-
kasti **3.** (зэмлыко) totuudellinen,
rehellinen // to(tuu)denmukaisesti
// (зэмлык) totuus, tosi; **ортчись**
учыръёсты ш. сётыны kuvalta
tapahtumat to(tuu)denmukaisesti;
шонерээ вераны puhua totta **4.**
(зэмбуро, справедливо) oikea,
oikeudenmukainen // oikeudenmu-
kaisesti; **ш. лэссытыны** menetellä
oikeudenmukaisesti • **ш. адями**
1) (оскымон, зэмлыко) rehellinen
(t. vilpitön) ihmisen 2) (зэм-
буро, справедливо) oikea (t. oi-
keudenmukainen) ihmisen; **ш. ка-
рыны** 1) (шонератыны) oikaista,
suoristaa, ojentaa, oikoa 2) (ян-
гышысса тупатыны) korjata 3)
(зэмбуро, справедливо) tehdä
(t. menetellä) oikeudenmukaisesti
◊ **ш. гожъян (я. гожъясыкон)**
oikeinkirjoitus; **шонерээ вераса**
totta puhuen; oikeammin sanoen
шонерák 1. suoraan; **ш. мыныны**
1) mennä suoraan 2) *kuv. olla oi-*
кеalla tiellä **2.** (сюлмысь, ваты-
тэк, весяк) avomielisesti, avoi-
mesti, suoraan; **ш. вераса** suoraan
sanoen
шонеран **1.** (*шонер луон, веськы-
томон*) oikeneminen, oikaisu,
suoristus, suoris(tau)tuminen,
ojen(tau)tuminen **2.** (*бурмыны
кутскон*) parantuminen, paranuss,
paraneminen, tervehtyminen **3.** *ри-
хек.* (*дышион*) tottuminen
шонераны **1.** (*шонер луыны,
веськытомыны*) ojeta, suoris-
(tau)tua, ojen(tau)tua; **кортчог**

шонераз naula oikeni **2.** (*бурмы-
ны кутскины*) (alkaa) parantua,
parata, tervehtyä **3.** *рихек.* (*ды-
шины*) tottua; **ужаны ш.** tottua
työhön

шонерлык **1.** (*меңак, веськыт
луон*) suorius **2.** (*умой, янгышы-
тэм луон*) oikeellisuus, virheetö-
myys, säännöllisyys, tarkkuus **3.**
(зэмлык) totuus **4.** (зэм я. зэмос
луон) todemukaisuus, totuudelli-
suus, todellisuus, todenperäisyys
5. (*зэмбуро, справедливой я.
законъя луон*) oikeudenmukai-
suus, oikeus

шонермон *teonn. v:stā* **шонермы-
ны**

шонермыны **1.** (*шонер луыны,
веськытомыны*) ojeta (suoraksi),
suoris(tau)tua, suoreta, ojen(tau)-
tua; **еэ шонермиз** rautalanka suo-
ristui; **кортчог шонермиз** naula
oikeni; **тыбыр шонермиз** selkä
suoristui **2.** (*к-сы сям*) parantaa
tapansa (t. tapojaan); **со эшио
шонермоз на** vielä hän parantaa
tapansa

шонерскон *teonn. v:stā* **шонер-
скыны**

шонерскыны **1.** (*шонер луыны,
веськытомыны*) ojeta (suoraksi),
suoris(tau)tua, suoreta, ojen(tau)-
tua **2.** (*к-сы сямез шонертыны*)
olla oikealla tiellä; parantaa tapan-
sa (t. tapojaan) **3.** (*рад с-сы*) ojeta,
suoristua; **солдат рад шонер-
скиз** sotilaiden järjestys (t. ryhmi-
tys, rivi) on ojennuksessa **4.** (*бур-
мыны*) parantua, parata, tervehtyä
шонертон **1.** *teonn. v:stā* **шонер-
тыны** **2.** (*веськытомытон, шо-
нер карон*) (suoraksi) oikaisemi-
nen, oikaisu, suoristaminen, ojen-

taminen; (*к-съ янгышез*) korjaaminen, korjaus, oikaiseminen, oikaisu (*virheen*)

шонертыны 1. (*весъкытомытыны, шонер карыны*) oikaista (suoraksi), suoristaa, ojentaa, oikoa (suoraksi); **кырыж кортчөгөз ш.** oikaista väÄntynyt naula; **тыбырэз ш.** oikaista (t. suoristaa) selkänsä, kohteara ryhtiää; **2.** (*к-съ янгышез*) korjata, oikaista (*virhe*); **янгышъёсты ш.** korjata (t. oikaista) virheet **3. kuv.** (*шонер сюрес вылэ поттыны*) ohjata oikealle tielle

шонй-пáйи *deskr.*: **ш. мурт** hukkenteleva (t. kevytmelinen, pinnallinen, epävakaa) ihminen; **ш. ветлыны** kulkea löntystään; löntystää, kävellä hoippuen (t. horjuen, hoiperellen)

шонскон 1. (*шоналскон*) horjahtaminen, huojahtaminen **2.** (*ожалскон*) nostaminen (t. kohottaminen) lyödäkseen (t. viiltääkseen) **3. kuv.** (*мукет пала потон*) siirtyminen (*jnk puolelle*)

шонсыны 1. (*шоналсыны*) horjahtaa, huojahtaa **2.** (*ожалсыны*) nostaa (t. kohottaa) lyödäkseen (t. viiltääkseen); **бодыен ш.** nostaa keppi lyödäkseen **3. kuv.** (*мукет пала потыны*) siirtyä (*jnk puolelle*); **тушмон пала ш.** siirtyä vihollisen puollelle

шонтон *teonn. v:stā шонтыны*

шонтыны 1. (*к-съ кын*) huiskauttaa, huiskaista, huitaista, heilauttaa; viitata; **бурдъёсын ш.** leväyttää siipiään, iskeä siivillään; räp(ä)yttää siipiä; **кинлы ке ш.** viittata jollekulle; **кинлы ш.** heilauttaa käyttää **2.** (*йырын*) nyökäyttää,

nyökätä (*päättäään*) **3. kuv.** (*кошкыны*) lähteä, mennä (*liikkeelle*)

4. kuv. руек. (*тэтчыса кошкыны*) viuhahtaa, lennähää; **забор вылти ш.** viuhahtaa aidan yli **шор (=ыз) 1.** (*инты с-съ*) keski-kohta, keskipaikka, keskväli, keskus(ta); (*дыр с-съ*) puoliväli, keskväli (*ajasta tms.*); keski=, keskeinen, keskimmäinen, keskellä oleva; **нуназе ш.** puolipäivä, keskipäivä; **верослэн шорыз** kertomuksen puoliväli; **гужем шорын** keskellä kesää; **нуназе шорын** puolenpäivän aikaan (t. aikoihin); **ш. ёзо школа** keskikoulu, keskiasteen koulu; **ш. кусып 1** (*кусып*) (keskinäinen) suhde, välit, yhteys; **ш. кусып возыны оlla** väleissä, pitää yhteyttä **2** (*шор*) keski=, keskimmäinen; **ш. (кусып) арлыдо** keski-ikäinen; **ш. рад** keskimmäinen rivi **2. postp.-vart.** > **шорозь, шортый, шоры II, шорын, шорысен, шорысь**

шорем 1. *partis. ja teonn. v:stā шорыны 2. (*нянь ш.*) leipäviipale, leikattu leivän pala*

шорётый, шорётыйэз keski=, keskimmäinen; **арлыдъя ш. пи** iäl-tääni keskimmäinen poika

шорзиськон *teonn. v:stā шорзиськыны*

шорзиськыны intr. 1. (*тöлисъкыны*) viskata (t. tuultaa) viljaa, olla viskaamassa viljaa **2.** (*огинтыын лопыръясыкыны – тылобурдо с-съ*) räpytellä siipiään (*samassa paikassa*)

шорзон I (*tölon*) viskaaminen, viskaus, tuultaminen (*viljan*)

шорзон II (*вандон*) viiltäminen, leikkaaminen

шорёны I (*tölyny*) viskata, viskuroida, tuultaa (*viljaa*)

шорёны II том. (*вандыны*) viiltää, leikata; **пуртэн ш.** viiltää veitsellä (*t. puukolla*)

шори 1. (*к-сь кыклы люкыны*) kahtia, kahdeksi osaksi; **корез ш.**

вандыны sahata tukki kahtia **2.** (*шори вылэ басьтыны*) puoliksi;

мае ке кинэн ке ш. басьтыны ostaa jotakin jonkun kanssa puoliksi; (*к-сь жыныё сураны*) rioleksi; **сироп вуэн ш. сурамын** puoleksi vedellä laimennettu mehutiiviste

шорияк kahtia; **стакан ш. пилиськиз** (*juoma*) lasi halkesi kahdia; > **шори 1**

шоркар pääkaupunki

шорлыд (=ыз) keskimäärä; **шорлыдын (вераса)** keskimäärin

шорлыдо keskikokoinen; keskimääräinen

шорман 1. (*шорылон*) leikkaaminen, leikkely **2.** (*шорзылон, вандон*) viiltäminen, leikkaaminen (*haavoille*)

шорманы 1. (*шорылыны*) leikata, leikellä; **нянь ш.** leikata leipää (*paloiksi*); **сырез ш.** leikata juusto **2.** (*вандылыны*) viiltää, leikata (*haavoille*)

шормась partis. v:stā шорманы; **нянь ш.** leivänleikkaaja

шормуč saari; **шормучын улыны** asua saarella

шорнюк sola (*vuoren*), kallionrotko

шорозъ postp. keskikohtaan asti, keskipaikkaan asti, keskivälin asti; **бусы ш. вуыны** päästää pellon keskikohtaan asti

шоро-куспо keski=; keskinkertainen, kohtalainen, tydyttävä // kes-

kinkertaisesti, kohtalaisesti, tydyttäävästi; **ш. дышетскись** keskinkertainen (*t. keskitason*) oppilas; **ш. мугоро** keskikokoinen (*ihminen*); **ш. дышетскыны** opiskella keskinkertaistesti; **ш. улыны** elää kohtalaisten mukavasti **шорон** leikkaaminen, leikkaus (*esim. levän*)

шорсюлэм 1. (*к-сь будослэн*) ydin, sydän; **кызыпу ш.** koivun ydin; **мульы ш.** pähkinänsydän **2.** kuv. (*инты с-сь*) sydän, ydin; **дуннелэн самой шорсюл(э)маз** aivan maailman sydämessä (*t. ytimessä*)

шорт (kehruu)lanka; **етйн ш.** pelavalanka; **ыж гон ш.** villalanka;

ш. туй kansat. kehruulankajuhla (*kehruulangan pesun jälkeen järjestetty juhla*); **ш. миськон** kehruulangan peseminen (*t. pesu*); **ш.**

жоктыны vyyhdetä, kerää lankaa vyyhdinpuulle (*t. viipsinpuulle*)

шортдэрэм 1. palttinapaita, aivinapaita **2.** (*платья*) palttinaleninki, aivinaleninki

шортй postp. keskellä, keskeltä; **ульча ш. мыныны** kulkea keskellä katua

шорткут, шортпуд erik. vyyhdin(puu), keripruut; > **жоктон-пуд**

шорты (шорты=) sortsit, shortsit [*šo-*]

шорчиньы keskisormi

шоры I (*кызбугор, погыльтон*) kaulin

шоры II postp. puollelle, suuntaan, taholle, pään, kohti; *käännetään ilatiivila*; vasten (*jhk iskemisestä, törmäämisestä*); **кин ке ш. уч-кыны** katsoa johonkuun; **урам**

III. ВОЗЬМАТЫНЫ näyttää kadun suuntaan; **шкаф ш.** шуккись-кыны törmätä kaappiin; **юбо ш.** донгисъкыны (*я. мырзисъкыны*) törmätä pylvääseen ◇ **нόмыр ш.** учкытэк kaikesta huolimatta **шорын** *postp.* keskellä; **гужем ш.** keskellä kesää; **урам ш.** сылыны seisoa keskellä katua ◇ **шунды ш.** auringossa, auringonpaisteessa **шорыны** leikata, leikellä (*esim. leipää*); **нянь ш.** leikata pala leipää **шорысен** *postp.* keskeltä (*alkaen*); keskellä; **гурт ш.** ми дорозь сю **метр** keskeltä kylää meidän luoksemme on sata metriä; **коос урам ш.** пумисъкызы he tapasivat (t. kohtasivat) toisensa kadun keskellä **шорысь** *postp.* keskeltä; **урам шо-рысь** коръёсты октыны siirtää hirsia keskeltä katua sivuun ◇ **шунды ш.** юонэз вужере по-ныны panna juomia auringosta varjoon; **шёдтэк ш.** odottamatta, yhtäkkää **шоссе** [-ссэ] valtatie, maantie; (*автострада*) moottoritie **шотланд** skottilainen, skotlantilainen, Skotlannin; **ш. кыл** skotin (t. gaelin) kieli, skotti, gaeli [gee-]; **ш. культúра** skottilainen kulttuuri **шотлánдец** skotti **Шотлáндия** Skotlanti **шотлáндка** skotti (*nainen*) **шóфер (шóфер=')** *puhek. > seur.* **шоффёр** autonkuljettaja, kuski **шö I** (*кургег пукон куды*) hautoma-pesä **шö II** (*шöдон*) tunne, (*ennakko*)aavistus **шöг 1.** (*сыалалэз ёжыт*) vähäsuo-

lainen, suolaton, miedostti suolattu; **ш. сылалтэм кияр** miedostti suo-lattu kurkku; **ш. шыд** suolaton keitto **ш. карыны** panna liian vä-hän suolaa **2.** (*ву с-съ*) makea, suolaton (*vesi*); **ш. ву** makea (t. suolaton) vesi **3.** (*ляб – вина с-съ*) mieto, laimea, laiha, väljähptynyt (*viina*); **ш. вина** mieto (t. väl-jähptynyt) viina **шёгомон** *teonn.* *v:stā* **шёгомыны** **шёгомыны 1.** (*сылалтэм луыны*) tulla suolattomaksi (t. vähäsuolai-seksi) **2.** (*к-съ зарезь ву*) tulla makeaksi (t. suolattomaksi) (*vesi*) **3.** (*ляб луыны – вина с-съ*) tulla miedoksi (t. laimeaksi, laihaksi), väljähtyä, laimentaa (*viina*) **шёгомытон** *teonn.* *v:stā* **шёгомы-тыны** **шёгомытыны 1.** (*шёг карыны*) tehdä suolattomaksi (t. vähäsuolai-seksi) **2.** (*к-съ зарезь ву*) tehdä makeaksi (t. suolattomaksi) (*vesi*) **3.** (*лябгес карыны – вина с-съ*) tehdä miedoksi (t. laimeaksi, laihaksi, väljähtyneeksi), laimentaa (*viina*) **шёгыт 1.** (*ёжыт сылало*) vähä-suolainen, suolaton, miedostti suo-lattu; **ш. шыд** suolaton keitto **2.** (*шёмтэм*) mauton, maustamatton; **ш. нянь** mauton leipä **3.** (*ляб – вина с-съ*) mieto, laimea, laiha, väljähptynyt (*viina*); **ш. вина** mieto (t. väljähptynyt) viina **шёдйсъкон** *teonn.* *v:stā* **шёдйсъ-кыны** **шёдйсъкыны intr. 1.** (*шёдскыны*) tuntua; **сýзыллэн вүэмез шё-дийсъке** ilmassa tuntuu syksyn tulo **2.** (*азыласянь шёдыны*) aavistaa **3.** (*валатскыны, валаны*) arvata,

oivaltaa, älytä, tajuta
шёдон 1. *teonn. v:stā шёдыны 2.*
 (к-сь мугор люкетъёсын) tunne, aisti; tunto; **кезыйтээ ш.** kylmän tunne, kylmän tunteminen; **сием потонээ ш.** näläntunne; **ш. ор-ганъёс аистимет,** aistinelimet 3.
 (валан) tunne, tunto, taju; **ас дан-дэ ш.** omanarvontunto 4. (адзён) huomaaminen, havaitseminen 5.
 (азъласянь ш.) (ennakko)aavistus 6. (азъласянь тодон, валатскон) arvaus, arvaaminen, oivallus, oivaltaminen, älyäminen 7. (*саикан*) herääminen ⟨ **сюлэм ш.** (ennakko)aavistus, ennakkaroavaus
шёдске 1. *шёдскины-v:n pree-sensin 3. p:n yksikkö 2. parent.*
 kai, taitaa, luultavasti, todennäköisesti, tuntuu siltä, että...; **оти кин ке но ветлэ, ш.** siellä taitaa joku kävellä; **ти, ш., сое тодийськоды вал** te luultavasti tunsittekin hänet; taitaa olla, että te tunsitte hänet
шёдскон 1. (*шёдийськон*) tuntuminen 2. (*чакласькон, эскериськон*) varominen 3. *murt.* (кылзийськон, санэ басьтон) tottelu, kuuntelu
шёдскимон huomattavasti, havaittavasti, tuntuvasti, olennaisesti, merkittävästi // huomattava, havaittava, tuntuva, olennainen, merkittävä; **ш. азинсконъёс** huomattavat menestykset; **ш. чебер** huomattavan kaunis
шёдскины 1. (*шёдийськыны*) tuntaa 2. (*чакласькыны, эскериськыны*) varoa 3. *murt.* (кылзийськыны, санэ басьтыны) totella, kuunnella
шёдыны 1. (к-сь мугор люкетъё-

сын) tuntea, aistia; **кезыйтээ ш.** tuntea kylmää 2. (валаны) tuntea, tajuta, käsittää; **со соку ик гор-дэктэмээ шёдйэз** hän tunsi heti punastuvansa 3. (адзёны) huomata, havaita; **анаелэсъ пыремээ но ѿ шёды** en huomannutkaan äitiini sisääntuloa 4. (азъласянь шёдыны) aavistaa 5. (азъласянь тодыны, валатскыны) arvata, oivaltaa, älytä; **ноќин но ѿ шёды на вал, мар ми татын кариськом** kukaan ei ollut vielä arvanut, mitä me täällä teemme 6. (*саиканы*) herätä, havahduta; **иземисъ ш.** herätä ⟨ **сюлэм ш.** aavistaa, arvata ennakkolta; **сюлмы шёдйэз** aavistin, arvasin ennakkolta
шёектон teonn. v:stā шёектыны шёектыны 1. (*сисьмыны – ишёй с-съ*) mädätä, mädäntyä, lahota 2. (*кёдектыны*) kalveta, valahtaa kalpeaksi; **кышкаса ш.** kalveta kauhusta 3. (*к-сь кынмыса*) turtaa, riuttaa; **кезыйтлэсъ чины-осы шёектйзы** sormet tuttuivat kylmästä 4. (*синъёс с-съ*) käydä elottomaksi; **синъёс шёекто** silmät käyvät elottomaksi 5. *мүөс кув.* (*кулыны*) muuttua elottomaksi; **шур шёектэ, чорыгъё-сыз но ѿвёл ни** joesta on tullut eloton, kalat ovat kadonneet 6. (*шуяны*) nuutua, lakastua
шойзектон teonn. v:stā шойзек-тыны
шойзектыны > шёектыны
шойзён teonn. v:stā шойзыны
шойзыны > шёектыны
шоймон teonn. v:stā шоймыны
шоймыны > шёектыны
шокыч el. herhiläinen (*Vespa crab-*

ro); ш. кар herhiläispesä
шём (=ыз) 1. maku, sivumaku, lisä-maku; **кёш ш.** paha maku; **ку-рьыт ш.** karvas maku; **шёмыз вань** maistua jltak (t. jllek), olla jnk makuinen **2.** (маял) hapate, hapatin, käyte; **ш. поныны** panna hapate, hapattaa **3.** huono (t. paha) maku; **сйле ш. пычам ни** lihaan on tullut paha maku **4.** *kuv.* (*шёмасъкем*) humala, päähtymys (*ke-vyt*) • **шёмыз вань ни 1.** (*кёши ни*) (se) maistuu jo pahalle (t. pa-halta) **2.** (*зын ни*) se haisee jo pa-halle (t. pahalta) **3.** (*шёмасъкемын ни*) häն on jo hiprakassa (t. kevyessä humalassa)

шёман I 1. (*чырсан*) happenemi-nen, hapantuminen, käyminen **2.** *kuv.* (*шёмасъкон*) humaltuminen, päähtyminen, päähtymys (*kevyt*) **3.** > **шёмъян**

шёман II (*кышкан*) pelkääminen, pelästys, pelko, arkailu, arastelu
шёманы I 1. (*чырсаны*) hapata, hapantua, käydä; **вина шёма** viini käy; **ыльнянь шёма** taikina hap-panee **2.** *kuv.* (*шёмасъкны*) hu-maltua, päähtyä (*kevesti*) **3.** > **шёмъяны**

шёманы II (*кышканы*) pelätä, re-lästyä, arkailla, arastella; **кинлэс** шёмасъкод? ketä sinä pelkää?t?

шёмасъкон 1. (*ас понназ чыр-сан*) happeneminen, hapantumi-nen, käyminen **2.** *kuv.* (*кудзон*) humaltuminen, humala, päähtymi-nen, päähtymys (*kevyt*)

шёмасъкны 1. (*ас понназ чыр-саны*) hapata, hapantua, käydä; **пуктыны** (*чырсатыны*) panna harpanemaan (t. harpantumaan, käymään), hapattaa, käyttää **2.** *kuv.*

(*кудзыны*) humaltua, päähtyä (*ke-vesti*), tulla hiprakkaan, olla hip-rakassa

шёматон I 1. (*чырсатон*) hapatta-minen, hapatus, käyttäminen **2.** > **шёмъятон**

шёматон II (*кышкатон*) pe-lotta-minen, pelotus, pelästytäminen

шёматыны I 1. (*чырсатыны*) ha-pattaa, käyttää **2.** > **шёмъятыны**

шёматыны II (*кышкатыны*) pe-lottaa, pelästytää

шёмо (*кёши ш., сёрисъкем*) pila-an-tuneelta (t. pilantuneelle) hais-kahtava, pahanmakuinen; **ш. силь** pilantuneelle haiskahtava liha; **ш. чорыг** pilantuneelta haiskahtava kala

шёмтэм 1. (*ческыт ёвёл*) mauton **2.** *kuv.* (*шузи-мазигес*) tyhmä, typerä, tylsä, hölmö; **ш. мурт** tyhmä ihmisen

шёмъян maistaminen, maistelu; maistiaiset

шёмъяны maistaa, maistella

шёмъятон *teonn.* *v:stā* **шёмъя-тыны**

шёмъятыны antaa maistaa (t. maistella)

шёнгыль > **шенгыль**

шёнгыль-печкыль > **шенгыль-печкыль**

шёнгыльтись, шёнгыльтон, **шёнгыльтыны** > **шенгыль-тись,** шенгыльтон, шенгыль-тыны

шёнъзон, шёнъзыны > **шенъзон,** шенъзыны

шёртчи 1. (*лякыттэм*) kujeileva, veikeä, veitikka(mainen), pahan-kurinen, vallaton // kujeilevasti, pahankurisesti, vallattomasti // ga-savilli, veitikka, villikko; **ш. вы-**

рыны kujeilla, pelleillä; olla tottelematon (t. kuriton); **ш. пияни** vallaton (t. pahankurinen) poika **2.** (кышикатэк) urhea, urhoollinen, rohkea, uskalias, uljas // urheasti, urhoollisesti, rohkeasti, uskaliaasti, uljaasti
шёртчияськон kujeilu, pelleily; tottelemattomuus, kurittomuus; vallattomuus, pahankurisuus, kujeilu, kujeilunhalu
шёртчияськыны kujeilla, pelleilä; olla tottelematon (t. kuriton)
шёт (=ыз) aikomus, aie, halu, tahto, toive; aloite, alkuunpano, viireillepano; **ужаны шёты вань** on halu työskennellä (t. tehdä työtä), tahdon tehdä työtä
шётан 1. (медон, малпан) aikomus, aie, halu, tahto, toive **2.** (кутскон) aloittaminen, aloite, rupeaminen, ryhtyminen
шётаны 1. (медины, малпаны) aikoa, olla aikeissa; **кошкины** шётасько olen lähtöäikeissa, aion matkustaa **2.** (кутсыны) aloittaa, alkaa, ruveta, ryhtyä; **пуктиськон(эз)** ш. aloittaa rakennustyöt
шётэм ruma, muodoton; ilkeä; **ш. вырос** ruma käyttäytyminen; **ш. ымныр** rumat kasvot; **ш. карыны** rumentaa, tehdä muodottomaksi; **ш. луыны** rumentua, tulla muodottomaksi
шотэммон rumentuminen, rumennus, rum(emm)aksi (t. muodottomaksi) tulo (t. tuleminen)
шотэммыны rumentua, tulla rum(emm)aksi (t. muodottomaksi)
шпал ratapölkky
шпалер tapetti, tapetit, seinäpaperi(t)

шпик silava, läski
шпинат kasv. pinaatti
шпион vakoilija, vakooja, urkkiija
шпионить: **ш. карон** vakoilu, urkinta; **ш. карыны** vakoilla, urkkia
шпóра kannus
шприц lääk. ruisku
шпрот, шпрóта el. kilohaili (*Sprattus*)
шпрóты (консерва) kilohailit; sardiinit, anjovikset (*säilykkeenä*)
ширифт kirjasimet, kirjasinlaji, kirjainlaji; **векчи (я. пичи)** ш. pienet kirjasimet, pieni kirjasinlaji
штаб 1. *sot.* esikunta (*myös rakenitus*) **2.** (малэн ке я. кинлэн ке) päämaja
штаб-квартира *sot., kuv.* päämaja
штамп leima(sin)
штан housut
штáнга 1. *urh.* (levy)tanko **2.** (спорт) painonnosto
штангист painonnostaja
штани > штан
штат I (ужасъёс) (vakinainen) henkilökunta (t. henkilöstö); **штат-тэз пичиятон** henkilöstön supistus; **штатын луыны** kuulua henkilökuntaan; **штатэ пыртыны** ottaa työhön
штат II (к-съ Америкаын) osavaltio
штóпор (штóпор=') korkkiruivi
штора kaihdin, (ikkuna)verho
шторм myrsky
штраф sakko; **ш. тырыны** maksaa sakko (t. sakot)
штрафной 1. (коњдон с-съ) sakko= **2.** *urh.* (спорт шудонын) rangaitus=, sakko=; (баскетболын, гандболын) vapaheitto, rangaitusheitto; (футболын) suora va-

- паапотку; (*хоккейын*) rangaistuslaukaus
- штрафовать:** ш. карон sakottaminen, sakotus; **ш. карыны сакоттаа**
- штука** kappale; **könya ke ш.** miutama kappale, muutamia kappaleita
- штукатур** rappaja, rappari
- штукатурить:** ш. карон rappamen, rappaus; **ш. карыны рапата;** борддорез **ш. карыны рапата** seinää
- штукатурка** rappaus(laasti)
- штурм** (väki)gynnäkkö; ryntääs; valtaus, valloitus; **штурме мыныны** käydä gynnäkköön; **штурмен басьтыны** ottaa haltuunsa gynnäköllä
- штурмовать:** ш. карон gynnistäminen, rynnistys, rynnäköinti, ryntääs; **ш. карыны** gynnistää, rynnäköidä, ryntätä; **карез ш. карыны** tehdä gynnäkkö kaupunkiin
- штык** sot. pistin
- шу 1.** kasv. (*куак*) heisi(puu) (*Viburnum*); **шу куак** heisipensaikko; > **шупу 2.** (*емыш*) heisipuu marja(t), heidenmarja(t); **шу ву** heidenmarjamehu; **шу кисаль** heidenmarjakiisseli; **шуэн нянь** heidenmarjoilla täytetty piirakka ◇ **шу нянь** (*пёрмостэм*) taitamaton (t. osaamaton) ihmisen, tunari; (*шудтэм*) kovaoninen (t. huonooninen) ihmisen, epäonnistunut ihmisen
- шүақ 1.** (*шёйтэк шорысъ*) (yht)äkiä, yllättäen, odottamatta, äkkiarvaamatta; **ш. ыбем куара кылйсыкыз** yhtäkkiä kajahti laukaus; **ш. верасъкемысь дугдыны** vaieta (t. lakata puhumasta) yhtäk-
 kiä **2.** (*дыртыса, жог-жог*) kii-reessä, kiireesti, kiireellisesti, kii-reisesti, hätäisesti, joutuisasti, no-peasti; **ш. выременыз арбериос-сә съобраз басьтыны вунэтйз** kiireessä hän unohti ottaa mukaan-sa tavaroitaan ◇ **ш. потыны 1)** (*куалектыны*) säikähää, säikäh-tyä, pelästyä (*yhtäkkiä, odottamatta* 2) (*бызыыса*) mennä nopeasti ulos
- шүак-дуак, шуак-дуак** > **шүак**
- шуан** heidenmarjojen (t. heisipuun marjojen) poiminta (t. poiimi-minen)
- шуаны** poimia heidenmarjoja (t. heisipuun marjoja)
- шуба** turkki; **гондыр (кулэс)** ш. karhunnahkainen turkki, karhun-nahkatarkki; **эичы (кулэс)** ш. ketunnahkatarkki
- шуг** vaikea, hankala, tukala, pul-mallinen; **ш. сям** vaikea luonne; **ш. уж** vaikea työ; **ш. вераны** vaikea sanoa; **сое туж ш. лэс-тыны** se on hyvin työlästä ◇ **мы-нам лулы ш.** mielen on raskas; **сюлмы ш.** mielen on raskas; olen huolissani jstak; **шугез адзыны** kokea vaikeuksia
- шугадён 1.** vaikeuksien (t. surun, murheen) kokeminen **2.** (*шудтэм учыр*) onnettomius
- шуг/адзыны** kokea vaikeuksia (t. surua)
- шуган** teonn. v:stā **шуганы**
- шуганы 1.** (*сюлмасъкыны*) olla huolissaan, hätäillä **2.** (*керпотыны, кепыраны*) ujostella, kainos-tella **3.** (*шуг луныны*) olla vaikea (t. hankala); (*шугомыны*) vaikeu-tua, hankaloitua; **курондэс бы-дэстыны шугасъко** minun on

vaikea (t. hankala) toteuttaa pyyntöön
шугатон *teonn. v:stā шугатыны*
шугатыны 1. (*сюлмасъктыны*) huole(stu)taa, aiheuttaa huolta **2.** (*керпottыны, кепыратыны*) saattaa (t. saada) ujostelemaan (t. kainostelemaan) **3.** (*шуг карыны*) vaikuttaa, hankaloittaa, tehdä vaikea(mma)ksi
шугекъян 1. *teonn. v:stā шугекъяны 2.* (*утялтон*) huoli; huolenpiito **3.** (*сюлмасъкон*) levottomuuus, rauhattomuuus, huolestuneisuus, hermostuneisuus
шугекъян-вогекъян *teonn. v:stā шугекъяны-вогекъяны*
шугекъяны 1. (*утялтыны*) pitää huolta, huolehtia; **нылпиос понна ш.** pitää huolta lapsista **2.** (*сюлмасъкны*) olla huolissaan (t. huolestunut), häitäillä; **мон понна (я. сярысь)** эн шугекъя älä ole huolissasi minusta
шугекъяны-вогекъяны > шугекъясыкыны
шугекъясыкын 1. huolestuminen, häitäily, hermostuminen, hermoilu **2.** (*сюлэмшүг*) levottomuuus, rauhattomuuus, huolestuneisuus, hermostuneisuus
шугекъясыкыны olla huolissaan (t. huolestunut), häitäillä, olla hermostunut, hermoilla; **ш. вуон (я. шедён)** tukalaan tilanteeseen (t. hankalaan asemaan) joutuminen, umpikujaan ajautuminen
шуге-леке: **ш. усён** pulaan (t. häitään) joutuminen; **ш. вуыны (я. шедыны)** joutua tukalaan tilanteeseen (t. hankalaan asemaan), ajautua umpikujaan; **ш. усыны** joutua pulaan (t. häitään)

шуген vaivoin; vaivalla; **туж ш.** suurin ponnistuksin, suurella vaivalla, työllä ja tuskalla; **ш. мыны-ны** kulkea vaivalloisesti ◇ **ш. луыны 1)** (*шуге вуыны*) joutua tukalaan tilanteeseen **2) риhek.** (*кото луыны*) tulla raskaaksi
шугомон *teonn. v:stā шугомыны*
шугомыны 1. (*шуге-леке вуыны*) joutua tukalaan tilanteeseen (t. hankalaan asemaan) **2.** (*шуг, секты луыны*) vaikuttaa, hankaloittaa ◇ **сюлэм ш.** olla huolissaan, häitäillä
шугомытон *teonn. v:stā шугомы-тыны*
шугомытыны saattaa tukalaan tilanteeseen (t. hankalaan asemaan), vaikuttaa, hankaloittaa, mutkistaa; **ужез ш.** mutkistaa työ
шуг-секыт (*секитлык*) vaikeus, tukaluus, hankaluus, pulma, pullmallisuus; (*можёт*) este, vastus; (*проблема*) ongelma; **азыналан бадымесь шуг-секытъёс** edessä(päin) on suuria vaikeuksia; **кылья шуг-секытъёс** kielivaikeudet; **экономика шуг-секытъёс** taloudelliset vaikeudet; **вань шуг-секытъёсты вормыны** voittaa kaikki vaikeudet, voittaa kaikki vastukset; **шуг-секытысь потыны** selvitä (t. selviytää) tukalasta tilanteesta
шугъясыкын 1. huolestuminen, häitäily, hermostuminen, hermoilu **2.** (*сюлэмшүгъясыкын*) levottomuuus, rauhattomuuus, huolestuneisuus, hermostuneisuus
шугъясыкыны 1. (*сюлмасъкыны*) olla huolissaan (t. huolestunut), häitäillä, olla hermostunut, hermoilla **2.** (*шуг луыны*) olla

ваикеа (t. hankala); **вераны ш.** on
ваикеа (t. hankala) саноа
шуд (*шудбур*) onni, onnellisuus;
(*удалтонлык ou*) menestys;
семья ш. perheonni; **ш. сыйзыны**
тоивоттаа illek onnea; **ш. утчаны**
etsiä onnea; **ш. шедьтыны**
коеттаа onneaan ◇ **шудээ сычё**
sellainen on hänen kohtalonsa
шудбур (*шудбурез*, *шудээ-бу-рэз*) onni; **ш. понна** onnen vuoksi;
шудэ-буре толья-буръя
кошкиз sp. onneni lähti tuulen mukaan; vrt. ed.
шудбуро onnellinen; **ш. улон** onnellinen elämä; **ш. улыны** elää onnellisesti (t. onnellisena)
шуд-дэлэт onni ja hyvinvointi; **ш. сыйзыны** тоивоттаа onnea ja hyvävä voimia
шудйись 1. *partis. v:stä* **шудыны 2.** (*к-сь нылпи шудонын*) leikkijä
3. (*картаен я. спорт шудонын*) pelaaja; **футболэн ш.** jalkapallon pelaaja; **шахматэн ш.** šakinpelaja
4. (*к-сь крезъгур инструментэн*) soittaja; **арганэн ш.** harmonikansoittaja, haitarinsoittaja **5.** (*к-сь театрын*) näyttelijä, esittäjä **6.** (*маскаръясыкись*) leikinlaskija, pilailija
шудо onnellinen, onnekas, onnistunut // onnellisesti, onnekkaasti, onnistuneesti; **ш. адями** onnellinen ihmisen; **ш. семья** onnellinen perhe; **ш. карыны** tehdä onnelliseksi, ilahduttaa; **ш. луыны** olla onnellinen; tulla onnelliseksi; **ш. улыны** elää onnellisesti (t. onnellisena)
шудо-буро > **шудбуро**
шудон 1. *teonn. v:stä* **шудыны 2.** (*к-сь мунёен*) leikki; **мунёен ш.**

nukkeleikki; **нылпи ш.** lasten leikki; **нылпи ш. инты** lasten leikkikenttä **3.** (*ш. арбери*) lelu(t), leikkikalut; **нылпи шудонъёс** lasten lelut (t. leikkikalut); **шудонъёсын магазин** lelu kauppa, leikkikalukauppa **4.** (*к-сь картайен, спортэн ш.*) peli, kisa; **картаен ш.** korttipeli; **шахматэн ш.** šakkipeli **5.** (*крезъгур инструмент с-сь*) soitto; **арганэн ш.** harmonikansoittio, haitarinsoittio; **скрипкаен ш.** viulunsoitto **6.** (*к-сь театрын*) näyttely, esitys **7.** *murt.* (*арган*) harmonikka, haitari; (*оглом крезъгур инструментъёс с-сь*) soitin
шудон-серекъян leikkiminen ja iloitseminen (t. huvittelu, hauskanpito)
шудтэм 1. (*шудо ѿвёл*) onneton; **ш. адями** onneton ihmisen; **ш. яратон** onneton rakkaus **2.** (*удалтыктэ*) huono-onninen, onneton, kovaonnis, kovaosainen, epäsuotuisa; **ш. нунал** eräonnen (t. musta) päivä **3.** (*куанер*) kurja, onneton, viheliäinen ◇ **ш. шуд** onneton kohtalo
шудыны 1. (*маин ке я. кинэн ке ѫши*) leikkijä; **мунёен ш.** leikkiä nukkella; **нылпиос азбарын шудо** lapset leikkivät pihalla; **пуны ас быжыныз шудэ** koira leikkii omalla hännällään **2.** (*к-сь картайен, спорт шудонэн*) pelata; **картаен ш.** pelata korttia; **футболэн ш.** pelata jalkapalloa; **шахматэн ш.** pelata šakkia **3.** (*к-сь крезъгур инструментъёсын*) soittaa; **вальс ш.** soittaa valssia; **скрипкаен ш.** soittaa viulua **4.** (*к-сь театрын*) näytellä, esittää; **вал-**

түсөөгерөз ш. esittää päähenkilöä; **театрын ш.** näytellä teatterissa 5. (к-сь радио) soida; **радио шудэ** radio soi; **урамын крезьгур шудэ** kadulla soi musiikki 6. kuv. (к-сь кинлэн ке мылкыдыныз) leikkiä, leikitellä; **адямионыш** ш. leikitellä ihmisiillä, pitää ihmisiä leikkikalunaan; **кинлэн ке мылкыдыныз ш.** leikkiä jonkun tunteilla 7. (паръясыкыны – пудо-пöйшур с-сы) paritella (*karja, eläin*); (бызылыны кутсыны) olla kiimassa (t. kiimoillaan) (*karja, eläin*) 8. (ишонаны, выретыны) heiluttaa; **пуны быжыныз шудэ** koira heiluttaa hänitäänsä ◇ **синъёсын ш.** pitää silmäpelää, kujeilla silmillään; **сюан ш.** viettää häät (t. häitä); **тылын ш.** leikkiä tulella; **вир шудэ** veri kuohuu; **вуын чорыгъёс шудо** kalat polskivat vedessä; **шунды ву вылын шудэ** aurinko leikkii veden pinnalla
шудыны-серекъяны leikkiä ja iloita (t. huvitella, pitää hauskaa)
шудэм partis. ja teonn. v:stā шудыны
шүёк iron. (гызмылес) hissukka; *halv.* (пöрмостэм) vetelys, värys, nahjus
шузы tyhmä, typerä, tylsä, hölmö, houkka // tyhmä, tyhmyri, typerys, hölmö, houkka; **ш. улэ аналсыны** tekeytyä tyhmäksi (t. hölmöksi), teeskennellä tyhmää (t. hölmöä) ◇ **ш. кыл** kirosana; **ш. ве-расыкыны** puhua rivoja, kiroilla / > **визътэм**
шузы-мазый ruhek. paheks. tyhme-liimi, hupakko; ei sitä eikä täitä, ei linta eikä kala; **ш. вырыны** käyt-

täytyä tyhmästi (t. hölmösti)
шузимем 1. partis. v:stā шузимыны 2. mielenvikainen, hullu, mielelisairas; **ш. адями** mielipuoli; **ш. кышинумурт** hullu nainen
шузимон 1. teonn. v:stā шузимыны 2. mielipuolisuuus, mielenvikaisuus, mielisairaus, mielenhäiriö, sekopäisyys, hulluus
шузимыны 1. (йырвизез ыштыны) menettää järkensä, tulla hulluksi 2. kuv. hullaantua / > **визътэммыны**
шузимытон teonn. v:stā шузимыны
шузимытыны 1. (йырвизез ыштыны) viedä järki, tehdä (t. saada) hulluksi 2. kuv. saada hullaantumaan / > **визътэммытыны**
шузияськон hulluttelu, hassuttelu; (гольтрес вырон) rivosti (t. törkeästi) käyttäytyminen; > **визътэмъяськон**
шузияськыны hullutella, hassutella; (гольтрес вырыны) käyttäytää rivosti (t. törkeästi); > **визътэмъяськыны**
шуккем 1. partis. ja teonn. v:stā шуккыны 2. (салем, васькытэм, жугем) isku, lyönti; **молотэн ш.** vasaranisku; **сюлоен ш.** piiskan isku (t. sivallus) 3. (к-сь ёёлвылээ, курегнуз тöдьылез) vatkaus, vispaus, vispilöinti ◇ **ш. вöй** kotona kirnuttu voi; **аръян** (я. **вöй**) ш. kirnunta; **кусо ш.** viikatteen hiominen; **пери ш.** halvaus; **тудву ш.** tulva; **час ш.** kellon lyönti
шуккет 1. (арбери) lyömäase 2. (к-сь тушмонлы пумит) isku, hyökkäys; **тушмонлы кужмо ш.** сётыны antaa voimakas isku vi-

holliselle

шуккисъкем 1. *partis. ja teonn.*

v:stā шуккисъкыны 2. (ваче ии.) ухтеен төрмäys (т. törmääminen) **3.** (салисъкем, астэ вöсъ карем) төрмäys, törmääminen, itsensä satuttaminen, loukkaantuminen **4.** (чузъясыкем) kaiku, kajahdus; kumu, kumina, jyminä

шуккисъкон teonn. v:stā шуккисъкыны

шуккисъкыны 1. (ваче ии.) törmätä (т. iskeä, kolauttaa) (yhteen); **урамын машинаос шуккисъкызы** kadulla autot törmäsvät (yhteen) **2.** (салисъкыны, астэ вöсъ карыны) törmätä, satutaa (t. loukata) itsensä (törmäten), loukkaantua; **сэреге ш.** törmätä kultaan; **öс янаке шуккисъки** törmäsin (t. kolautin pääni) ovenpieleen; **усыкум зол шуккисъки** kaatuessani satutin itseni **3.** (тулкымъёс с-съ) lyödä (aallot); **ярдуре тулкымъёс шуккисъко** aallot lyövä rantaan **4.** (жугисъкыса напчыны) vatkautua; (*попрыен шуккыса*) vispautua; (к-съ аръян, вöй) kirnuuntua **5.** (чузъясыкыны) kaikua, kajahtaa, kuilua, raikua; **куараос кыдёке шуккисъко** äänet kuuluvat kauas

шукккон teonn. v:stā шуккыны ◇

аръян (я. вöй) ш. vain kirnunta

(t. kirnuaminen)

шуккунпурт pellavalialhta, pellavaloulku

шуккыны 1. (салыны, васькытыны) iskeä, lyödä; **бодыен ш.**

iskeä (t. lyödä) kerillä; **кинлэн кемолляяз ш.** iskeä (t. lyödä) jotakuta rintaan **2.** (вöсъ карыны) loukata; **пыдэз ш.** loukata jalkansa **3.**

(мае ke) lyödä, iskeä, hakata (*sisäänp*); **борддоре кортчоог ш.** iskeä naula seinään **4.** (кортчоганы, пытсаны) naulata, lyödä (t. hakata) (kiinni); **суредэз борддоре ш.** naulata maalaus seinään; **укноэз пульёсын ш.** lyödä laudat ikkunaan **5.** (сураны – к-съ ѹйлывлээз, курегпузээз) vatkata, vispata, vispilöidä; **курегпуз тёдьылез ш.** vatkata munanvalkuaiset **6.** (к-съ ѹю, сильзор) turmella, tuhota, vahingoittaa; (к-съ пужмер, кезыыт) panna, viedä; **зөгэз ѹй шуккиз** raesade on lyönyt (t. hakannut) rukiin lakoon; **картошкапудэз кезыт шуккиз** halla pani (t. vei) kaikki perunanvarret **7. kuv.** (югыт, зын, вöсъ луон с-съ) käydä, pistää (voimakas valo, haju, kipu); (к-съ вина) humahtaa (*väkevää juoma*); **нырам кёш зын шуккиз** erämiellyttävä haju pisti nenäni; **синъёсам югыт шуккиз** valo kävi silmiini; **вина йырам шуккиз** viini humahti pähän; ◇ **аръян (я. вöй) ш.** kirnuta (voita); **йыре ш.** tulla (t. juolah-taa) mieleen, pälkähtää pähän, väältää; **книга ш.** painaa kirjoja; painattaa kirjoja; **кусо ш.** hioa viikate; **час куинь пол шуккиз** kello lõi kolme (kertaa)

шукрес 1. (кёшкемыт) kauhea, kammottava, kauhistuttava, hirveä, kamala, hirmuinen; **ш. вöт** kauhea uni, painajaisuni, painajainen; **ш. куазъ** kauhea (t. hirmuinen) sää;

ш. вырыны käyttäytää kauheasti (t. kamalasti) **2.** (туж чебер) ylelinnen, uprea, komea, loistava; **ш. дийсъ** upreaasu (t. puku, leninki); **ш. улонэн улыны** elää ylellises-

ti, viettää ylellistä elämää **3.** (*орт-чыт*) kauhean, hirveän, kamalan, hirmuisen; **ш. трос** kauhean (t. hirveän) paljon

шук-шак *deskr.:* (*дыртый-вуттүт*) kiireessä, hätäpäissään; kiireesti, hätäisesti; huitaisten; **ш. вырыны** touhuta, hyöriä; **ш. лэсътыны** tehdä kiireessä (t. hätäpäissään, kiireesti); **уж ш. лэсътэмын** työ on tehty kiireessä (t. huitaisten)
шук-шук *deskr.:* **ш. бөрдьны** itkeä hillittömästi; **ш. луыны** uupua, näentyä, tulla voimatto-maksi; **ымнырыз ш. луиз** hänen kasvonsa kalpenivat

шукы **1.** ваахто; **зарезь ш.** meren ваахто; **майтал ш.** saippuavaah-to; **шыд вылысь шукыэ бась-тыны** (*я. октыны*) kuoria ваахто keiton pinnalta **2.** (*нюлам – к-съ валлэн*) ваахто (*esim. hevosen hiki*) ◇ **ымдуртىز шукыез потыса** **кесясъкыны** paasata suu vaah-dossa

шукыесть **1.** ваахtoinen, ваахто=; **ш. ву** ваахtoinen vesi **2.** (*к-съ вал*) ваахtoinen, vaahdossa (*esim. hevonen*); **ш. вал** ваахtoinen he-vonen

шукыё **1.** (*к-съ майтал*) (*hyvin*) ваахtoava, runsasvaahtoinen; **ш. майтал** ваахtoava saippua; **ш. шампунь** runsasvaahtoinen sam-poö **2.** (*к-съ вина*) kuohuva, kuohu=, ваахtoava, ваахto(=); **ш. ви-на** kuohuviini; **ш. сур** ваахtoava olut **3.** (*к-съ вал*) ваахtoinen, vaahdossa (*esim. hevonen*); **ш. вал** ваахtoinen hevonen; **ш. луы-ны** tulla ваахtoon

шукыр-букур *deskr.:* **ш. выры-ны** **1.** (*огыр-бугыр вырыны*) olla

huolissaan (t. huolestunut, levo-ton); **калык ш. выре** yleisö lii-kehtii levottomana **2.** (*лөптэм мылкыдо луыны*) käyttäytää kiihyneesti

шукырес > **шукрес**

шукырскон **1.** (*лөптон*) kiihyti-men, kiihyksiin (t. kuohuksiin) joutuminen **2.** (*к-съ тöl*) pauhina, pauhu, myllertäminen, myllerrys, raivoaminen; (*зарезь я. ты с-съ*) myrskyäminen, myrskyinen tila **3.** (*шукыясъкон*) vaahtoaminen, kuohuminen

шукырсыны **1.** (*лөптыны, шу-кыр-букур вырыны*) kiihytä, jou-tua kiihyksiin (t. kuohuksiin) **2.** (*к-съ тöl*) pauhata, myllertää, rai-vota; (*зарезь я. ты с-съ*) (alkaa) myrskytä, tulla myrskyiseksi; **тöl** **шукырскиз** tuuli raivosi; **зарезь шукырскиз** meri alkoi myrskytä (t. pauhata) **3.** (*шукыясъкыны*) vaahdota, kuohua

шукыръясъкон **1.** *teonn. v:stā*

шукыръясъкыны **2.** (*к-съ тöl*) pauhu, myllerrys, myllertäminen, raivoaminen; (*зарезь я. ты с-съ*) myrskyäminen; **куазь ш.** ukonilma, ukkonen; **куазь ш.** (*сильтöl*) myrsky **3.** (*огыр-бугыр вырон*) liikehdintä, levottomus; **калык ш.** kansan (t. yleisön) liikehdintä **4.** *kuv.* (*йёньясъкон*) ylpeily, mahtailu, tärkeily

шукыръясъкыны **1.** (*к-съ тöl*) pauhata, myllertää, raivotä; (*за-резь я. ты с-съ*) myrskytä, olla myrskyinen; **тöl шукыръясъке** tuuli raivoaa; **зарезь шукыръ-ясъке** meri myrskyää (t. pauhaa) **2.** (*огыр-бугыр вырыны*) olla huolissaan (t. huolestunut, levo-

ton) 3. kuv. (*үйөнъясыны*) yl-peillä, mahtailla, tärkeillä
шукыян, шукыяны >
шукыятон, шукыятыны
шукыяськон (*шукырскон, шукыё луон*) vahtoaminen, kuohuminen; (*кылдон – шукы с-съ*) vaahdotuminen, vaahdon muodostuminen
шукыяськыны (*шукырсыны, шукыё луыны*) vaahdota, kuohua; (*кылдыны – шукы с-съ*) vaahtoutua, muodostua vaahtoa; **йөлвyl шуккыса шукыяське** kermta vaahtoutuu vatkattaessa
шукыятон kuohuttaminen, vaahtoamaan saaminen
шукыятыны kuohuttaa, saada vaahtoamaan (t. kuohumaan); **вүэз** ш. saada vesi kuohumaan; **зор** вупукылэз шукыятйэz sade piiskasi lätköiden veden vaahtopäiseksi
шулам 1. *partis. ja teonn. v:stā*
шуланы 2. vihellys; (*тöллээн ou*) vingunta, vinkuminen, vongunta, vonkuminen; **тöл** ш. **кылйське** kuuluu tuulen vonkumista (t. vonguntaa); **паровозлэн шуламез** **кылйськиз** kuului laivan vihellys; **пуны тодма күээзлээс** **шуламээ** koirauntnee isäntänsä vihellyksen
шулан 1. (*шулам*) viheltäminen, vihellys; (*tööl c-съ ou*) vinkuminen, vingunta, vonkuminen, vongunta 2. (*шулан арбери*) (vihellys)pilli; (*шудон*) kukkopilli; ш. **лэссыны** tehdä (vihellys)pilli, tehdä kukkopilli ◇ ш. **гумы** paimenhuiila
шуланы viheltää, vihellellä; (*tööl c-съ ou*) vinkua, vonkuua, гумыен

ш. soittaa paimenhuiila; **кырзан** **турез** ш. vihellellä laulunsäveltä; **шуланэн** ш. viheltää (vihellys-) pillillä; **тöл шула** tuuli vinkuu (t. vonkuu)
шулась 1. *partis. v:stā* **шуланы** 2. viheltäjä, viheltelijä
шулдыр 1. iloinen, hilpeä, riemukas // iloisesti, hilpeästi, riemukkaasti // ilo, riemu; ш. **ибор** ilosanoma, iloinen uutinen; ш. **нунал** iloinen (t. ilon) päivä; (*мылкыд с-съ*) ilomielinien, iloluontoinen; ш. **мылкыд** iloinen mieli(ala); ш. **мылкыдъем** ilomielinien; **солэн** туннэ **мылкыдыз** ш. hän on tännään hyvällä tuulella; **пинал дырлэн** **шулдырез** lapsuuden ilo 2. (*куазь с-съ*) kaunis, selkeä, kirkas; ш. **куазь** kaunis (t. kirkas) ilma (t. sää) 3. (*мылкыдъя, чебер*) viihtyisä; kaunis // viihtyisyys; kauneus; ш. **кóмнатá** viihtyisä huone; ш. **инкуазь** kaunis luonto; **та коркалэн шулдырез** **мемей-дядяй вань чоже** *kan-sanl.* tämän talon viihtyisyys säilyy, niin kauan kuin vanhemmat ovat olemassa 4. (*крезьгур с-съ*) kaunis // kauniisti // kauneus (*mu-siikki*); ш. **крезьгур** kaunis mu-siikki; ш. **кырзаны** laulaa kau-niisti 5. (*тумоюо*) hauska, huvittava, hupaisa, koominen; ш. **ко-мéдия** hauska komedia • ш. **нунал** 1) iloinen (t. ilon) päivä 2) (ш. *куазь*) kaunis päivä (t. ilma) **шулдырскон** selkeneminen, kirkastuminen, seestyminen, aurinkoiseksi tulo (*säään*)
шулдырсыны seljetä, kirkastua, seestää, tulla aurinkoiseksi (*säää*); **чуказеяз** **куазь** **шулдыркисз**

- seuraavana päivänä sää selkeni (t. tuli aurinkoiseksi)
- шулдыртиськон** *teonn. v:stā*
шулдыртиськыны
- шулдыртиськыны 1.** > **шулдыртиськыны 2. pass. v:stā** **шулдыртиськыны**
- шулдыртон 1.** hauskuttaminen, hauskutus, viihdyttäminen (*jnk aikaa*); ilahduttaminen **2.** (чебертон) kaunistaminen, kaunistus, somistaminen, somistus, koristaminen, koristus
- шулдыртыны 1.** hauskuttaa, huvittaa, viihdyttää (*jnk aikaa*); ilahduttaa; **калыкез ш.** huvittaa yleisöä; **куноосты ш.** viihdyttää vieraita **2.** (чебертыны) kaunistaan, somistaa, koristaa; **праздник азелы клубез ш.** koristaa kerhotalo juhlia varten ◇ **шулдыртыса лэзыны** ruveta tanssimaan, panna (t. pistää) tanssiksi
- шулдыръяськон** hauskanpito, huvittelu, iloitsemisen, ilonpito; **ш. инты** huvittelupaikka
- шулдыръяськыны** pitää hauskaa, huvitella, iloita, riemuita
- шулё el. barbi** (*Barbus*); jokibarbi (*B. barbus*)
- шулзектон** kalpeneminen
- шулзектыны** kalveta, tulla kalpeaksi; **курдаса ш.** kalveta pelosta
- шулзён, шулзыны > шулзектон, шулзектыны**
- шултон** viheltäminen, vihellys
- шултыны mom.** viheltää, päästää vihellys
- шул-шул** *deskr.: ш. луны* kalveta, tulla kalpeaksi; **курдаса ш.** kalveta pelosta
- шуль** *deskr. märkä, kostea (lumi, tie); ш. лымы* räntä
- шульыкмон** läpimäräksi (t. likomäräksi) kastuminen
- шульыкмыны** kastua läpimäräksi (t. likomäräksi)
- шульыртон 1.** (*сачыртон*) polskiminen, polskinta, loiskiminien, loiskinta **2.** (*бульккетон*) kulahtelu, pulputtaminen, pulputus
- шульыртыны 1.** (*сачыртыны*) polskia, loiskia; **чорыгъёс вуын**
- шульырто** kalat polskivat vedessä **2.** (*бульккетыны*) kulahdella, pulputtaa
- шульыртэм 1. partis. v:stā** **шульыртыны 2.** (*сачыртэм*) polskin ta, polskiminen, loiskinta, loiskiminien **3.** (*бульккетэм*) kulahtelu, pulputus, pulputtaminen
- шум noki; > су 1**
- шуман** nokeaminen
- шуманы** noeta; > **суваны**
- шумаськон** nokeutuminen
- шумаськыны** nokeutua; > **суаськыны**
- шумес:** (*туөс нянь ш.*) taikinatii nu, taikinappty
- шуметон 1.** (*куаш поттон*) meluaminen, häliseminen, kohiseminen **2.** (*куашетон*) humiseminen, kohiseminen **3. ruhek.** (керетон) riitely, riita **4. ruhek.** (тышкасыкон) meluaminen, räyhääminen, rähise minen; meteli, metakka, rähiä **5. кив.** (кыл-куара поттон, вёлдон) häliseminen, kohuaminen, humiseminen; hälinä, häly, melu; (*кыл жутон*) kohun (t. keskustelun) herätys (t. herättäminen)
- шуметыны 1.** (*куаш поттыны*) meluta, hälistä, kohuta, kohista; **нылпиос шумето** lapset meluat (t. hälisevät) **2.** (*куашетыны*) humista, kohista; **зарезь шуметэ**

meri kohisee; **нюлэс шуметэ** metsä humisee (t. kohisee) **3. ruhek.** (керетыны) riidellä, olla riidoissa **4. ruhek.** (тышкасъкыны) mekastaa, meluta, räyhätä, rähistää **5. кув.** (кыл-куара поттыны) hälälistää, pitää suurta ääntää, kohuta; **со сярысь газетъёс шумето** sano-malehdet ovat pitäneet paljon ään-tää siitä; (кыл жүтүнү) herättää kohua (t. keskustelua)

шуметэм 1. partis. ja teonn. v:stā **шуметыны 2. myös kuv.** (куаш поттэм) melu, hälinä, häly, kohu, kohina **3. (куашетэм)** humina, kohina; **нюлэслэн шуметэмез** metsän humina (t. kohina) **4. ruhek.** (керетэм) riita, riitely **5. ruhek.** (тышкасъкем) meteli, metakka, rähinä

шумпотон 1. teonn. v:stā **шум/по-** **тыны 2. ilo,** riemu

шумпоттон ilahduttaminen, ilon tuottaminen

шум/поттыны ilahduttaa, tuottaa iloa; **анаэз кузыымен ш.** ilahduttaa äitiä lahjalla

шум/поттыны iloita, ilahtua, ilos-tua, tulla iloiseksi, riemuita; **ку-зыымлы ш.** ilahtua lahjasta;

мурт курадзэмлы шум эн по-

ты! älä iloitse toisen vahingosta!

шумпотысá 1. ger. v:stā **шум/по-** **тыны 2. ilo** 1. reipas, terhakka, ketterä, sukkela, vikkela // reippaasti, terhakasti, ketterästi, sukelasti, vikkelaсти; **ш. пияш** reipas poika **2. (жог)** nopea, kii-reellinen, pikainen // nopeasti, kii-

reellisesti, pikaisesti; **ш. верась-кыны** puhua nopeasti **3. (чупрес мурт)** väkkärä, levoton, paikoil-laan pysymätön, rasavilli

шумшеп маат. nokitauti

шунан 1. sulaminen; **йё ш.** jäiden sulaminen; **лымы ш. дыр** lumien sulamisen aika **2. (шуныт луон)** lämpeneminen, kuumenteminen **3. (чыжан)** sulaminen (esim. teräksen, lyijyn)

шунаны 1. sulaa; **лымы шуна** lu-mi sulaa **2. (шуныт луыны)** lämmetää, lämmitä, kuumeta; **ву шуна ини** vesi lämpää (t. kuumenee); **киосы шуназы** kädet ovat lämmenneet **3. (чыжсаны)** sulaa (esim. teräs, lyijy); **тыл вылын узвесь шуназ** lyijy suli tulessa

шунатон 1. sulattaminen, sulatus; **холодильникез ш.** jäälkaapin sulatus **2. (шунтон)** lämmitys, lämmittäminen, kuumennus, kuumentaminen **3. (чыжтон)** sulattami-nen, sulatus; **узвесь ш. lyijyn sulatus**

шунатыны 1. sulattaa, saada (t. saattaa) sulamaan; **кын чорыгез ш.** sulattaa pakastekala; **холо-дильникез ш.** sulattaa jäälkaappi **2. (шунтыны)** lämmittää, kuumentaa; **сиён ш.** lämmittää ruoka **3. (чыжтыны)** sulattaa (terästä, lyijyä); **узвесь ш.** sulattaa lyijyä

шунды aurinko; (**III.**) **täht.** Aurinko; **ш. жужан** auringonnoisuus; **ш. пуксён** auringonlasku; **ш. сиос** auringon säteet; **ш. шорын пы-жисъкыны** ottaa aurinkoa

шундыберган kasv. auringonkukka; **ш. вöй** auringonkukkaöljy; **ш. тысы** auringonkukan siemenet

шундыё aurinkoinen; **ш. нунал**

aurinkoinen päivä; **коркалэн ш.**
палыз talon aurinkoinen puoli
шундыжужан itä // itäinen; **ш.**
пала itäään (päin); **ш. палан** idäs-sä (päin); **ш. палась** töl itätuuli;
ш. пала мыныны kulkea itäään ◊
ш. пал 1) itäpuoli // itäpuolinen 2)
(*шаер*) itä(maat) // itäinen, itämai-nen
шундыпуксён länsi // läntinen; **ш.**
пала länttä kohden, länteen (päin); **ш. палан** länessä (päin);
ш. палась lännestä ◊ **ш. пал 1)**
länsipuoli // länsipuolinen 2) (*ша-ер*) länsi(maat) // läntinen, länsimai-nen
шундыяськон *teonn.* *v:stā* **шун-дышаськыны**
шундыяськыны olla aurinkoinen, tulla (t. muuttua) aurinkoiseksi, pilkahtaa, tulla näkyviin (*aurinko*); **куазь шундыяськиз** ilma (t. sää) muuttui aurinkoiseksi
шунёк, шуни *puhek. halv.* **1.** (*шу-зигес*) tylsä, tyhmä, typerä, vähä-lahjainen // typerys, tompeli, tollo **2.** (*сумбрес, нюльмтэ кунян*) kömpelys, köntys, poropeukalo **3.** (*дүйсүттүсүтэм, небыльток*) rah-jus, kuhnailija
шунскон lämmittely
шунсыкыны lämmittelä; **пöсъ чаен** **ш.** juoda kuumaa teetä lämpimik-seen; **шунды шорын** **ш.** lämmi-tellä auringossa (t. auringonpais-teessa)
шунтийськон *teonn.* *v:stā* **шун-тийськыны**
шунтийськыны 1. > **шунсыкыны 2.** *pass.* *v:stā* **шунтыны**
шунтон 1. (*шуныт карон*) lämmi-täminen, lämmitys, kuumentami-nen, kuumennus **2.** (*к-съ вöй*) su-

lattaminen, sulatus
шунтыны 1. (*шуныт карыны*) lämmittää, kuumentaa; **ву ш.** lämmittää (t. kuumentaa) vettä; **сиён ш.** lämmittää ruoka **2.** (*к-съ вöй*) sulattaa; **вöй ш.** sulattaa voi
шуныт *myös kuv.* lämmin, lämpöi-nen // lämpimästi, lämpöisesti // lämpö, lämmin; **ш. куазь** lämmin sää; **ш. носкиос** lämpimät sukat; **ш. дысяськыны** rukeutua lämpimästi; **ш. пумитаны** ottaa lämpimästi vastaan; **сизым градус** **ш.** seitsemän astetta lämmintä; **сю-лэм ш.** sydämen lämpö; **шунытын пукыны** istua lämpimässä; **пыдъёсты шунытын возыны** pitää jalat lämpimässä (t. lämpimänä)
шунытан lämpeneminen
шунытаны lämmetä; **куазь шун-тыта** sää lämpenee; **кырын шун-тыта** ulkona lämpenee
шунянь heidenmarjoilla täytetty piirakka
ш uom 1. **шуыны-v:n futuuriin 1.** *p:n monikko 2. parent.* sanokaam-me, oletetaan että, olettakaamme että; **я, ш., со озы** olettakaam-me, että asia on niin
шун *teonn.* *v:stā* **шуыны**
шуюс *kiel.* lause, virke; > **предло-жение**
шупан kuivahtaminen, kuivuminen, kuivaminen (*esim. pinnalta*); (*емыш, узы-боры с-съ*) kuivumi-nen (*marjojen*)
шупаны kuivahtaa, kuivua, kuivaa (*esim. pinnalta*); **сюрес кёня ке**
шупам ини tie on kuivahtanut jonkin verran; (*емыш, узы-боры с-съ*) kuivua (*marjat*)
шупатон *teonn.* *v:stā* **шупатыны**

шупатыны antaa kuivahtaa, kui-vattaa (t. kuivata) hiukan; (*емышез, узы-борьеz*) kuivata (*marg-jat*)

шупектон, шупектыны > **шупан, шупаны**

шупу *kasv.* heisipuu (*Viburnum*)

шур I joki; virta; **ш. вож** joensuu; **ш. ву** jokivesi; **ш. дур** joenranta; **ш. йыл 1)** (*шур выллапал*) ylä-juoksu 2) (*шур кутскон*) alkulähde; **ш. кож** syvänne (*joessa*); **ш. ѿр** joenuoma; **ш. чорыг** jokikala; **ш. выллань** jokea ylös, virtaa ylöspäin; **ш. уллань** jokea alas, virtaa alaspäin

шур II *onom.* *kuvaan lintujen siipien räpyttämisen aiheuttamaa ääntää*

шурали *el.* 1. (*ыгы*) huuhkaja (*Bubo bubo*) 2. (*үйсы*) pöllö

шурбёрыг joenmutka, joenpolvi

шургетон 1. (*чащтыртон*) kahise-minen, suhiseminen, rahiseminen 2. (*гужгетон*) suriseminen, pör-iseminen; vinkuminen (*esim. luod-in*)

шургетыны 1. (*чащтыртыны*) kahista, suhista, rahista; **пыд улын луо шургетэ** hiekka rahi-see jalkojen alla 2. (*гужгетыны*) surista, pöristä; vinkua (*esim. luoti*)

шургетэм 1. *partis.* *v:stā шургетыны 2.* (*чащтыртэм*) kahina, kahiseminen, suhina, suhiseminen, rahina, rahiseminen 3. (*гужгетэм*) surina, suriseminen, pörinä, pöriseminen; vinkuna, vinkuminen (*esim. luodin*)

шурдон 1. *teonn.* *v:stā шурдыны 2.* pelko, kammo (*korkeuden, sy-vyuden*)

шурдыны pelätä, kammota (*kor-*

keutta, syvyyttää)

шурдыйт pred:na pelottaa, hirvittää, kammottaa; on pelottava(a), on hirvittää(ä), on kammottava(a);

мыным ш. луиз minua rupesi pe-lottamaan; **мыным ш. мыныны отчи** minua pelottaa mennä sin-ne; **со сярысь малпаны ик ш. hirvittää** vain ajatellakin sitä; **татын ш. тасса** on pelottavaa

шуркак > **шуák**

шуркынмон marraskuu; > **ноябрь**

шур-р-р > **шур II**

шуруп гиivi

шуръясъкон *teonn.* *v:stā шуръясъкыны*

шуръясъкыны valua, vuotaa, juosta, virrata (*nesteet, esim. күннелеет, hiki*); **синкылиос шуръясъкыса** бызё kyyneleet valuvat virtanaan

шут narri, ilveilijä

шұтқа leikki(puhe), pila(puhe), lei-kinlasku, sutkaus

шутон 1. (*чырс карон*) hapattami-nen, hapatus, käyttäminen; (*үөл с-съ ои*) piimittäminen, piimitys 2. (*маял*) hapate, käyte; hapatus

шутыны hapattaa, kayttää; saattaa happenemaan; (*үөл с-съ ои*) pii-mittää; saattaa piimimään; **сюкасъ ш.** hapattaa kalja

шутэтскон lepääminen, lepo, le-vähtäminen; virkistyminen, virkis-tys; (*кыллыса*) makuulla olo (t. oleminen); **ш. нунал** vapaapäivä

шутэтскыны levätä, levähtää; vir-kistyä; (*кыллыса*) olla makuulla; (*отпуск ортчытыны*) olla lomalla, viettää lomaa, lomailla; **уж бере ш.** levätä työn jälkeen; **ш. выдыны** käydä (t. mennä) pitkäk-seen; **ш. пуксыны** istahtaa le-

пäämäään; **лымшор палан ш.** lo-mailla (t. viettää lomaa, olla lo-malla) etelässä; **ми шутэтскуыса берытскими** me palasimme le-vänneinä (t. virkistyneinä)

шуш 1. ruma, muodoton; ilkeä; **ш. ымныр** rumat kasvot **2. puhek.** (уқыр) liian, ylen, sangen, erittäin, oikein; **ш. чебер** oikein kaunis

шушектон rumentuminen, muo-dottomaksi tuleminen

шушектыны rumentua, tulla muo-dottomaksi

шуши el. punatulkku (*Pyrrhula pyrrhula*)

шуыны sanoa, lausua; **анае мы-ным озы** шуиз äitini sanoi min-ulle niin (t. noin)

шуыса I ger. *v:stā* **шуыны**

шуыса II konj. 1. *ekspl.* että; мон верай соослы, **ми пичиесь на ш.** sanoin heille, että me olemme vielä liian pieniä; **үй пеймыт ни ш., эн ышкалэ** älkkää pelätkö sitä, että on jo pimeä yö **2. kaus.-fin.** jotta, vaikka; **тодматсыны ш., дорады лыктый вал** tulin teil-le, jotta tutustuisin teihin; tulin teille teihin tutustuakseni

шуэкton *teonn.* *v:stā* **шуэктыны**

шуэктыны 1. (ыштийскуыны) mennä (t. joutua) hämilleen, hämmentyä, hälkeltyä **2.** (жёломыны) tyrmistyä, jähmettyä, jäykistyä

шүэрскон 1. (кышкатскон) sä-kahtäminen, säkähdyt, säkähty-minen, pelästyminen, pelästys **2.** (кушетскон) levottomaksi tuleminen, hermostuminen, hermostus

шүэрскыны 1. (кышкатскыны) säkähää, säkähtyä, pelästyä **2.** (кушетскыны) tulla levottomaksi, hermostua

шүэртийськон, шүэртийськыны >
шүэрскон, шүэрскыны

шуял 1. (шензиямгес) kurtistunut, nahistunut, kuihtunut, lakastunut, nuutunut **2. kuv. puhek.** (дүйсъ-тийсътэм) epävarma, päättämätön, epäröivä // (небыльтоқ) rahjas, kuhnailija

шуян kuituminen, lakastuminen, niutuminen, näivettyminen

шуяны kuihtua, lakastua, nuutua, näivettyä

шыгнар > шыднар

шыгрес, шыгырес (пушлань куасалском) kovera, kouru ♂ **ш. вал** hyväkuntoinen hevonen (*he-vonen, jolla on hyvät lautaset*); **ш. сяртчы кадь** ryöreä kuin nauris

шыгырскон *teonn.* *v:stā* **шыгыр- скыны**

шыгырскыны 1. (бинялсыны) käpristyä, kääriytyä, kiertyä (*rullalle*); **туй қуасымыса шыгыр- скисиз** tuohi on käpristynyt kuivues-saan **2.** (позырес луыны) kupertua, mennä kupru(i)lle, vääntyllä; (шымырсыны) käpristyä (ko-koon); **книгалэн вылыз шы- гырском** kirjakannet ovat men-neet kupruille; **туй лянэс шы- гырском** tuohivakka on käpristyt-yt (t. kupertunut)

шыгыртон 1. (бинялтон) käärimi-nen, kääräiseminen, kääräisy **2.** (мусыгытэн куасалскон) kuper-taminen, kupristaminen, kupruille (t. kouruun) vetäminen

шыгыртыны 1. (бинялтыны) kääriä, kääräistä (*rullalle*) **2.** (му-сыгытэн куасалскыны) kupertaa, kupristaa, vetää kupruille (t. kou-ruun)

шыд keitto; **губиен ш.** sienikeitto;

кёжыен ш. hernekeitto; **кубистаен ш.** kaalikeitto; **куреген ш.** kanakeitto; **сйльын ш.** lihakeitto; **чорыген ш.** kalakeitto; **ш. лым** liemi; **ш. пöзтйись** (keiton) keit-täjä, kokki

шыднар aviomiehen pikkuveli, kytty

шыд-нянь *koll.* ruoka; leipä ja särvin, kestitys; **шыд-нянен пумитаны** kestitä, ottaa vieraanvaraisesti vastaan

шыкыс arkku, kirstu; **кортэн кыс-кем ш.** raudoitettu arkku; > **сан-дык**

шылтыр-шáлтыр *onom.* *kuvaavat* *puinesineiden, metallipurkkien, tyhjen sankojen, rattaiden aiheuttamaa useasti toistuvaa vaimeaa ääntä:* **ш. карыны** (маке) kolista; (маин ке) kolisuttaa, kolistaa; **ведра ш. карыса** музъем вылэусиз sanko putosi kolisten maahan; **палисадникез бодыен ш. карыны** kolistaa kepillä kukkatarhan aitaan

шылтыр-шáлтыр 1. *onom.* *kuvaavat* *lasi- ja metalliastioiden, metalliesineiden, kaulakorun rahojen helinää, kilinää:* **уксё тирлык ш. каре** kaulakoru helisee (t. kilisee) **2. descr.** (вырись, кылясь) liik-kuva, huojuva, horjuva

шымыри 1. (*кильым, кисыры*)

gyrrupu, poimu; kurttu; **платья ш.** leningin poimu (t. gyrrupu) **2. myt.** (чутыртись лул-кузё) paha henki (*joka kouristelee t. väänteleee, aiheuttaa kouristusta*)

шымыриё poimuin, gyppyinen; kurttuinen; **ш. платья** vuötäisiltään rypytetty leninki; **ш. ымныр** kurttuiset (t. ryppuiset) kasvot

шымырскон *teonn. v:stā* **шымыр-скynы**

шымырскynы 1. (*к-сь вöсь луыса*) vääntelehtiä; (*к-сь кезыт-лэс*) käpristellä; (*куасалскynы – к-сь адями*) käpertyä, mennä käppryrään (*ihminen, eläin*); (*к-сь дïс*) ryristyä, kurtistua, mennä turruup; **вöсезлы чидатэк шымырскиз** hän vääntelehti kivusta (t. tuskissaan); **кезытэн ш.** käpristellä kylmissääñ; **шобрет улэ ш.** käpertyä peiton alle; **дïсе шымырском** vaatteeni ovat ryristyneet **2.** (*бинялскynы*) käpristyä, kääriityä, kiertyä (*rullalle*); **туй куасьмыса шымырскиз** tuohi on käpristynyt kuivuessaan **3.** (*нозырес луыны*) kupertua, mennä kupru(i)lle, vääntyillä; käpristellä, käpristyä (kokoon); **книгалэн вылыз шымырском** kirjankannet ovat menneet kupruille; **туй лянэс шымырском** tuohivakka on käpristynyt (t. kupertunut) **4.** *kuv. puhek.* (*жоскытгес интыясыкыны*) tiivistyä, tehdä tilaa, painautua pienemmäksi; **шымырске ёжытак!** voisitteko tehdä tilaa **шымыртийскон, шымыртийс-кыны** > **шымырскон, шымыр-скynы**

шымыртон *teonn. v:stā* **шымыр-тыны**

шымыртыны 1. *yksipers.* (*вöсь луыса*) kouristella, väännellä; **вöсь луэмез сое шымыртэ** hän vääntelehtii kivusta (t. tuskissaan) **2.** (*кисыртыны*) ryristää, mutristaa, nypristää, kurtistaa; **кымысэз ш.** ryristää otsaansa; **нырез ш.** nypristää nenäänsä; **ымдурез ш.** mutristaa huuliaan **3.** (*сюбегаты-*

ны) kaventaa, tehdä kapea(m-ma)ksi (*vaatteet*); (*шымырий карыны*) laskostaa, poimuttaa; **дэрэмэз кус(кы)тий ш.** laskostaa leninki vyötäröltä **4.** (*винтыяны*) kiertää (t. riuvata, kiristää) kiinni; **гайкаэз ш.** kiertää (t. kiristää) mutteri kiinni **5. кув.** (*пачкатыны*) painostaa, ahdistaa; sortaa; **түшмөнэз ш.** ahdistaa vihollista **шымыръян teonn. v:stā шы-
мыръяны**
**шымыръяны iter. v:stā шымыр-
тыны**
шынер turt. > шнер, иншыр
шып 1. (чалмыт) hiljainen; tyyni; **ш. инты** hiljainen paikka; **ура-
мын ш.** kadulla on hiljaista **2.** (зый-
быт, каллен) hiljainen, rauhallinen, tyyni // hilja, rauhallisesti, tyynesti; **ш. гинэ корка пыриз** hän astui talon sisään hiljaa **3.** (*верасъкытэк улйись*) ääneton, sanaaton; (*верасъкысъэм*) vaitelias, hiljainen // (*верасъкытэк*) äänetti, äänettömästi, vaiti, vaiteliaana, vaiteliaasti • **ш. адями 1)** (зыйбыт) rauhallinen ihmisen **2)** (*верасъ-
кысъэм*) vaitelias ihmisen; **ш.
карисъкыны 1)** (чалмыны) hiljentää, hiljetää, vaieta, vaimeta, vaimentua; **пинальёс ш. карисъки-
зы** lapset vaikenivat (t. hiljenivät) **2)** (*буйганы*) rauhoittua, asettua; tyyntyä; **пинал ш. карисъкиз** lapsi asettui (t. rauhoitti) **3)** (*ба-
сыланы – к-сь тöl*) tyyntyä, vaimeta, vaimentua, asettua; **тöl ш.
карисъкиз** tuuli on tyyntynut (t. asettunut) **4)** (*верасъкемысъ дуг-
дыны*) vaieta (*lakata ruhumasta*) **шыпák:** **ш. карисъкыны** (*я. луы-
ны*) hiljetää, vaieta, tyyntyä; **кóm-**

натын ш. луиз huone hiljeni, huoneeseen tuli hiljaisuus; **кор-
касъ ш. потыны** poistua huomaamatta talosta
**шыпир onom. kuavaa pisaroiden t.
tippojen tippumista (esim. lehdil-
le), kuiskaten puhumista:** **зор ш.
вия** sadepisarat tippuvat ropisten; **ш. верасъкыны** puhua kuiskaten, kuiskailla

шыпыртон 1. (*шыпартыса ве-
расъкон*) kuiskaten puhuminen, kuiskailu, kuiskuttelu, (keskenään) supattelu, supiseminen, supina; (*лушкем верасъкон*) salaa puhuminen **2.** (*маке с-сь*) kahiseminen, suhiseminen, rahiseminen; (*маин ке*) kahisuttaminen, kahistelu, havisuttaminen, rapisuttaminen

шыпартыны 1. (*шыпартыса ве-
расъкыны*) puhua kuiskaten, kuiskailla, kuiskutella, supatella (keskenään), supista; (*лушкем ве-
расъкыны*) puhua salaa **2.** (*маке*) kahista, suhista, rahista; (*маин ке*) kahisuttaa, kahistella, havisuttaa, rapisuttaa; **тöl куаръёсты шы-
партэ** tuuli kahisuttaa lehtiä

шыпартэм 1. (*шыпартыса ве-
расъкон*) supattelu, kuiskuttelu, supina **2.** (*малэн ке*) kahina, kahiseminen, suhina, suhiseminen, rhina, rahiseminen; (*маин ке*) kahisuttaminen, kahistelu, havisuttaminen, rapisuttaminen

шыпыт > шып

шыпытак > шыпák

**шыпытмон, шыпытмыны > шы-
пытомон, шыпытомыны**

шыпытомон 1. (чалмытскон) vaikeneminen, hiljentyminen, hiljeneminen, vaimeneminen, vai-

mentuminen, vaimennus **2.** (бүйгатскон) rauhoittuminen, asettuminen, tyyntyminen **3.** (верасъкемьсь дугдон) vaikeneminen (*rihumasta lakkaaminen*)

шыпытомыны 1. (чалмытскыны) hiljentÿä, hiljetä, vaieta, vaimeta, vaimentua; **пинальёс шыпытомизы** lapset vaikenivat (t. hiljenivät) **2.** (буйгатскыны – к-сь адями, тёл) rauhoittua, asettua, tyyntÿä; **пинал шыпытомиз** lapsi asettui (t. rauhoittui); **тёл шыпытомиз** tuuli on tyyntynyt (t. asettunut) **3.** (верасъкемьсь дугдыны) vaieta (*lakata riuhmasta*)

шыпытскон, шыпытскыны >
шыпытомон, шыпытомыны

шыр I el. hiiri; **ш. быж 1)** (шырлэн быжыз) hiiren häntä **2)** (векчи ўырсы пунэт с-съ) hiirenhäntä (*ohut palmikko*); **ш. кар** hiiren pesä (t. kolo)

шыр II eläinläök. (вал висён) pääntauti (*hevosilla*)

шыр III: **ш. голъык** ilkialasti (t. =alastomana)

шыр IV: **дыльды шыр кошке** sylkeä erittyv runsaasti

шыран I (шыр кутылон) hiierten ryudystys (t. pyydystäminen), hiirestäminen

шыран II (киысь гылзон – гозы с-съ) lipuminen, luisuminen, luisunta (*pois*) (*narun, köyden*)

шыран III: **дыльды ш. сyljeneritys**

шыраны I (шыр кутылыны) ruudystää hiiriä, hiirestää

шыраны II (киысь гылзыны – гозы с-съ) lipua, luisua (*pois*) (*naru, köysi*)

шыраны III vuotaa, erittyä (*sylki*); **дыльды шыра** sylki vuotaa, sylkeä eritty

шырыбыж, шырыбыжкуар *kasv.* ratamo (*Plantago*)

шыргуби *kasv.* hapero (*Russula*)

шырудушес el. tuulihaukka (*Falco tinnunculus*)

шырет 1. (вурьыс) pisto, tikki **2.**

(шырон арбери) leikkausväline, viiltoväline **3.** (шыроно арбери) leikkauskappale, viiltokappale

шырён 1. leikkaaminen, leikkaus, katkaiseminen (t. katkaisu) (*veitsellä*), haavoittaminen **2.** (к-сь вай бордысь куаръёсты) silpaiseminen, silpaisu, riipaiseminen (*lehti-en, marjojen*)

шырёны том. 1. (вандыны) leikata, katkaista viiltäen (*veitsellä*), haavoittaa; **писпулэсъ вайзэ ш.** katkaista puun oksa (*yhdellä leikkauskella*) **2.** (к-сь вай бордысь куаръёсты) silpaista, riipaista (*lehtiä, marjoja*); **емышъёсты** ёзусиысь ш. silpaista marjat tertusta; **ньёрлэсъ куаръёссэ ш.** riipaista lehdet luudaksista

шыркák ruhek. (чылкак, копак) aivan, ihan, kokonaan; **ш. дыраз** (я. дырыз дыръя) aivan ajallaan (t. ajoissa, oikeaan aikaan, aikanaan); **вань котырзэс ш. нуыны** viedä kaikki tavarat pois; **корка котырзэс ш. лушканы** гүöstää talo putipuhtaaksi

шырккес 1. (тугасъкымтэ) sotkuton, sotkeutumaton (*hiukset, langat*) **2.** (гердтэк) ilman solmuja, solmuton; **ш. гозы köysi** (t. naru), jossa ei ole solmuja

шыркёжы *kasv.* hiirenvirna (*Vicia crassa*)

шыркучыран el. sinisuohaukka
(*Circus cyaneus*)

шыркыт helposti toteutettava (t. täytettävä), helposti toteuttamiskelainen

шырон I. (*вурсыз, дүйсез*) ratkominen, (auki) leikkaaminen (t. leikkaus) (*sauman, vaatteen*) **2.** (вандон) leikkaaminen, leikkaus, viiltäminen, viiltö **3.** (к-сь вай бордысъ куаръёсты) silpaiseminen, silpaisi, riipaiseminen (*lehtien, marjojen*) **4.** (басма дурез бугортыны) päärmääminen, päärmäys, palttaaminen, reunustaminen, reunustus

шырпи hiirenpoika(nen)

шырпу (мертчем) tikku (*esim. sormessa*); **чинные ш. мертвчыны** saada tikku sormeensa **шырпы** tulitikku; **ш. жуатыны** raapaista tuli(tikku)

шыртыл I. lahopuun kappale (*fosforilla valaiseva, itsevalaiseva*) **2.** el. kiiltomato (*Lampyris noctiluca*)

шырчик el. kottarainen (*Sturnus*); **ш. уморт** kottaraispöntö

шырчикпи kottaraisen poika(nen)

шырьян I (*жикытан, жикыт быдтон*) säästämisen, säästö, käyttäminen taloudellisesti (t. säästeliäästi); (*люкан*) kokoamisen, kartuttaminen

шырьян II (*басма дурез бугорто*) päärmääminen, päärmäys, palttaaminen, palttaus

шыръяны I (*жикытаны, жикыт быдтыны*) säästää, käyttää taloudellisesti (t. säästeliäästi); (*люканы*) koota, kartuttaa; **дырез ш.**

säästää aikaa; **кужымез ш.** säästää voimiaan, käyttää voimiaan ta-loudellisesti; **конъдон ш.** kootta

(t. säästää) rahaa; **сисъкон вылын ш.** säästää ruoassa (t. ruoka-menoissa)

шыръяны II (*басма дурез бугортыны*) päärmätä, paltata, reunustaa; **ныркышетъёсты ш.** päärmätä nenäliinat

шыры (*кутсам шен*) puitu tähkä; *koll.* puidut tähkät; (*макня*) aka-na(t)

шырыны I. (*вурсыз, дүйсез*) ratko-a, leikata (auki) (*sauma, vaate*); **дэремэз ш.** ratkoja leninki **2.** (вандыны) leikata, viiltää; **сюмыс ш.**

leikata (valko) parkittua nahkaa **3.** (к-сь вай бордысъ куаръёсты) silpaista, riipaista (*lehtiä, marjoja*)

4. (басма дурез бугортыны) päärmätä, paltata, reunustaa; **жёккышетэз ш.** päärmätä pöytäliina

шырып I. (*шымыри*) gyppu, poi-mu (*hameen, leningin*) **2.** (*юбка-лан кускыз*) vyötörö(nauha) (*ham-een*), vyötärys

шырыпо gyputetty, poimutettu (*vyötäisiltä*); **ш. юбка** gyputetty (t. poimutettu) hame

шырыт I 1. (*шыръясь*) säästäväänen, säästeliäs // säästävääisesti, säästeliäästi; **ш. адями** säästäväänen ihminen; **ш. улон** säästäväänen elämäntapa; **ш. улыны** elää säästävääisesti (t. säästeliäästi) **2.**

(чуртыяськисьтэм, утятлыны яратицьы) antelias, aulis, avokäti-nen, runsaskätilinen, kitsastelematon // anteliaasti, auliisti, avokäti-cesti, runsaskätilesti; **ш. кузё** rei-lu (t. kitsastelematon) isäntä ◇

кыллы ш. puhelias, suulas

шырыт II (*геры нурт*) esaura,

etuaura

шытыр-шáтыр onom. *kuvaan hii-*

ten jyvän jyrsimisen t. nakertamisen ääntä: **шыръёс ш.** потто hii-ret ripisevä^t
шыч-шач onom. kuvaan piiskalla t.

ruoskalla läimäättämisen, korva-puustin antamisen ääntä ja viikat-teen viuhuntaa niittäässä: **кусо-**
ос ш. вазё viikatteet viuhuvat

III

щéбень sepeli, (kivi)murska
щéлочь kem. alkali, emäs
щётка harja; дíсь сузяи **ш.** vaate-harja; пинь сузяи **ш.** hammas-harja; сапег сузяи **ш.** kenkäharja;
щёткаен сузяны harjata, puhdis-taa harjalla
щипцы pihdit; сакыр пильылон

ш. sokeripihdit
щит 1. (астэ утён понна) kilpi **2.**
 (к-сь рекламаен) taulu; (*ним-пул*) kilpi; **реклама ш.** mainos-taulu
щúпальце lonkero, tuntosarvi
шур el. taviokuurna (*Pinicola enucleator*)

Ы

ыбем 1. partis. v:stā **ыбыны 2.**
(ыбыса лэзён) laukaus, laukaisu, laukaiseminen, ampuminen; (к-сь ac понназ – пычал c-сь но мк.) laukeaminen; **пычал ы.** куара
кылийсыкыз pyssyn laukaus ka-jahti **3.** (вием) ampuminen (*kuoliaaksi*)

ыбес 1. veräjä (*riukuaidan kahden pylväään välissä olevat riu'ut, jotka tarvittaessa voi vetää ulos*); **ы.** пу́ч veräjän riuku; **ы. юбо** riuku-aidan pylväs **2.** murt. (бакча öс) (käynti)portti; **сад ы.** puutarhan portti

ыбиськон itsensä ampuminen
ыбиськыны ampua itsensä

ыбон 1. laukaiseminen; laukaus, laukaisu, ampuminen; (к-сь ac понназ – пычал c-сь но мк.) laukeaminen **2.** (виён) ampuminen (*kuoliaaksi*) **3.** (тирлык) ampuma-tarvike
ыбыльсъкем 1. partis. v:stā **ыбыльсъкыны 2.** ammunta, ampumi-nen, ammuskelu **3.** (ог-огеныйд, к-сь кык отряд вискин) laukaus-tenvaihto, ammuskelu **4.** kuv. (та-чыртэм) rätinä, rätiseminen, räis-ke, räiskyminen, pauke, paukku-minen
ыбыльсъкись 1. partis. v:stā
ыбыльсъкыны 2. ampuja; пу-кычен **ы.** jousimies **3.** sot. (к-сь

армиын) kiväärimies **4.** (**Ы.**) *täht.*
Jousimies

ыбылйськон 1. (*ыбылон, ыбылыса улон*) ampuminen, ammunta, ammuskelu; **пукычэн ы.** jousi-ammunta; **ы. инты** ampumarata; (*тип*) ampumahalli **2.** (*ог-огеныйд, кык отряд вискын*) laukausten-vaihto, ammuskelu **3.** (*тирлык*) ampuma-ase, tuliasi **4.** *kuv.* (*тачыртон*) rätiseminen, räiskyminen, paukkuminen

ыбылйськонни ampumarata; (*тип*) ampumahalli

ыбылйськыны 1. (*ыбылыны, ыбылыса улыны*) ampua, olla ampumassa, ammuskella; **пышчалэн ы.** ampua pyssyllä; **со умой ыбылйське** hän ampuu tarkasti **2.** (*ог-огеныйд, кык отряд вискын*) ammuskella (t. ampua) toisiaan, vaihtaa laukauksia **3.** *kuv.* (*тачыртыны*) rätistä, räiskyä, paukkua; **кёс пуос гурын ыбылйсько** kuivat puut rätisevät uunissa ◇ **пор пи ыбылйське** puut paukkuvat pakkasta (= marilainen ammuskelee)

ыбылон 1. (*ыбылйськон, ыбон*) ampuminen, ammunta, tulittaminen, tulitus; (*дырын-дырын*) ammuskelu **2.** (*киньёсты ке виён*) ampuminen (*kuoliaaksi*) **3.** *kuv.* (*тачыртон*) rätiseminen, räiskyminen, paukkuminen

ыбылыны 1. *iter.* (*ыбылйськыны, ыбыны*) ampua, tulittaa; *frekv.* (*дырын-дырын*) ammuskella; **пышчалэн ы.** ampua pyssyllä; **вань патронъёсты ы.** (*. ыбылыса быдтыны*) ampua kaikki patruunat **2.** *iter.* (*киньёсты ке вины*) ampua (*kuoliaaksi*); **трос**

лудтылобурдоез ы. ampua paljon villilintuja **3.** *kuv. iter.* (*тачыртыны*) rätistä, räiskyä, paukkua; **кёс пуос гурын ыбыло** kuivat puut rätisevät uunissa

ыбыны 1. ampua, laukaista; (*ас понназ ы.*) laueta (*kivääri*); **кык-сэ патронэз ы.** ampua kaksi patruunaa; **пышчалэн ы.** ampua pyssyllä (t. *kiväärellä*); **пышчал ы.** **шедьтүйз** kivääri laukesi (*sattumalta*) **2.** (*виныны*) ampua (*kuoliaksi*)

ыбыштон murt. 1. (*ыбон, ыбыса виён*) ampuminen (*kuoliaaksi*) **2.** (*куштон*) heittäminen, viskaaminen (*pois*) **3.** *kuv.* (*лушкиан*) varastaminen, varkaus

ыбыштыны murt. 1. (*ыбыны, ыбыса виныны*) ampua (*kuoliaaksi*) **2.** (*куштыны*) heittää, viskata (*pois*) **3.** *kuv.* (*лушкианы*) varastaa

ыгы el. huuhkaja (*Bubo bubo*) **ыж** lammas; **ыж возьмась** lammaspaimen, lampuri; **ыж вордись** lampaiden hoitaja, lampaan-kasvattaja; **ыж вордон** lampaan-hoito; **ыж вордон ферма** lammasfarmi; **ыж гид** lampola, lammasnavetta; **ыж гон** lampaanvil-la; **ыж гон носки** villasukka, vil-lasukat; **ыж гон тугись** villan-karstaaja; **ыж гон туғыны** kars-tata villa; **ыж ку** lampannahka, lammasnahka; **ыж силь** lampaan-liha ◇ **ыж йыр halv.** (*валасьтэм*) tyhmä, typerä, hölmö // tyhmä, tyhmyrä, typerys, hölmö; **вылац ыж ку, пушказ – кион сюлэм** sp. susi lammasten vaatteissa **ыжлюгы 1.** *kasv.* rusokki (*Bidens*) **2.** *kuv.* (*аклес*) tunkeileva, tunget-televa, kiusallinen

ыжпи karitsa

ыжпыйд kasv. 1. kaisla (*Scirpus*) 2. (шайтанчиньы) osmankäämi (*Typha*)

ылё-кырсё 1. pehmeäksi keitetty (*muna*); ы. курегпуз pehmeäksi keitetty muna 2. kuv. (дыртыйт-вуттыйд) huonosti, hutiloiden, huolimattomasti // (йылаз-пумаз вуттымтэ) huonolaatuinen, heikkolaatuinen, keskeneräinen; ы. **уж** huonolaatuinen (t. keskeneräinen) työ

ыль 1. (кот) kostea, märkä; ы. пу märät (polatto)puut (t. halot) 2. (грезь) raaka (*keittämätön*); raa'aksi jäänyt (*kesken keittämisen*); ы. курегпуз raaka muna; ы. **нянь** raaka leipä, raa'aksi jäänyt leipä; ы. **силь** raaka liha; **картофка** ы. на perunat eivät ole vielä kypsiä, perunat ovat vielä kovia; **ыльян сиыны** syödä raaka-na ◇ ы. **беро адямы** eräluottava ihminen; ы. **но вой улыны** > **ыль-вой улыны**; ы. **увесь elo-hopea**; > **луло узвесь**

ыль-вой: ы. **вырыны** pokkuroida, liehakoida, mielistellä, hännystellä; ы. **улыны** 1) (*tupasa улыны*) elää sulassa (t. hyvässä) sovussa 2) (*узыр улыны*) elää vauraasti, viettää kissanpräiviä

ыльзектон 1. (пöсектон) palaminen, mädäntyminen (*heinän, jyvien*) 2. (яра, вандйськем инты с-сы) märkiminen (*haavan*) 3. (мускытомон) kostuminen; (котмон) kastuminen

ыльзектыны 1. (пöсектыны) rala, mädäntyä (*heinä, jyvä*) 2. (яра, вандйськем инты с-сы) märkiä (*haava*); яра **ыльзектэ**

haava märkii 3. (мускытомыны) kostua, tulla kosteaksi; (котмыны) kastua

ыльён, ыльзыны > **ыльзектон, ыльзектыны**

ыль-кот kosteus, märkyys // kostea, märkä; **музъем** ы. maan kosteus; **ниорысь** ы. лыктэ suolta henkii kosteus; **педлон** ы. ulkona on märkää

ыльнянь taikina; ы. **бугортон** (я. **погыльтон**) 1) (*бугортэм, по-гыльтэм*) taikinan kauliminen 2) (*кызбугор*) kaulin

ыльнянян tiivistäminen (*taikinal-la*)

ыльняняны tiivistää (*taikinalla*)

ыльыс 1. (таза, баджым) suuri, iso; suurirakeinen, karkea; ы. **эмезь** suuret vadelmat; ы. **луо** karkea hiekka 2. (кот) kostea, märkä; ы. **пу** kosteat (polatto)puut (t. halot) 3. *murt.* (зёк) paksu • ы. **кор** 1) (кот) kostea hirsii 2) (зёк) paksu hirsii

ым (=ыз) 1. *anat.* (адямилэн) suu; (*пöйшурлэн, чорыглэн ои*) kita; (*ымтуш ои*) suuontelo; **ымез** **усьтины** avata suunsa; **ым(е)ти** **шоканы** hengittää suun kautta 2. (к-сы зенелик чырты) kaula, suu (*astian*); **бутылка** **ым** pullonkau-la, pullonsuu; **бутылка** **ымыссы** **юыны** juoda pullonsuusta ◇ **мультэс** **ым** 1) *vanh.* (*сюдос*) ylimää-räinen syöjä (t. elätettävä) 2) (*зульым, супыли*) jaarittelija, lörppö, hölö; **ым** **коскы** 1) (*зу-лиссы, супылтыйссы*) kielevä, suuilas, hölösainen // (*зульым, супыли*) jaarittelija, lörppö, hölö 2) (*кил нуллиссы*) juorukello, kieli-kello; **ым** **усъяськыны** haukotel-

ла; ымаz вöй (я. ву) ёзузем кадъ hiiskumatta, hän ei puhu eikä ru-
kahda; **ыме вöй (я. ву) ёзузыны** (шыпыт улыны) olla vaiti kuin
muuri, olla hiiren hiljaa; **ыmez**
усытыны 1) avata suunsa 2) (*ве-расъкыны кутсыкыны*) alkaa pu-
hua, ruveta (t. ryhtyä) puhumaan
3) (*вазыны*) vastata (*huutoon,*
kutsuun); **ымысь ыме** suusta suu-
hun
ымберла, ымбирла murt. 1. huuli,
huulet 2. (*ымдур пүш*) huulien si-
säpuoli 3. *myös halv.* lerppahuuli,
lerppahuulet; **валлэн ымберлао-**
сыз (я. *ымбирлаосыз*) hevosen
lerppahuulet 4. (*ангес*) (*ала*)leuka
◊ **ымберлаосты (я. ымбирлаос-**
ты) пуктылыны puristaa huu-
lensa mutruun
ымвогыри *anat.* suulaki, kitalaki
ымвыжы *anat.* kitasola, nielusola
ымдур (=ыз) huuli, huulet ◊ **ы.**
ышылыны ahavoitua (*huuli*);
ымдурез пепертыны *kuv.* närr-
kästyä, ottaa nokkaansa, puristaa
huulensa mutruun
ымдуро, ымдуръем =huulinen;
зök **ы.** paksuuhuulinen
ымыйны 1. (*пыкыны*) moittia, soi-
mata 2. *murt.* (*алыны*) estää, es-
tellä (*puhumalla*), yrittää (*puhu-
malla*) saada luopumaan, koettaa
saada taipumaan; kiertää
ымкрезь (*ымын шудон гармоши-
ка*) huuliharppu; (*шулан гумы*)
(soitto)pilli • **ымкрезен шуды-**
ны 1) soittaa huuliharppua 2) soittaa
pilliä
ымкубыз (soitto)pilli
ымныр (=ыз, ымыэ-нырыз) kas-
vot; naama *ruhek.*; (*к-сы валлэн,*
скаллэн) turpa; (*к-сы пунылэн,*

кочышлэн) kuono; **ы. тус** ulko-
muoto, ulkonäkö; (*kasvon*)ilmе;
ы. тусын огкаdesъ aivan saman-
näköiset ◊ **ваче ы.** kasvokkain,
kasvotusten, kasvot vastakkain;
возыттэм (я. гоно) ы. 1) hävy-
tön, häpeämätön 2) (*ачиз адями*)
hävytön (t. häpeämätön) ihmisen;
ымнырез кисыръяны (я. пук-
тылыны) virnistellä, irivistellä
ымныро, ымныръем =kasvoinen;
(*вал, скал с-сы*) =turpainen; (*пу-*
ны, койши с-сы) =kuoninen; **ко-**
тырес (я. питырес) ы. рюöreä-
kasvoinen
ымо 1. (*верасъкыны яратись*) ru-
helias, kielevä, suulas 2. (*чыртыё*
– *к-сы зенелик*) =kaulainen, =sui-
nen (*astia*); **паськыт ы. зенелик**
leveäkaulainen pullo
ымон 1. (*мультэс сиён*) liiallinen
syöminen, ylensyöminen (*ruoan*)
2. (*акыльтон*) kyllästyminen; kyl-
lästyttäminen 3. *kuv.* (*акляк по-*
тон) (liiallinen) ikävystyminen (t.
kyllästyminen); (liiallinen) ikävys-
tyttäminen (t. kyllästyttäminen)
ымпум *anat.* suupieli
ымпуш *anat.* suuontelo; **ымпушез**
гылтыны huuhdella suutaan
ымтыр 1. suuntäysi; **ы. жук** suun-
täysi puuroa 2. (*юдэс*) pala(nen)
(esim. *levän*); (*гучык*) kulaus,
siemaus, guurppu; **одиг ы. нянь**
куртчыны haukata leivästä pala;
одиг **ы. ву** юны juoda kulaus
vettä
ымтырос > ымтыр 1 ◊ **ы.** (я. **ым-**
тырос(к)аз) **верасъкыны** ruhua
äänekkäästi (t. kuuluvasti, täyneen
ääneen); **ы.** (я. **ымтырос(к)аз**)
серекъяны nauraan täyttä kurkkua
ымтыростэм ahnas, ahne, kylty-

- mätön
- ы́мтырпы** *murt.* > **ы́мдур**
- ы́мтыръя́ськон** *teonn. v:stā ы́м-*
тыръя́ськыны
- ы́мтыръя́ськыны 1.** (*пицияк си-*
ыны) syödä (*jnk verran*), haukata,
syödä välipalaa, sammuttaa näl-
känsä (t. janonsa) (*jnk verran*) **2.**
puhek. (*быртиськыны – сиёнын*)
niroilla, valikoida (*ruoissaan*)
- ы́мтэм** (*верасъкисътэм*) vähäpu-
heinen, vaitelias, harvapuheinen
- ы́мтэм-ны́ртэм** hävytön, häpeämä-
tön
- ы́мусытон** *usk. joulu;* > **Рошво**
- ы́мъён 1.** (*пыкон*) moittiminien,
moite, soimaaminen, soimaus **2.**
(*алон*) estäminen, estely (*ruihu-*
malla); kieläminen
- ы́мыны 1.** (*мултэс сиыны*) syödä
liikaa (t. itsensä kipeäksi), ylen-
syödä; **чиya сиыса ы.** syödä liikaa
kirsikoita **2.** (*акыльтыны*) kylläs-
tyä; kyllästyttää (*ruoka*); **жук**
сиыса ыми ини olen kyllästyntä
puuroon **3.** *kuv.* (*акляк потыны*)
ikävystyä (t. kyllästyä) (liikaa);
ikävystyttää (t. kyllästyttää) (lii-
kaa); **мон тынэсътыд ыми ини**
minä olen kyllästyntä sinuun
- ы́мышылон, ы́мышылонгумы**
kasv. palsternakka (*Pastinaca*)
- ын** vuodeverho; **ын улын кёланы**
nukkua vuodeverhon alla
- ынъян** *teonn. v:stā ынъяны*
- ынъяны** *tr. vetää* (*verho*) eteen (t.
alas), levittää (*verho*); (*ынээ*) lait-
taa (*vuodeverho*); **ын ы.** laittaa
vuodeverho
- ынъя́ськон** *teonn. v:stā ынъя́сь-*
кыны
- ынъя́ськыны** *intr.* **1.** vetää verho
eteen (t. alas); levittää verho; (*ын*
- ынъяны) laittaa vuodeverho **2.**
pass. v:stā ынъяны
- ы́рлак, ы́рлак-ы́рлак:** töl ы. пель-
тылэ raitis tuuli puhaltaa puuskit-
tain; **ы.** töl вуиз kylmä tuulen-
henki alkoi puhaltaa; **ы. капчи**
шокчыны huokaista helpottunee-
na (t. helpottuneesti) ◇ **сюлэм ик**
ы. луэ 1) (*шурдыны*) henkeä sal-
raa 2) (*лултырыны*) henkeä ah-
distaa
- ы́ргас 1.** (*кöttyro луон*) kylläi-
syys // (*котыз тыр*) kylläinen; *pu-*
hek. (*умой сюдэм*) hyvin syötet-
ty; **ы. вал** hyvin syötetty hevonen
- 2.** (*азинскон*) joutuisuus, nopeus,
menestyksellisyys, menestys (*työs-*
sä) // (*азинэс*) joutuisa, nopea,
menestyksellinen (*työ*); **ы. уж**
joutuisa (t. nopea) työnteko **3.** (*ас-*
тэ умой возён) säädyllisyys, so-
pivaisuus, kunnollisuus // (*ассэ*
умой возись) säädyllinen, sopiva,
kunnollinen; **астэ ы. возён** sopi-
va (t. kunnollinen) käytös
- ы́ргастэм 1.** (*кöttyrмостэм*) kyl-
tymätön, ahne, ahnas **2.** (*азин-*
лыктэм) hidas, menestyksetön
(*työ*) **3.** (*ассэ умойтэм возись,*
гольтрес) rivo, törkeä, ruokoton
- ы́ргатон** usuttaminen, usutus, usut-
telu
- ы́ргатыны** usuttaa, usutella (*koi-*
raa)
- ы́ргетон** *myös kuv.* muriseminen,
äriseminen, uriseminen
- ы́ргетыны** *myös kuv.* murista, äris-
tä, urista; **пуньос ы́ргето** koirat
murisevat (t. äriseväät)
- ы́ргетэм 1.** *partis. v:stā ы́ргеты-*
ны 2. murina, muriseminen, ärinä,
urina
- ы́ргон** kupari, vaski // kuparinen,

vaskinen; **горд ы.** puhdas kupari; **туй (я. чуж) ы.** messinki; **ы. ез** kuparilanka; **ы. коньдон** kupari-raha

ыргонкий el. vaskikääärme, vaskitsa (*Anguis fragilis*)

ыргытиськон 1. teonn. v:stā **ыргытиськыны 2.** (куштиськон, уськытскон) heittäytyminen, hyppääminen (*alas*)

ыргытиськыны 1. (куштиськыны, уськытскыны) heittäyttyä, hypätä (*alas*) **2. pass.** v:stā **ыргытыны I**

ыргытон I (куштон) (pois)heitto, (pois) heittäminen, (pois) viskaaminen

ыргытон II (гурзон) röyhtäiseminen, röyhtäisy, röyhtäys

ыргытыны I (куштыны) heittää (pois), viskata (pois)

ыргытыны II (гурзыны) röyhtäistä

ыркák > ыráк

ыркан, ырканы > **ыртон, ыртыны**

ыркыт raikas, viileä, vilainen; **ы. тöl** raikas tuuli; **ы. карыны** tuullettaa, raikastaa; **кóмнатаéз ы. карыны** tuullettaa (t. raikastaa) huone; **ы. луыны** (alkaa) olla rai-kasta (t. viileää, vilpoista), tulla raikkaa(mma)ksi (t. viileää(mmä)ksi, vilpoise(mma)ksi); **педлон ы.** ulkona on viileää (t. vilpoista)

ырос vieno (t. kevyt) tuulhenki, tuulenviri; henkäys; **сýялэс ы.** viileys, viileä, vilpoisuus; **ы. тöl 1)** (канчи тöl) vieno (t. kevyt) tuulhenki, tuulenviri **2) (ыртисьомыр)** läpiveto, ristiveto

ыртись partis. v:stā **ыртыны; ы. омыр** (я. тöl) läpiveto, ristiveto

ыртон puhaltaminen, puhallus, tuuleminen (*myös jnk läpi*)

ыртыны (пельтыны – тöl с-съ) puhaltaa, tuulla (*myös jnk läpi*); **укно висъёстї тöl ыртэ** ikkunan raoista tuulee

ыстїсъ-косись 1. partis. v:stā **ыстыны-косыны 2.** (косъясъкись)

käskijä, määräyksen (t. käskyn) antaja; (кузёясъкись) määräjää

ыстон 1. (лэзён, келян) lähettäminen, lähetys, toimittaminen, toimitus **2.** (кинэ ке – кинэ ке я. маеке ваён понна я. маке муген) hakemaan (t. noutamaan) lähettäminen; lähettäminen, ohjaaminen **3.** (уллян) ajaminen (t. lähettäminen) (pois), häätäminen, karkottaminen, karkotus **4.** (учкыны дэмлан – книга-газетлэс кычэ ке интызэ) viittaaminen, viitauks, viite

ыстон-косон teonn. v:stā **ыстыны-косыны; ы. мурт** lähetti ◇ **ы. боды** ruhek., leik. (ни с-съ) juoksupoika; (ныл с-съ) juoksutyttö

ыстыны 1. (лэзыны, келяны) lähettää, toimittaa; **нылпиосты гужемлы гуртэ ы.** lähettää lapset kesäksi maalle; **ответ ы.** vastata; **посылка ы.** lähettää paketti; **пóчта пыр ы.** lähettää postitse; **уже ы.** lähettää työhön **2.** (кинэ ке – кинэ ке я. маеке ваён понна я. маке муген) lähettää hakemaan (t. noutamaan); lähettää, ohjata; **висисез врач доры ы.** lähettää sairas lääkäriin; **вүлы ы.** lähettää vedenhakuun (t. noutamaan vettä) **3.** (улляны) ajaa (t. lähettää) pois, häätää, karkottaa; **Сибире ы.** karkottaa Siperiaan **4.** (учкыны дэмланы – книга-газетлэс кычэ

ке интызэ) viitata; **лыдёсиз журналлэн азъло номераз ы.** viitata aikakauslehden edelliseen numeroon

ыстыны-косыны (*косъяськыны*) käskeä, määräätä, antaa määräys (t. käsky); (*кузёяськыны*) määräätä, määräillä

ысъян 1. (*лэзён, келян*) lähetäminen, lähetys, lähetelly, toimitus **2.** (*кинэ ке – кинэ ке я. мае ке ваён понна я. маке муген*) lähetäminen, lähetys, ohjaaminen, ohjaus **3.** (*учкыны дэмлан – книга-газетлэс кычэ ке интызэ*) viittaaminen, viittaus

ысъяны iter. ja frekv. 1. (*лэзыны, келяны*) lähetää, lähetellä, toimittaa (*esim. eri paikkoihin, kaikki*); **гожтэтъёсты ысъя!** lähetää kirjeet! **2.** (*кинэ ке – кинэ ке я. мае ке ваён понна я. маке муген*) lähetää, ohjata (*monta kertaa t. jksik aikaa*); **висисез врач доры ы.** lähetää potilas lääkäriin **3.** (*учкыны дэмланы – книга-газетлэс кычэ ке интызэ*) viitata, viittailla

ышем-бырем partis. ja teonn. v:stää **ышыны-бырыны; ы.** мурт jäljettömiin kadonnut (ihminen)

ышон 1. (*бырон я. кытчи ке луон*) hukkuminen, katoaminen, häviäminen, kadoksiin (t. kateisiin) joutuminen **2.** (*к-съ син азыысъ*) häipyminen, häviäminen, katoaminen (*näkyvistä*)

ышон-бырон (*ышон*) katoaminen, häviäminen, häipyminen; (*пыраклы*) jäljettömiin katoaminen

ыштйськон 1. (*ышон*) häviämien, katoaminen **2.** (*ватскон*) pii-loutuminen, kätkeytyminen; piiles-

kely **3. kuv.** (*зыдан*) hämilleen meno (t. meneminen, joutuminen), hämmityminen, hämmennys, häkeltyminen

ыштйськыны 1. (*ышыны*) hävitää, kadota, joutua kadoksiin (t. kateisiin) **2.** (*ватскыны*) pii-loutua, kätkeytyä, mennä piiloon; piilessellä **3. kuv.** (*зыдыны*) mennä (t. joutua) hämilleen, hämmityä, häkeltyä

ыштон 1. (*мае ке ы.*) hukkaamien, kadottaminen **2.** (*макетэк я. кинкетэк кылён*) menettäminen, menetys, kadottaminen; **ужаны быгатонлыкез ы.** työkyuun menetys **3.** (*изъян луон, ыштонъёс адзён*) häviö, hukka, tappio, menetys, vahinko; **ыштонъёс вайны** tuottaa vahinkoa; **ыштонъёсын вузаны** myydä tappiolla

ыштыны 1. (*мае ке ы.*) hukata, kadottaa; **уксёез ы.** kadottaa raha **2.** (*макетэк я. кинкетэк кыльны*) menettää, kadottaa; **йыр-сазез ы.** menettää tajunsa, mennä tajuttomaksi; **тазалыкез ы.** menettää terveytensä; **эшъёсты ы.** menettää ystävänsä **3.** (*изъян луны, ыштонъёс адзыны*) kärssiä tappio, joutua tappiolle; **коть-куд ар завод трос ыштэ** joka vuosi tehdas kärssiä tappiota **4. йыр-рез ы.** mennä päästään sekaisin **ыштыр** jalkaratti, hattara

ышыг viileä, vilpoinen // viileys, viileä, vilpoisuus; **ы. инты** viileä paikka

ышыны 1. (*бырыны я. кытчи ке луны*) hukkua, kadota, hävitää, joutua kadoksiin (t. kateisiin);

книгае ышиз kirjani on kateissa (t. hukassa); **кытчи со ышиз?** mihiin hän (t. se) katosi? **2.** (*к-съ*

син азысы) häipyä, hävitä, kado-
ta (*näkyvistä*); **калык пöлы ы.**
kadota väkijoukkoon ◇ **аэътэм-**
бéртэм ы. kadota jäljettömiin;
йырын вуэ ы. upota veteen kor-
viaan myöten
ышины-бырыны (*ышыны*) kado-
ta, hävitä, häipyä; (*пыраклы*) ka-
dota jäljettömiin; **олóкытчы**
ышиз-быриз 1) (*огдырлы*) hän
hävisi johonkin 2) (*пыраклы*) hän

katosi jäljettömiin
ыш-ыш, ыш-ыш-ыш *interj. ru-*
hek. huh, huh (*kylmän tunteesta*);
ы., кынмисъко huh, kun on kyl-
mä; **ы., туж кезыт** huh, onpas
kylmä; **педлон ы.** ulkona on kyl-
mä (t. kolea)
ы-ы *part. myönt., ruhek.* joo, juu; –
Тон вуод-а туннэ жыт? – **Ы-ы.**
Tuletko tänä iltana? – Joo.

Э

❶ *interj. ilmaisee ihmettielyä, ihas-tusta, säältää tms.*: ah, oi, voi, oh; ai, kas; **э, кычё жаль потэ со** мыным oi, miten minun on häntä säälli; **э, кычё чебер куазед!** voi, miten kaunis on ilma (t. sää)!; **э, кычё эктэ нош со!** voi, miten kauniisti (t. kovasti) hän tanssii-kaan!; **э, тон ук со вылэмед** ai (t. kas), sinäkö siinä oletkin; **э, ян-гыш лэсътоно ёй вал** oh, ei pi-tänyt erehtyä (t. tehdä virhettä)
эбек el. sammakko; **э. дыльк** sam-makonmäti > **бака**
эблес, эбылес 1. (*ляб*) heikko, huono // heikosti, huonosti; **э. та-залык** heikko (t. huono) terveys; **э. луны** (*тазалык с-сы*) heiken-tyä, heketä (*terveys, olo*) **2.** (*бы-гатийстэм*) taitamaton, taidoton, osaamaton; kykenemätön, pystymätön; kyvytön // (*быгатийстэм мурт*) poropeukalo, tunari; **э. ужась** taitamaton työntekijä **3.** (*зыйбыт*) hiljainen, rauhallinen //

(зыйбыт мурт) (hiljainen) hissukka
4. мурт. (*аклес*) ikävystyttävä, kyllästyttävä, kiusallinen
эбыли 1. (*кынмисъ мурт*) vilukissa, vilunarka ihmisen **2.** (*быга-тийстэм мурт*) poropeukalo, tunari **3.** (*зыйбыт мурт*) (hiljainen) hissukka
эбыльён 1. (*зонгыран*) paleltumi-nen (*myös kasvien*), kohmettumi-nen, palelu **2.** *kuv.* (*тазалык с-сы*) heikentyminen, heikkeneminen (*terveyden, olon*)
эбыльзыны 1. (*зонгыраны*) palel-tua (*myös kasvit*), kohmettua, pa-rella; **автобус витёнъям чыл-как эбыльзи** palelluin kokonaan odottaessani bussia; **картофка** **уйскын эбыльэм** perunat ovat paleltuneet yössä; **киосы эбыль-зызы** kädet ovat kohmettuneet (*kylmästä*) **2.** *kuv.* (*тазалык с-сы*) heikentä, heketä (*terveys, olo*)
эбыльмон, эбыльмыны >
эбыльzon, эбыльзыны

**эбыльтон, эбыльтыны > эбыль-
зон, эбыльзыны**
**эбылян, эбыляны > эбыльзон,
эбыльзыны**
эвакуáци, эвакуáция 1. (евакуи-
ровать карон) evakuointi **2.** (евакуа-
цииын улон) evakko, evakkonaolo, evakkomatka
эвакуíровать: э. карон evakuoin-
ti; э. карыны evakuoida
эвкалипт kasv. eukalyptus; э. вöй
eukalyptusöljy
**ЭВМ (электрóнно-вычисли-
тельной машина)** tietokone
эволю́ци (myös määritteenä) evo-
lutio, kehitys; э. теóри(я) biol.
evoluutioteoria
эволюциóнной evoluutio=, kehi-
tys=
эволю́ция evoluutio, kehitys
эвфемизм eufemismi, (kaunistele-
va) kiertoilmaus
**эгес (к-съ вышкилэн я. колёса-
лэн)** vanne; (к-съ пужлэн) kehä;
бекче э. tynnyrin vanne; **вышки**
э. pytyn vanne; **колёса** э. renkaan
(t. pyörän) vanne; **пуж** э. seulan
kehä; **э. бергатыны** ruyrittää
vannetta; **э. шуккыны** panna (t.
lyödä) vanne ◇ **эгесэз лябомем** ei
riitä tahdonvoimaa, tahdonvoima
puuttuu
эгесан vanteen pano (t. lyönti), van-
teella vahvistaminen
эгесаны panna (t. lyödä) vanteet,
vahvistaa vanteella; **бекче** э. pan-
na (t. lyödä) vanteet tynnyriin
эгоизм egoismi, itsekkyys
эгоист egoisti, itsekäs ihmisen
эгол viila
эголан viilaaminen, viilaus, viilailu
эголаны viilata, viilailla
эгоу > эгол

эгызо: э. вынъёс kaksoisveljekset;
э. ныльёс kaksoissarukset;
эгызоос kaksoset
эгыр hiili; **музъем** э. kivihiili;
пöсъ э. hiilos; pu э. sysi, puuhili;
э. вылын жáрить карыны hiil-
lostaa, paistaa hiilllä; **музъем** э.
поттон hiilenlouhinta; э. потты-
ны louhia hiiltä; э. сутись syden-
poltaja, hiilenpolttaja, miilunpolttaja;
э. сутон sydenpolutto, hiilen-
polutto, miilunpolutto; э. сутыны
polttaa syttä (t. hiiltä) ◇ э. жуш 1)
(вожъяськись) kadehtija, kade-
mielin ihmisen 2) (лекъясь-
кись) vihamielinen (t. ilkeämieli-
nen) ihmisen; **пöсъ** э. **вылын**
каль olla (t. istua) kuin tulisilla
hiilllä
эгырэон hiiltyminen; (гыбдан) ку-
теминен (*hiilen*)
эгырэыны hiiltyä; (гыбданы) ку-
теä (*hiili*)
эгырэытон hiillyttäminen, hiilly-
tys, hiiltäminen
эгырэытыны hiillyttää, hiiltää
эдэр-бедэр 1. (урод дүйсен вет-
лйсъ) gyysyläinen, rääsyläinen;
(курасъкись) kerjäläinen **2.** (вы-
жызэ тодйсътэм) suvuton, juure-
ton; (етйз, азтэм-бертэм) raila-
kas, rempseä, huoleton // railak-
kaasti, rempseästi, huolettomasti ◇
э. **кошкыны 1)** (ышыны) kadota
jäljettömiin 2) (етйз улон
нуны) viettää railakasta elämää
эзель 1. (кулон) kuolema (*kuole-
man aika*), kuolo; kuoleminen;
(вапум) elinajan loppu; **эзель-
лэсъ утыны** pelastaa kuolemas-
ta; **эзеле вуиз, лэся** nähtävästi
kuolemani aika tuli; elinaikani nä-
köjään loppui **2.** (адзон) kohtalo,

osa	экипаж miehistö; самолётлэн
эзель-куректон (suuri) murhe, suru, tuska; suuronnettamuus	экипажез lentokoneen miehistö
эзельтэм kuolematon	эколог ekologi
эзэр-бэээр: э. кошкины > эдэр-бээр кошкины 1)	экологи ekologia // ekologinen
эй interj. hei, ho!; эй, кин со	экологической ekologinen
отын? hei, kuka siellä?	экология ekologia
эк interj. ilmaisee ihmettelyä, ihastusta, säälliä, moittetta, pahoittelua, kivun tunnetta tms.: voi, oi, oijoi;	экономи 1. talous=, taloudellinen 2. (ширъян) säätäväisyys, sästäö, säätäminen
эк, кычё жаль! voi, miten sääli!;	экономика 1. tal. (огъя) talous 2. (возёс) talous(elämä), talouden-hoito; (возёслэн югдурлыкез) taloudellinen tila; экономикалэн
эк, пие! voi poikan!	валтись удысысыз talouselämän avainalat 3. (тодос, дышетон удыс) taloustiede, talousoppi
экватор maant. päiväntasaaja, ekvaattori // ekvatoriaalinen; э. котырысь кунъёс päiväntasaajan maat	экономист (kansan)taloustieteilijä
эквивалент ekvivalentti, vastin-arvo	экономической 1. talous=, taloudellinen; э. кризис talouskriisi, (talous)lama; э. кусыпъёс talous-suhteet; э. политика talouspolitiikka 2. (экономика удысысыз) taloustieteellinen, taloustieteen; э. журнал taloustieteellinen aika-kauslehti ◇ э. география talous-maantiede
эке I 1. (ниши) poika, kaveri, nuorukainen 2. puhutt. (nue)	экономия säätäväisyys, sästäö, säätäminen
poika(ni), lapseni, lapsi	экран 1. (к-сь компьютерлэн) näyttö(ruutu); (к-сь телевизор-лэн) kuvaruutу 2. (кинотеатрын) valkokangas
эке II part., vahv. ja myönt. =han / =hän, =pa(s) / =pä(s); siis; пай-мод э.! onpas (t. onhan) ihmellistä; кошкисъкод э.? lähdethän sitten?	эксаватор tekн. kaivuri, kaivinkone
эк-ек-ек interj. ilmaisee pahoitteleua, mielipahaa, moittetta: voi voi, oi voi; э., кычё жаль! voi voi, miten sääli!	экскурси, экскурсия retki, tutustumiskäynti, ekskursio
экзамен tentti, koe, kuulustelu; tutkinto; пырон экзаменьёс pääsy-kokeet; э. кутыны pitää tentti, tenttiä, kuulustella; э. сётыны suorittaa tentti, tenttiä	экскурсовод opas
экзаменатор tentaattori, tenttijä, kuulustelija	экспедици, экспедиция (tutkimus)retki; научной (я. тодос) э. tutkimusretki
экзёма [-зэ-] lääk. rohtuma, ihottuma, ekseema	эксперимент 1. кое; хими(я) э. kemiallinen koe 2. (маке лэсътыны туртскон) kokeilu
экземпляр [-зэ-] kappale; кык э. kaksi kappaletta	
экзотика eksoottisuus, eksotiikka	

экспериментировать: э. карон kokeilu; э. карыны kokeilla, tehdä kokeita; **кроликъёсын э. карыны** tehdä kokeita kaniiineilla
эксперт asiantuntija, eksperti
экспертиза asiantuntijan tutkimus (t. tarkastus); **судебно-медицинской** э. oikeuslääketieteellinen tutkimus
эксплуататор riistäjä
эксплуатаци, эксплуатация 1. (ac вылад ужатон) riisto, riistäminen 2. (пайдаяськон) hyödynnäminen, hyväksikäyttö 3. (уже кутон) käyttö
эксплуатировать: э. карись > **эксплуататор;** э. карон > **эксплуатаци;** ужась кужымез э. карон työvoiman riisto; **э. карыны** 1) (ac вылад ужатыны) riistää 2) (пайдаяськыны) hyödynnää, käyttää hyväkseen; **музъем узырлыкез э. карыны** hyödynnää luonnonrikkuksia 3) (уже кутыны) käyttää; **улон интырез э. карыны** käyttää asuntoa
экспонат näyttelyesine
экспорт 1. (мукет кунэ вузан) vienti(kauppa); **нянь(я)** э. viljan-vienti 2. (лыд) vienti(määrä)
экспортёр (maasta)viejä
экспортировать: э. карон maasta vienti; **э. карыны** viedä (maasta)
экстаз hurmio, ekstaasi; **экстазъ** (я. экстазэ) вуттыны saatataa humrioon (t. ekstaasin)
экстракт 1. uute, ekstrakti 2. (*cuppen*) tiiviste
экстремизм äärimmäisyys(kanta), ääri(mmäisyys)suunta
экстремист ekstremisti, ääri(mmäisyys)mies
эксэй keisari, tsaari // tsaarillinen,

tsaristinen; **э. кивалтэт** tsaarin-hallitus; **э. Россия** tsaari-Venäjä, tsaristinen Venäjä; **э. дыръя** tsairinvallan aikana
эксэйлык tsaarikunta, valtakunta
эктийс 1. *partis. v:stā* **эктыны 2.** tanssija
эктон teonn. tanssiminen; (*танец*) tanssi; **калык** э. kansantanssi; **э. гур** tanssisävelmä, tanssimusiikki; **э. жыт** tanssit, tanssi-iltä(mat); **эктоңъя но қырҙанъя ан-самбль** tanssi- ja lauluyhtye
эктонни 1. (эктон инты) tanssilaava 2. (оглом) tanssit, tanssiaiset; **эктонние ветлыны** käydä tansseissa
эктыны tanssia; **балет** э. tanssia balettia
эктытон teonn. v:stā **эктытыны**
эктытыны 1. (эктыны косыны) tanssittaa, panna tanssimaan 2. (эктонын валтыны) tanssittaa, viedä tanssimaan
элеватор 1. (ютыс куасытонни) viljankuivaamo 2. (транспортёр) elevaattori
элекстроп sähkömies, sähköasentaja
электрификаши, электрификация sähköistys, sähköistäminen
электричество sähkö(voima), sähköenergia; **э. пыртыны** johtaa sähköt
электричка ruhek. sähköjuna (*lähiilkkenteen*)
электро ruhek. sähkö(voima), sähköenergia // sähkö(n)=
электробритвá sähköparranajokone
электробычкы sähkösaha
электроэз sähköjohto
электроку́жым sähkö(voima),

сähköenergia
электролампá sähkölamppu
электрóлиз *fys.* elektrolyysi
электрóника elektroniikka
электрóнной elektroni=, elektroninen
электроплита sähköliesi, sähkö-hella
электроплítкá keittolevy, sähkö-levy
электропоезд sähköjuna
электроприбор sähkökoje, sähkölaite
электростáнци, электростáнция voimala, voimalaitos
электротéхник sähköteknikko
электротыл sähkövalo(t); valais-tus
электроэнéрги, электроэнéргия [-нэ-] sähkö(energia), sähkövoima
элемент 1. *kem., fil.* alkaine, elementti **2.** (ёз, люкет) aines, aineosa, alkaine; **элементъёслы**
люкылыны jakaa alkaineisiin **3.** *fys.* sähköpari, (sähkö)elementti;
гальванической э. galvaaninen pari (t. elementti)
элементáрной 1. alkeis=; **э. мате-**
матíка alkeismatematiikka **2.**
 (огшоры) yksinkertainen, yksinkertaisin **3.** (самой ёжытээ, кут-сконээ, инъетээ) alkeellinen, alkeellisin, elementaarinen **4.** *kem.* alkaine= **5.** *fys.* alkeis=
элестурын *kasv.* leskenlehti (*Tus-silago farfara*); > **вукуар 1**
эллипс 1. *geom.* ellpsi, soikio **2.** *kiel.* ellpsi
эль 1. (*шаэр*) seutu, puoli, maa **2.** (*мер*) yhteisö
элькун tasavalta; Удмурт Э. Udmurtian tasavalta; > **респúблика**
эм (=еэ, =ыз) hyöty (*terveydelle*);

эмез мед ло! olkoon hyödyksi (t. hyväksi, edaksi)!; **эмыз ёвёл еи** ole hyötyä
эмалировать: э. карем emali=, emaloitu; **э. карем миска** emalikattila; **э. карон** emalointi; **э. ка-рыны** emaloida
эмаль 1. emali **2.** *lääk.* (пиньлэн) hammaskiille, hammasemali **3.** *pu-hek.* (э. Оүёл) emalimaalit, emalivärit
эмблéма vertauskuva, tunnus, embleemi
эмбрион *biol.* sikiö, alkio, embryo
эмезь vadelma, vattu, vatukka; **ню-лэс э.** metsävadelma; **сад э.** (риу)tarhavadelma; **э. вóльы** vadelmikko, vatukko; **э. ву** vadelma-mehu; **эмезен** чай vadelmatee
эмезыпу, эмезыпуд vadelmapen-sas, vatukkapensas
эмез-юmez: э. вань hoito (t. läkin-tä) on auttanut; **э. ёвёл** hoito (t. lääkintä) ei ole auttanut; **эмээ-юмээ шедьтыны** löytää paran-nuskeino
эмезян vadelmien poiminta (t. poi-mimin) **эмезяны** poimia vadelmia, olla va-delmassa
эмеспи 1. (кинлэн ке нылызлэн картээ) vävy **2.** (кышиноясъськись я. кышиноясъконо nu) sulhanen
эмигрант siirtolainen, emigrantti
эмиграци, эмиграция 1. (музон кунэ кошкон) siirtolaisuus, maastamuutto, emigraatio **2.** (музон кунэ пэгэон) maapako; **эмигра-циын улыны** elää (t. olla) maan-paossa
эмигрировать: э. карон maasta-muutto, maasta muuttaminen; maasta pakeneminen (t. lähtö); э.

карыны muuttaa maasta; lähteä maanpakkoon
эмόци tunne, emootio
эмоциё tunneperäinen, tunnepitoinen, tunteenomainen, tunne=, emotionaalinen; **э. адями** tunne-ihminen, herkkätunteinen ihminen
эмочия > эмоции
эметодос lääketiede // lääketieteellinen, lääkeopillinen; lääkintä=, lääkinnällinen, lääkärin(=), lääke=; **э. öри** lääkärikomissio; **э. юрттэт** lääkärinapu
эмчи lääkäri, tohtori
эмьюом lääke; rohto *ark.*; **э. бусьес** lääkekasvit, rohdoskasvit; **э. юыны** ottaa lääkettä
эмъян hoitaminen, hoito, lääkitseminen, lääkintä, lääkitys, parantaminen; **висисез** **э.** sairaanhoito, sairaan parantaminen
эмъяны hoitaa, lääkitä, parantaa (terveeksi); (**тунаны-пелляны**) toimia tietäjänä (t. parantajana), puoskaroida; **пинь** **э.** hoitaa hamppaita
эмъяч **1.** *partis.* *v:stā* **эмъяны** **2.** (врач) hoitaja, lääkäri, tohtori **3.** >
эмъяськис **3**
эмъяськис **1.** *partis.* *v:stā* **эмъяськыны** **2.** (висись) potilas, sairas **3.** (*пиосмурт тунно-пеллө*) parantaja, tietäjä, poppamies, puoskari; (*кышномурт тунно-пеллө*) tietäjäeukko, parantajaeukko
эмъяськон **1.** (*астэ эмъяса улон*) itsensä hoitaminen (t. lääkitsemisen), hoidon saaminen; (*йöнан*) parantuminen (terveeksi); **э. ужъ-юрт** sairaanhoitolaitos, terveysasema, terveyskeskus **2.** (*тунаан-пеллян, пелляськон*) tietäjänä (t. parantajana) toiminta, puoskarointi

эмъяськыны **1.** (*астэ эмъяса улыны*) hoitaa (t. lääkitä) itseään, saada hoitoa; (*йöнаны*) parantua (terveeksi); **санатóриын** **э.** olla parantolassa, hoitaa terveyttään parantolassa **2.** (*тунаны-пелляны, пелляськыны*) toimia tietäjänä (t. parantajana), puoskaroida
эмъиз-юмыз > эmez-юmez
эн *kieltov.* käytetään *imperatiivin yksikön ja monikon* **2.** *p:n muodos-tuksessa:* älä, älkää; **эн вера** älä sano; älä puhu; **эн сюлмаське** älkää huolehtiko, älkää olko huolis-sanne ◇ **эн на** odotapas, odotta-kaapa(s) (vielä); **эн но вера, ява** sanos muuta!, älä(s) muuta sano!
энер satula; **э. е** satulavyö; **э. лёгет** jalustin; **э. лэсльтис** satulaseppä
энеран satulointi
энераны satuloida
энергéтика [-нэ-] energialalous, voimatalous; > **дыкужымлык**
энергети́ческой [-нэ-] energia=, voima=; energialalous=, voimatalous=; **э. кризис** energiakriisi
энéрги, энéргия [-нэ-] energia, voima, tarmo; **ядерной** **э.** ydin-energia; > **дыкужым**
энерчак selustin, setolkka; **э. гозы** selustinhihna, setolkkahihna; **э. котул** selustimen mahavyö
энец enetsi, jeniseinsamojedi // enetsien, jeniseinsamojedien; **э. кыл** enetsin kieli, enetsi
энтузиазм innostus, into, innokkuus
энтузиаст intomielinan (t. innostunut) (henkilö)
энцикlopéди, **энцикlopéдия** tie-tosanakirja, ensyklopedia; **техни-ка(я)** **э.** teknikan tietosanakirja
эпíграф **1.** *hist.* epigrafi, hautakir-

joitus, piirtokirjoitus **2.** *kirjall.*
motto; произведенилы э. teoksen motto; > **ныръянкыл**
эпидёми, эпидёмия *työs. kuv.*
epidemia, kulkutauti; **пуэд** э. influenssaepidemia
эпилепсия *lääk.* epilepsy, kaatumatauti
эпилог **1.** *kirjall.* epilogi, loppusanan **2.** (к-сь оперын) loppunäytös, loppukohtaus (*oopperan*)
эпитет eriteetti, määre
энос *kirjall.* eepos; **батырлыко** э. sankarieepos; **калык** э. kansaneepos
эпоха **1.** (вакыт, дыр) aikakausi, aika, kausi; (воштыйсон) käännekohta; epookki; **выль историйческой** э. uusi historiallinen vaihe, uusi kausi jnk historiassa; **Ренессанс** э. renessanssi(aika), renessanssikausi **2.** *geol.* kausi
эр (инъясон юбо – к-сь гидкуалэн) rystytuki, tukipuu, tukipylväs; (к-сь зурод, кабан инъет) jalusta, alusta, teline (*suovan, au-man*)
эра **1.** (дырез лыдъян) ajanlasku; **асьме** эралэсь азъыл ennen Kristusta, ennen ajanlaskun alkua **2.** (вакыт, дыр) aika(kausi), kausi; **космической** э. avaruusaika **3.** *geol.* maailmankausi, eera
эрвал tamma(hevonen); э. ўйл tammanmaito; > **кобла**
эрезь housut (*kotikutoiset*)
эрекчам **1.** *partis. v:stā* **эрекчаны**
2. (алдаськем) petkutus, petkuttaminen, pettäminen, petos
эрекchan petkuttaminen, petkutus, pettäminen, petos; > **поян, ёрекchan**
эрекчаны petkuttaa, pettää; > **поя-**

ны, ёрекчаны
эрекчаськем **1.** *partis. v:stā* **эрекчаськыны** **2.** (алдаськем, пёяськем) valhe, valehtelu; petkutus, petkuttaminen, petos, pettäminen
эрекчаськись **1.** *partis. v:stā*
эрекчаськыны **2.** (пёечи) petkuttaja, pettäjä, valehtelija; > **пёяськись** **2,** **эрекчаськись** **2**
эрекчаськон valehtelu, valhe; petkuttaminen, petkutus, pettäminen, petos; > **пёяськон, ёрекчаськон**
эрекчаськыны valehdella, laske-tella valheita; petkuttaa, pettää; > **пёяськыны** **1,** **эрекчаськыны**
эрекчи petkuttaja, pettäjä, petturi, valehtelija; > **пёчи, ёрекчи**
эрзя ersäläinen; э. **калык** ersän kansa; э. **кыл** ersä(n (t. ersämordva(n)) kieli); **эрзяос** ersäläiset, ersä
эрик **1.** vapaus; э. **понна нюръяськон** taistelu vapauden puolesta, vapaustaitelу **2.** (к-сь пытсэтысь лэзён) vapaus; **эрике лэзыны** (мозмытыны) päästää vapaaksi (t. vapauteen), vapauttaa; (пытсэтысь лэзыны) päästää vapaalle jalalle **3.** (асэриклик, нимаз улон) vapaus, giippumatto-mius, itsenäisyys **4.** (эрикрад, маке карыны луон) vapaus; **кыл(ъя)** э. sananvapaus **5.** *ruhek.* (ваньмон дыр) vapa-aika
эрико **1.** (ас понназы улісь) vapa, giippumaton, itsenäinen; э. **калык** vapa kansa; э. **кун** itse-nainen valtio (t. maa) **2.** (можэть-ёстэм) vapa, esteetön; э. **быръёнъёс** vapaat vaalit; э. **вузкарон** vapaakauppa **3.** (капчи) vapa, luonteva, sujuva, estoton; э. **шо-**

кан vapaa hengitys **4.** (нокин басьтымтэ) vapaa, tyhjä, varaanmaton; **э. инты** vapaa paikka **5.** (ваньмоно, буш) vapaa, jouto=joutilas; **э. нунал** vapaarpäivä **6.** vapaa (*rajoittamaton*); **э. кылбур** vapaa runomitta

эрикрад oikeus; **эрикрадъя** суд lainmukainen tuomio; > **право 1**

эриктэм 1. (эрикез öööl) erävapaa, ei-vapaa, riippuvainen **2.** (эрикрадыз öööl) oikeudeton **3.** (кужмысь) väkisin, väkivalloin, pakolla, pakosta; (*кужымен*) voimalla, voimaa käyttäen **4.** (кылзийсисътэм) rauhaton, levoton, hermostuttava, hermoille käyvä; **э. нылпи** levoton lapsi ◇ **э. карыны** pakottaa

эриктэман 1. (*кужмысь карон*) pakottaminen, pakotus, väkivallan teko (t. tekeminen) **2.** (*зийбыса возён*) ahdistaminen, ahdistus, sortamisen, sorte, vainoaminen, vaino **3.** (*серем карон – нылээз, кышномуртээз*) raiskaaminen, raiskaus

эриктэманы 1. (*кужмысь карыны*) pakottaa, tehdä väkivaltaa **2.** (*зийбыса возыны*) ahdistaan, sortaa, vainota **3.** (*серем карыны – нылээз, кышномуртээз*) raiskata

эркад: **ас э. 1)** (нимаз, ас поннад – тон) itsekseen, riippumattomasti, itsenäisesti **2)** (ачид с-съ я. оглом вераку) itsekseen, riippumattomasti, itsenäisesti (*geneerisissä ilmaisuissa*); **ас э. улыны** elää itsekseen; **ас э. кема улыса мёзмисъкод** jos on kauan itsekseen, tulee ikävä **3)** (ас кужымен, мылкыдын; номыр карытэк – тон) itsestäsi **4)** (ачид с-съ я. оглом вераку) itsestään (*geneeri-*

sissä ilmaisuissa); *vrt. эрказ*

эркады: **ас э. 1)** (нимаз, ас поннады) itseksenne, riippumattomasti, itsenäisesti **2)** (ас кужымен, мылкыдын; номыр карытэк) itsestäänne; *vrt. эрказ, эркад* **эрказ** (*эркин, эрико*) vapaana, vapaaksi, vapaasti; (*нимаз, ас понназ*) itsekseen (*hän, se*), riippumattomasti, itsenäisesti; **ас э. 1)** (*нимаз, ас понназ*) itsekseen (*hän, se*), riippumattomasti, itsenäisesti; **ко ас э. улэ** hän asuu yksin **2)** (*ас кужымен, мылкыдын, номыр карытэк*) itsestään (*hän, se*); **ас э. чырсаны** hapata (t. haptantua) itsestään

эрказмон *teonn. v:stā* **эрказмыны** **эрказмыны** lakata tottelemasta, tulla omavaltaiseksi, alkaa tehdä niin kuin haluaa

эрказъяськон 1. *teonn. v:stā* **эр-казъяськыны 2.** omavaltaisuus, omapäisyys

эрказъяськыны toimia omavaltaiseksi, olla omavaltainen, tehdä niin kuin haluaa

эрказы: **ас э. 1)** (*нимаз, ас понназы*) itsekseen (*he, ne*), riippumattomasti, itsenäisesti; **нылписты ас э. кельтины** jättää lapset itsekseen **2)** (*ас кужымен, мылкыдын; номыр карытэк*) itsestään (*he, ne*); *vrt. эрказ, эркад*

эркак huollettomasti, vapaasti, helposti; helpottuneesti; **э. шокчыны** huokaista helpottuneena (t. helpottuneesti)

эркам: **ас э. 1)** (*нимаз, ас поннам*) itsekseen, riippumattomasti, itsenäisesti **2)** (*ас кужымен, мылкыдын; номыр карытэк*) itsestääni; *vrt. эрказ, эркад*

эркамы: ас э. 1) (*нумаз, ас пон-намы*) itseksemme, riippumattomasti, itsenäisesti 2) (*ас кужымен, мылкыдын; номыр карытэк*) itsestämme; vrt. **эрказ**, **эркад**

эрке 1. (*ненег*) lempää, hellä; **э. анат** hellä äiti **2.** (*нуныям*) hemmoteltu, lellitely, lellitty // (*ачиз нуныям адями*) lelliikki, suosikki, lemmikki; **э. пинаал** lellitely (t. hemmoteltu) lapsi

эркеян 1. (*мусоян*) hyväily, helliminen **2.** (*мултэс нуныян*) hemmoteltu, lellitely, lelliminien

эркеяны 1. (*мусояны*) hyväillä, helliä; **пинаалэз э.** hyväillä lasta **2.** (*нуныяны*) hemmotella, lelli(tell)ä

эркеяськись 1. partis. v:stā **эркея- яськыны 2.** > **эрки**

эркеяськон teonn. v:stā **эркея- яськыны**

эркеяськыны 1. (*эркеяса улы-ны*) hyväillä; (*эркеяmez возъма-ны*) (tulla ja) odottaa hyväilyä; **бордам кочыш** эркеяське kissa odottaa hyväilyjäni, kissa kyhnyttää kylkeään minua vasten **2.** (*ог-огдэ эркеяны*) helliä (t. hyväillä) toisiaan

эрки (*ненег нылти с-сы*) lelli(kki); (*ни с-сы ou*) lellipoika

эркин (*эрико*) vapaasti // vapaa; (*каныл, капчиен*) sujuvasti, luontevasti // sujuva, luonteva; **э. калык** vapa kansa; **э. шокчыны 1)** hengittää vapaasti; **э. шокчыны 1)** hengittää vapaasti 2) (*сюлмын капчияк луэмен*) huokaista helputuksesta, päästää helpotuksen huokaus 3) (*ваньмыны*) löytää aiaka, alkaa olla joutilaana; **финн-кылын э. вераськыны** ruhua

sujuvasti suomea

эркинák vapaasti; **э. шокчыны > эркын шокчыны** ◇ **э. луыны 1)** (*гань-гань, эрико*) löytää aikaa, alkaa olla joutilaana 2) (*вёл-вёл*) tulla väljäksi (t. tilavaksi, avaraksi)

эркинэн vapaasti // vapaa; **э. шо- каны, э. шокчыны > эркын шокчыны**

эркыт 1. (*эрико*) vapa // vapaasti; (*каныл, капчиен*) sujuva, luonteva // sujuvasti, luontevasti **2.** (*паськыт*) väljä, tilava, avara // väljästi, tilavasti, avarasti

эрттон vanh. t. murt. (*чулка керт-тэт*) (sukka)nauha; **чулка э. су-канauha**

эскадрон sot. eskadroona

эскала́тор liukuportaat; метро э. метрон liukuportaat

эскерет 1. (*ревизия*) (tilin)tarkastus, revisio **2.** (*эскерон, учкон-чаклан*) tarkastus **3.** (*выль син-мын учкон*) tarkistus, uudelleen-arviointi

эскери́с 1. partis. v:stā **эскери- ны 2.** (*чаклась*) tarkastaja, tarkistaja, katselija, katsastaja; **тамож- нияны э.** tullitarkastaja **3.** (*учкыса улйись, син улын возись*) valvoja, silmällipitääjä, tarkkailija; (*сюл- маськись*) huolehtija **4.** (*к-сы то- дос амалэн*) tutkija **5.** (*учкыса улйись, наблюдение нуись, лэс- тийсь*) havainnoi(tsi)ja, tarkkailija; **sot.** tähystäjä **6.** (*заявлениеz, уж- пумез*) käsittelijä, tutkija (*asiaperin, asian*) **7.** (*сэрттись-перт- чись*) analysoija, erittelijä; jäsentäjä, jäsentelijä **8.** (*контроли- ровать карись*) valvoja, kontrolloija **эскери́сқись 1.** partis. v:stā **эске- риськыны 2.** (*ваньзэ чаклась-*

адёссы) huomiokykyinen, havaintokykyinen, tarkka(silmäinen) 3. (чакласъкись) varovainen 4. (эскерыса улісъ мурт) havainnoin(t-si)ja, tarkkailija 5. (сторож) vartija, vahti 6. (кыдёке маллась) kaukonäköinen, kaukokatseinen **эскерисъкон** 1. *teonn.* *v:stā* **эскерисъкыны** 2. (чакласъкон) varovaisuuus; harkitsev(ais)uuus **эскерисъкыны intr.** 1. (чакласъкыны) varoa, olla varovainen; **пүэдлэсъ э.** кулэ pitää varoa vilustumista 2. (котырак учкыны, синмын утчасъкыны) katsahtaa (t. katsella, silmällä, katsoa) умпärilleen 3. *pass.* *v:stā* **эскерыны** **эскерон** 1. *teonn.* *v:stā* **эскерыны** 2. (чаклан) tarkastus, tarkistus, katselmus, katsastus; **автомобилез** э. auton katsastus; **висисъёсты** э. potilaiden tarkastus; **таможня(ын)** э. tullitarkastus 3. (учкыса улон, син улын возён) valvonta, silmälläpito, tarkkailu; (сюлмасъкон) huolehtiminen; **эмчи** э. **улсын улыны** olla lääkärin valvonnassa; **э. улын возыны** pitää (t. ruveta pitämään) silmällä 4. (*к-сь тодос амалэн*) tutkimus, tutkiminen; **атомной энергииэ уже кутон понна** э. ydinenergian käyttöä koskevat tutkimukset; **ильтез** э. maaston tutkiminen 5. (*научной уж*) tutkielma, tutkimus 6. (*наблюдение лэсътон я. нуон*) havainnointi, tarkkailu; *sot.* tähystys 7. (*заявление, ужпумез*) käsittely, tutkiminen (*asiapaperin, asian*) 8. (*сэрттон-пертчон*) analysointi, erittely; jäsennys, jäsentely; **предложениэ** э. *kiel.* lauseenjäsennys

9. (*оскалтон, утчан*) koettelu, koettaminen, kokeilu; **ас кужымдэ** э. omien voimiensa koetteleminen 10. (*контролировать карон*) valvonta, kontrolointi 11. *lak.* kä-sittely, selvittely, tarkastelu; **судын ужпумез** э. asian käsittely oikeudessa 12. (*анализ*) analyysi; *lääk.* koe; **химической** э. kemiallinen analyysi; **вир(еэ)** э. verikoe 13. (*утчан, синийлтон*) katselu, katsominen (*valmiaksi*), etsiminen, löytäminen **эскерон-чаклан** 1. (*син улын во-зён*) silmälläpito, tarkkailu, valvonta 2. (*утён*) suojelu, varjelu; **омырэз но пойшурьёсты** э. умпäristösuojelu 3. (*роверка лэсътон*) valvonta, tarkastus (*vi-ranomaiset*); **санитарной** э. terveysvalvonta **эскерыны** 1. (чакланы) tarkastaa, tarkistaa, katsellla, katsastaa; **автомобилез** э. katsastaa auto; **весээ** э. tarkastaa vaaka; **паспортээ** э. tarkastaa passi 2. (*учкыса улыны, син улын возыны*) valvoa, pitää silmällä, tarkkailla; (*сюлмасъкыны*) huolehtia; **нылпиосты** э. pitää silmällä lapsia; **эскер(ы) астэ** huolehdi itsestäsi 3. (*тодос амалэн*) tutkia; **атомной энергииэ уже кутон понна** э. tutkia ydinenergian käyttöä; **удмурт кылэз** э. tutkia udmurtin kieltä 4. (*эскерыса улыны*) (*учкыса улыны, наблюдение нууны*) havainnoida, tehdä havaintoja, tarkkailla; *sot.* tähystää 5. (*заявление, ужпумез*) käsitellä, tutkia; **заявлениэ** э. käsitellä anomus 6. (*сэрттыны-пертчыны*) analysoida, eritellä; jäsentää, jäsennellä;

книгаэз э. *analysoida kirja;*
предложениез э. *kiel.* jäsentää
lause 7. (*оскалтыны, утчаны*)
 koetella, koettaa, kokeilla; **ас ку-
 жымдэ** э. koetella omia voimiaan
8. (*контролировать карыны*)
 valvoa, kontrolloida; **кинлэсь ке
 ужзэ** э. (*я. эскерыса улыны*)
 valvoa jonkun työtä **9.** *lak.* käsit-
 tää, käsitellä, selvittää, selvitellä,
 tutkia; **судын ужпумез** э. käsi-
 tellä asia oikeudessa **10.** *lääk.*
 (*анализ лэсътыны*) *analysoida,*
 tehdä koe, koettaa; **вир(еэ) э.** ot-
 taa verikoe; **пульсэз** э. koettaa
valtimoa 11. (*утчаны, синйыл-
 тыны*) katsellä, katsoa (*valmiaksi*),
 etsiä, löytää; **корка кор** э. katsel-
 la (t. etsiä) puita talon rakentami-
 seen

эскерыны-чакланы 1. (*син улын
 возыны*) pitää silmällä, tarkkail-
 la, valvoa **2.** (*уттыны*) suojella,
 suojata, varjella **3.** (*проверка
 лэсътыны*) valvoa, tarkastaa (*vi-
 ranomaiset*); **багажэз** э. tarkastaa
 matkatavarat

эскиз 1. (*суреб*) luonnos, hahmo-
 telma; **суреллы** э. лэсътыны
 luonnostella maalaus **2.** (*дийс мон-
 дельёс*) lavasteluonnos; **кос-
 тюмъёслы** э. pukuluonnokset
эскимо eskimoipuikko, jäätelöpuikko (*suklaakuorutteinen*)

эскимос eskimo // eskimoiden; э.
кыл eskimokieli
эстафета *urh.* **1.** (*оглом*) vies-
 ti(kilpailu); (*бызылонын*) vies-
 ti(n)juoksu; (*куасэн*) viesti(n)-
 hiihto; (*уянын*) viesti(n)uinti **2.** (*э.
 боды*) viestikapula

эстетика estetiikka

эстись 1. *partis.* *v:stā* эстыны **2.**

(*myös гур э.*) lämmittää
эстийськон 1. lämmittäminen, lämm-
 ittys **2.** (*топливо*) polttoaine(et)
 // polttoaine=; **дизельной** э. die-
 selöljy [diis-]; **кизер** э. polttone-
 ste(et), nestemäinen polttoaine; **ча-
 гыр э.** (poltto)kaasu; э. pu poltto-
 ruu(t)

эстийськыны 1. (*жучаны, шунаны*)
 lämmittää, olla lämpämässä, sytytä;
гур эстийське uuni sytyy (t. on
 lämpämässä); **мунчо эстийське**
 sauna lämpää **2.** (*эстыса улыны*)
 lämmittää, olla lämmittämässä
 (uuni, sauna)

эстон I 1. (*тыл понон – к-сь гуре*)
 lämpimään paneminen, sytyttämi-
 nen, sytytys, tulen paneminen
 (esim. *uuniin*); (*шуныт карон ou*)
 lämmittäminen, lämmitys; **гур э.**
 uunin lämmitys, tulen pano uuniin
2. (*маин эсто, топливо*) polttoai-
 ne(et); **э. туи** tuohi (esim. *uunin
 sytyttämistä varten*)

эстон II virolainen, eestiläinen //
myös Viron; э. кыл viro(n (t. ees-
 tin) kieli)

Эстония Viro

эстрада 1. (*сцена*) (esitys) lava, ko-
 roke, estradi; **э. вылэ потыны**
 nousta lavalle **2.** (*удыс*) estradi,
 vihde, revyy; **э. концерт** viihde-
 konsertti; **эстрадысы артист**
 viihdetaiteilija; **эстрадая театэр**
 revyyteatteri

эстыны (*тыл поныны – к-сь гуре*)
 panna lämpämään, sytytää, panna
 tuli (esim. *uuniin*); (*шуныт кары-
 ны ou*) lämmittää; **гур э.** panna
 uuni lämpämään, lämmittää, panna
 tuli uuniin; **мунчо э.** lämmittää
 sauna

эсьма, эсьмаса 1. *part.* jopa, vielä-

pä, yksinpä; (*ööötton dyrъя*) edes; **педлон зоре, э. пересъёс но пыризы** (koska) ulkona sataa, jopa vanhukset(kin) tulivat taloon; **гуртын чал-чал, э. атасъёс но уг чоръяло** kylässä on hiljaista, edes kukotkaan eivät kieku; **э. мон уг но тодйськы вал** en edes minä ole tietänyt **2. konj. advers.** (mutta) sen sijaan, sitä vastoin; **мыным сокем трос ужано луиз, э. уж пумозяз лэсътисъкиз** piti tehdä lujasti töitä, mutta tehtävä tuli (t. tuli kuin tulikin) suoritetuksi **3. konj. komp.** ainakin, edes, sen sijaan että; **лыктыны уг öдъяло ке вал, э. жингыртэ вал** jos he eivät olleet aikeissa tulla, olisivat ainakin voineet soittaa; jos he eivät halunneet tulla, heidän olisi ainakin pitänyt soittaa; **милемлы люкетытоэь, э. юртты вал** auttaisi meitä mieluummin kuin sotkisi; sen sijaan että häiriset, auta meitä ◊ **сокем ... э. ниин** paljon ..., että ...; siinä määrin ..., että ...; niin että ...; **сокем воштисъкем, э. тодмано ик ёвётини** hän on muuttunut niin paljon (t. siinä määrin), ettei häntä voi enää tunnistaa; **сокем пось, э. ужаны ик секыт** on niin kuuma, että on vaikea työskennellä; **сокем та солы кельше вал, э. люкисъкыны ик уг чыды вал** hän pitä tästä (t. hänestä) niin paljon, ettei edes malttanut lähteä **эсэп 1. (мылпотон, мылкыд карон)** halu, tahto, mieliteko; **туннэ мынам ужаны эсэпе ёвётл тänään** minulla ei ole halua (t. tahtoa) töiden tekemiseen **2. (медон)** aikomus, aie, hanke, tarkoitus,

suunnittelut; **вань-а эсэпед отчи мыныны?** onko aikomuksesi mennä sinne? **3. (малпан)** miete, ajatus, arvelu **4. (кулэ лыд, мындала, мера)** määrä; raja; **тод (я. тодыса ул) эсэпсэ** tunne määräsi (t. rajat) **5. (дыр) (оика)** aika, määräaika; **дас кык час эсэпе обеданы** syödä lounasta (t. päivällistä) kello kaksitoista; **эсэпэ вуиз ке, ачиз кошкоз** kun aikaa tulee (t. koittaa), hän lähtee itse **6. мурт.** (амал) keino **7. postp.** (мында, ёрос) verran, arviolta, noin; **егитъёс али ми э. уг ни ужало** nykyään nuoriso ei työskele niin paljon, kuin me ◊ **э. карыны 1. (мылкыд карыны)** haluta, tahtoa, tehdä mieli **2. (медины)** aikoa, olla aikeissa **эсэпаз** kohtuullisesti, kohtuullisen **эсэпан 1. (медон)** aikominen, aikomus, suunnittelut; (**малпан**) ajatelu, miettiminen, mietintä **2. (мылпотон, мылкыд карон)** halu(aminen), tahto(minen), mieliteko **эсэпаны 1. (медины)** aikoa, olla aikomassa, suunnitella; (**малпана**) ajatella, miettiä; **университеэ** **тэ пырыны эсэпасъко** aion päästää yliopistoon **2. (мылпотоны, мылкыд карыны)** haluta, tahtoa, tehdä mieli **эсэпасъкон teonn. v:stă** **эсэпасъкыны** **эсэпасъкыны 1. (медины)** aikoa, olla aikomassa (t. aikeissa), suunnitella; **машина басътыны эсэпасъкыны** aikoa ostaa auto **2. (малпасъкыны)** ajatella, miettiä, mietiskellä, tuumia, tuumailla **эсэплан, эсэпланды > эсэпан, эсэпаны**

этаж kerros, kerta; **вылй** (*я. вы-
лысь*) э. yläkerta, yläkerros; **улй**
(*я. улысь*) э. alakerta, alakerros;
**кыкетй этаже тубыны nousta
тоiseen kerrokseen; со этажлы
улынгес улэ hän asuu kerrostaa
alempana**

этажёрка hyllykkö

этажо 1. (*трос э.*) kerros=; **э. кор-
ка** kerrostalo **2.** (*этажъем*)
=kerroksinen; **ныль э. корка**
nelikerroksinen talo

этажъем 1. (*одиг э.*) yksikerroksinen;
одиг э. корка yksikerroksinen talo **2.** (*кёня ке этажен*)
=kerroksinen; **вить э. корка** viisikerroksinen talo

этап 1. (*сюреслэн оглюкетээз*)
(matka)osuus **2.** (*вакыт*) vaihe;
**берпумётй этап loppuvaihe; ны-
рысётй э.** alkuvaihe, ensimmäinen
vaihe

этикётка nimilappu, etiketti

этимолог etymologi

этимологи 1. (*тодос*) etymologia //
etymologinen **2.** (*кыллэн кылдэмез*)
etymologia, sanan alkuperä

этимологической etymologinen

этимология 1. (*тодос*) etymologia
2. (*кыллэн кылдэмез*) etymolo-
gia, sanan alkuperä

этнограф kansatieteilijä, etnografi

этнографи kansatiede, etnografia //
kansatieteellinen, etnografinen

этнографической kansatieteelli-
nen, etnografinen; **э. музей** etno-
grafinen (t. kansatieteellinen) mu-
seo

этнография kansatiede, etnografia

эфир 1. *kem.* eetteri; **этайл(овоий)** э.
(di)etylylieetteri **2.** *rad., tele.* lähetys;
мечак э. suora lähetys; **эфи-
ре потыны 1)** (*мечак*) aloittaa

(*lähetys*) **2** (*ыстэт с-сы*) alkaa
(*lähetyskestä*); **эфирын крезь-
тур мынэ** radiosta tulee musiikkia
эффект 1. (*влияние*) vaikutus, te-
ho, efekti; **сцена э.** näyttämöllinen
teho(*keino*) **2.** **эффектъёс тон.**
tehosteet, tehokeinot, efektit; **буёл**
(*я. тыл*) **эффектъёс** valotehos-
teet **3.** (*наиды*) hyöty; **эмьюм э.**
öz сёты lääke ei tehonnut (t. vai-
kuttanut) **4.** *fys.* (*явление*) ilmiö;
геомагнитной э. geomagneetti-
nen ilmiö

эффективность 1. tehokkuus,
efektiivisyys **2.** *fys., tekni.* teho(ili-
suus)

эффекто 1. (*кужмо*) tehokas,
efektiivinen **2.** *fys., tekni.* (*наидыаё*)
tehollinen, teho=, hyöty=

ечешон 1. (*пари возён*) veto, ve-
donlyönti **2.** (*тэкшиерон*) väittely,
kinaaminen, kina **3.** (*пус чолтон*)
arvanheitto, arvan heittäminen

ечешонлы 1. *anat.* (*тылобурдо-
лэн*) hankaluu **2.** (*ечешыса шуд-
дон*) toivomusluu (*peli*)

ечешыны 1. (*пари возыны*) lyö-
dä vetoa **2.** (*тэкшиерыны*) väittää,
kinata **3.** (*пус чолтыны*) heittää
(t. lyödä) arpa

эш ystävä, kaveri, kumppani, toveri;
армысы (*я. армия*) эш armeija-
kaveri; intikaveri *puhek.*; **ныл** эш
tyttöystävä; **ожъя** эш sotatoveri;
пи эш poikaystävä; **сюрес** выл
эш matkakumppani, matkatoveri,
matkaseuralainen; **чош** ужан (*я.
ужась*) эш työtoveri, virkaveli,
kollega; **эш мылкыдо** (*я. мыл-
кыдъем*) ystävällinen; **эш луы-
ны** olla ystäviä (t. kevereita); tulla
ystäväksi (t. kavereaksi), ystävys-
tyä

эшлон juna; **вóинской э.** sotilas-juna; **музъем эгырен э.** hiilijuna
эшлан, эшланы > **эшъян,** эшъя-
 ны
эшласъкон, эшласъкыны > **эшъ-
 яськон,** эшъяськыны
эшлы *anat.* solisluu; > **пельпумлы**
эшлык ystävyys, toveruus
эшлыко ystävän=, ystävyys=, ystää-
 vällinen, toverillinen, toveri=, to-
 veruus=; **э. кусыпъёс** ystävyys-
 suhteet, ystävälliset suhteet, tove-
 ruussuhteet, toverilliset välit
эшто 1. (*трос*) paljon, moni; **э.
 семья** iso (t. monihenkinen, moni-
 lapsinen) perhe **2.** (*чошен, оги-
 нын*) joukolla, yksissä tuumin (t.
 neuvoin), yhteisvoimin, yhdessä,
 yhteisesti, yhteistyössä; **э. ужаны**
 tehdä työtä joukolla (t. yhteisvoi-
 min)
эштос osuuskunta; yritys; yhtiö;
гурт возёс э. maatalousosuus-
 kunta
эшишо vielä; lisää; **э. дыр кулэ на**
 tarvitseen vielä (t. lisää) aikaa; **э.
 лыдзы на** lue vielä kerran; **со**
быдэс арнялы э. кошкиз на
 hän lähti vielä koko viikkosi; **со**
егит на э. hän on vielä nuori; **та**
книгаез басьты на э. ota vielä
 tämä kirja
эшъёс-юлтошъёс *koll.* ystävykset
эшъян 1. (*эши карон*) ystäväksi te-
 keminen, ystävystymään saaminen

2. (*тодматон*) tutustuttaminen, tutuksi tekeminen, esittely
эшъяны 1. (*эши карыны*) tehdä ystäväksi, saada ystävystymään **2.**
 (*тодматыны*) tutustuttaa, tehdä tutuksi, esitellä; **адямиосты ог-
 огенызы э.** tutustuttaa ihmiset
 toisiinsa
эшъяськон (*эши ёс луон*) ystävys-
 tyminen, ystäväksi (t. ystäviksi)
 tuleminen, ystävyyssuhteessa ole-
 minen; (*тодматскон*) tutustumi-
 nen
эшъяськыны (*эши ёс луыны*) ystää-
 vystyä, tulla ystäväksi (t. ystää-
 viksi), olla ystävyyssuhteessa (t.
 toveruussuhteessa); (*тодматсы-
 ны*) tutustua; **э. верасъким** pää-
 timme olla ystäviä; **милям ныл-
 пиосмы эшъяськиллям** lapsemme ovat ystävystyneet; **ми**
выль бускельёсными эшъ-
 яським olemme ystävystyneet
 uusien naapureiden kanssa; **кино-
 театрын э.** tutustua elokuvateat-
 terissa; **эшъяскыса улон** ystää-
 vys, toveruus; **эшъяськыса**
улыны elää ystävyydessä (t. tove-
 ruudessa)
э-э interj. *ilmaisee ihmettiä, ihas-
 tusta, säältää, moittetta, pahoittelua*
tms.: voi, hei, äh; **э-э, инмаре-**
куазе! voi herra jumala!, voi hyvä
 luoja!

Ю

ю 1. (*ю-нянь*) vilja, elo, kylvö(s), laihо; **валэс ю** kevätilja, touko-vilja; **вүэм юос** tuleentunut vilja; **тол юос** syysvilja; **пуртэсо юос** hernekasvit; **ю бусы** (vilja)vainio, viljapelto; **тол ю бусы** syysviljal-le kylvetty pelto; **ю шеп** viljakas-vin tähkä; **ю кизён дыр** kylvöai-ka; **ю кутсаны** puida viljaa; **ю октон** viljankorjuu; **ю октон дыр** viljankorjuuaika; **ю октон машина** leikkuupuimuri; **ю ок-ton-калton** ужъёс viljankorjuu-työt, sadonkorjuutyöt, maatalous-työt **2.** (*тысь*) jyvää(t); **ю кенос** vilja-aitta, jyväaitta, jyvästö; **ю тысь** siemenvilja, kylvösiemen; **фуражлы мынйись ю тысь** gehuvilja; **ю тысь возён инты** vil-javarasto, viljamakasiini; **ю тысь поттон** viljantuotanto; **ю кизён машина** kylvökone; **ю куасьтон кенос** viljankuivaamo; **ю тырон** (jyvä)lapio; **ю шертись** viljanla-jittelija; **ю шертон машина** (vil-jan)lajittelukone

юаллян 1. (*юалляськон*) kysely, tiedustelu **2.** (*куран*) kosiminen, kosinta, kosiskelu

юалляны *frekv. ja iter. 1.* (*юалля-сыны*) kysellä, tiedustella; **адре-сээз ю.** tiedustella osoitetta **2.** (*ку-раны*) kosia, kosiskella

юалляськон (*юаллян*) haastattelu, kuulustelu, kysely(t); (*опрос лэсьютон*) (kierto)kysely, mielipi-detutkimus, mielipidetiedustelu;

ю. ортчытыны tehdä mielipide-tutkimus

юалляськыны (*юалляны*) haasta-tella, kuulustella, kysellä; (*опрос лэсьюны*) tehdä mielipidetutki-mus; **адэисьёслэс ю.** kuulustella todistajia; **газет ю.** haastatella sanomalehteen

юам 1. *partis. v:stā юаны 2.* kysymys; **юамдэ ёй вала** en ymmär-tänyt kysymystäsi

юам-верам 1. *partis. v:stā юаны-вераны 2.* kysely, tiedustelu

юан 1. kysyminen, tiedustelu; **юан 2.** (*курон*) kysyminen, ruutä-minen, ruptyö **3.** (*кинэ ке адзён вылысь*) jonkun kysyminen **4.** (*куран*) kosiminen, kosinta, kosis-kelu ◇ **ю. нимвоштос** *kiel.* inter-rogatiivipronomini; **ю. пус** kysy-mysmerkki

юан-веран 1. (*юалляськон*) kysy-minen, kysely, tiedustelu **2.** (*кене-шон*) neuvottelu, neuvonpito

юаны 1. kysyä, tiedustella; **адресээз ю.** tiedustella osoitetta; **фамилиез ю.** kysyä sukunimeä **2.** (*курыны*) kysyä, ruutää; **визь-кенеш ю.** kysyä neuvoa; **эшлэсъ книга ю.** ruutää kirja ystävältä **3.** (*кинэ ке адзён вылысь*) kysyä jotakuta; **бээ йыгаськызы но кузёэз юа-зы** oveen koputettiin ja kysyttili isäntää **4.** (*кураны*) kosia, kosis-kella ◇ **кылээ** (*я. кылэз*) **ю. 1)** (*выжыятыса юалляськыны*) ki-duttaa; kiskoa, puristaa (tietoja),

lypsää (tietoja); saada tunnusta-
maan (t. myöntämään) 2) (кыл ку-
тыны) saattaa vastuuseen, vaa-
tia tilille; **солэсъ та понна ы-
лээ юалозы на эшшо** hän joutuu
siitä vielä vastuuseen, hän joutuu
vastaamaan siitä

юаны-вераны 1. (*юалляськыны*)
kysyä, kysellä, tiedustella; **выль
иворъёсты ю.** kysyä (t. kysellä)
jiltak uutisia **2.** (*кенешыны*) neu-
votella, pitää neuvoa, keskustella;
дышиетисълэсъ ю. neuvotella
opettajan kanssa ◇ **юатэк-вера-
тэк кошкыны 1)** (*юаськытэк
кошкыны*) lähteä (t. matkustaa)
ennalta ilmoittamatta **2)** (*лэземез
возвматэк кошкыны*) lähtää (t.
matkustaa) luvatta (t. ilman lupaa,
omin luvin)

юась-верасъ *partis.* *v:stā* **юаны-
вераны;** **нóкин ю.** övöl kukaan
ei ole kiinnostunut; kukaan ei ole
kysellyt

юаськон *teonn.* *v:stā* **юаськыны;**
ю. дыр kutsunta-aika, kutsunnat
юаськыны 1. (*куриськыны – к-съ
ужысы*) pyytää lupaa; **кузёлэсъ
ю.** kysyä lupa(a) pääliköltä **2.**
(армие кутыны) joutua kutsun-
toihin

юатурын *kasv.* karhunlaukka (*Alli-
um ursinum*); > **кумызъ 1**

юача *ruok.* pikkuleipä, kaurakeksi
(*kotona valmistetti*) ◇ **сьёд ю.**
sottaputty, epäsiisti ihmisen

юбер el. 1. (*шырчик*) kottarainen
(*Sturnus*); **ю. гырк** (*я. уморто*)
kottaraispöntö **2.** (*дрозд*) rastas
(*Turdus*); (*пүрүсъю., палязъси-
исъ*) räkättirastas (*T. pilaris*) **3.**
murt. (*жакы*) närhi (*Garrulus
glandarius*)

юбилей (vuosi) juhla, vuosipäivä,
merkkipäivä; **ю. ортчытыны**
viettää vuosijuhlaa, juhlia vuosi-
päivää (t. merkkipäivää)

юбилияр päivänsankari, merkkipäi-
vän viettäjä

юбка hame

юбо tolppa, pylväs, paalu, patsas;
телеграф (*я. телефон*) **ю.** len-
nätimpylväs ◇ **ю. кадь сылыны**
tyrmistyä, jähmettyä, jäykistyä;
seisoa kuin nauhittuna; jököttää
(liikkumatta), toljottaa; **шор юбо-
ен шудыны** olla leskisillä

юбоян paaluttaminen, paalutus,
paalujen (t. pylväiden, tolppien)
pystytys

юбояны paaluttaa, pystyttää paaluja
(t. pylväitä, tolppia)

ювелиир kultaseppä, jalokiviseppä
ювелийрной kultasepän=, jalokivi=,
koru=; **ю. магазин** kultasepänlii-
ke, koruliike

юг I (*лымишор*) etelä // eteläinen

юг II: **куазъ юг луиз аamu on jo**
valjennut; **солэн йырсиез вазъ**
юг луэм hän on harmaantunut
varhain

югák: **ю. луыны** leimahtaa (t. hul-
mahtaa) kirkkaasti (*esim. valo*);
tulla valoisaksi, valaistua; **сцéна**
ю. луиз näyttämö tuli häikäiseväni
valoisaksi; **гурезъ ѹылъёс шун-
дылэсъ ю. луизы** aurinko valaisi
vuorten huiput

юган, юганы > **югдон, югдыны**

югдад itseksesi (*olla, puhua, miet-
tiä*); *vrt.* **югдаз**

югдады itsekseenne (*olla, puhua,
miettiä*); *vrt. seur.*

югдаз itsekseen, itsekensä (*hän*);
ас ю. верасъкыны puhua itsek-
seen; **ас ю. ветлыны** kulkea

омиин mietteisiinsä (t. haaveisiinsa) vaipuneena; **ас ю. улыны оlla** vaipuneena omiin mietteisiinsä (t. haaveisiinsa); **ас ю. усыны 1)** (ас поназ малласъкыны кут-съкыны) vaipua omiin mietteisiinsä (t. haaveisiinsa) 2) (*пересъмыса*) tulla (vanhuuttaan) höperöksi, hörpertyä (vanhuuttaan)
югдазы itsekseen, itseksensä (*he*) (*olla, puhua, miettiä*); *vrt. ed.*
югдам itsekseni (*olla, puhua, miettiä*); *vrt. югдаз*
югдамы itseksemme (*olla, puhua, miettiä*); *vrt. югдаз*
югдон 1. *teonn.* *v:stā* **югдыны 2.** (зардон) aamunkoitto, aamunsa-rastus, päivänkoitto, päivänsarastus; **куазь ю. азын** ennen aa-munkoittoa (t. päivänkoittoa) **3.** (адзисъкон – тыл, югыт с-съ) pilkottaminen, häämöty, häämöt-täminen, hohto, hohde, hohtami-nen, näkyminen (*valon*) **4.** (тодон-валан басьтон) valistus, valistu-minen, sivistys, sivistyminen; **ю. вакыт** *hist.* valistus(aika)
югдур tilanne, olo(suhtee)t, asiaintila; **калыккуспо ю.** kansainvälinen tilanne; **таче югдур(ъёс)** дыръя näissä olosuhteissa, tällai-sessa tilanteessa
югдуръёз kiel. adverbiaali; > **об-стоеительство**
югдыны 1. (зардыны) sarastaa, seljetä, valjeta; **куазь югдэ ини** aamu sarastaa jo, aamu (t. päivä) valkenee jo **2.** (адзисъкыны – тыл, югыт с-съ) pilkottaa, häää-möttää, hohtaa, näkyä (*valo*); **уконын тыл югдэй** ikkunassa nä-kyi (t. pilkotti) valoa **3. kuv.** (то-don-valan басьтыны) valistua,

sivistyä
югдыйтись 1. *partis. v:stā* **югды-тыны 2.** (югыт карись) valais-tusmestari **3. kuv.** (тодон-валан сётись) valistaja, sivistäjä
югдыйтиськон 1. (югыт луон) va-lastuminen, valaistus, valoisaksi tuleminen **2.** (фото с-съ) pilalle (t. piloille) valottuminen (*valokuvan*) **3.** (тодон-валан басьтон) valis-tuminen, valistus, sivistyminen, si-vistys **4. hist.** (югдан вакыт) vali-stus(aika)
югдыйтисъкыны 1. (югыт луыны) valaistua, tulla valoisaksi; **щёна яркыт югдыйтисъкиз** näyttämö tuli häikäisevän valoisaksi **2.** (фото с-съ) valottua pilalle (t. piloille) (*valokuva*) **3. kuv.** (тодон-валан басьтыны) valistua, sivistyä
югдитон 1. (югыт карон) valaise-minen, valaistus, valaisu; **электротылын ю.** sähkövalaistus;
юргъёсты ю. rakennusten valais-tus **2.** (фото с-съ) pilalle (t. piloil-le) valottaminen (*valokuvan*) **3. kuv.** (тодон-валан сётон) valista-minen, valistus, sivistäminen, si-vistys
югдитос valistus, sivistys
югдитскон, югдитскыны > юг-дыйтиськон, югдыйтисъкыны
югдитыны 1. (югыт карыны) va-laista, näyttää valoa; **фонáрикен сюресэз ю.** valaista tietä tasku-lampulla; **шунды гурезь иыль-ёсты югдитиз** aurinko valaisi vuorten huiput **2.** (фото с-съ) val-lottaa pilalle (t. piloille) (*valokuba*) **3. kuv.** (тодон-валан сётыны) valistaa, sivistää
югектон 1. valaiseminen, valaisu, valkeneminen, kirkastuminen **2.**

(чилемтон) leimahtaminen, leimahdus, väl(k)ähtäminen, väl(k)ähddy

югектыны 1. valaista, valjeta, kirkastua; **зор бере шунды югектыйз** sateen jälkeen aurinko alkoi paistaa **2.** (чилемтыны) leimahtaa, väl(k)ähtää

юго-восток kaakko // kaakkois=, kaakon, kaakkoinen; **юго-востоксысъ** kaakkois=, kaakon, kaakkoinen; **юго-востоксысъ тöl** kaakkoistuuli

юго-запад lounas // lounais=, lounaan, lounainen; **юго-западысь** lounais=, lounaan, lounainen; **юго-западысь тöl** lounaista, lounainen tuuli

юг-тöдьы lumivalkoinen, vitivalkoinen, valkoistakin valkoisempi; **ю. лымы** vitivalkoinen lumi

югыт 1. valoisa // (тыл) valo; **ю. уй** valoisa yö; **кóмнатá ю.** huone on valoisa; **лампалэн югытаз сылыны** seisoa (t. olla) lampun valossa; **ю. азэ потыны** astua valloon **2.** (яркыт) kirkas, voimakasvaloinen // kirkkaasti; **ю. нунал** kirkas päivä; **лампа тырымыон ю. жуя** lamppu palaa riittävän kirkkaasti **3.** (тус с-сы) vaalea(=), valko=; **ю. йырсиё** vaaleatukkainen, vaaleahuksinen **4.** (**югыт-**) (**буёл, тус с-сы**) (**yhdysanoissa**) vaalean=, haalean=; **югыт-вож** vaaleanvihreä **5.** kuv. (к-сы син-лэн) palo, väike, loiste (*silmien*) • **ю. луыны 1)** tulla valoisa(mma)ksi **2)** (яркыт) tulla kirkkaa(mma)ksi **3)** (**буёл, тус с-сы**) tulla vaalea(mma)ksi **4)** (**куазь с-сы**) sarastaa, seljetä, valjeta ◇ **куазь ю. луон** aamunkoitto, aamun-

sarastus, päivänkoitto, päivänsarastus; **куазь ю. луон азын** ennen aamunkoittoa (t. päivänkoitto); (**куазь**) **ю. луэ ни** aamu sarastaa jo, päivä (t. aamu) valkenee jo; **ю. дунне маилма;** **ю. дуннее вордсъыны** syntyä, tulla maailmaan

югытák: **ю. луыны** yhtäkkiä valaista; välähtää

югытан, югытаны > югытомон, югытомыны

югытомон 1. (зардон) sarastaminen, sarastus **2.** (**югыт луон**) kirkastuminen, kirkastus, seestyminen; (**тöдьыектон**) vaaleneminen, valkeneminen

югытомыны 1. (зардыны) sarasta, valjeta; **куазь югытоме ини** aamu sarastaa jo, aamu (t. päivä) valkenee jo **2.** (**югыт луыны**) kirkastua, seestää, seljetää; (**тöдьыектыны**) vaaleta, valjeta; **инвис** **югытоме** taivaanranta kirkastuu (t. valkenee); **шунды шорын басма югытоме** kangas vaalenee auringossa

юг-юг 1. (туж ю.) aivan valoisa **2.** (**тöдь-тöдь**) lumivalkoinen, vitivalkoinen, valkoistakin valkoisempi; **ю. кисьтасъкись лымы** valkeutta hohtava lumi **3.** (**яркыт**) kirkas; häikäisevä, huikaiseva, sokaiseva; **ю. тыл** kirkas valo (t. valaistus) • **ю. карыны 1)** (туж ю.) tehdä aivan valoisaksi **2)** (**тöдь-тöдь**) valkaista, tehdä lumivalkoiseksi; **дэраэз ю. карыны** valkaista (t. tehdä lumivalkoiseksi) palttina **3)** (**яркыт**) tehdä kirkkaaksi; tehdä häikäiseväksi

юдон teonn. v:stā юдыны

юдыны paloitella, pilkkoa, hienon-

taa, pieniä, leikellä; **картофка ю.** pilkkoa peruna (paloiksi); **кияр** (я. **огреч**) ю. pilkkoa kurkku (paloiksi); **сугон ю.** hienontaa sipuli; **силь ю.** paloitella lihaa
юдес pala(nen), kappale, suikale, tilkku; viipale, viili; **силь ю.** liha-pala, lihakimpale, pala lihaa; **ли-мон ю.** sitruunaviipale; **нянь ю.** leipäviipale; **басма юдэсьёс** kannakaan (jäännös)tilkut; **бумага (я. кагаз)** юдэсьёс paperi(n)para-la(se)t, paperinsuikaleet
юдэт > ed.

юж: (*туðс юж лымы*) hankikanto; **юж вылти** куасэн нискыланы hiihtää hankikantoa myötön

южан *teonn. v:stā южаны*

южаны > **южманы**

южман *teonn. v:stā южманы*

южманы 1. (*южаны*) tulla, muodostua (*hankikanto*); **лымы ту-лыс южма** keväällä tulee hankikanto **2.** (*тöдьы луыны*) valjeta, valkaistua; **шунды шорын дэра южмаз** palttina valkeni auringossa

южтолэзь huhtikuu; > **апрель**
юз *deskr.* raikas, viileä, vilpoinen;
юз кезыйт ву юны juoda raikkaan kylmää vettä; **тысы юз** лыктэ (я. **ыртэ**) järveltä alkoi huokua viileää, järveltä huokuu viileyttä; **куазь юз луиз** sää alkoi olla viileä (t. vilpoinen), sää muuttui viileäksi (t. vilpoiseksi)

юзгомон 1. (*куазъ с-съ*) kylmene-minen, kylmentyminen, viilenemi-nen, viilentyminen (*sääñ*) **2.** (*ке-зыыт луон*) kylmeneminen, viileneminen, kylm(emm)äksi (t. viileä(mmä)ksi, vilpoise(mma)ksi) tulo (t. muuttuminen), jäähtyminen

юзгомыны 1. (*куазъ с-съ*) kylmet-tä, kylmentyä, viiletä, viilentyä (*sääñ*); **жыт пал юзгомиз** iltaan mennessä sää kylmeni (t. viileni); **куазъ юзгомиз** (*ilma*) viileni (t. kylmeni) **2.** (*кезыыт луыны*) kyl-metä, viiletä, tulla (t. muuttua) kyl-m(emm)äksi (t. viileä(mmä)ksi, vilpoise(mma)ksi), jäähtyä; **омыр юзгомиз** *ilma viileni (t. kylmeni)*

юз-кезь > **юзыр-кэзыр**

юзман *teonn. v:stā юзманы*

юзманы 1. (*сю ю.*) sammua, lähteä (pois) (*jano*); **сюэ юзмаз** janoni sammui (t. lähti) **2.** (*куазъ с-съ*) kylmetä, kylmentyä, viiletä, viilen-tyä (*sääñ*) **3.** (*кезыыт луыны*) kyl-metä, viiletä, tulla kylm(emm)äksi (t. viileä(mmä)ksi), jäähtyä

юзматиcь 1. *partis. v:stā юзмы-тыны 2.* virvoitus=, virkistys=, raikas, raikastava, virkistävä, piris-tävä; **ю. юонъёс** virvoitusjuomat, virvokkeet

юзматон **1.** janon sammus **2.**

jäähdytys, jäähdyttäminen, viilen-täminen

юзматыны 1. (*сюэз ю.*) sammuttaa (jano); **сюэз ю.** sammuttaa jano (*сийтыны, юзмыт карыны*) jäähd-yttää, viilentää; **пöсъ вуэз ю.** jäähdyttää (t. viilentää) keitettyä vettä

юзмыт raikas, raitis, viileä, vilpo-i-nen; **ю. омыр** raitis ilma; **ю. омы-рен шоканы потыны** mennä ulos raittiiseen ilmaan, käydä ul-kona haukkaamassa raitista ilmaa; **ю. уй** viileä yö; **ю. луыны** alkaa olla viileä (t. vilpoisa); **педлон ю.**ulkona on viileä(ä) (t. vilpoista)

юзомон, юзомыны > **юзгомон,**
юзгомыны

юэрес raikas, raitis, viileä, vilppoinen; **педлон ю.** ulkona on viileää (t. vilpoista); **ю. куазъ** viileää sää

юзыръ *deskr.: ю. басътэ* (*кышкаса*) vapisuttaa, värisyttää; (*кынмыса*) selkäpiittä karmii; **ю. вайн** viluttaminen, vilu, viluntunne, vilunväristys, vilunväreet; **ю. вайны** viluttaa

юзырак: **ю. луыны** hätkähää, säpsähää, vavahtaa; **кышкаса ю.** луыны hätkähää säikähdyksestä
юзырес > юзрес

юзыръ-кэзыры: **ю. луыны** (*дырекъяны, куалекъяны*) viluttaa; (*кышкаса*) vapisuttaa, värisyttää; (*кынмыса*) selkäpiittä karmii; **вылтыры** (*я. мугоры*) **ю. луэ** (*дырекъяса, куалекъяса*) minua viluttaa; (*кышкаса*) vapisuttaa, värisyttää; (*кынмыса*) selkäpiittä(ni) karmii

юзэктон viluttaminen; paleltuminen

юзэктыны viluttaa, tuntea vilunväristyksiä; paleltua; **пыдъёсы**
юзэкто jalkojani viluttaa

юз-юз > юз

юись *1. partis. v:stā юыны 2.*

(*myös ю. мурт*) juopporo, juomari, alkoholisti **◊ вир ю.** 1) (*к-сь пойшур*) verenimijä 2) *kuv.* (*калыкез зыйбыса возись*) hirmuvaltias, itsevaltias, despotti; **ныл ю.** häävieras, häämenoihin osallistuja
юкагир jukagiiri // jukagirilainen, jukagiirien; **ю. кыл** jukagiiri(n kieli)

юла hyrrä

юлдырга kaksipyöräiset kärryt
юлтош kaveri, ystävä, toveri, kumppani; seuralainen; **сюрес**

(выл) ю. matkakumppani, matkatoveri, matkaseuralainen **◊ кычे юлтошед, ачид но сыче** *sp.* seura tekee kaltaisekseen

юмал 1. (*к-сь ыльнянь*) happamatton, ei hapan; (*к-сь сур, сюкась*) käymätön; **ю. нянь** happamatton taikina (t. leipä); **ю. сюкась** käymätön kalja **2.** (*конял, ческыт*) makea; **ю. чай** makea tee **3.** (*маял, шём*) (pohja)sakka (*käytteenä, harapteena*) **4.** *kuv.* (*пинал, еж*) kypsymätön, eräkypsä, kehittymätön **◊ ю. йёл** täysmaito, täysi (t. kuorimaton) maito; **пинал мылкыд** *ю. мылкыд* *sp.* nuori ja kokematon (t. vihreä)

юмалzon *teonn. v:stā юмалзыны*

юмалзыны 1. (*к-сь ыльнянь, сур, сюкась*) olla happamatton (t. käymätön), tulla happamattomaksi (t. käymättömäksi) **2.** (*конял, ческыт луыны*) tulla makeaksi; **кынмем картофка юмалзиз** paleltunut peruna tuli makeaksi, paleltuneet perunat tulivat makeiksi

юмалзытон *teonn. v:stā юмалзытины*

юмалзытины 1. (*к-сь ыльнянез, сурез*) tehdä happamattomaksi (t. käymättömäksi) **2.** (*шён, чырсэт поныны*) panna hapate (t. käyte)

юмалкушман *kasv.* **1.** (*каляга*) lanttu **2.** *murt.* (*сакыркушман*) sokerijuurikas

юмекъян jomottaminen, jomotus, kolottaminen, kolotus; jomottava kipu

юмекъяны jomottaa, kolottaa; **кии юмекъя** käyttää jomottaa; **пинны юмекъя** hammasta jomottaa; **сюлэм юмекъя** sydäntä särkee (t. kaihertaa); **лыос юмекъя-**

- ло** luita kolottaa
- юмок** hauska (t. hupaisa) tapaus, koominen (t. huvittava) tilanne; nolo asema; **юмоке усыны** (я. шедыны) joutua koomiseen tilanteeseen; joutua noloon asemaan; **юмоке уськытыны** saataa noloon asemaan, nolata
- юмор** huumori
- юморист 1.** (юмор гожъясь) humoristi **2.** (маскаръяськись) humoristi, leikinlaskija
- юмшан 1.** teonn. v:stā **юмшаны 2.** (шулдыръяськон) ilo(itseminen), huvittelu, hauskanpito; (*дырез шулдыр ортчытон*) hauska ajantiete (t. ajankulu) **3.** (*праздник карон*) hummaaminen, juhlinta, juhliminen, kemujen pito; (*праздник*) juhla(t) **4.** *ruhek.* (*нылкышноосын / пиосмуртъёсын*) irstailu, haureuden harjoitus (t. harjoitaminen)
- юмшаны 1.** (*шулдыръяськыны*) iloita, huvitella, pitää hauskaa; (*дырез шулдыр ортчытыны*) viettää (t. kuluttaa) aikaa hauskasti **2.** (*праздник карыны*) hummata, juhlia, pitää kemuja **3.** *ruhek.* (*нылкышноосын / пиосмуртъёсын*) irstailla, harjoittaa haureutta
- юмыл** sääri
- юн 1.** (зол.) vahva, kova, luja, kestävä // vahvasti, kovasti, kovaan(n), lujasti, lujaa(n), kestävästi; **юн басма** luja (t. vahva, kestävä) kangas; **юн кезыт** kova pakkanen; **юн пу** kova riisi; **юн эшъяськон** luja ystävyys; **юн керттыны** si-toa lujasti; **киез** (я. кизэ) **юн кырмыны** puristaa lujasti kättä **2.** (лек, ёжотрес) ankara, tiukka, tarkka, kova, vaativa, vakava,
- päättävä(inen) // ankarasti, tiukasti, tarkasti, kovasti, kovaa, vaativasti, vakavasti, päättäväisesti; **юн эскерон** ankara (t. kova) valvonta; **юн луэм** päättäväisyys; **юн лүзмэз возыматыны** osoittaa päättäväisyyttä; **юнэс куронъёс** tiukat vaatimukset; **юнэс куронъёс пуктыны** esittää tiukkoja vaatimuksia **3.** (*йыгмыт*) varma, vakaa // varmasti, vakaasti; **юн вамышъёс** varmat askelet, vakaa käynti; **юн вамышъяны** astella varmasti (t. vakaasti); **астэ ачид** **юн возыны** tuntea olonsa varmaksi **4.** (*туж*) hyvin, kovin, oikein, erittäin, sangen, kovasti, voimakkasti; **юн трос** hyvin paljon; **юн тунсыко книга** erittäin mielelläintoinen kirja; **юн висыны** sairastua vakavasti; **юн курадзыны** kärssiä kovasti ◇ **юн бордыны** vuodattaa kyyneliä, kylpeä kyyne-lissä; itkeä vollottaa (t. ääneen, hilittömästi); **юн бызыны** juosta nopeasti, kiitää, kiitä täyttä laukkaa; **юн вераськыны** puhua kovalta äänellä (t. äänekkäasti, kova-äänisesti); **юн гажамэз возыматыны** osoittaa syvää kunnioitusta; **астэ юн возыны** hallita itsensä, pitää hermonsa kurissa; **юн учкыны** katsoa tarkkaavaisesti, tuijot-taa
- юнлык** lujuus, vahvuus, kovuus, kestävyys; **юнлыкез эскерон** lujuuskoe
- юнман 1.** (*юн луон*) vahvistumi-nen, vahveneminen, lujittuminen; voimistuminen, yltyminen, kiristy-minen **2.** (*чуритомон*) kovettu-minen, koveneminen; kovenemaksi (t. kovaksi) tuleminen (t. tulo) **3.**

(тазалык с-съ) parantuminen, kuntoutuminen, vahvistuminen

юнманы 1. (юн луыны) vahvistua, vahveta, lujittua; voimistua, yltyä, kiristyä; эшъяськон юнмаз устäävyys on lujittunut; **кезыты юнмаз** pakkamen on kiristynyt; тöl юнмаз tuuli on voimistunut (t. yltynyt) **2.** (чырыйтомыны) kovettua, koveta; tulla kovemmaksi (t. kovaksi) **3.** (тазалык с-съ) parantua, kuntoutua, vahvistua; **висисълэн тазалыкез юнмаз** potilaan terveys on parantunut

юнматон 1. (золтон, юн карон) lujittaminen, vahvistaminen, vahvistus, vahventaminen **2.** (маке борды, майн ке) kiinnittäminen, kiinnitys **3.** (к-съ гайкаэз) kiertäminen, vetäminen (*kireämmälle*), kiertämisen, kiristys (*ruuvin*) **4.** (тазалык с-съ) parantaminen, kohentaminen, kohennus, vahvistaminen, vahvistus **5.** (умоен, шонерен лыдъян) hyväksyminen, hyväksyntä, vahvistaminen, vahvistus

юнматйськон, юнматйськыны > юнматскон, юнматскыны

юнматскон 1. (юн луон) vahvistuminen, vahvistus, vahveneminen, lujittaminen **2.** (тазалык с-съ) parantuminen, paraneminen, vahvistuminen, kuntoutuminen

юнматскыны 1. (юн луыны) vahvistua, vahventua, lujittua **2.** (тазалык с-съ) parantua, vahvistua, kuntoutua; **висисълэн тазалыкез юнматске ини** sairaan terveys on paranemassa, sairas on paranemaa pään

юнматъян teonn. v:stā юнматъяны

юнматъяны iter. ja frekv. v:stā юнматыны

юнматыны 1. (золтыны, юн карыны) lujittaa, vahvistaa; **чыпетээ ю.** vahvistaa pato **2.** (маке борды, майн ке) kiinnittää; **кортчогъёсын ю.** kiinnittää nau-loilla **3.** (к-съ гайкаэз) kiertää (t. vetää) kireämmälle (t. tiukemalle), kiristää (*ruuvi*) **4.** (тазалык с-съ) parantaa, kohentaa, vahvistaa; **тазалыкез ю.** kohentaa kuntoa; vahvistaa terveyttä **5.** (умоен, шонерен лыдъян) hyväksyä, vahvistaa; **ужан планээ ю.** vahvistaa (t. hyväksyä) työsuunnitelma **юнмэ** turhaan, turhan takia, turhan-päiten, suotta; **ю. дырез быдтыны** kuluttaa aikaa turhaan, haaska-ta aikaa

юнмон, юнмыны > юнман, юн-маны

юнмысь > юнмэ

юн-юн hyvin vahva (t. kova, luja, kestävä, pystyvä) // hyvin vahvasti (t. kovasti, kovaa, lujasti, luja, kestävästi, pysyvästi); **ю. кариськыны** (я. луыны) tulla hyvin vahvaksi (t. kestäväksi, lujaksi)

ю-нянь 1. (юос) vilja, elo, kylvö(s), laiho; **ю. будэйтись** maanviljelijä; **ю. октыны-калтыны** korjata vilja (t. viljan sato) **2.** (ю тысь) jyvä(t) (*hinkalossa*)

юон 1. juominen, juonti **2.** (юон маке, напиток) juoma; **кудэйтись юонъёс** alkoholiyuomat; **курыт юонъёс** väkiyuomat; **юэматись юонъёс** virvoitusyuomat, virvokkeet; **ю. ву** juomavesi; **ю. кобы** juomakauha **3.** (к-съ пудо юон) juotava, juoma (*karjan*); **кунян ю.** vasikoiden juotava **4.** (вина юон)

juoppous, juopottelu; **ю. вылэ чёлксыны** alkaa juoda (t. juopottela), herjetä (t. ratketa) juomaan ◇ **ю. дыр juhla(t)**

юр I 1. mäntypölkky (*pihkainen*); **юр лийл** männynkanto

юр II: **юр карыны** (я. поттыны) hälistä, meluta; **пинальёс юр каро** (я. потто) lapset meluavat

юрган 1. *teonn. v:stā юрганы 2.* (*урго*) peitsaaminen, peitsaus, (*hevosen*) tasakäyti, tasa-astuminen, tasa-astunta; > **адыман юрганы** peitsata, astua tasakäytiä (*hevonen*); > **адыманы юргетон** häliseminen, meluaminen

юргетыны hälistä, meluta; **пинальёс юргето** lapset huutavat kilpaa

юргетэм 1. *partis. v:stā юргетыны 2.* hälinä, häliseminen, melu(aminen)

урго 1. (вал ветлон сям) peitsaus, tasakäyti, tasa-astunta (*hevosen*); > **адыман;** **ю. вал** peitsari, tasa-astuja (*hevonen*); > **адымась 2; 2. kuv.** (калгись) kuljeksi, kulkuri // kuljeksiva, kulku=, kiertolais=, kiertävä

юрдись 1. *partis. v:stā юрдыны 2.* nirso // nirsoilija, nirso ihmnen; **ю. адями** nirsoilija, nirso ihmnen

юрдон 1. inhoaminen, hyljeksiminen, hytkiminen, nirsoilu **2.** (*юрдонлык*) inho, nirsous

юрдонлык inho, nirsous

юрдыны inhota, hyljeksiä, hytkiä, nirsoilla; **солэн стаканысызыз юныны мон юрдисько** minusta on vastenmielistä juoda hänen lasistaan, minua iljettää juoda hänen lasistaan

юрдыйт > *seur.*

юрёым *myös kuv. iljettävä, ilkeä, inhottava, vastenmielinä // iljettävästi, ilkeästi, inhottavasti, vastenmielisesti;* **ю. адями** iljettävä (t. paha) ihmisen, iljetys; **ю. вопрос** inhottava (t. ilkeä) käytös; **ю. куазь** inhottava (t. kurja) ilma; **ю. кыльёс** ilkeät (t. rumat) sanat; **ю. верасъкыны** puhua ilkeästi (t. rumaisti), kiroilla

юри tahallaan, tahallisesti, tarkoituksellisesti, tietien tahtoon, varta vasten; **мон татчы ю. тйледын пумисъкыны (шүүса)** лыктү тulin varta vasten tapaamaan teitä; **ю. лэсътыны** tehdä tahallaan

юридик > *seur.*

юридической 1. (к-сь удыс, факультет) lainopillinen, oikeustieteellinen, juridinen, oikeudellinen; **ю. наукаос** oikeustiede; **ю. факультет** oikeustieteellinen tiedekunta **2.** (законэн юнматэм) lailinen, juridinen; (эрикрадъя) oikeus=; **ю. кужым** oikeusvoima; **ю. юрттэт** oikeusari; **ю. кузё** laillinen omistaja **3.** (*юристъсын герзасъкем*) lakimies=, lakimiesten, juristien ◇ **ю. консультати** oikeusaputoimisto

юрисдикци, юрисдикция *lak.* **1.** (суд лэсътон эрикрад) oikeudenkäyttö, tuomiovalta, *jurisdiktio* **2.** (кивалтон улосэ, ёросэ пырыс) hallintopiiri; **со милям юрисдикцимы улсын** övöl se ei kuulu meidän hallintopiiriimme

юриспруденци, юриспруденция oikeustiede, juridiikka

юрист lakimies, oikeustieteilijä, juristi

юрисъкон kiroaminen, kirous, kiroilu, manailu

юриськыны kirota, kiroilla, manta, toivottaa pahaa; **атаэз пиез вылэ юриськиз** isä kirosi poikansa, isä toivotti pahaa pojalleen ◇ **мурт вылэ эн юриськы – ас вылад усёз** sp. joka toiselle kuoppaan kaivaa, se itse siihen lankaea

юргег el. lumikko (*Mustela nivalis*)
юromo > юри

юрсир männynpihka, männynhartsii

юрсиран 1. (*юрсирен зыран*)

männynpihkalla sively 2. (*юрсири люкан*) männynpihkan keräys (t. kerääminen)

юрсираны 1. (*юрсирен зыраны*) pihkata; **пыжез ю.** pihkata vene(tä) 2. (*юрсири люканы*) kerätä männynpihkaa

юрсирасъкон 1. (*юрсири пычан*)

pihkaantuminen 2. (*юрсирен наштасъкон*) männynpihkaan tahaantuminen, pihkaantuminen

юрсирасъкыны 1. (*юрсири пычаны*) pihkaantua 2. (*юрсирен наштасъкыны*) tahrinntua männynpihkaan

юрсиро pihkainen, hartsinen, pihka= hartsi=; **ю. пу** pihkainen puu

юрт 1. (*юртъер*) talo (*piharaken-nuksineen*), maalaistalo, tila; **та гуртын ог сю пала ю.** tässä kylässä on noin sata (maalais)italoa 2.

(корка) talo; tupa; **ас ю.** omakotitalo; **из ю.** kivitalo; **пу ю.** ruutalo, tupa; **улон ю.** asuintalo 3. (*улон инты, дор*) koti, talo; **атай ю.** vanhempien koti; **вордском ю.**

syntymäkoti, lapsuuskoti; **ю. кузё** talon isäntä 4. (*учреждение*) talo, koti; **культура ю.** kulttuuritalo;

нылпи ю. lastenkoti; **шутэтскон ю.** leporikoti; пересъёслэн юртсы

vanhainkoti, vanhustentalo 5.

(здание) rakennus; **школалэн**

юртэз koulun rakennus 6. (*дорысъ возёс, ужъёс*) koti; kotitalous, kotityöt; **ю. кутыны (я.**

утыны) hoitaa kotitaloutta (t. kotia); tehdä kotitöitä 7. *murt.*

(гидкуа) piharakennukset ◇ **юртээз** вылаз, валесээз йыраз sp. köyhä kuin kirkonrotta

юрттись 1. partis. v:stā **юрттыны**

2. apulainen, auttaja, avustaja; (*воштись*) sijainen, lähin alainen (*ministerin, johtajan tms.*); **директорлэн юрттисез** apulaisjohtaja, varajohtaja; **министрлэн юрттисез** varaministeri; **мыным ю. кулэ** minä tarvitsen apulaisen (t. auttajan) 3. (*дышетись*) opettaja 4.

(к-сь крызы ужаны возьматьись) työhönopastaja, perehyttäjä

5. (*к-сь йыружын*) rikoskumppani, rikostoveri ◇ **ю. глагол (я. каронкыл)** kiel. apuverbi

юрттиськись 1. partis. v:stā **юрттиськыны** 2. auttaja

юрттиськыон 1. teonn. v:stā **юрттиськыны** 2. ару, avunanto;

(коңыдонэн юрттон) avustus

юрттиськыны auttaa, antaa apua; (коңыдонэн юрттыны) avustaa;

ог-огедлы ю. auttaa toisiaan

юрттон 1. teonn. v:stā **юрттыны** 2. ару, avunanto; (коңыдонэн ю.)

avustus; **ог-огедлы ю.** keskinäinen avunanto (t. ару)

юрттос avustus (*rahallinen*); **мерлыко ю.** sosiaaliavustus, sosiaaliturva; *vrt.* **пособие 1**

юрттыны auttaa; (коңыдонэн ю.) avustaa; **кенешен ю.** auttaa neu-

vomalla; **ужын ю.** auttaa työssä; edistää asiaa; **эмъюм юрттиэз** lää-

ke auttoi; **мускыт юрттэ бу-досъёслы будыны** kosteus edis-tää kasvien kasvua
юрттэм I (улон интытэм) kodi-ton; **ю. адями** koditon kulkuri
юрттэм II 1. *teonn. v:stā юртты-ны 2.* (*юрттон*) ари, avunanto; (*конъдонэн юрттон*) avustus; **кинлесь ке юрттэмээ возьма-ны** odottaa jonkun ariua
юрттэт 1. ари, avunanto; (*конъдо-нэн юрттон*) avustus; **ю. курыны** ruuttää aria **2.** palvelu, huolto; **мерлыко ю.** sosiaalialavustus, sosiaaliturva, sosiaalihuolto; **эм ю.** terveyspalvelu, terveydenhuolto **3.** (*дышетон пособие*) opetusväline, apuväline
юртъер **1.** (*корка гидкуаен чоши*) talo (*piharakennuksineen*); **юртъ-erez страховать карыны ва-кууттаа** talo (*ja piharakennukset*) **2.** (*улон инты, дор*) koti; talo; **юртъертэк (я. юртъертэм) кы-лыны** jäädä kodittomaksi (t. il-man kotia)
юртъясыкон *teonn. v:stā юртъ-ясыкыны*
юртъясыкыны rakentaa (t. raken-nuttaa) itselleen talo, olla raken-nushommissa; **кар сьёры ю.** rakentaa (t. rakennuttaa) itselleen ta-loa kaupungin ulkopuolelle; **бус-келе тэль дуре юртъясыкыз** naapurini rakensi (t. rakennutti) itselleen talon metsän laitaan
юр-яр *onom.: ю. карыны (я. пот-тыны)* hälistää, meluta; **пинальёс ю. каро (я. потто)** lapset huu-tavat kilpaa
юси *murt.* murhe, suru
юскатон rauhoittaminen, rauhoitus, lohduttaminen

юскатыны rauhoittaa, saada rau-hoittumaan, lohduttaa; **бёрдйись нылпиез ю.** rauhoittaa (t. lohduttaa) itkevää lasta
юскиськон *teonn. v:stā юскись-кыны*
юскиськыны päästää (irti) valjaista; **вал юскиськыз** hevonen pääsi valjaista (irti) ◇ **суй-пыд ю.** ma-sentua; **со учыр берे мынам** **суй-пыды** кóпак юскиськыз sen tapahtuman jälkeen minä olin aivan masentunut
юскон valjaista riisuminen (t. pääs-täminen, laskeminen, ottaminen)
юксыны riisua (t. päästää, laskea, ottaa) valjaista; **валэз ю.** riisua hevonen valjaista
юстици, юстиция 1. (*суд ужъёс-ты эскерон*) oikeudenhoito **2.** (*судья ужъюртъёс*) oikeuslaitos
юсь el. joutsen; **ю. мамык** joutse-nenuntuva; **ю. тылъос** joutsenen-höyhenet
юсьпи joutsenenpoika(nen)
ючис (*зурод майыг*) парапи (*hei-näsiuovan*); (*культо куасьтон* майыг) lyhteiden kuivatusteline; kuhilaslauta
ючисан *teonn. v:stā ючисаны*
ючисаны (*зуродлы я. культоос-лы майыг пуктыны*) asettaa (t. panna, pystyttää) парапи (t. kui-vatusteline, kuhilaslauta) (*heinä-suovan*)
юш el. ahven (*Perca fluviatilis*)
юшка (*uunin*)pelti
юны 1. juoda; **йёл ю.** juoda mai-toa; **тазалык понна ю.** juoda ter-veydeksi; **эмъюм ю.** ottaa lääkettä **2.** (*вина ю.*) juoda, guurätä, guu-piskellä, juopotella; **ю. кутсы-кыны** alkaa juoda (t. juopotella), rat-

keta juomaan; **со зол вина юэ**
hän juo (t. ryuppää) paljon
юэм 1. *partis. v:stä* **юыны 2.** juo-

minen, juonti; **юэме потэ** minua
janottaa 3. (*вина юон*) juoppous,
juopottelu

Я

я 1. *part. myönt.* (ярам, ёок) kyllä, hyvä (on); ok, okei *puhek.*; **туннэ лыктыны уг быгатийськы.** – Я, соку щуказе лыкты. En voi tulla tänään. – Hyvä on, tule huomenna.
2. interj. (ну) no(h); **я, дугдэ ни!** (no) lopettakaan jo; **я, жоггес!** no, pian nyt!; **я, кутске ини!** no(h), aloittakaahan!; **я, тырмоз ини!** (no) riittää nyt!; **я, эн бёрды по,** älä nyt itke **3. mod. (оло)** voi olla, kenties, kukaties, ehkä; **мон лыкто,** я уг voi olla että minä tulen, voi olla että en; ehkä tulen, ehkä en **4. (я ... я) konj.** (яке ... яке; оло ... оло) joko ... tai; **я лыктоz,** я уз joko tulee tai ei; **я отын,** я татын milloin siellä, milloin tällä

яблок омена; **я. варення омена-** hillo; **я. кём** omenankuori; > **улмо** яблокпу *kasv.* omenapuu // omena- puun, omena(n)=; **я. вай** omena- puun oksa; **я. сад** omenatarha; **я. сяська** omenankukat; > **улмопу** **ява** *part. 1. vahv.* (ук, ведь) =han / =hän, =pa / =rä; **вот я** kylläpä; **нош споръясъкыны, я., кычे** усто onhan hän hanakka (t. kärkäs) kiistelemään **2. myöntöpar-** t:na (onko) hyvä, sopiaiko?; **туннэ лыктыны уг быгатийськы, я?**

– Я, соку щуказе лыкты. tä- näänhän en voi tulla, enhän? – Hyvä on, tule huomenna.; **мон щука- зе улыса гинэ сое быдэсто, я?** minä teen sen vasta ylihuomenna, sopiaiko?

явлéние ilmiö; **инкуазь явлéниос** luonnonilmiöt

яг: (*myös пужым яг*) männikkö, mäntymetsä

яган: **куэз я.** (*pitkän*)huiskea, hon- telo; *hongankolistaja leik.*

яггуби *kasv.* männynleppäräousku (*Lactarius deliciosus*)

ягель poronjäälä // jäkälä=, jäkä- läinen

ягуульы *kasv.* puolukka (*Vaccini- um vitis-idaea*); **я. варення** puolukkahillo; **я. сяська** puolukan- kukat

ягодá marja

яд myrkky; **кий яд** käärmeen- myrkky; **яд юны** ottaa myrkkyä

ядерной ydin=, ytimen; **я. война** ydinsota; **я. кужым** (*я. энэргия*)

ydinenergia; **я. опýжие** ydinase; **я. реактор** ydinreaktori; **я. фи- зика** ydinfysiikka

ядо myrkky=, myrkyllinen, myrk- kypitoinen; **я. будосъёс** myrkky- kasvit, myrkylliset kasvit; **я. кый** myrkkykäärmе

ядро 1. *ydin; а́томной я.* atomiin-ydin 2. *biol. tuma; клéтка* лэн **ядроэз** solun tuma, solutuma 3. *urh. (спортын) kuula; я. донган* kuulantyöntö
яды *murt. t. vanh. urho, sankari; kuv. myös jättiläinen, voimamies; (атлет) voimailija, atleetti; painija*
язва *haavau(tu)ma, haava // haavainen; кóтпуш я. lääk. mahahaava ◇ сибир(ской) я. eläinlääk., lääk. pernarutto*
языческой pakana=, pakanallinen; **я. оскон** pakanauskonto; **я. йылолъёс** pakanalliset menot
язычество pakanauskonto, pakanus
язычник pakana
язь *el. säyne, säynävä (*Leuciscus idus*); > сон 1*
як *el. jakki*
яке 1. *disj. konj. tai, taikka; (юаку) vai; я. ... як joko ... tai; туннэ я.* чуказе tänään tai huomenna; учкы жёк вылысь, жажысы я. шкафысы катso pöydältä, hyllyltä tai kaapista; тýледлы чай я.
кофе? haluatteko teetä vai kahvia?; я. кёснуналэ, я. арняе jo-ko lauantaina tai sunnuntaina 2. *advers. konj. tai, taikka; (юаку) vai; пыр, я. мон ёсээ ворсало* tule sisään tai minä suljen oven 3. *ekspl. konj. eli; одиг метр, я. сю сантиметр* metri eli sata senttimetriä; педагог, я. огшоры вепраса, дышетись pedagogi eli yksinkertaisesti sanottuna opettaja 4. *mod. voi olla, kenties, kukaties, ehkä; я. ветлюд ик-а отчы?* ehkä sinä kuitenkin käyt siellä?
якма (upotus)lukko, upotettu lukko
якорь *mer. ankuri; я. жильы*

ankkuriketju, ankurikettinki; я. гозы (*я. канат*) ankkuriköysi; я. күштыны heittää (t. laskea) ankkuri, ankkuroida, ankkuroitua
якут jakuutti // jakuutin, jakuuttien, Jakutian; **я. кыл** jakuutin kieli, jakuutti
ял *murt. kanto (puun); > лийл*
ялán 1. (*весь, пыр*) aina, alati, yhä; **со я. эйбыт** hän on aina rauhallinen; **со я. сюрес вылын** hän on aina matkoilla; **я. сямен ик** kuten aina 2. (*али но*) yhä (vain), yhä vielä(kin), (yhä) edelleen; **со я. висе на** hän on yhä (t. edelleen-kin) sairaana; **ялán-а ужасъкод на?** oletko yhä edelleen tehnyt työtä? 3. (*весяк, дүгдэлытэк, тупатэм радъя*) säännöllisesti, säännönmukaisesti, jatkuvasti // säännöllinen, säännönmukainen, jatkuva; **я. спортэн вырыны** urheilla säännöllisesti; **я. эмъясь-кон** säännöllinen hoito ◇ я.
жуась тыл ikuinen tuli
ялкарон 1. *teonn. v:stā ял/карыны 2. (шутэтскон) lepo; (от-пуск) loma 3. (лулскон) leväh-dys, hengähdys, huoahdus; (вис. пауза) väliaika, väli; intervalli; tauko*
ял/карыны 1. (*шутэтскыны*)levätä, olla makuulla; (*отпускан*) olla lomalla, lomailla 2. (*лулскыны*) levähtää, hengähtää, huoahtaa; (*вис карыны*) pitää tauko (t. paussi); **ялкарыса ужаны** pitää työssä tauko (t. taukoja)
ялон 1. (*ивортон, веран*) ilmoittaminen, ilmoitus, julistaminen, julistus, kuuluttaminen, kuulutus;
приговорез я. tuomion julistaminen 2. (*объявление*) ilmoitus; tie-

dots; **я. ошыны (я. поныны)** kiinnittää ilmoitus (*seinään, tauluun*); **газетэ я. сётыны panna ilmoitus lehteen**

ялтыран kiiltäminen, kiihtyminen, kimallus, loiste, hohde, värke

ялтыраны kiiltää, kimallella, kimaltaa, loistaa, hohtaa, välkkyää, paistaa, sätellä; *vrt.* **чиляны, ворекъяны 1**

ялыны ilmoittaa, julistaa, kuuluttaa, antaa tiedoksi; **конкурс я.** julkistaa suunnittelukilpailu; **радио пыр я.** kuuluttaa (t. ilmoittaa) jatk radiossa

ямщик kyytimies, ajuri

яна erikseen, erilleen, erillään; **я. потыны** erota, erkaantua (*perheestään*); **я. улыны** asua erillään

янак 1. (косяк) pieli(puu); pihtipeli **2.** *murt.* (rama) kehys, puitteet

январь tammikuu; > **толшор**

янгыш 1. virhe, erehdys, hairahdus; **я. лэсьтыны** tehdä virhe, erehdyä; **янгышэз тупатыны** korjata virhe **2.** syy(llysyys), vika, rikkomus; **мон (ачим) я.** se on minun syy(tä)ni, vika on minussa; **янгыштэ валаны** tunnustaa syyllisytyensä ◇ **янгыше сюрыны (я. усыны) 1.** (пöясъкыны) erehdyä, tehdä virhe, hairahtua **2.** (*виноват луыны*) osoittautua (t. tulla) syylliseksi, syyllistyä, tehdä väärin, rikkoo

янгышан 1. (пöясъкон) erehtyminen, virheen tekeminen, hairahtuminen **2.** (*виноват луон*) syylliseksi osoittautuminen, syyllistyminen

янгышаны 1. (пöясъкыны) erehdyä, tehdä virhe, hairahtua **2.** (*виноват луыны*) osoittautua syylliseksi

seksi, syyllistyä

янгышен 1. *instr. sanasta* **янгыш**

2. (*янгышаса*) erehdysessä, vahingossa; **я. мукет изыыеz басьтыны** ottaa vahingossa väärä hattu

янгыштэм virheetön

янтарь meripihka; > **изсири**

янчик *murt.* **1.** (*уксё пүйы*) raha-kukkaro, rahapussi, lompakko **2.** (*тамак пүйы*) (tupakka)massi

япон japanilainen // *myös* Japanin;

я. кыл japani(n kieli); **я. литература** Japanin kirjallisuus

японец japanilainen (*ihminen*)

японка japanilainen (*nainen*)

яр I 1. jyrkänne; äyräs; **меч яр** jyrkkä ranta, äyräs; **яр йыл** jyrkänteen (t. äyrään) reuna **2.** > **ярдур**

яр II *murt.* (*ожокарс*) nurmiturve, ruohoturve

яра I haava, haavau(tu)ma; (*ниртэм инты*) naarmu; (*куасьмем яра*) gipi; **котпуш я. lääk.** mahahaava; **уржектэм я.** märkähaava; **яраен висён lääk.** mahahaava

яра II 1. яраны-*verbin preesensin yksikön 3. persoona*; > **яраны 2.** *part. myönt.* (я, ярам) hyvä on, sopii; ok, okei *ruhek.*; **уждэ чуказеозь лэсьты, ява.** – Я. Tee-hän työsi huomiseksi. – Hyvä on. **3. pred:na** saa; on lupa, on sallittu(a), on luvallista; **вераны я.** saa kertoa (t. sanoa); **тамак кыскыны уг я.** tupakointi on kielletty; **пырыны яра-а?** saako tulla sisään?; **укно усыны яра-а?** saako avata ikkunan?

яраэктон haavautuminen, ruvettuminen, rupeutuminen

яраэктыны haavautua, ruvettua,

tulla ruvelle, rupeutua
яралоз 1. яраны-verbin *futuuriin yksikön 3. persoona:* **та солы**
яралоз tämä sopii (t. kelpaa) hänenne **2. part. myönt.** hyvä (on) sopii; ok, okei *puhek.*; **түннэ вазь-гес султы!** – Я., султо. Nouse tänään aikaisemmin! – Hyvä (on), nousen. **3. > яра II 3; пырыны**
яралоз-а? – Яралоз. Saako tulla sisään? – Saa.

ярам 1. яраны-verbin *II preteritin yksikön 3. persoona:* **сапег солы туж я.** kuulemma, hän on kovasti pitänyt saappaista **2. myönt. part.** hyvä (on), sopii; ok, okei *puhek.*; **я. котъ опра** hyvä, olipa hyvä; **я. котъ тон ачид отчы вуид** опра hyvä, että sinäkin tulit paikalle **3. partis. ja teonn. v:stā яраны**

ярамон (käyttö)kelpoinen, kelpava, kelvollinen, sopiva; **áрмиé мыныны я.** *sotapalveluskelppoinen*, asepalvelukseen kelpava; **синыы я.** syötäväksi kelpava, syöttävä; **улыны я.** asuttava, asumiseen kelpava; **юныы я.** juotavaksi kelpava

яран *teonn. v:stā яраны*

яранлык (käyttö)kelpoisuus, kelvollisuus

ярано > ярамон

ярантэм 1. (*тупасытэм*) kelpaamatton, (käyttö)kelvoton, sopimaton; **со та уже я.** hän ei ole sopiva tähän työhön; **юныы я. ву** juotavaksi kelpaamatton vesi **2.**

(**ярантэм**) (*укыр*) hyvin, erittäin, kovin, sangen; **я. пöсь** erittäin kuumia; **я. трос** hyvin paljon

яраны 1. (*кельшины*) miellyttää, olla mieleen, pitää; **со мыным туж яра** minä pidän hänestä pal-

jon, hän miellyttää minua paljon **2.** (*тупаны*) sopia, olla sopiva, kelvata; **та дэрэм тыныц яра** tämä paita (t. leninki) sopii sinulle **3.** (*кулэ луыны*) olla tarpeen, kelvata, osoittautua tarpeelliseksi; **та арбери мыным яралоз на** tämä esine on vielä minulle tarpeen **4. > яра II 3, яралоз 3**

ярасы 1. partis. v:stā яраны 2. (käyttö)kelpoinen, kelpava, kelvollinen, sopiva; **áрмиé мыныны я.** *sotapalveluskelppoinen*, asepalvelukseen kelpava

яратись 1. partis. v:stā яратыны 2. (*эркеясь*, *мусо*) rakastava, hellä; **я. синъёс** hellät silmät, hellä katse **3.** (*маке карыны я.*) harrastaja, ystävä; kova, innokas; **бызылыны я.** innokas juoksija; **валъёсты я.** innokas hevosmies; **тупаса улонэз я. калыкъёс** rauhaa rakastavat kansat; **шунытэз я. будос** lämpimässä viihdyvä (t. lämpöä suosiva) kasvi; **эктыны я.** innokas tanssija, kova tanssimaan ◇ **ассэ (ачиз) гинэ я.** egoisti, itsekäs ihmisen

яратон 1. teonn. v:stā яратыны 2. rakkaus, lempi; (*синмасъкон*) mieltymys, ihastus, (mieli)suosio // (*яратоно*) rakas; mieli=; **анай я.** äidinrakkaus; **атай музьемез я.** isänmaanrakkaus, rakkaus synnyinmaahan; **зырдый я.** tulinen (t. palava) rakkaus; **нырысь (я. нырысётй)** я. ensi rakkaus; **я. адями** rakas ihmisen; **я. кылбурчи** mielirunoilija **3. (яратоно адями)** rakas, armas, kulta, rakastettu, lemmitty; **мынам яратоне раккаани**, kulta(se)ni **4. (марлыке, маке карыны я.)** rakkaus,

кииhtymys, harrastus, halu; **мұзыка** **я.** rakkaus musiikkiin; **спортивный я.** urheiluharrastus

яратоно 1. rakas; mieli=, lempi=; **я. адями** rakas ihmisen; **я. бүёл** (**я. түс**) lempiväri; **я. инты** mieli-paikka, lempipaikka; **я. сиён** mieleluoka; **я. уж** lempityö 2. (**яратон адями**) rakas, armas, kulta; rakastettu, lemmitty, mielitytto 3. (**гажсано**) kunnioitettu, kunnioitetava, arvoisa; kallis; **я. куноос!** arvoisat (t. kunnioitetut) vieraat **яратымон** rakas, armas, mieluinen, mieluisa, sympaattinen, miellyttävä, viehättävä, ihastuttava; **я. нылаш** sympaattinen (t. miellyttävä) tytö

яратыны 1. rakastaa; **анайдэ я.** rakastaa äitiään; **нылпиости я.** rakastaa lapsia, pitää lapsista; **нырысьеэ я.** rakastaa ensi kertaa elämässään 2. (**кельшины – макес-сы**, **маке карыны я.**) pitää, rakastaa; **театрез я.** pitää teatterista, rakastaa teatteria; **нюлэскый ветлыны яратысько** kuljeskelen miezelläni metsässä; **со сиськыны яратэ** hän on ruoan ystäävä 3. kaivata; **кильт.** kestä; **сяськаос** вүээз **ярато** kukat kaipaavat vettä; **вöй шунытэз уг яраты** voi ei kestä lämpöä; **книгаос мускытэз** **уг ярато** kirjat eivät kestä kosteutta

яратэм 1. *partis. ja teonn. v:stā* **яратыны** 2. rakkaus, lempi, rakastaminen

ярашон kihlaus; kihlaaminen

ярашыны kihlata

ярдур ranta; (**я. музъем**) rantama, rannikko; (**зарезь дур**) (meren) rannikko

ярдурпöськы *el. tervapääsky* (*Apus*)

яркыт 1. kirkas, heleä, selkeä // kirkkaasti, heleästi, selkeästi; **я. инбам** kirkas (t. selkeä) taivas; **я. шунды** kirkas aurinko 2. (**яркыт-**) (**буёл, түс с-сы**) (*yhdysa-noissa*): kirkkaan(=), heleän(=), helakan(=); **яркыт-горд** kirkkaan (t. heleän, helakan) punainen; **яркыт-лыз** kirkkaan (t. heleän, helakan) sininen

яркытан *teonn. v:stā* **яркытаны**

яркытаны olla kirkas (t. heleä, selkeä), tulla kirkkaaksi (t. heleäksi, selkeäksi)

яркытатон *teonn. v:stā* **яркытатыны**

яркытатыны 1. tehdä kirkkaaksi (t. heleäksi, selkeäksi) 2. **кув.** (**нимыстызы пүсійны**) erottaa (t. kuvata) värikäästi (t. elävästi, eloisasti)

ярлык 1. *hist. (kaanin) käskykirje (1200-1400-luvulla)* 2. (**этюкетка**) (nimi)lappu, etiketti

ярмаркá 1. (**базар**) markkinat // markkina=; **тулыс я.** kevätmärkkinat; **я. нунал** markkinapäivä 2. (**адытон**) messut // messu=; **калыккуспо я.** kansainväliset messut

ярму, ярмуыр *maant. manner(maa)*

яркус kerros

яслíй (lasten)seimi; **нылпи я.** lastenseimi

яснык *kasv.* linssi, kylvövirvilä; > **кичивичи**

ят vieras, sivullinen, syrjäinen; **ят мурт** vieras (t. sivullinen) ihmisen; **ят карыны** 1) (**мурт адя-миен лыдъяны**) pitää vieraana (t.

сивулисен) 2) (*мұртаны*) vierastaa
ятылтон arvaaminen, älyäminen, oivaltaminen, oivallus; > **валатскон**
ятылтыны arvata, älytä, oivaltaa; берло гинэ со ятылтйз, мар кароно hän oivalsi vasta myöhemmin, mitä oli tehtävä; > **валатскыны**
ятыр 1. (*лачак*) paljon, kyllin, täynnä 2. moni, monet; (*тросгес, вылти*) yli, enemmän; **кык килолэсь я.** yli kaksi kiloa 3. (*мултэс*) liika(määrä); **омырын мус-**

кытэз я. ilmassa on kosteutta liikaa

я-тэ > ява

яхта purje(vene)

ячейка 1. solu, lokero; (*сюссын*) kenno; (*сетын*) silmä, silmukka 2. (**ячейка**) osasto, ryhmä; **комсомол я.** vanh. komssomolin osasto (*ennen 1934*)

яшиник, ящик laatikko; **жёк я.** pöytälaatikko; **посылка я.** pakki-laatikko, pakettilaatikko; **почтa я.** postilaatikko

я-я > я 1, 2

TURUN YLIOPISTON SUOMALAISEN JA
YLEISEN KIELITIETEEN LAITOKSEN JULKAISUJA

PUBLICATIONS OF THE DEPARTMENT OF FINNISH AND GENERAL
LINGUISTICS OF THE UNIVERSITY OF TURKU

1. Sándor Csúcs: Unkarin alkeet. 1976.
2. Fred Karlsson – Jaakko Lehtonen: Alkukahdennus. Näkökohtia eräistä suomen kielen sandhi-ilmiöstä. 1977.
3. Alho Alhoniemi: Zur Verwendung der Trennungskasus im Tscheremissischen. 1977.
4. Fonetikan päivät – Turku 1977. VII Fonetikan päivillä Turun yliopistossa 6.–7.5.1977 pidetyt esitelmät. 1977.
5. Kalevi Wiik: Suomen tempusten etä- ja pintarakenteista. 1977.
6. Rakenteita. Juhlakirja Osmo Ikkolan 60-vuotispäiväksi 6.2.1978. 1978.
7. Eeva Kangasmaa-Minn: Suomen äännehistorian suuntaviivat. 1978. Toinen, korjattu painos 1979.
8. Aimo Hakanen: Kontrastiivista lauseanalyysia. Eksistentiaalilauseet. 1978.
9. Sanomia. Juhlakirja Eeva Kangasmaa-Minnin 60-vuotispäiväksi 14.4.1979. 1979.
10. Kari Suomi: Voicing in English and Finnish stops. A typological comparison with an interlanguage study of the two languages in contact. 1980.
11. Kaisa Häkkinen: Yleisen kielitieteen peruskurssi. 1981.
12. Aimo Hakanen: Viisi tuntia Kauvatsan murretta. 1981.
13. Kalevi Wiik: Taksonomista fonologiaa. 1981.
14. Kirjoituksia puhekielestä. Turun puhekielen projektin julkaisuja 1. Toim. M. K. Suojanen. 1981.
15. Aimo Hakanen: Laaki ja prekkajakku. Tekstilingvistinen analyysi kauvatsalaisten kansanmiehen puheesta. 1981.
16. Kalevi Wiik: Vokaalisointu I. Altalaiset kielet. 1983.
17. Kaisa Häkkinen: Suomen kielen vanhimmaa sanastosta ja sen tutkimisesta. Suomalais-ugrilaisen kielten etymologisen tutkimuksen perusteita ja metodiikkaa. 1983.
18. Eeva Kangasmaa-Minn: Suomen kielen rakenepiirteet. 1984. Toinen, korjattu painos 1987.
19. Jorma Toivainen: Kysymysmorfeemien ilmaantuminen suomalaislasten kieleen. The acquisition of the interrogative morphemes of Finnish. 1984.
20. Kalevi Wiik: Miksei munuja vaikka kanoja? Kantasuomen toisen tavun *a+i*-diftongin *a:n* kahtalaisen kehittymisen syiden pohdiskelua. 1984.
21. Jorma Atilla: Turkin kieli 1. 1984.
22. Eeva Kangasmaa-Minn: Suomi kielikunnassaan. 1985.
23. M. K. Suojanen: Mitä Turussa puhutaan? Raportti Turun puhekielen tutkimuksesta. Turun puhekielen projektin julkaisuja 3. 1985.
24. Lähivertailuja. Suomalais-virolainen virheanalyysiseminaari Mekrijärvellä 2.–3.5. 1985. Toim. Hannu Remes. 1985.
25. Jorma Toivainen: Partitiivin syntaksi. 1985.

26. Fonetikan päivät – Turku 1985. XIII Fonetikan päivillä Turun yliopistossa pidetyt esitelmät. Toim. Olli Aaltonen ja Timo Hulkko. 1986.
27. Kalevi Wiik: Viron toinen ja kolmas kvantiteetti kielen oppijan kannalta. 1986.
28. Valma Yli-Vakkuri: Suomen kielipöllisten muotojen toissijainen käyttö. 1986.
29. Jorma Atilla: Turkin kielipölli. 1986.
30. Kalevi Wiik: Viron ö. 1986.
31. Lähivertailuja 2. Suomalais-virolainen virheanalyysiseminaari Turussa 10.–11.5. 1986. Toim. Päivi Rintala ja Jüri Valge. 1986.
32. Gizella Labádi: Unkarin fennougristiikan historia. 1987.
33. Jorma Atilla: Turkin kieli 2. 1987.
34. Lähivertailuja 3. Suomalais-virolainen virheanalyysiseminaari Hailuodossa 15.–16.5.1986. Toim. Peep Nemvalts ja Päivi Rintala. 1988.
35. Jorma Toivainen: Acquisition of Finnish as a first language: general and particular themes. 1990.
36. Sirkka Saarinen: Suomalais-ugrilaisen kansojen folklore. 1990.
37. Reet Kasik: *Hakkame rääkima!* Viron kielen peruskurssi. 1991. Kolmas, korjattu painos 1992.
38. Suomi ja unkari rinnakkain. Suomalais-unkarilaisia kontrastiivisia tutkielmia. 1991.
39. Kielitieteen kentän kartoitusta. Toim. Esa Itkonen, Anneli Pajunen ja Timo Haukioja. 1992.
40. Leena Kyttömäki: Suomen verbiderivaation kuvaaminen 1600-luvulta nyky-päiviin. 1992.
41. Arto Moisio: Marilais-suomalainen sanakirja. 1992.
42. Systeemi ja poikkeama. Juhlakirja Alho Alhoniemen 60-vuotispäiväksi 14.5. 1993.
43. Studia comparativa linguarum orbis Maris Baltici. Tutkimuksia syntaksin ja pragma-syntaksin alalta. Toim. Valma Yli-Vakkuri. 1993.
44. Lähivertailuja 7. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Tammival-kamassa 5.–7.5. 1993. Toim. Karl Pajusalu ja Valma Yli-Vakkuri. 1994.
45. Volgalaiskielet muutoksessa. Volgalaiskielten symposiumi Turussa 1.–2.9. 1993. 1994.
46. Ensikielenä suomalaiskieli. Toim. Kirsti Toivainen ja Jorma Toivainen. 1994.
47. Valentín Kel'makov – Sirkka Saarinen: Udmurtin murteet. 1994.
48. Jaana Niemi – Mihail Mosin: Ersäläis-suomalainen sanakirja. 1995.
49. Senaatintorilta Oranjärven Osuuskaupalle. Ulkomaanlehtori suomalaisen todellisuuden tulkkina. Toim. Anna-Kaisa Koitto ja Marjut Vehkanen. 1995.
50. Judit Varga: Gyere velem! Unkarin kielen jatko-oppikirja. 1995.
51. Kielen ja kulttuurin Satakunta. Juhlakirja Aimo Hakasen 60-vuotispäiväksi 1.11. 1995. 1995.
52. Arto Moisio – Ivan Galkin – Valentin Vasiljev: Suomalais-marilainen sana-kirja. 1995.
53. Suomalaiskielten omaksumista tutkimassa. Toim. Kirsti Toivainen. 1996.

54. Karl Pajusalu: Multiple Linguistic Contacts in South Estonian: Variation of Verb Inflection in Karksi. 1996.
55. Tuomas Huumo: Lokatiivit lauseen semantisessa tulkinnassa. Ajan, omistajan, paikan ja tilan adverbiaalien keskinäiset suhteet suomen kielessä. 1997.
56. Mihkel Toomse: Lõuna-Eesti murded 1–30. Kaardid. Toimetanud Karl Paju-salu. 1998.
57. Ivan Ivanov – Arto Moisio: Marin kielen sanaston kehitys 1900-luvulla. 1998.
58. Eeva Herrala – Aleksandr Feoktistov: Mokšalais-suomalainen sanakirja. 1998.
59. Ulla Palomäki: Dentaalisen affrikaatan perilliset suomen murteissa. Kieli-kontakteihin perustuva selitysmalli. 1998.
60. Timo Haukioja (toim./ed.): Papers from the 16th Scandinavian Conference of Linguistics. Turku/Åbo November 14–16, 1996. 1998.
61. Eeva Kangasmaa-Minn: Mitä tulikaan sanotuksi. Omakohtaisia kielitieteellisiä oivalluksia. 1999.
62. Kristina Krook: Ensi tavun *ie*-, *yö*- ja *uo*-diftongien avartuminen suomen murteissa. 1999.
63. Kirsti Siitonens: Agenttia etsimässä. *U*-verbijohdokset edistyneen suomen-oppijan ongelmana. 1999.
64. Alho Alhoniemi – Nina Agafonova – Mihail Mosin: Suomalais-ersäläinen sanakirja. 1999.
65. Osmo Ikola: Nykysuomen opas. 2000.
66. Osmo Ikola: Pieni nykysuomen opas. 2001.
67. 21. Fonetikan päivät. Turku 4.–5.1. 2001. Toim. Stina Ojala ja Jyrki Tuomainen. 2001.
68. Marja Saanilahti – Kari Nahkola: Kymmenen vuotta myöhemmin. 2001.
69. Kaisa Häkkilä: Suomen kielen historia 1. Suomen kielen äänne- ja muotoraakenteen historiallista taustaa. 2002.
70. Volgan alueen kielikontaktit. Языковые контакты Поволжья. 2002.
71. Lähivertailuja 11. Suomalais-virolainen kontrastiivinen seminaari Hirvensalon Rauhalan huvilassa 12.–13.5. 2000. Toimittaneet Ellen Niit ja Ulla Palomäki. 2003.
72. Studies in Speech Communication. Dedicated to Ilkka Raimo on his 65th birthday. Maija S. Peltola and Jyrki Tuomainen (eds.). 2004.
73. Marja Kalske: Suomessa syntyneiden hevosten nimet. 2005.
74. Sándor Csúcs – Judit Varga: *Mondd magyarul!* Unkarin alkeet. 2005.
75. Pia Pääviö: Suomen kielen *asti* ja *saakka*. Terminatiivisten partikkelien synonymia, merkitys, käyttö ja kehitys sekä asema kielipissa. 2007.
76. Arto Moisio – Eduard Fomin – Jorma Luutonen: Tšuvassilais-suomalainen sanakirja. Чăвашла-финла словарь. 2007.
77. Päivi Laine: Suomi tiellä sivistyskieleksi. Suomenkielisen maantieteen sanaston kehittyminen ja kehittäminen 1800-luvulla. 2007.
78. Kaisa Häkkilä: Suomen kielen historia 2. Suomen kielen tutkimuksen historia. 2008.
79. Sergej Maksimov – Vadim Danilov – Sirkka Saarinen: Udmurtilais-suomalainen sanakirja. 2008.